

Миломир СТЕПИЋ

КРОЗ БАЛКАНСКИ ДУРБИН

Миломир СТЕПИЋ

**КРОЗ
БАЛКАНСКИ
ДУРБИН**

Београд, 2020

Проф. др Миломир Стенић

КРОЗ БАЛКАНСКИ ДУРБИН

Рецензенти

Проф. др Бранко Крга

Др Живојин Ђурић

Др Душан Пророковић

Издавач

Институт за политичке студије, Београд

За издавача

Др Живојин Ђурић

Дизајн корица

Марија Стевановић

Пословни секретар

Смиљана Пауновић

Прелом и штампа

Ситопринт, Житиште

Тираж

200

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР.....	7
ПОТРЕБАН ЈЕ РЕФЕРЕНДУМ О ЕУ.....	11
ЗАУСТАВИТИ ДЕЗИНТЕГРАЦИОНУ ИНЕРЦИЈУ.....	25
НЕМА РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ ЕУ И НАТО.....	31
СРБИЈУ ПОДРЖАВА НАЈВЕЋИ ДЕО СВЕТА.....	39
АНТИСРПСКИ ПРОПАГАНДНИ „ЦУНАМИ“.....	47
ВЕК ПОСЛЕ ЦВИЈИЋА: ЕТНО-ЦИВИЛИЗАЦИЈСКА КАРТА БАЛКАНА И ЊЕНЕ ГЕОПОЛИТИЧКЕ ПОСЛЕДИЦЕ.....	55
ГЕОПОЛИТИЧКА ИНВЕРЗИЈА.....	65
ЗАПАД КОРИСТИ АЛБАНЦЕ ЗА СТАЛНЕ ТЕНЗИЈЕ НА БАЛКАНУ!.....	73
ГЕОПОЛИТИКА КАО НАУКА И ПРАКСА.....	79
КУЋА НА СРЕД ДРУМА ПРЕ СТО ГОДИНА И ДАНАС.....	87
ГЕОПОЛИТИЧКИ ИЗАЗОВИ СРБИЈЕ: КОСОВСКИ ИЛИ ЕВРОАТЛАНТСКИ ПУТ.....	95
ВРЕМЕ ЈЕ ДА СЕ УТЕМЕЉИ СРПСКА ГЕОПОЛИТИКА.....	103
ЕВО КАКО БИ У ПРОМЕЊЕНИМ СВЕТСКИМ ОКОЛНОСТИМА ИЗГЛЕДАЛА СРПСКА <i>КОШАВА</i> НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ.....	107
КОСОВО ЈЕ ТВРЂАВА БАЛКАНА – ЧУВАЈМО ЗИДИНЕ!.....	111
У СУСРЕТ НОВОМ БИПОЛАРИЗМУ.....	125
ТРАНЗИЦИЈА ПОРЕДАКА: ОГЛЕД О ПОСТАТЛАНТИСТИЧКОМ БАЛКАНУ.....	133
КОСОВО ЗА НЕШТО – СВОЈЕ ЗА СВОЈЕ.....	139
МУДРЕ РЕЧИ „ИЗ ГЛАВЕ ЦИЈЕЛА НАРОДА“.....	147

ГЕОПОЛИТИЧКИ СМИСАО ЈУГОСЛОВЕНСТВА И ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ДРЖАВЕ.....	149
БЕСПЛАТНОГ СИРА ИМА САМО У МИШОЛОВЦИ.....	157
У ПОВЕЗИВАЊУ КОСОВА И СРПСКЕ КРИЈЕ СЕ ЗАМКА.....	163
ПЕДЕСЕТ ГОДИНА ИНСТИТУТА ЗА ПОЛИТИЧКЕ СТУДИЈЕ.....	167
„ВЕЛИКА АЛБАНИЈА“: ПРЕТЊА БАЛКАНСКОМ МИРУ И СТАБИЛНОСТИ.....	175
ОПЕТ ЋЕ ПОКУШАТИ ДА ОКРЕНУ СРБЕ НА СРБЕ.....	179
НАДОХВАТ РУКЕ.....	187
ПОВЛАЧИ ЛИ СЕ „ПУСТОНОСНА РЕКА“?.....	191
„ДРУГА ГЕОПОЛИТИЧКА КАТАСТРОФА“.....	195
НИ СЕВЕРНА, НИ МАКЕДОНИЈА.....	199
(АНТИ)СЕЦЕСИОНИСТИЧКИ УЧИНАК.....	203
ДЕМОКРАТИЈА vs. ГЕОПОЛИТИКА.....	209
ХРВАТСКА ГЕОПОЛИТИЧКА „ЧЕЉУСТ“.....	213
ДРЖАВОТВОРНА ФАЗА ИЛИ РАДОВАНОВА БУНА.....	217
НАТО: ИНФУЗИЈА ЗА ИСЛУЖЕНОГ ВЕТЕРАНА.....	221
РЕВИЗИЈА „НЕАДЕКВАТНИХ ГРАНИЦА“.....	225
КОСОВИЗАЦИЈА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ.....	229
А СА ТРИ „НЕ“.....	235
СТВАРНО И МОГУЋЕ.....	241
КУСТУРИЦА-МОДЕЛ.....	245
ЗЛО СЕМЕ.....	249
ИДЕНТИТЕТСКА ПИРАТЕРИЈА.....	253
БАЛКАНИ И ГЕОПОЛИТИКА: ДУХ КРАЈИНЕ.....	257
ГЕОПОЛИТИЧКИ СМИСАО ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА.....	261

ТРИ КЛИСУРЕ.....	267
ИБАРСКА.....	273
СТОЛЕЋЕ „МЕЂУЕВРОПЕ“	277
НАДМЕТАЊЕ ТОПОНИМИМА.....	283
СРПСКИ БИЛАНС ПАДА БЕРЛИНСКОГ ЗИДА.....	287
МОСТ И ГРАНИЦЕ.....	291
ТИГАР ОД ПАПИРА.....	297
ОБРАЗАЦ.....	301
ЗАМРЗНУТИ КОНФЛИКТ.....	307
БАРАЖНА ТВОРЕВИНА.....	311
ТАНТЕ ЗА...?.....	317
ПАРАЊЕ ЦЕМПЕРА.....	321
СРПСКЕ ЗЕМЉЕ.....	325
УМЕСТО ПОГОВОРА: ГЕОПОЛИТИЧКЕ ВИЗУРЕ И ВИЗИЈЕ МИЛОМИРА СТЕПИЋА.....	331
ИЗ РЕЦЕНЗИЈА.....	343
ИЗ БИОГРАФИЈЕ АУТОРА.....	345

ПРЕДГОВОР

Балкан и Балканско полуострво нису синоними. Није разлика међу њима само у површини и броју становника, траси северне границе, припадности егејских острва или политичко-територијалној структури. Док се Балканско полуострво првенствено схвата као физичкогеографски индивидуалисана целина, Балкан одмах асоцира на етно-цивилизацијски, а пре свега на геополитички специфичан регион. Стога с правом може да носи „епитет“ потконтинента – све мање традиционалног европског, а све више у перспективи евроазијског. Небројени су разлози зашто велике силе никада нису могле да одоле његовом „магнетизму“. Та посредничка област истовременог прожимања и изоловања, на контакту религијских „великих простора“ и стратегијских „тектонских плоча“, стално их је привлачио неодољивом снагом. Одувек им је служио као лабораторија у којој су експериментисали за много крупније подухвате и арена где су (не)посредно одмеравали моћ. На Балкану се прво показују симптоми глобалних и (транс) континенталних поремећаја. Захваљујући Балкану као индикатору они се непогрешиво препознају. Са Балкана, као са истурене осматрачнице, све се боље види, ма где се догађало. Архимедовски речено, онај ко поседује балкански „ослонац“ и „полугу“, може да „помери свет“.

Водећи геополитички „играчи“, најпре они са западне стране, никако да у потпуности проникну у балкански *genius loci*, иако упорно настоје да га подреде својим освајачким амбицијама. Прагматичном империјалном уму много схватљивија је висока „положајна рента“ Балкана, која вишеструко надмашује вредност неког „обичног простора“ и чини да сваки његов делић буде предмет интереса и надметања. То их мотивише да истрајно траже „кључ за балканску браву“, тј. да упорно испробавају начине ефикасног управљање тим „веригама света“, али тако да формула „Балкан Балканцима“ трајно остане утопистичка жеља домицилних чинилаца. Сходно томе, оне све чине да ни један од њих не достигне статус регионалног субјекта, већ да сви остану на нивоу манипулативних објеката. Зависно од дијаметрално различитих перцепција и дугорочних циљева, сврставају их

у своје фаворите и аутсајдере, савезнике и супарнике. Прве подржавају на политичко-дипломатском, економско-развијном и нарочито територијално-експанзионистичком плану, обично непосредно генеришући њихове националне, верске, културне и великодржавне покрете. Друге, пак, систематски пропагандно дехуманизују, масовно физички уништавају, присилно национално преобраћају и протерују, безобзирно културно уназађују и економски експлоатишу, те просторно сажимају и цепају. Како су поступали раније, тако раде данас.

Наглашена геополитичка динамичност остаје важно, али не и ендемско својство Балкана. Као систем спојених судова, она је узрочно-последично повезана са брзим и суштинским променама глобалних, евроазијских и европских размера. У поређењу са деценијом након пада Берлинског зида, када је успостављена апсолутна америчка хегемонија, почетком 21. века осетљиви балкански „сензори“ регистровани су да се светски систем прво лагано, а потом све интензивније креће ка релативном униполаризму и мултиполаризму. У ствари, преломна тачка била је агресија НАТО на СРЈ 1999. године, која је у то време још увек само потенцијалним америчким такмацима – Русији и Кини – коначно одагнала последњу сумњу да их нешто слично чека ако наставе са политиком десуверенизације, дефанзиве, попуштања и губитничких компромиса. Жилав, вишегодишњи српски отпор Западу, изазван диктираним распарчавањем дуж тзв. АВНОЈ-ских неконсеквентних граница, јесте био из егзистенцијалних усконационалних разлога и скупо плаћен, али је водећим евроазијским силама несвесно „купио“ драгоцену време за предах, консолидацију и успон. И вратио им самопуздање засновано на чињеници да „Империја“ није тако (све)моћна када не успева да лако савлада мале балканске „варваре“, тамо негде с оне стране лимеса. Објективна историографија ће једном свакако записати да су управо Срби први подигли „буну“ против „зулума“ и „дахија“ униполарног „новог светског поретка“, што ће потом охрабрити и покренути већи део света. Због тога ће традиционалне западне силе наставити да их и даље стереотипно доживљавају као „реметилачки фактор“ и безобзирно кажњавају, док ће оне источне, долазеће, мудрије настојати да их уваже као централног балканског чиниоца и

на обострану корист укалкулишу у сопствене геополитичке интересе.

Иако се већ на самом почетку трећег миленијума видело да САД све теже остварују неприкосновену глобалну доминацију и да на основу ранијих аквизиција покушавају да задрже барем глобално предводништво, 2008. година је са неколико круцијалних догађања најавила да свет неповратно улази у процес мултиполаризације. У балканској „арени“ атлантистичка страна покушала је да демонстрира како њена надмоћ не долази у питање режирањем проглашења и признања свог „чеда“ – арбанашке сепаратистичке творевине Косово – за независну државу. Међутим, постало је очигледно да су то незграпни и нервозни, али опасни потези водеће светске силе суочене са изазовима детронизације, смене поредака и захуктавања историје. Западна замисао да глобализација захваљујући технолошко-комуникацијском монополу постане тријумф над простором посредством (краткоће) времена за његово савладавање извргла се у контрапродуктивну. Брзина трансформисања света отела се контроли, тј. њоме су почели да управљају дисперзно распоређени нови актери – светске и регионалне силе у успону, нови економско-политичко-безбедносни савези, велике не-западне цивилизације, новорођене корпорације и финансијски центри моћи транслирани са оба приобаља Атлантика на Далеки Исток или у унутрашњост евроазијског мегакопа. Балкан није био само пуки сведок и предмет тих промена, већ индикатор и инспиратор њихове недокучиве суштине и неухватљивог темпа.

Бурна свакодневица уме да онемогући поимање истинског обима, дубине и брзине преображаја на светском „ћилиму“, нарочито његових живописних балкански „шара“. За хватање укоштац са новим феноменима друштвене науке показују се неопходним и оне то чине с мање или више успеха. Научни приступи и објављивање резултата у публикацијама, међутим, по својој природи захтевају временску дистанцу, студиозну посвећеност, истраживачку скрупулозност, проверену методологију и целовит методолошки поступак, терминолошку ригидност, интелектуалну коректност, дуготрајне анализе и синтезе, бескрајне провере, дискусије, критике, рецензије...

Из тога проистиче неизбежна тромост због које је догађаји претичу. Тек што се наука концентрише на експлозију светског становништва, уследи економско-финансијска криза; проучавања друштвених последица климатских промена скрајне феномен тероризма; фокус са распламсавања „Новог Хладног рата“ помери се на изазов „Нове Велике сеобе“; ентузијазам посвећен односу наднационалних интеграција и ресуверенизације држава утихне пред планетарним изазовом епидемија; проблем балканских гасоводних траса уступи место преиспитивању његове територијалне поделе и граница; питање арбанашког сепаратизма на Косову и Метохији смеђује се са угрожавањем опстанка Републике Српске... Стога је на основу претходно стечених и непрекидно допуњаваних научних знања често потребно на актуелне теме хитрије реаговати краћим писаним обраћањима јавности. Управо тако је конципирана књига *Кроз балкански дурбин*. Њоме је обухваћен избор интервјуа, есеја, осврта, коментара, огледа и колумни објављених од 2010. до 2020. године у различитим часописима, недељницима, на порталима и сајтовима. Окупљени су у једну целину, поређани хронолошки и понуђени читаоцима да процене не само њихов садржински домет, већ и луцидност, стручност, доследност, антиципативност и интелектуалну одважност аутора.

Миломир Стенић

ПОТРЕБАН ЈЕ РЕФЕРЕНДУМ О ЕУ*

Балкан је увек био „буре барута“, али смо ми систематски уљуљкивани „да ће завладати вечни мир“, да је дошао „крај историје“, да „демократије не ратују“. Нажалост, привидним и привременим окончањем југословенског „разби-распада“ остављени су многи „фитиљи“ за потпаљивање „бурета барута“ и клице које могу да изроде неки будући оружани сукоб.

Геополитика је била проказана више од пола века због нацистичке злоупотребе пре и током Другог светског рата. Заборављало се да је и друге науке нацизам злоупотребио – медицину, хемију, биологију, право... Међутим, многи научници, а нарочито политичари, изградили су каријере проглашавајући управо геополитику псеудонауком, извргнутом доктрином, злочиначком идеологијом, каже у разговору за *Печат* Миломир Степић, географ и стручњак за геополитику.

Десетак година је било „модерно“ потцењивати геополитику уопште. То је било повезано са нестанком Совјетског Савеза и одсуством равнотеже снага у свету. Са повратком Русије у свет великих сила геополитика се вратила у оптицај. У којој и коликој мери је наше запажање тачно?

Прећуткивање или мимикријско појављивање у облику политичке географије, теорије међународних односа, војне географије, геостратегије и других дисциплина није значило да геополитика, *de facto*, не постоји. Напротив. Читав Хладни рат и биполаризам теоријско-концепцијски утемељени су у геополитичким идејама Николаса Спајкмена о пресудном значају *Rimland*-а (евроазијског обода) за остваривање глобалне доминације САД. Његове поставке потом је операционализовао Џорџ Кенан у својој *стратегији обуздавања (strategy of containment)*. У ствари, они су се само „наслонили“ на раније концепције адмирала Мехена (поморска моћ), Мекиндера (концепција *Heartland*-а), руске евроазијце, али и подробно проучили „оца геополитике“ Кјелена, немачке детерминисте

* *Печат*, бр. 99, ИП „Наш Печат“ а.д. Београд, 29. јануар 2010. године, стр. 14-20. (Интервју Браниславу Вучелићу)

(Рацел, Хаусхофер...), француске посибилисте (де ла Блаш...). У свету је теоријско, појмовно-категоријално, академско и медијско „ослобађање“ геополитике уследило упоредо са крајем Хладног рата, али је убрзо настало њено ново релативизовање промоцијом глобалистичког географског ниҳилизма, укалупљеног у тезу о свету као „глобалном селу“. У српској науци још увек трају веома снажни отпори геополитици, иако је познавање ове научне дисциплине и њена примена егзистенцијално питање српског народа и државе. „Ренесанса“ Русије после 2000-их и њен повратак на сцену као велике/глобалне силе доказали су и највећим догматама да суштина некадашњег хладноратовског сучељавања није била идеолошка него геополитичка и геостратегијска. Данас смо сведоци наставка старог ривалства *моћи мора* (таласократија), кога персонификују САД, и *моћи копна* (телурократија), кога отелотворује Русија. И не само то: присуствујемо, а помало и учествујемо, у удруживању „варвара“ против „империје“.

У прошлом веку се српско питање разматрало у склопу „Источног питања“. Данас се често говори да је Балкан поприте борбе за „врата Кавказа“.

Између Балкана и Кавказа има извесних сличности. Уосталом, Збигњев Бжежински, један од корифеја савремене геополитике, Кавказ смешта у границе простране и важне централноазијске зоне коју назива *Евроазијски Балкан*. И Балкан и Кавказ имају *intermarium*-ски положај – Балкан између Јадранског и Црноморског, а Кавказ између Црноморског и Каспијског басена. За интересе таласократског Запада то су веома важне чињенице. Такође, у оба региона препознатљиви су геополитички манипулативна национална и верска шароликост („леопардова кожа“), политичко-територијална уситњеност и упливи интереса великих сила. Балкан је простор где су до изражаја традиционално више долазили укрштени стратешки правци продора великих сила у виду „балканског геополитичког чвора“ и frontiјери осциловања њихове империјалне моћи, а у кавкаско-каспијској зони већи значај имала су лежишта енергената и цевоводни коридори за њихов транспорт. Данас су и балкански и кавкаски простор предмет отворене конфронтације: на једној страни, ради се о важним „карикама у ланцу“ будућег транзита руских и

централноазијских енергената према ЕУ, а на другој страни, то су региони у којима САД настоје да спрече наведену енергетску „конекцију“ и успоставе сопствену (*Јужни ток vs. Набуко*), те дугорочно задрже трансатлантску, мостобранску функцију ЕУ. У читавој „глобалној представи“ учествују Србија и остале српске земље, и то са значајнијом „улогом“ него што би могле да претпоставе и што би, можда, желеле.

У потрази за генезом наших геополитичких проблема цитираћемо делове књиге Дуго кретање између клања и орања нашег чувеног историчара Милорада Екмечића „да би само један палац земљишта на десној обали Дунава, под руском контролом, био раван општем расулу Османлијског царства“. Затим каже да је „Аустрија географски непријатељ Србије“. То је историјско проклетство, „oracolo Napoleonico“, над целом будућношћу српског народа. Утиснут му је на чело белег, вечног савезника Русије. Желели бисмо да трагом ових констатација коментаришете и данашње геополитичке проблеме Србије?

Данашњи геополитички проблеми Србије и осталих српских земаља су огромни. Проистекли су из балканских пројекција глобалних геополитичких датости на које готово не можемо да утичемо, у извесној мери су последица југословенских и коминтерновских геополитичких пројеката у 20. веку из којих смо мудрим чињењем могли да изађемо са мање штете, а доминантно су последица мамурног тумарања у последње две деценије „геополитичке транзиције“ у којој смо се нашли после вишедеценијског опијања александровско-титовским југословенством. У ствари, садашње стање је природни епилог државотворне странпутице на којој смо се нашли (и/или на коју смо гурнути) 1918. године. Тада нисмо остварили национално уједињење и формирали националну српску државу, унутар чијих граница би се нашла велика већина српских земаља, што би био рационалан државотворни ток и неопходна политичко-територијална развојна фаза. Фаза националне државе мање-више у габаритима етно-историјског простора мора да се иживи. И шта се догодило? Управо супротно, ту фазу смо прескочили и демографске, културне, економске и геополитичке последице су очигледне. У аморфном територијалном облику ушли смо у супранационалну

југословенску државну творевину која је била део тампонског *Санитарног кордона* од Балтика до Медитерана, чија је непосредна међуратна геополитичка мисија била да баражира продор „германизма и аустро-германизма“ према југоистоку и руско-совјетске „црвене заразе“ према југозападу. И после Другог светског рата остали смо „таоци“ југословенске државе – у новој идеолошкој и, што је нарочито важно, политичко-територијалној матрици (подела на републике, а Србије још и на покрајине). И „прва“ и „друга“ Југославија су према наметнутој геополитичкој „формули“ биле таласократске, супротно српском геополитичком идентитету који је био телурократски. И после свих негативних искустава, опет хрлимо у супранационалне таласократске интеграције (ЕУ, НАТО), а да нисмо остварили националну. Штавише, управо српска национална и државна интеграција проглашена је реметилачком и насилно је онемогућена (војно, економски, пропагандно...). Резултат тога је уништење Републике Српске Крајине, релативизовање српског идентитета Босне и Херцеговине, свођење само на умањену, осакаћену Републику Српску и покушаји њеног поништавања, стварање антисрпских државоликих творевина за раније проглашене инстант-нације (термин М. Екмечића) створене из српског корпуса титоистичким етно-инжењерингом, сажимање и фрагментација Србије ампутацијом њеног косовско-метохијског дела, стварањем војвођанског *corpus separatum*-а и неадекватном, ЕУ-диктираном, тзв. статистичком регионализацијом (уместо истинске и српским интересима прилагођене).

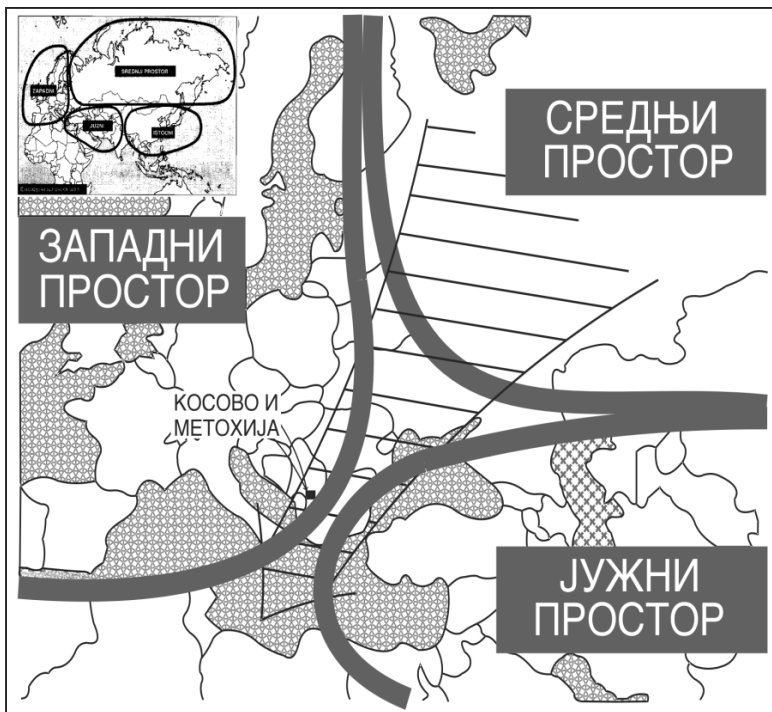
Не чини ли Вам се да Балкан, с’обзиром да кроз њега пролазе каспијски и централноазијски коридори, опет постаје нека врста жаришта на коме се води стратешка борба великих сила, првенствено Америке и Русије, у покушајима остварења својих циљева, који често знају да буду погубни по Србију. Колико је могуће за једну малу земљу каква је наша да остане по страни?

Балкан је увек био „буре барута“, али смо ми систематски уљуљкивани „да ће завладати вечни мир“, да је дошао „крај историје“, да „демократије не ратују“... На жалост, привидним и привременим окончањем југословенског „разби-распада“ (термин М. Кнежевића) остављени су многобројни „фитиљи“

за потпаљивање „бурета барута“ и клице које могу да изроде неки будући оружани сукоб (очигледан пример је Брчко). Иако би то, свакако, била наша жеља и рационална одлука усмерена на популационо-економско очување и обнову, наравно да Србија и остале српске земље не могу да остану по страни јер се налазе на Балкану као „бојном пољу“ где „копља“ никада нису престале да укрштају западне силе (сада предвођене доминантним САД), Русија, Турска. Готово дводеценијско раздобље америчке униполарне доминације није завршено, али њен европски трансатлантски „мостобран“ на западу Евроазије успостављан од 1944. године (као део *Rimland-a*) и до данас прошириван и ојачаван, Русија покушава да демонтира. Као војно инфериорна у таквој (условно речено) офанзивној намери, инструментаријум је пронашла у цевоводној мрежи којом ће да снабдева енергетски зависну ЕУ. Будући да су САД инсталирале Пољску и Украјину као препреке, изнуђене су будуће субмаринске трасе – један крак је дном Балтичког мора до Немачке (*Северни ток*), а други је дном Црног мора (*Јужни ток*), па трансбалкански, према Италији, тј. према Србији и даље. То су „цевоводна кљешта“ којима Русија настоји да „ишчупа“ Европу из руку САД на миран начин. У ствари, укључујући централне цевоводне „снопове“ који су трасирани кроз Украјину, то је руски енергетски „трозубац“ усмерен на америчког таласократског „Левијатана“ који влада Европом од 1945. године. Европа је у незавидној позицији „између чекића и наковња“: на једној страни остала је већ анахрона трансатлантска безбедносна веза са САД, која се, како би рекао један наш политичар, „не сипа у тракторе“, а на другој страни су Европи недостајући нафта и гас, које Русија *има*, а она више агресивних претњи према Европи *нема*. Са тога становишта могло би се рећи да је будућност Европе јасна: *Русија нема алтернативу*. Русија борбом за Европу и нудећи јој у овој фази да буде „самосталан пол моћи“ (А. Дугин), настоји да истисне САД из западног дела Евроазије. На истоку Евроазије то би требало да учини Кина. У тој глобалној „игри“ на „Великој шаховској табли“ (З. Бжежински) Балкан, тј. српске земље и Србија у његовом саставу, јесу „фигура“ коју померају, чувају, размењују или жртвују велики „играчи“: САД да би учврстиле „карику“ између два од три „велика простора“ (*Западног и Јужног*) који окружују Русију (*Средњи простор*), а Русија да

би трансбалканским правцем тај обруч пробила и успоставила логично геополитичко стање ствари на „Светском острву“ (Мекиндер) после вишедеценијске доминације алохтоне, не-евроазијске силе. (карта)

Балканско „поље“ Велике шаховске табле

Извор: Миломир Степић, „Перспективе Косова и Метохије у контексту глобалних геополитичких концепција“, у зборнику *Срби на Косову и у Метохији* (Стеван Карамата, ур.), Научни скупови, књига 112, Одељење друштвених наука, књига 26, Српска академија наука и уметности, Београд, 2006, стр. 269.

Као један од главних аргумената за улазак у НАТО, његове присталице у Србији користе тезу да, уколико би остала војно неутрална, наша земља постала би острво окружено НАТО морем. Да ли ви сматрате да би за Србију било неопходно да прати тренд суседних земаља?

Постоје два кључна питања. Прво, да ли у НАТО морамо, тј. да ли смо приморани да уђемо као претходно побеђени вазал. Србија је у својој историји већ била пред таквим изазовима. У случају присиле, беспредметно је питање наше воље. Или, ипак имамо довољан маневарски простор за одређивање сопствених интереса. Друго питање јесте да ли Србија, српске земље и народ у односу на НАТО, његове земље-чланице, мотиве њиховог савезништва, те некадашњу и савремену улогу Пакта, деле исте или сличне циљеве. Полазиште би требало да буде компатибилност геополитичких идентитета, из кога, се потом, изводе све остале мање или више значајне појединости. А српски и НАТО геополитички идентитет су у супротности. Наравно, „сила Бога не моли“. Али, зато и „Бог силу не воли“. Супротно већини суседа, Срби су са НАТО као војним савезом и са већином његових земаља-чланица појединачно имали и имају трауматично искуство – рат, жртве, одузимање територија, економске санкције, сталне ултиматуме, пропагандну сатанизацију... Наши суседи, нарочито они који су настали на развалинама Југославије, имали су помоћ НАТО у свом сепаратизму, формирању држава на српску штету, креирању сопствених националних идентитета на негирању српских права и идентитета. Наводни аргумент у прилог приступању НАТО јер смо њиме окружени асоцира на опасност од НАТО. Војничким речником речено, ако сте опкољени онда имате три опције: да се пробијете из обруча, да се браните, одуговлачите, ако је могуће преговарате и чекате помоћ са стране која ће вас или извући из обруча или разбити обруч, или, пак, да се предате непријатељу који вас је опколио. Последња опција враћа нас на почетак одговора на ово питање: да ли у НАТО морамо јер смо присиљени?

Можете ли да наведете предности и недостатке уласка Србије у НАТО?

Пођимо од хипотетичких претпоставки да НАТО није непосредно учествовао у сламању Републике Српске Крајине, да није учествовао у бомбардовању, територијалном редуковању, фрагментацији и урушавању Републике Српске, да није напао Србију, ампутирао јој Косово и Метохију и пресудно допринео самопроглашењу независности државолике арбанашке творевине која се представља именом *Repub-*

lika e Kosovës, да није неокенановски применио балканску пројекцију стратегије обуздавања (*strategy of containment*) Србије и око ње инсталирао „балансере“ које приморава да у најнеповољнијем тренутку признају независност „натоиде“ под називом *Republika e Kosovës*, са њоме успостављају дипломатске односе и њој у прилог иступају у Хагу, да није... – и у том случају би требало добро одмерити све аргументе *pro et contra*. Да ли је постојање НАТО анахронизам и да ли је он рудимент Хладног рата? Да ли ми трчимо да стигнемо задњи вагон воза који је на слепом колосеку? Падамо, устајемо и опет трчимо. Или, чак и да је све то тачно, ми немамо времена и кондиције да сачекамо по страни и видимо шта ће са НАТО бити. Неопходно је поновити да НАТО није организација из спектра алтруистичких НВО и њена основна делатност није реновирање школских зграда, помоћ приликом елементарних непогода или утицај на тржиште некретнина (можда оних које су порушене приликом агресије!?). НАТО је војни савез. ВОЈНИ САВЕЗ! Он је формиран са антисовјетским, односно антируским геополитичким и геостратегијским циљевима, а такву функцију задржао је и данас. То доказује његово постбиполарно ширење до граница Русије. Дакле, Русија је главни противник. Да није, зашто би трансгресија НАТО стигла до близу Санкт Петербурга и на балканске обале Црног мора, са (прикоченим) амбицијама да буде и на Кавказу и руско-украјинској граници.

У недавној изјави председник комитета за међународне односе руске Думе Консантин Косачов изјавио је да би се уласком Србије у НАТО односи двеју земаља сасвим извесно погоршали. Колико би таква одлука била одиста штетна по односе Русије и Србије?

Званичници Русије су недвосмислени – Русија је против ширења НАТО. С правом би нас сматрали припадницима антируског војног савеза и тако би нас и третирали не само у војно-безбедносном, него и у политичком, економском и другом смислу. Русија би то сматрала непријатељским актом. Не смем ни да претпоставим шта би то значило у случају неког хипотетичког војног сукоба ширих размера. На симпозијуму *Спољна политика савремене Русије*, који је одржан у Руском дому у Београду 10. априла 2009. године и са кога је саопштења

објавио научни часопис *Национални интерес* Института за политичке студије из Београда, амбасадор Руске Федерације приметио је да је Србија „званично објавила неутралност, али у току је, ипак, процес прихватања НАТО стандарда“, те се упозоравајуће запитао „како ће се Русија понашати ако Србија ступи у НАТО?“ Али, индикативне су још неке амбасадорове констатације које се тичу наше запућености према ЕУ. Не одступајући од дипломатске конструкције како Русија „нема ништа против“ пута Србије у ЕУ (што значи да Русија не поручује да „снажно подржава“ интеграцију Србије у ЕУ, прим. М.С.), он је упозорио и на нешто што се код нас прећуткује: „... да бисте удовољили ставу Европе, морате изменити став према Русији. Познато је да имамо потписан споразум о слободној трговини и олакшицама између наше две земље. Чим Србија ступи у ЕУ тај споразум ће престати да важи“. Питам се на које ћемо се тржиште оријентисати? На тржиште ЕУ од преко 500 милиона људи? Лепо звучи, али зар неко стварно мисли да оно једва чека баш нас и наше веома конкурентне производе!

Сматрате ли да би одлуком да се Србија прикључи НАТО пакту, наша земља индиректно легализовала незаконит акт НАТО агресије из 1999?

Легализовала би директно. НАТО и његове појединачне чланице које су признале самопроглашену независност на географским картама већ приказују државолику арбанашку творевину *Republika e Kosovës*. Уосталом, да ли неко стварно мисли да би ми могли да уђемо у НАТО сматрајући да нам је граница на Шари, Паштрику, Коритнику и Проклетијама, а да НАТО сматра, Бондстилом симболизује и својом војном силом присутном на Косову и Метохији доказује да је та граница на Копаноику и Гољаку. Независност није признало само 4 од 28 чланица НАТО (и 5 од 27 чланица ЕУ!), и то само оне које имају сличан проблем. Неопходно је напоменути да су признање дале и снажно подржале оне најмоћније – САД, Канада, Велика Британија, Немачка, Француска, Италија... А најрепрезентативнији елементи скупа дају својство читавом скупу – то знају ђаци и у нижим разредима основне школе.

Да ли мислите да званични Београд има јасно одређене и зацртане геополитичке циљеве, и ако их уопште има, колико заправо чини да их оствари?

То заиста не знам. Нисам близак нашој политичкој класи. Али ја те геополитичке циљеве не могу да препознам. Можда су они дугорочно пројектовани и ја не могу да у њих проникнем. Колико се јавно саопштава, колико се види из конкретних активности, колико се може индиректно закључити и колико ја досежем у својим промишљањима, евроатлантске интеграције су једина водила не само владајућих кругова, него и већине оних који нам се нуде као алтернатива. Захтеви за расписивањем референдума о приступању НАТО као да су их мало раздрмали, али не и поколебали. Посебно их је погодио захтев да референдум буде *благовремен*, тј. да се распише пре него што већина приступних активности буде у тишини обављена и пре него што се јавност медијски „препарира“ упозорењима, заплашивањима, катастрофичним сценаријима... Али, занима ме још нешто: будући да су НАТО и ЕУ „комплементарне организације“, „хардвер и софтвер“, тј. „лева и десна нога“ трансатлантског интеграционог и безбедносног комплекса (њихове званичне формулације), суштинско питање јесте зар није потребан *благовремен* референдум и о приступању ЕУ? Подразумева се да би и заговорници и противници приступања Србије овим „прекоредним“, супранационалним интеграцијама требало да имају уравнотежен приступ српским „носиоцима медијске моћи“. Можда је ово питање већ закаснило.

Недавно, турски шеф дипломатије Ахмет Давутоглу одржао је конференцију у Сарајеву. Његове речи могу да се интерпретирају као намера Анкаре да се укидањем ентитета, БиХ унитаризује и препусти муслиманима, а да велики део Србије (најпре Косово и Метохија и Рашка област), као и Македонија и Албанија, постану интересна сфера Турске. Званични Београд остао је нем. Колико заправо треба да плаше овакве претензије Турске? У којој и каквој мери она постаје регионална сила која се помало отима америчкој политици?

Турска је регионална сила захваљујући чињеници да је у геополитичком и геостратегијском смислу „сидро НАТО“ у источном Медитерану и да је непосредни фаворит САД. Нису

је без разлога западне таласократске силе (у првом реду Велика Британија) после балканских ратова оставиле на европској (балканској) страни Босфора и Дарданела, одредивши јој улогу да спречава руско „вађење чепа на црноморској боци“. Али, Турска за сада није аутономна сила. Помажући у реанимацији њеног неугаслог империјалног духа, САД је убацују као новог/старог играча да инструментализује исламизовано становништво Балкана. У калкулацији је постмодерна грана геополитике – демогеополитика. Становништво и његова просторна експанзија (или регресија) постају све важнији чиниоци геополитике. Множе се и демогеополитичке идеје, теорије и концепције као што је концепција „прекобројних синова“ бременског професора Гунара Хајнзона. На Балкану она се може емпиријски доказати на примерима арбанашке и муслиманске/бошњачке популације и територија са њиховом демографском већином које за сада јесу у облику архипелага, али са тенденцијом ширења и спајања. Турска се својом (псеудо)секуларношћу кандидује за њиховог патрона, али и за модел евро-вестернизованог лидера у исламском свету уопште. Нисам једини који покушава да у научно утемељеној геополитичкој прогностици види Балкан кроз 20-30-50 година као резултат потпуно супротних демографских трендова православно-хришћанских и исламских народа. Сходно томе, не би требало одбацити могућност да мањи или већи део балканског простора буде препуштен турској интересној сфери као „вентил“ за неиспуњена евроинтеграцијска очекивања. Али, предвиђања су незахвална...

Прокоментаришите цео комплекс питања и проблема која се односе на Републику Српску?

Република Српска приморана је и данас се приморава да остане у саставу Босне и Херцеговине као конститутивни ентитет. Управо условно поређење Републике Српске и Косова и Метохије сведочи о америчком и европском „обуздавању“ српског чиниоца на Балкану: косовско-метохијским Арбанасима дозвољено је да се одвоје од Србије (иако су национална мањина), а Србима и Републици Српској се онемогућава да се „раздруже“ са Босном и Херцеговином (иако су конститутивни народ)! Агресијом регуларне Војске Хрватске и ојачалих хрватско-муслиманских формација из Босне и Херцеговине,

уз помоћ НАТО, годинама исцрпљивана Република Српска, са пресахлом подршком из Србије, била је осетно територијално смањена и пред претећим сломом налик на пад Републике Српске Крајине, те је тако „угурана“ у Дејтонско-париски споразум крајем 1995. године. Али, претходно установљен принцип територијалног континуитета оба ентитета већ тада је нарушен у случају Републике Српске јер је Брчко остављено за арбитражу и потом проглашено дистриктом (кондоминијум) ван директне ингеренције РС. Други принцип, 49% територије Босне и Херцеговине која је требало да припадне Републици Српској, никада није достигнут. И већ 15 година земље ЕУ и НАТО које се представљају као „међународна заједница“ настоје и успевају да „еродирају“ статус и овлашћења Републике Српске, те да постепено унитаризују Босну и Херцеговину, стављајући је, тако, под муслиманску контролу. Зашто то раде? Који су геополитички разлози? Поступа се по једноставној формули: Срби на Балкану = Руси на Балкану; „обуздавање“ Срба = „обуздавање“ Руса.

Изговор је вероватно осујећивање пројекта „Велика Србија“.

Свака српска државна јединица већа од предкумановске Србије проглашава се тзв. Великом Србијом. Нарочито ако српска политичко-територијална јединица постоји западно од Дрине. Баук Велике Србије проглашава се архи-злом које је пропагандно досегло планетарне размере. Као да је угрозило и Аустралију, и Хаваје, и Аљаску, и Малвинска острва... Упоредо, настојања да се укине Република Српска усмерена су на укључивање Срба у пацификовање муслиманског конституента јер се показало да су Хрвати у Федерацији недовољни за тако деликатан и важан задатак. Србима је намењена улога главног (привидног) секуларизатора Босне и Херцеговине. Дугорочно, то је јалов посао зато што би муслимански демографски, а тако и политички потенцијали убрзо далеко надмашили и хрватске и српске заједно. Тако би Босна и Херцеговина, у том случају „на одложено“, ипак постала искључиво муслиманска. Али, то иностране креаторе тада неће занимати. Стога Република Српска пружа отпор унитаризацији, која, у ствари, значи нестанак Срба западно од Дрине. Приметили сте да не користим израз *бошњачки*, већ

муслимански. Последњим званичним пописом становништва давне 1991. године бошњачко становништво фактички није постојало јер се тако није изјаснило. Самопреименовано је тек после тога пописа, али њихово постојање и број нису пописно утврђени и озваничени јер се управо они супротстављају новом попису који би садржао национална, верска и језичка обележја.

Дали је, упркос свему, могуће да се уласком евроатлантске интеграције, у које Србија напросто срља, очувају Косово и Метохија у саставу Србије?

Не. То је свакоме, ко је искрен, јасно. Реторика да се од нас не захтева признање независности је само за тренутну употребу пред још увек недовољно сиромаштвом уцењеним народом и државом (мада брзо напредујемо). Када беда досегне референтни ниво, онда ћемо се суочити са тезом да је разлог управо нерешен статус Косова и Метохије „које смо ионако већ изгубили“. А управо је супротно – Србији одузети косовско-метохијски природни потенцијали су респектабилни – плодно земљиште, обиље чисте воде са околних планина, за пољопривреду погодна клима... Богатство олово-цинкане руде спада у највећа у Европи. Резерве лигнита као термоенергетског горива за добијање електричне струје су међу неколико најзначајнијих у свету. А ми стрепимо за нашу енергетску безбедност у будућности и враћамо се размишљању о градњи нуклеарки...

ЗАУСТАВИТИ ДЕЗИНТЕГРАЦИОНУ ИНЕРЦИЈУ*

Српски чинилац, предвођен национално реформисаном и самосвесном елитом, требало би експлицитно да поручи да се не мири са насилно успостављеном и наметнутом политичко-географском картом Балкана током двадесетогодишње „геополитичке транзиције“, да је сматра привременом и да ће у повољној међународној прилици поставити питање праведног решавања српског националног питања.

Српско ослобађање од „обуздавања“ и „балансера“ биће дуго и мукотрпно, без изгледа да се икада оконча. То је трајан процес. Само ако тако буде схваћено, има изгледа за успех. За велике силе Балкан је исувише важан простор да би био препуштен Балканцима. То је историјска константа. Али, српски чинилац само ако поврати и валоризује реалне предиспозиције своје балканске моћи, тј. ако неокенанистичко „обуздавање“ и деловање спољашњих (из суседства) и унутрашњих „балансера“ сведе на меру која неће спутавати српске националне интересе, моћи ће да рачуна на излазак из садашње кризе, опстанак и развојне перспективе.

Најпре, неопходно је предузети хитне мере да се политички-територијално растројена држава Србија консолидује. Зауостављање дезинтеграционе инерције која неминовно води њеном „разби-распаду“ јесте приоритетан национални интерес и задатак. Али, сепаратизму неких националних мањина сада се синхронизовано придружила престоничка пролиферација центрифугалности. Под паролом наводне демократизације, европских стандарда, укључивања у међународне процесе, стремљења ка будућности и борбе против (само)наметнуте хипотеке великосрпства, територијално-деструктивни процеси све више се артикулишу из Београда. Јер како другачије објаснити београдско форсирање институционализованог аутономашког

* *Геополитика*, бр. 42, Геополитика пресс, Београд, јун 2011. године, стр. 38-41. (Скраћена верзија саопштења на првом округлом столу *Србија: стратегија опстанка*, који је одржан у Медија центру у Београду 5. новембра 2010. године.)

сепаратизма Војводине (Статут), „пузеће“ прихватање наводне реалности косовске независности, пасиван однос па чак и благонаклоност према верски профилисаном муслиманском сепаратизму у делу Рашке области (да ли је потребан бољи доказ од чињенице да се у београдској политичко-медијској терминологији користи искључиво појам „Санџак“), постепено увођење регионализације која није примерена географским, демографским, економским, саобраћајним, геополитичким и другим датостима Србије, већ је у складу са ултиматумима ЕУ и шематизмом *Eurostat*-а... Стога, последњи је час да се учини радикалан рез и нагли преокрет досадашњег тренда – од дезинтегративног ка интегративном.

У Војводини, уместо изборно-политикантских „дилова“ власти са сепаратистички настројеним националним мањинама и бирократизованом аутономашком номенклатуром, неопходно је успоставити чврст српски и лојално-мањински интегритички блок који ће покрајину сачувати у саставу Србије, а у погодном тренутку и потпуно самоукинути овакву врсту етатизоване аутономије која је историјско-политичко-економски превазиђена и антисрпска.

За Косово и Метохију није довољно само дефанзивно изјављивати да „никада нећемо ни имплицитно ни експлицитно признати независност“, већ да „ћемо свим средствима настојати да вратимо у уставно-правни поредак Србије“. Опасна је теза српских политичких вођа да ће „конструктивно допринети решавању историјског конфликта Срба и Албанаца“ јер то имплицира да су Косово и Метохија *terra nullius*, што, наравно, није тачно. Косово и Метохија су интегрални део државе Србије и сепаратистичка арбанашка национална мањина је у сукобу са државом Србијом. Међу српском псеудоелитом није мали број оних који су тобоже месијански умислили да је дугорочно национално корисно да се „Србија ослободи Косова (и Метохије)“, да ће то бити отклањање баласта који кочи Србију на путу у безбрижну будућност и благостање ЕУ, да ће Србија бити демократска тек када се лиши (или буде лишена) Косова и Метохије, да ће се само без Косова и Метохије ослободити бремена митова, историје и великосрпске идеје, да је прагматично прихватити поделу коју ће политичари за унапред препарирану јавност прогласити победом („добили смо

нешто, а могли смо да изгубимо све“), при чему се од јавности крије да се може добити само десетак или мање процената територије, где се не налази ни већина косовско-метохијских Срба, ни манастира, ни плодног земљишта, ни угља, ни вода, ни обојених метала... Стога би Косово и Метохију требало прогласити и третирати као *окупирано подручје* или *подручје под међународном управом до повратка у уставно-правни поредак Србије* (аналогно својевременом хрватском јавном и дипломатском третману РСК), те активно и офанзивно, на свим пољима и свим средствима, радити на реинтеграцији у састав Србије. У супротном, не само да ће Србија остати без Косова и Метохије, већ и без целе југоисточне Србије и Рашке области, који су обухваћени великодржавним пројектом тзв. Природне Албаније.

Рашка област је историјско језгро средњовековне српске државе и ембрион њене државотворности, а сада се суочава са муслиманским сепаратизмом, верским фанатизмом и тероризмом, константном нестабилношћу и изазивањем реакције српског државног апарата, експанзијом сваковрсног криминала, економским суновратом, маргинализацијом и одсељавањем српског православног становништва... Стога је крајње време да се југоисточни део Рашке области (општине Нови Пазар, Тутин и Сјеница), са придодатом општином Рашка, прогласи и третира као „подручје од посебног државног значаја и старања“, где ће се у многим сегментима директно управљати у координацији са централним властима у Београду или са средиштем у Краљеву. Североисточни део Рашке области (општине Нова Варош, Пријепоље и Прибој) требало би везати за Ужице, што и јесте управно и функцијско-гравитацијски логично. Опстанак и демографско-економски опоравак српског православног становништва требало би системски и дугорочно (трајно) стимулисати. Изузетно је важно да се у јавној и службеној употреби користи искључиво адекватан географски термин Рашка област (или Рашко-полимска област).

Садашња административно/политичко-територијална подела Србије, реликт је из титоистичко-кардељистичке Југославије, упркос више законских и уставних редефинисања Србије. Емпиријски је доказано да је она била у функцији „обуздавања“ Србије, а две покрајине су и данас

водећи „балансерски“ адути. Постојање оваквих етатизованих покрајина, од којих је једна далеко одмаклана свом државотворном путу, а друга то чини са истим циљем али софистикованије, недвосмислено је антисрпско. Свеколика консолидација државе немогућа је без укидања покрајина и административно/политички-територијалног реконфигурисања Србије. Упркос отпорима и покушајима да се извргне у своју супротност, уставно-правно конституисање Србије у регионалну државу јесте адекватно решење. (Регионална држава је модел између унитарне и федеративне државе.) Али, круцијално је важно да се у садашњој дезинтегрисаној, функцијско-гравитацијски недефинисаној и саобраћајно неповезаној Србији конституише сразмерно велики број региона. Дакле не садашњих пет до седам вештачких и географски апсурдних тзв. статистичких региона, са недодирљивим границама аутономних покрајина, већ дванаест-тринаест географски складних, демографски оптималних, саобраћајно интегрисаних и функцијско-гравитацијски профилисаних региона, који ће обесмислити покрајине, поништити њихове границе и имати интегративну, а не дезинтегративну геополитичку улогу.

Српски чинилац, предвођен национално реформисаном и самосвесном елитом, требало би експлицитно да поручи да се не мири са насилно успостављеном и наметнутом политичко-географском картом Балкана током двадесетогодишње „геополитичке транзиције“, да је сматра привременом и да ће у повољној међународној прилици поставити питање праведног решавања српског националног питања. Али, ту прилику не би требало пасивно чекати у виду геополитичког објекта којим манипулишу велике силе. За почетак, требало би у јавној и службеној употреби реafirмисати скрајнути термин *српске земље*, под којим ће се подразумевати укупан српски етно-историјски простор који је био у политичком, научном, просветном и културном оптицају у предјугословенској фази српске историје. Српске земље требало би третирати као интегрални геополитички и геоекономски простор. (Тај термин, уосталом, користи се у актуелној државној химни Србије.)

Активна и офанзивна национална политика требало би да почне са подршком и оснаживањем Републике Српске. Све док је она у саставу БиХ, требало би да анулира недостатке тога статуса и користи постојеће предности. Артикулацију незадовољства што се налази у саставу БиХ у блиској будућности било би сврсисходно преусмери на мање иритантну економску сферу (евентуално „утапање“ РС у унитарну БиХ значило би „исисавање њене економске моћи у корист нефункционалног и скупог муслиманско-хрватског дела). Трајни циљ свакако јесте интеграција са Србијом, али би требало по сваку цену избећи примамљиву замку размене Косова и Метохије за Републику Српску.

У Црној Гори снажно је виолентно, утилитарно антисрпство које креира политичко-културна номенклатура, али се, упркос снажној пропаганди, она није укоренила у народу. Подразумева се да је српски идентитет веома изражен код оних становника који се и сада осећају и изјашњавају као Срби, те би из Србије требало да добију експлицитну подршку. Али, посебну пажњу захтева онај део популације који се изјаснио као Црногорци, али истовремено да говоре српским језиком и верници су Српске православне цркве. Управо они су „аморфна, флотантна народна маса“ (некадашња Цвијићева квалификација тзв. Македонских Словена) која под пресијом може лако да инклинира антисрпском црногорству. Подразумева се да и остало становништво које се изјашњава и осећа Црногорцима у смислу националне припадности не би смело да буде препуштено антисрпској хистерiji потпириваној од великих сила и из непосредног суседства (првенствено из Хрватске).

За српске крајеве у данашњој Хрватској, нарочито оне у саставу некадашње Републике Српске Крајине, који су били под заштитом УН, требало би тражити повратак становништва, имовине и радних места, одштету, партиципацију у самоуправним институцијама и статус суштинске аутономије као услов успостављања добросуседских односа, те истрајно радити на успостављању чврстих, вишедимензионалних и институционалних веза са осталим српским земљама.

Према „блиском заграничју“, нарочито у Македонији, а делимично и у Албанији, Бугарској, Румунији и Мађарској, требало би повести суптилну, али јасно профилисану културну акцију, усмерену на укључивање у интегрални културни, верски и научно-просветни простор. Посебну пажњу требало би посветити становништву српског порекла које је нарочито током друге половине 20. века насилно расрбљено посредством идеолошко-политички форсираног „етно-инжењеринга“, али и даље је по већини садашњих својстава блиско Србима и пријатељски настројено према српском народу, интересима и држави (првенствено у Македонији).

Упоредо са овим геополитичким и етно-културним мерама, неопходно је што хитније се ослободити статуса економске колоније, у који су уведене све српске земље. Укидање позиције метрополе односило би се прво на Словенију и Хрватску, а отварање за прилив страног капитала и инвестиција, те повољне тржишне услове и друге стимулативне мере било би сврсисходно оријентисати на оне земље и недржавно организоване факторе који немају антисрпских интереса на Балкану. Истинској кохезији, оснаживању већине чинилаца моћи и стабилном развоју српског чиниоца на Балкану суштински би допринело боље сабраћајно интегрисање, које се, наравно, не би реализовало мимо комуникацијске мреже Балкана и Европе, али би приоритетно уважавало српске геополитичке и геоекономске интересе. Сходно томе, пред планере српске будућности поставља се круцијално питање: да ли би традиционалној осовини свеколике српске оријентације правца северозапад-југоисток (од Панонског басена и централне Европе према Егејском басену и Цариграду) требало тражити алтернативу у осовини интермаријумског правца исток-запад (Црноморски басен–Румунија и Бугарска–Јадрански и Панонски басен), куда ће бити трасирани будући руско-европски енергетски коридори.

НЕМА РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ ЕУ И НАТО*

Све одлуке ЕУ, предвођене њеним најмоћнијим чланицама, биле су против српских ставова и интереса. Да не говоримо о нашем искуству са НАТО који је на нас извршио оружану агресију. Када се све ово узме у обзир, онда је удео грађана који би се изјаснили „за“ ЕУ интеграције (нешто мање од 50 процената) – фрапантно висок. Србија је једина земља на свету која тежи интеграцији у организацију која јој одузима део територије.

Нема суштинске разлике између ЕУ и НАТО. То су две комплементарне организације, које репрезентују Запад, трансатлантизам и заједнички таласократски геополитички концепт и идентитет. Разлика је само у томе што је ЕУ економско и политичко крило, а НАТО је војно и геостратегијско крило трансатлантизма. То није само моје мишљење, већ недвосмислен став челника из ЕУ и НАТО, као и геополитичких теоретичара и практичара на Западу. Уосталом, за сада само пет европских чланица НАТО није у ЕУ (Хрватска ускоро постаје) и шест чланица ЕУ није у НАТО. Али, оне најмоћније и најутицајније јесу и у једној и у другој организацији – Немачка, Француска, Велика Британија, Италија, каже у интервјуу за *Печат* проф. др Миломир Степић, географ и стручњак за геополитику.

Наш саговорник подсећа да то доказује и став првог човека ЕУ Хермана ван Ромпеја, који је у обраћању на Самиту НАТО у Лисабону крајем новембра 2010. године потенцирао да су „ЕУ и Алијанса два најприснија партнера“, да ове две организације „плове истим бродом већ деценијама“ и да „без Алијансе не би било ни Уније!

У нашем јавном мњењу, то јест у већини медија у Србији, намеће се став о наводној разлици између НАТО и ЕУ. Сходно томе, наглашава се да ми као хоћемо у ЕУ, а да као нећемо у НАТО, сматра др Миломир Степић.

Како коментаришете кандидатуру Србије за место „кандидата за кандидата“ за пријем у ЕУ? Шта би према

* *Печат*, бр. 206, ИП „Наш Печат“ а.д. Београд, 2. фебруар 2012. године, стр. 20-23. (Први део интервјуа Угљеша Мрдићу)

Вашиим проценама народ рекао на евентуалним референдумима о пријему у НАТО и у ЕУ?

То је тешко проценити. Референдум за улазак у ЕУ ће се прво пропагандно брижљиво припремити, а мишљење народа пропарирати и обликовати. После тога је врло тешко очекивати да ће већи део народа да каже „не“. То је могуће само ако буде омогућен равноправан приступ медијима и за оне који су против уласка у ЕУ. Сада смо сведоци једне пропагандне пресије о животној важности уласка у ЕУ. Исто је и са тзв. про-НАТО опцијом. Ако је веровати агенцијама за истраживање јавног мњења, дошли смо до знатно мање од 50 процената грађана који су за улазак у ЕУ. Може ли се само замислити колико би тај проценат био мањи да сви имају равноправан приступ у медијима? Требало би допустити јавности да сазна и одмери и све аргументоване разлоге против приступа Србије ЕУ. Следствено, проценат приврженика укључивању у НАТО не само да је сада разумљиво мали, већ би у тим условима био још мањи. Требало би подсетити јавност и на наше односе са ЕУ и НАТО (нарочито са појединим водећим земљама тих организација) у протеклих двадесетак година. Сетимо се почетка „разби-распада“ СФРЈ. Све одлуке ЕУ, предвођене њеним најмоћнијим чланицама, биле су против српских ставова и интереса. Да не говоримо о нашем искуству са НАТО, за које често чујемо да је негативно јер проистиче из емоција. А како да не буде и емотивно, када је НАТО на нас извршио оружану агресију. Не могу тек тако да се избришу емоције људи који су због тога изгубили чланове породице, остали инвалиди, изгубили здравље, посао, кућу, имовину..., укључујући и покушај ампутације косовско-метохијског дела државне територије. Када се све ово узме у обзир, онда удео грађана који би се изјаснили „за“ ЕУ-интеграције (у овом тренутку нешто мање од 50 процената) – за мене је фрапантно висок. Замислимо да је у протеклих двадесетак година било потпуно супротно, тј. да су ЕУ и НАТО вукли само позитивне потезе по Србију и српски народ у целини. На пример: да су признали Републику Српску Крајину (РСК), да нису смањили Републику Српску (РС) и задржали је у саставу БиХ, да нису бомбардовали РСК, РС, Србију и Црну Гору, да су јасно поручили Црној Гори да неће дозволити њено

отцепљење од Србије, да су се залагали против покушаја сецесије косовско-метохијских Арбанаса, да нису 22 земље ЕУ признале једнострану нелегалну независност *Косова*, да су непристрасно посредовали у сукобима, да нису вршили антисрпску пропаганду, да су били неутрални у спровођењу мировних планова...

Шта би се онда догодило? Да ли би то значило да би требало да идемо у ЕУ?

Да се све наведено догодило, као што сам рекао, нама у прилог, чак и онда би требало да размислимо да ли имамо интерес да уђемо у ЕУ – првенствено политички и економски. Ако погледамо ствари са садашње тачке гледишта, видимо да ЕУ нама одузима део територије – Косово и Метохију (КиМ). Србија је једина земља која тежи интеграцији у једну организацију, а иста та организација одузима јој део територије. То је невероватно. Хипотетички гледано, да смо имали само позитивна искуства са ЕУ, опет би било неопходно да темељно размотримо који је наш интерес од уласка у ту интеграцију наднационалног карактера. Срби су имали бројна негативна искуства са наднационалним интеграцијама.

На које наднационалне интеграције мислите?

На већину наднационалних интеграција у последњих сто година. Постоје два суштинска разлога за сумњу у исправност идеје о још једној наднационалној интеграцији (КиМ јесу важан, али ипак изведен разлог). Први суштински разлог јесте да ли улазити у наднационалну интеграцију, а да претходно није обављена национална интеграција. То би била још једна *прекоредна интеграција*. Нормалан пут је да се прво интегришемо на националном нивоу, а онда да размислимо о наднационалним интеграцијама. Ми као да хоћемо на кући прво да градимо кров, а тек потом темељ. Не би требало заборавити да смо имали већ два негативна искуства са прекоредним, наднационалним интеграцијама у облику „прве“ Југославије и „друге“ Југославије. И сада поново срљамо у трећу наднационалну интеграцију – у ЕУ. А управо та интеграција учинила је све, од деструктивно артикулисаних политичких притисака и одлука, до драконских економских санкција и пропагандног анатемисања (под заставом НАТО и

војним ангажманом), да спречи српско државно интегрисање у апроксимативним границама српских земаља. Дакле, поново у аморфном политичко-територијалном стању хоћемо да уђемо у наднационалну интеграцију. Може да се деси да последице буде исте (или горе) као у претходним Југославијама. Онда ћемо опет да расправљамо зашто смо донели погрешну одлуку (или је ту одлуку донео неко уместо нас). Уосталом, у стварању обе Југославије пресудили су интереси великих западних таласократских сила-победница. Могуће је да тако следи и сада.

Који је други разлог?

Други суштински разлог за запитаност о нашим стремљењима јесте да ли ми заиста цивилизацијски припадамо том свету у који желимо да се интегришемо. Цивилизацијска припадност сваке земље и народа је веома важна, а основа сваке цивилизације је религија. Као што је рекао Семјуел Хантингтон, аутор концепције „сукоба цивилизација“, ЕУ и НАТО су творевине Западне цивилизације, док Србе и српски простор сврстава у Православну цивилизацију. Намеће се логично питање зашто су у ЕУ и НАТО укључене Румунија, Бугарска и Грчка, које су, такође, земље Православне цивилизације? Хантингтон запажа да се ради о „аномалији“ проистеклој из покушаја цивилизацијске конверзије „усађивањем западног вируса“, што никада није резултирало истинским интегрисањем у нову, у овом случају Западну цивилизацију, већ стварањем проблематичних, нестабилних и анархичних – тзв. *растрзаних држава*. Очигледан пример је Грчка. Грчка је укључена у ЕУ и НАТО као организације њој стране цивилизације, чија је основа друга религија, тј. римокатоличанство и протестанизам. Грци се сада „боре као грешни с’ душом“. Тако је било и када је све изгледало идеално. Нису они преко ноћи направили 360 милијарди евра дуга, него то траје деценијама. Сведоци смо размене међусобних увреда на цивилизацијској основи, у којима западноевропске и централноевропске чланице ЕУ и НАТО приказују Грке као лење, неорганизоване, расипнички настројене Византинце. Исто очекује и Бугарску и Румунију. Сада наша генерација доноси једну далекосежну одлуку и бојим се да ћемо евентуалну грешку платити високом ценом, а два пута већ

јесмо када су у питању „прва“ и „друга“ Југославија. Због тога смо пред демографским и економским колапсом. Геополитички смо дезоријентисани и због опијености Југословенством још увек мамурно тумарама балканском ветрометином.

Председник ДСС Војислав Коштуница је у књизи „За што Србија а не Европска унија“ навео седам разлога за што Србија не би требало да иде у европске интеграције. Председник СНС Томислав Николић је рекао да би Србија требало да иде у ЕУ, али не ако је услов независност Косова и Метохије. Против уласка у ЕУ су радикали и многе друге странке и покрети. За беспоговоран улазак у ЕУ су све чланице владајуће коалиције. Мислите ли да полако у нашем јавно-политичком животу настаје једна свест по којој су национални интереси важнији од разних наднационалних интеграција?

Добро сте рекли, да се полако ствара свест. Чини ми се да је то „полако“ сувише полако и са закашњењем. Национални интереси требало би увек да имају предност пред наднационалним. Бојим се да ће догађаји да нас претекну. Оно што се мени не свиђа код ставова странака и лидера које сте навели је да је реч о једном реактивном поступку – због Косова и Метохије. Српски народ је с правом најосетљивији када су Косово и Метохија у питању првенствено због духовних, историјских, културних, цивилизацијских и државотворних разлога. Али, мало се спомињу и економски разлози. Погледајмо актуелну ситуацију. Ми смо сада били на ивици катастрофе када је у питању снабдевање електричном струјом. А енергетски потенцијал Косова и Метохије је огроман. Када би контролисала лежишта лигнита на Косову и Метохији, Србија би могла да буде енергетски лидер на Балкану. Замислите колико би Србија била снажна и геополитички утицајна држава са огромном производњом струје захваљујући косовским, метохијским и дреничким лежиштима лигнита. Та лежишта су неколико пута већа од колубарских и косточачких заједно, а захваљујући резервама у та два басена производи се више од 1/2 струје у Србији! У будућности, ко буде био енергетски, биће и геополитички хегемон. Србија би могла да извози струју у све суседне земље и да тако утиче на њихову (гео)политику, слично Русији, која снабдевајући гасом ЕУ, све више почиње да јој диктира геополитичке услове.

Како коментаришете све ово што се дешава око „преговора“ Београда и Приштине и све потписане споразуме између два преговарачка тима под окриљем Брисела? Обе стране закључиле су да је „завршена прича“ у вези регионалног представљања Косова, што је основа независности и на шта је пристао званични Београд. Колико је овај договор опасан по српске интересе?

Уместо да Србија на све могуће начине онемогући сецесионистичкој покрајини могућност било какве међународне активности и регионалног представљања, Србија би тако требало да помогне тзв. независном Косову да државоликост претвори у државност. Невероватно! Замислите да је Хрватска помагала регионално представљање Републике Српске Крајине. Супротно томе, Хрватска је чинила све да врати под своју контролу целокупну територију у АВНОЈ-ским границама. Ми немамо све релевантне информације које се тичу „дијалога“ у вези Косова и Метохије. Остаје да видимо како ће и да ли ће бриселски „споразуми“ бити верификовани у Скупштини Србије. Мислим да је то једна велика игра и велика маска. Не би требало заборавити и на *timing*. Очигледно је да нас уцењују ради кандидатуре за пријем у ЕУ. Шта ће се догодити ако и то тзв. независно Косово буде имало аспирације да уђе у ЕУ. Зашто косовско-метохијски Арбанаси не журе у европске интеграције, него чекају. Зашто Србија жури у ЕУ? Зашто се тзв. држави Косово не постављају аналогни услови? Зашто „наши пријатељи“ из ЕУ не поруче Приштини да могу у ЕУ само као део Србије? Зашто су им дозволили да користе евро као своју валуту ако су „статусно неутрални“? Није тачно да нам не траже признање косовске независности. У ЕУ се примају само међународно признате државе, чланице УН. Дакле, кад-тад ће се поставити питање: „или Косово, или ЕУ“? А нама се стално пласира демагошка теза како су нам важни људи на Косову и Метохији, а не територија. Најблаже речено, то је којештарија. Не могу људи да лебде. Нису они у виртуелном простору. Они живе на конкретној територији. Свима је територија важна – Хрвати су *територију* Републике Српске Крајине војно „враћали у уставно-правни поредак Хрватске“; м/Муслимани (касније самопреименовани у Бошњаке) не одустају да *територију* под својом контролом „разлију“ до

АВНОЈ-ских граница БиХ; Црногорци су *територију* Црне Горе одвојили од Србије, упркос чињеници да су становници који се изјашњавају као „Црногорци“ фактички настањени на мањој површини од становника који се изјашњавају као „Срби“ и говоре српским језиком; арбанашки сецесионистички покрет жели да *територију* Косова и Метохије ампутира од Србије... Зар се само Срби односе према територији и границама нихилистички? Шта учинити са Србима на Косову и Метохији? „Хумано их преселити“ у централну Србију, како неки етаблирани борци за демократију и људска права поручују из телевизиских емисија? Данас њих, а сутра Србе из Рашке области или Војводине? Ко је следећи? Чули смо и предлог универзитетског професора да би требало демонтирати српске манастире и цркве на Косову и Метохији и пребацити их у Шумадију! То је један радикално техницистички и атеистички став. Он не схвата да су цркве и манастири српске светиње, које су духовно везане за територију на којој су настале. Постоје фасцинантне реплике Грачанице и у САД и у Требињу, али то није она прва Грачаница, која је само на једном месту – на Косову и Метохији. Можете је у Требињу звати Херцеговачка Грачаница, али се зна да је реплика. Србија као права држава требало би да се брине и за територију и за грађане, како за Србе тако за Арбанаса и друге националне мањине и етничке групе. И Арбанаси на Косову и Метохији су грађани Србије. У ствари, ми смо доспели у потпуно пасивну и дефанзивну позицију. Носи нас стихија. Постали смо геополитички објекат. Устав нас обавезује не само да „никада, ни експлицитно, ни имплицитно, не признамо независност Косова“, него и да се активно боримо да Косово и Метохија остане у саставу Србије.

Можете ли нам нешто рећи о повратку турског утицаја на Балкан?

Турска је огромна, многољудна, геополитички добро позиционирана, ресурсима богата и економски просперитетна земља. Нема сумње да је њена кемалистичка епоха на заласку и да је фасцинација Западом све слабија. Чланство у НАТО и даље јој користи, али је све мање спутава у самосталним пројекцијама геостратегијске будућности. Евро-разочарање превазилази ренесансом империјалног духа. Њене амбиције нису само неоосманистичке и пантуркистичке, већ настоји

да изгради лидерску позицију у читавом исламском свету. На Балкан се враћа о стогодишњици потискивања у зону Мореуза, која у то време није значила и верско-просторну реконквисту сличну оној на Пиринејском полуострву пре више од пола миленијума. Мање или веће енклаве исламизованог балканског становништва сада се захваљујући високом природном прираштају шире, те постају идеална упоришта и „одскочне даске“ за цивилизацијски и геополитички уплив Турске. Геополитика „стратегичке дубине“, коју је Ахмет Давутоглу дефинисао као универзитетски професор политичких наука, а спроводи је као министар спољних послова Турске, рачуна на те етно-просторне чињенице и историјске константе. Растројени, фрагментирани и осиромашени православни део Балкана, препуштен сам себи, томе се тешко супротставља. Подршка Русије још је недовољна јер је њен повратак на Балкан за сада баражиран из глобалних геополитичких разлога. Стога Турска користи амерички патронат и постаје кључна регионална сила која на Балкану остварује сопствене интересе. То је најочљивије у Босни и Херцеговини и Рашкој области, али и на Косову и Метохији, Албанији, Бугарској и све више у Грчкој. Недорасле или сопственим интересима заслепљене политичке класе дозвољавају да она својим капиталом крчи многе геополитичке коридоре и остварује културне продоре. Када дође до освешћења, многи ће сами себи да поставе питање: да ли је то стварно оно нашминкано лице Турске које се пропагандно представљало посредством телевизијских серија које су се ушуњале у српске домове крајем 2011. године?

СРБИЈУ ПОДРЖАВА НАЈВЕЋИ ДЕО СВЕТА*

На страни наше земље су најпространија и ресурсима најбогија земља света – Русија; две најмноогољудније земље света – Кина и Индија. Кина је и једна од најпросперитетнијих економија, а по многим проценама, за деценију-две, најмоћнија држава света.

Гас и нафта користе се као инструментаријум за остваривање геополитичких интереса. Очигледно је да Русија премрежава Европу својим гасоводима. Постоје три „снопа“ постојећих и будућих цевовода. Један снап је копнени и трасиран је кроз средишњу Европу, посредством Белорусије и Украјине. Други снап се гради и већ је почео да функционише. То је гасовод Северни ток дном Балтичког мора. Трећи снап почиње гасоводом Јужни ток, чија је планирана траса дном Црног мора, а потом трансбалкански, каже у интервјуу за *Печат* проф. др Миломир Степић, географ и стручњак за геополитику.

Према његовим речима, упоредо, планиран је и нафтовод од румунске луке Констанца према Трсту. Сва три снопа, назовимо их *цевоводним трозупцем*, Русија усмерава према централној и западној Европи. „То није никаква тајна. Американци су више пута поновили да се противе руској геополитичкој злоупотреби енергетске зависности ЕУ. Али, не могу да учине ништа да то спрече. ЕУ има егзистенцијални економски и политички интерес да осигура дугорочно снабдевање гасом, који не могу да јој обезбеде САД. Тако Русија геоекономски (геоенергетски) настоји да од САД „преотме“ Европу“, сматра проф. др Миломир Степић.

Не прође година а да неко из америчке администрације, раније Медлин Олбрајт а сада Хилари Клинтон, не поручи да „нема само Русија право на Сибир“. Планира ли Запад покушај отимања руских енергетских извора у Сибиру?

Те изјаве политичара су индикативне. Они су изданци и ученици великих геополитичких теоретичара. Подсетићу да се

* *Печат*, бр. 207, ИП „Наш Печат“ а.д. Београд, 16. март 2012. године, стр. 54-57. (Други део интервјуа Угљеша Мрдићу)

за то залагао један од „очева“ геополитике, Британац Хелфорд Мекиндер. Он је у источном делу Русије, тј. у источном Сибиру, означио област за коју тврди да би требало да се издвоји из Русије и назвао је Леналенд (по реци Лени). Исто је урадио и Збигњев Бжежински, који је нацртао карту конфедерализоване Русије подељене на три дела – на (европску) Русију, Сибирију и Далекоисточну област. Сви они захтевају да се ти ресурси Русије „ставе на располагање читавом човечанству“, а у ствари Западу. Супротно томе, део контра-стратегије Русије јесте да на миран начин (енергентима и цевоводима као средством) „демонтира“ амерички хладноратовски „мостобран“ на западу Евроазије – у Европи. То је дуготрајан и деликатан процес, али САД, иако су још увек водећа глобална сила, сада су „пренапрегнуте“. Њихов геополитички и геостратегијски приоритет убрзано се транслира ка Далеком Истоку и сучељавању са Кином. САД не могу тако „развучене“ да контролишу Европу чврсто као до сада. То је глобални геополитички контекст за процесе на Балкану и Србији. САД желе што пре да „затворе“ питање Косова и Метохије и да се исхитреним договорима, уговорима и потписима Србија дугорочно неокенанистички „обузда“.

Хоће ли успети у томе?

Сада изгледа да се процеси развијају у том смеру. Постоји једна „школа мишљења“ у Србији која заступа тезу да нама ипак одговара замрзнути конфликт и да је у српском интересу да се у садашњим, крајње неповољним приликама, не решава косовско-метохијско питање. Очигледно је да нема другог избора. С друге стране, силе које су против српских интереса желе да се арбанашка сецесија косовско-метохијског дела Србије што пре оконча, јер не желе „још један Кипар у ЕУ“. Уколико Србија буде успела да избегне затварање конфликта, успеће у будућности да створи услове за враћање Косова и Метохија под своју контролу.

У борби за Косово и Метохију имамо подршку великих сила Русије и Кине у Савету безбедности. Подржавају нас и друге земље БРИК-а.

Имамо подршку у очувању територијалног интегритета и суверенитета наше државе од највећег дела света. С друге стране, чињеница је да САД, највећа светска сила, нису само

пресудно војно-политички помогле и признале независност тзв. државе Косово, већ су испословале да признање дају и бројне друге државе света. Исто су учиниле и најмоћније европске земље у саставу ЕУ и НАТО. Такође је чињеница и да су те земље нама географски најближе. То су аргументи за уважавање. Али, поново ћу да подсетим на апсурд над апсурдима: да држава Србија хоће да се интегрише са онима који раде против њеног круцијалног интереса – очувања територијалне целовитости. Супротно томе, на страни Србије, су: најпространија и ресурсима најбогатија земља света – Русија; две најмноогољудније земље света – Кина и Индија; Кина је и једна од најпросперитетнијих економија, а по многим проценама, за деценију-две, најмоћнија земља света. Целовитост Србије подржава огроман број земаља. Посматрајте на карти света оне земље које су против независности тзв. државе Косово (109 од 194 чланице УН), па ћете видети да је то, по територији и по становништву, изразита већина света. Али, код дела српске политичке класе који би требало управо најактивније да ради на очувању Косова и Метохије у саставу Србије препознатљив је дефетизам и понашање као да у рукама држе врућ кромпир који једва чекају да баце. Постоји и знатан број српских (псеудо)интелектуалаца који сматрају да би требало „да се ослободимо Косова“. То на мале земље које од САД и ЕУ трпе велики притисак да признају тзв. косовску независност делује дестимулативно и многе од њих после 3-4 године одбијања ипак попуштају. Србију чека дуга и исцрпљујућа борба за очување територијалне целовитости, а за то је потребно много геополитичке „кондиције“. Потребна нам је и национална енергија, која је у протеклих двадесетак година више пута исцрпљивана у разним међусобним сукобима за остваривање другоразредних, често политикантских циљева.

Како гледате на прошлогодишње отварање канцеларије Војводине у Бриселу и регионално представљање још једног дела територије Србије?

Србија је резидуална држава. Она је задржала територијалну поделу из времена „друге“ Југославије, која је, очигледно, била конципирана да спута српског конституенса. Зашто друге републике нису имале покрајине? Логичније је да су Словенија, Хрватска, Босна и Херцеговина и Македонија

имале покрајине него Србија. Зар нису постојали разлози да Хрватска има неколико покрајина. Уместо да се са доласком демократије и нестанком Југославије потпуно поништи постојање покрајина као доказано деструктивних творевина, оне су о(п)стале. Србија је једина република која није променила територијалну организацију после нестанка Југославије. Нека неко наведе један истински аргумент који доказује да постојање АП Војводине (и АП Косова и Метохије) јача унутрашњу кохезију Србије. Није тешко закључити да се ствара (још један) вештачки геополитички, етнички и национални ентитет, са одложеним центрифугалним дејством. Таква искуства већ баштинимо и ништа се не чини да се то спречи. Напротив. Обично се апострофирају аутономашке намере артикулисане из Новог Сада, али се занемарује престоничко (београдско) индуковање територијалне деструкције. Нико не жели да „загризе“ у суштинско трансформисање унутрашње територијалне организације Србије. Да ли су нам потребне све општине или би неке велике општине требало да се поделе? Да ли имамо адекватну поделу на округе и да ли би унутрашња интегрисаност Србије требало да буде јача. Томе постојање покрајина свакако не доприноси. Било је добрих предлога за нашим условима примерену регионализацију Србије. На пример, академик Миодраг Јовичић је предлагао да Србија има бројније регионе, али са мањим ингеренцијама. По том концепту не би постојале покрајине. То је *адекватна регионализација*, а не ова тзв. статистичка која нам се полако намеће. Само помињање речи „регионализација“ изазива негативан став већине јавности и стручњака због погубних искустава са деструктивном југословенском територијалном поделом. Не може се рећи само „регионализација“ и на томе остати – без детаљнијег образложења. Морало би се рећи на којим принципима се заснива регионализација, где су границе региона, која су њихова овлашћења, функцијско-гравитацијски односи...

О каквом моделу регионализације говорите?

О оној регионализацији која појачава територијалну кохезију државе. Академик Јовичић је 1996. године дао основну идеју и уставно-правно дефинисао „Регионалну државу Уједињених Српских Земаља“ (са Србијом и Црном

Гором у свом тадашњем оквиру). И сâм сам се тим проблемом бавио још од 1997. године, али углавном са политичко-географског и геополитичког становишта. Приложио сам и карту свог модела регионализације, са 13 региона у Србији који искључују постојање покрајина или њихову реконструкцију дуж нових регионалних граница. Дакле, не гравитирају цео Срем и цео Банат Новом Саду. Зар је логично да Панчево, које се налази у АП Војводини, а удаљено је 13 км од Београда који има 1,6 милиона становника, гравитира Новом Саду. Сремска Митровица је више повезана са Шапцом, који се налази с десне стране реке Саве и јужно од покрајинске „границе“, него са Новим Садам. Војводина је анахронизам из времена „друге“ Југославије. Војводина припада титоистичко-кардељистичком наслеђу, које би требало да је давно превазиђено, а реанимира се геополитичком инфузијом ради креирања нове апсурдне формуле: уместо „Слаба Србија, јака Југославија“, успоставља се „Мала Србија, стабилан (Западни) Балкан“. Ма колико слушали заклињања у еу-ропејство, покрајина Војводина је суштински антиевропска творевина. Кроз тај део Србије предвиђена су два европска коридора, Коридор 7 и Коридор 10, који су трасирани Подунављем и Посавином. Камуфлирани, софистиковани војвођански сепаратисти хоће границу тамо где су коридори. То је антиевропски. Посавина и Подунавље требало би да постану на хиљаде километара дуге гравитационе зоне, које у својој близини искључују постојање граница са неизбежном појавом хало-ефекта.

Не прође много времена да се лидери Републике Српске (РС) не пожале на маћехински однос Београда. Да ли се успоставио чврсти зид на Дрини између две српске републике? С друге стране, утисак је да је српски народ у Српској сједињенији него у Србији када је у питању очување српских националних интереса и Косова и Метохије у саставу наше државе.

Република Српска се суочила и још се суочава са врло агресивним настојањима да буде укинута, поражена и утопљена у унитаризовану Босну и Херцеговину. Српски народ у Републици Српској развио је одбрамбене механизме и на ентитетском и на државном нивоу. Између две најаче странке, СНСД и СДС било је тешких речи и оштрог политичког

супарништва. Има тога и данас. Али, када су угрожени српски национални интереси, налази се „најмањи заједнички садржалац“ јединства и консензуса. Супротно томе, недовољно јединствен став српског народа у Србији последица је једног уграђеног југословенског „чипа“ кога се нисмо ослободили упркос катаклизми коју преживљавамо – то су републичке и покрајинске границе. Према многим мишљењима у свету, али и у земљи, само централна Србија је „безопасна“ Србија. Војводина и КиМ у њеном саставу – ето већ „баука Велике Србије“. Као да су блискије везе Србије и Републике Српске опасније од огромне Русије, многољудне Кине, атомског Ирана и свих муџахединско-талибанско-алкаидско-терористичких формација заједно. Те републичке границе из времена „друге“ Југославије нама су и даље у глави. Сетимо се почетка распада Југославије и Бадинтерове комисије, када се нама истовремено сервирала теза о новодолазећој демократији и светињи републичких граница. Уместо демократског изјашњавања конститутивних народа на територији целе СФР Југославије о останку или одласку из заједничке државе, демократскијима су проглашене републичке границе као линије поделе. По чему су демократскије унутрашње, републичке границе, наметнуте на идеолошко-једнопартијском принципу и никада скупштински верификоване, од изјашњавања конститутивних народа на нивоу целе државе чији опстанак се доводи у питање. Код нас су и вишестраначки избори спроведени на републичким нивоима, а не на државном. У тренутку „разби-распада“ Југославије демократија је одступила пред геополитиком.

Утисак је да западне силе чине све да би спречиле стварање јаке Србија и јаке Републике Српске, које би истински успоставиле своје специјалне везе и утицале да поново постанемо респектабилан чинилац на Балкану?

То није у интересу великих сила таласократског Запада. Оне ће све учинити да то онемогуће. Такође, и нашим суседима то не одговара. Хрватска никада неће добронамерно да гледа на јачање Србије и Републике Српске и њихових веза. Сетите се изјаве некадашњег председника Хрватске Месића да ће, ако буде требало, и војском пресећи Републику Српску код Брчког на два дела. Подсетићу да је Хрватска чланица НАТО и пред вратима ЕУ. То је била индикативна геополитичка и

геостратегијска изјава. Уз то, погледајте локације где се у БиХ концентришу муџахединско-вахабијска насеља. То је углавном простор између Тузле и Добоја. То није случајно. Уосталом, није случајно и Брчко постало дистрикт. Један од два установљена основна принципа Дејтонског мировног споразума 1995. године био је континуитет територије Републике Српске и Федерације БиХ (други принцип био је територијални однос: 49 одсто за РС и 51 одсто за Федерацију). Формирањем Дистрикта Брчко инсталиран је „клин“ између источног и западног „крила“ Републике Српске. Зашто, на пример, Дрвар, који се налази у Федерацији БиХ, а где су Срби већинско становништво, није постао дистрикт? Зашто Дрвар не би био „клин“ између два дела Федерација БиХ? То би била аналогна геополитичка творевина Брчком. Али, Брчко и многе друге појединости унапред је требало да буду у функцији унитаризације БиХ. Постоје интегрални српски интереси који не могу да се остваре тренутно или краткорочно, али постоје и они које нико не може да спречи. Требало би да се успостављају интензивнији односи и везе Србије и Републике Српске. На пример, образовни системи две републике требало би да буду компатибилни. Зашто нема боље размене професора и студената? Зашто нема обавезних школских екскурзија из Српске у Србију и из Србије у Српску? Зашто нема заједничких летњих кампова талентованих младих математичара, биолога, географа, тенисера, одбојкаша, извиђача... Зар је немогуће организовати свесрпске Видовданске конкурсе са темама из националне историје, археологије, етнологије... Очигледно је да још увек немамо довољно националне одговорности и раније помињане геополитичке кондиције.

Имате ли утисак да смо сведоци превише ратних сукоба на почетку 21. века? Балкан, земље Средоземља, Блиски исток, Средња Азија, најаве сукоба на Далеком истоку. У свим сукобима активан чинилац и покретач су САД.

Очигледно је да су САД, победник у Хладном рату, још увек моћније од других земаља света појединачно. Долазеће силе још не могу да стигну снагу Запада. Упркос проблемима које Запад има, било да је реч о економским, социјалним или унутар-политичким, још увек је изузетно војно доминантан. Подсетићу да је војни буџет САД сличан војном буџету остатка

света заједно. Та чињеница не би требало да се пренебрегне. САД располажу најснажнијом војном машинеријом и тако могу да наметну своје политичке, економске и геостратегијске интересе, тј. могу да заузму већину кључних позиције и да узму значајан део потребних природних ресурса. Сада су САД у трци са временом, јер желе све то да остваре пре него што остали ојачају. Како би рекао Бжежински, ако мисле да задрже глобалну доминацију, или макар глобално вођство, неопходно је да САД, као и свака Империја током историје, онемогуће „да се варвари удруже“. Када се заузму кључне позиције, онда се тешко губе. Енергенти су тај пресудно важан адут за задржавање или успостављање супремације. Чињеница да чак ЕУ не може енергетски да се ослони на помоћ САД (са којима је у свеколикој симбиози), него мора да се оријентише ка Русији (са којом је традиционално у супарничким односима), потврђује да је енергетска безбедност од виталне важности у времену које долази. Сада се заузимају позиције за будућност. Не би требало заборавити и да је војно-индустријски комплекс врло моћан и да не може без сталних сукоба на светској позорници. У супротном, нема разлога да постоји. Производња оружја и војне опреме запошљава веома много људи и одржава неку врсту социјалног мира. Замислите да у целом свету одједном престану ратови и да више нема потребе за производњом оружја. Међутим, војни буџети већине земаља су у порасту, а нарочито оних које долазе на високе светске позиције.

АНТИСРПСКИ ПРОПАГАНДНИ „ЦУНАМИ“*

Срби веома, веома добро знају значај Косова и Метохије. Али, српско колективно поимање је примирено, притајено и потиснуто у илегалу пред снажним притиском партијско-медијске псеудоаргументације да је то „баласт“ кога морамо да се ослободимо ако желимо наводно светлу, демократску и безбрижну будућност у интеграцијама западне цивилизације. Тај пропагандни „цунами“ не може дуго да траје.

Уважени професоре, научници, аналитичари, па и обични људи, често се питају откуда толика заинтересованост великих, пре свега западних сила за овај простор, а посебно за Косово и Метохију. Ви сте кроз своју најновију књигу Косово и Метохија – постмодерни геополитички експеримент, коју је објавио Институт за политичке студије, дали одговор. Можете ли га укратко појаснити нашим читаоцима?

Балкан је пресудно важан за успостављање контроле на западном ободу Евроазије, а то је „формула“ управљања не само том највећом копненом масом на свету, већ и читавим светом. Стога је балкански простор карактеристичан по постојању „геополитичког чвора“ интереса великих сила. Да се ништа суштински није променило, сведочи још неокончана, насилна, деструктивна, ратна „балканска геополитичка транзиција“, започета пре више од две деценије „разби-распадом“ Југославије. А Косово и Метохија су кључни део Централне области, тј. Територијалног језгра Балкана, како је то давно дефинисао знаменити српски географ Јован Цвијић. Пројектујући силогизме класика геополитичке мисли Мекиндера и Спајкмена, може се без двоумљења констатовати: ко контролише косовско-метохијско „срце“ Балкана, контролише читав Балкан, као кључну карику у ланцу чије ојачавање или прекидање значи глобалну победу или поморских (евроатлантских) или копнених (евроазијских) сила.

* *Геополитика*, бр. 52, Геополитика пресс, Београд, мај 2012. године, стр. 44-47. (Интервју Слободану Ерићу)

Чини нам се, судећи по огромним политичким, дипломатским и војним капацитетима западних сила, да странци више схватају значај Косова и Метохије од нас Срба. Професоре, молимо Вас да за наше читаоце укратко кажете зашто су за Србију Косово и Метохија важни са геополитичког, војно-стратегијског, економског и духовно-културног аспекта.

Срби веома, веома добро знају значај Косова и Метохије. Али, српско колективно поимање је примирено, притајено и потиснуто у илегалу пред снажним притиском партијско-медијске псеудоаргументације да је то „баласт“ кога морамо да се ослободимо ако желимо наводно светлу, демократску и безбрижну будућност у интеграцијама Западне цивилизације. Тај пропагандни „цунами“ не може дуго да траје, и брзо ће поново да се афирмишу чињенице да Косово и Метохија представљају природно предодређену „геополитичку тврђаву“, чијим поседовањем Србија контролише главне војно-стратегијске правце југоистока Европе, да су ту пете светске и друге европске резерве лигнита које Србију могу да учине (термо)енергетским хегемомом на Балкану, да у том простору постоји непроцењиво богатство воде, плодног земљишта, метала и неметала, тих незаменљивих ресурса прошлости, садашњости и будућности... Цркве и манастири нису само докази српске духовне, већ и државотворне укорености. А косовско-метохијски Арбанаси би да их расрбе и преименују, странци који су им у рату и сецесији помагали помажу им и у томе, док међу београдским универзитетским професорима има и оних који предлажу да се они демонтирају и преместе у Шумадију!?

Након последњих догађаја у Македонији, све је јасније да Велика Албанија није само теоријски концепт, већ добро промишљен план који се остварује у етапама. Ви у својој књизи наводите правце „арбанашког продора и запоседања простора централне Србије“. Да ли мислите на дугорочну демографску експанзију или на неку врсту војне агресије, најпре на север Косова, а потом и на неке друге делове? Колико је то могуће? Да ли Србија има одговор на то?

Међу великодржавним претензијама балканских земаља према Србији и осталим српским земљама, великоалбански пројекат је најагресивнији и остварује се „на наше очи“. У мојој књизи је томе посвећена значајна пажња, а приложене карте „Велике Албаније“ упућују на историјски континуитет и различите територијалне опције те идеје – од тзв. вилајетске Албаније из времена Берлинског конгреса, до најновије платформе о „Природној Албанији“ тиранског интелектуалца Коча Данаја. Популациона експанзија је само један, али важан инструмент за остварење геополитичког циља – запоседања делова територије Србије, Црне Горе, Македоније и Грчке. Потом се оружаном побуном и „симбиозом интереса“ са заинтересованим страним факторима то „фактичко стање“ политички цементира. Фанатичном вољом, максималним коришћењем свих својих ресурса, спремношћу на жртвовање и сталном претњом да ће „запалити Балкан“, успевају да изнуде све веће уступке. Супротно свеалбанској кохезији, угрожени православни народи и државе су међусобно супротстављени, демографски регресивни и несвесни дугорочне опасности која неке од њих може и да избрише са политичко-географске карте. Србија у томе предњачи јер потпуно погрешно сматра да би препуштањем Косова и Метохије „великоалбанска немањ“ била трајно „нахрањена“, а трансгресија Арбанаса заустављена.

Несумњиво је да је стратешка заинтересованост САД за Косово и Метохију и оперативно потврђена изградњом америчке базе Бондстил. Нема сумње да фактичку моћ такозваној независној држави Косово даје управо ова база, односно присуство америчке војне силе. Да ли би – а о томе се већ спекулисало у јавности – повлачење Американаца из Бондстила поткопало косовску независност, и отворило шансе Србији?

Бондстил је велика база, али је најпре симбол да су САД „ставиле шапу“ на средиште геополитички глобално важног Балкана. Њихово повлачење из Бондстила било би јасна порука, али би још јаснија порука било препуштање базе неком појединачном или здруженом вазалу из НАТО-а (на пример, Турцима, Немцима, Хрватима или, зашто да не, Албанцима). Не би смело да нас изненади ако би они постали проарбанашки пристраснији и репресивнији према Србима

од самих Американаца. Иако америчке трупе ту не би биле непосредно лоциране, претња њиховог поновног војно-политичког ангажмана остала би стално присутна. Али, нисам сигуран да се Србија припрема за неке нове шансе, које са становишта данашњег „фактичког стања“ изгледају потпуно невероватне. Има ли нешто променљивије од „фактичког стања“ на Балкану? Српска политичка класа свесно, или услед незнања, не промишља процесе стратeгијски, уважавајући промене у глобалној хијерархији и њихове пројекције на балкански и српски простор. Штавише, она доследно промовише апсурдну и са становишта националног интереса погубну тезу да „није важна територија, важни су људи“, мада практично показује да ни до људи не држи баш много – јер наводећи да *Србија* има 7,2 милиона становника не узима у обзир још 1,8 милиона грађана у њеном косовско-метохијском делу.

Питање које постављамо свим саговорницима је како оцењујете тренутно економско, политичко и социјално стање у Србији, односно стање нације.

Срби су већ више од две деценије изложени страховитом експерименту „геополитичке транзиције“, који не би издржале ни неупоредиво многољудније, хомогеније и економско-политички спремније нације. Не би требало да заборавимо да су српске земље у ратну деструкцију супранационалне југословенске творевине ушле у аморфном територијалном стању и без одбрамбених механизма сопствене националне државе, већ фрагментирани и ослабљени републичким границама, расколима и намноженим „инстант-нацијама“, те идеолошки растројени наслеђеним југословенством и новостеченим странчарењем. Упркос томе, Срби у свим српским земљама показали су завидну жилавост и исконски нагон за самоодржањем. Али, сада је приметно да национални капацитети нису безгранични. То најочигледније потврђује стање елите, првенствено политичких вођа и јавно експонираних интелектуалаца. Уместо да артикулишу свеобухватну српску консолидацију, они предњаче у доприносу српском растројству. Упркос томе, ја сам оптимиста – у великом послу који је пред Србима главну реч водиће сада скрајнути део истинске интелектуалне заједнице, која ће створити нову, модерну и неизвитоперену политичку елиту.

Сведоци смо јачања сепаратистичких тенденција у Војводини. Да ли то потврђује да се фрагментација српског етничког простора остварује у етапама, од Крајине, преко Косова и Метохије, па надаље? Шта предузети како би се предупредило губљење севера Србије?

„Парађе цемпера“ просторне компактности српских земаља наставиће се до „везивања чвора“ који ће то зауставити. Војводина је анахроно наслеђе титоистичког устројства Југославије у којој је практично спровођена теза „слаба Србија, јака Југославија“. У тој политици кенанистичког „обуздавања“ српског чиниоца, аутономне покрајине имале су улогу контратега у вештачком „балансирању“ на унутарјугословенском, а тако и балканском плану. То траје и данас, а остаће тако све док постоје покрајине. Оне нису створене да ојачају, већ да ослабе Србију. Као за Косово и Метохију, и за Војводину се може рећи да је „постмодерни геополитички експеримент“, али са другачијим супстанцама и катализаторима. Решење би требало тражити у трансформацији постојеће, такође из времена „друге“ Југославије задржане административно/политичко-територијалне организације Србије. Академик Миодраг Јовичић је још 1996. промовисао идеју уставно-правног преуређења Србије у регионалну државу. То би било примерено решење, али мислим да његови региони у територијалном и геополитичком смислу нису потпуно адекватни. Стога сам предложио и картографски представио реинтеграцију Србије помоћу регионализације. У том приступу покрајине су не само укинуте, него су и њихове административне међе поништене. Наравно, тих предложених тринаест региона без икаквих државоликвих овлашћења немају никакве везе са пет вештачких тзв. статистичких региона које је наметнула наша кратковида владајућа класа.

Професоре, шта, по Вама, треба учинити, како на тактичком, тако и на стратешком плану, да Србија врати Косово и Метохију, али и да изађе из постојеће економске, политичке кризе?

На тактичком плану, требало би, првенствено, јавно, недвосмислено и у свакој прилици, показивати неуништивост колективнГ става да је опстанак Косова и Метохије у

саставу Србије неупитан. И то би морало да важи за све – пољопривредника, радника, полицајца, учитеља, продавца, војника, професора универзитета и, нарочито, политичара. Не сме се из назива изостављати *Метохија* која сведочи о српско-православној тапији на тај простор. Различити „историјски компромиси“ и „креативни приступи“ у решавању проблема су искључени, а нарочито подела, која фактички значи пропагандно прикривени губитак. Опстанак и повратак српског народа и институција Србије требало би остварити на све могуће начине. *На стратегијском плану*, све док Косово и Метохију контролишу евроатлантске силе које су биле ратни савезници са арбанашким наоружаним формацијама у агресији 1999. и које свесрдно помажу сецесионизам, ситуација се неће променити у српску корист. Стога, упоредо са њиховим економским слабљењем и неминовним сукцесивним извлачењем из „косовског блата“, било би нужно да Србија успоставља геополитички компатибилна, телурократска савезништва, и да се упорно припрема за реконкисту. У балканским оквирима, мислим да без стварања неког облика анти-великоалбанског савеза угрожених земаља (Србије, Црне Горе, Македоније и Грчке) неће бити могућа одбрана њихове територијалне целовитости и коначно сламање реализације пројекта „Велике Албаније“. Тек тада ће да се створе услови за мир, стабилан развој и излазак из политичке и економске кризе. То су „спојени судови“.

Чини се да подједнако забрињава и велика економска и политичка криза, али и апатија и дух безвољности у ком се налази нација. Из кризе се не може изаћи без неке велике идеје. Може ли геополитика, као наука, али и као правилан, осмишљен концепт поимања простора и националних и државних интереса, заједно са идејама које долазе из наслеђа наше православне и државотворне традиције, бити, са одређеним политичким снагама, та мотивациона и организациона снага која може повући нацију напред?

Апатија, безвољност и безизлаз су видљиви на сваком кораку, али они су индуковани. Тако се лакше влада, прикрива супституција националних интереса личним и групним амбицијама, те намећу неповољни геополитички исходи, иако они нису неизбежни. Сама геополитика не нуди велику идеју

јер онда не би била наука, већ (зло)употреба у доктринарне, идеолошке сврхе. Али без геополитичких знања немогуће је схватити светске, (транс)континенталне, регионалне, па и неке локалне процесе. „Игнорисање геополитичких закона је смртно опасно“, уочио је савремени руски геополитички теоретичар Александар Дугин. У националној ренесанси неопходно је поћи од јасног идентификовања српског геополитичког идентитета, који проистиче како из физичко-географских датости припадајућег простора, тако и из духовног, историјског, културног и државотворног наслеђа. Срби и српске земље имају копнени, континентални, телурократски код, и у складу са том чињеницом требало би да дефинишу не само своју оријентацију у стратегијским хроно-тополошким координатама, већ и једнократна, тактичка савезништва или супранационалне интеграције. Свака грешка скупо се плаћа и Срби ту имају катастрофална искуства. У 20. веку ушли су (или су им биле наметнуте) у две „прекоредне интеграције“ – у монархистичку и титоистичку Југославију – а да претходно нису „кочићима обележили докле је наше“ (Никола Пашић), тј. нису прво формирали националну државу која би својим границама обухватила целину српских земаља. Дезинтеграција тих творевина коштала је српски народ милионских жртава, економске пропасти и пропагандног наметања кривике за све и свашта. Сада се поново срља у супранационалне интеграције (ЕУ и НАТО), иако је српски простор враћен у аморфно стање, фрагментиран и редукован управо захваљујући њима. Штавише, како би рекао Семјуел Хантингтон, ЕУ и НАТО су творевине западне цивилизације и оне служе за остваривање њених интереса. Будући да Срби припадају другој, православној цивилизацији, улазак у ЕУ и НАТО значио би утапање у инкомпатибилну заједницу. Сâм Хантингтон то сматра аномалијом са погубним последицама. Зар примери Грчке, Румуније и Бугарске то не потврђују? Да би српска елита на те изазове дала адекватан одговор, неопходно је да буде не само геополитички образована, већ и спремна да будућност нације увек посматра и кроз геополитичку призму.

ВЕК ПОСЛЕ ЦВИЈИЋА: ЕТНО-ЦИВИЛИЗАЦИЈСКА КАРТА БАЛКАНА И ЊЕНЕ ГЕОПОЛИТИЧКЕ ПОСЛЕДИЦЕ*

Балкан: „еталон“ друштвено-географске променљивости

„Етнографска карта ни једне области у Европи не застарева тако брзо као етнографска карта Балканског Полуострва.“ (Ј. Цвијић) У свету, само Блиски Исток може да се мери са Балканом по темпу, размерама и последицама етнопросторних и геополитичких промена. Та конфронтирајућа етно-цивилизацијска измешаност, политичко-територијална уситњеност и испреплетаност интересних вектора великих сила дефинисана је појмом *балканизација*, који је временом стекао априорну, стереотипну и универзалну негативну конотацију. Готово немогућ је било какав „геополитички земљотрес“ (А. Милетић) на европском, евроазијском и светском плану, а да га прво не региструје „балкански сеизмограф“ (Б. Матић). Као последица сукоба на Балкану, простору који се оправдано сматра „веригама света“ (Б. Матић) и „земљом граничара, у процепу светова“ (А. Милетић), неизоставно се мењала политичка, а упоредо са њом и етничка карта. То не може да се тумачи на (физичко)географско-детерминистички и/или историјско-фаталистички начин, већ поимањем суштине вишедимензионалне сложености и важности Балкана.

Протекао је читав век од бурних балканских догађаја: крваве династичке смене у Србији, Царинског рата, аустроугарске анексије Босне и Херцеговине, Првог и Другог балканског рата, Првог светског (Великог) рата, распада Аустроугарске империје и темељног прекомпоновања политичке карте источне и југоисточне Европе... Али, „балканско буре барута“ није постало мање експлозивно. Силе-губитнице никада нису одустале од ревизионистичких амбиција. Ако у томе нису

* Излагање на научном скупу који је поводом 120 година од оснивања Географског факултета Универзитета у Београду одржан у Ивањици 5-7. децембра 2013. године. Објављено у зборнику: *Географско образовање, наука и пракса: развој, стање, перспективе*, (М. Грчић, Д. Филиповић, С. Драгићевић, ур.), Географски факултет Универзитета у Београду, Београд, 2014. године, стр. 19-25.

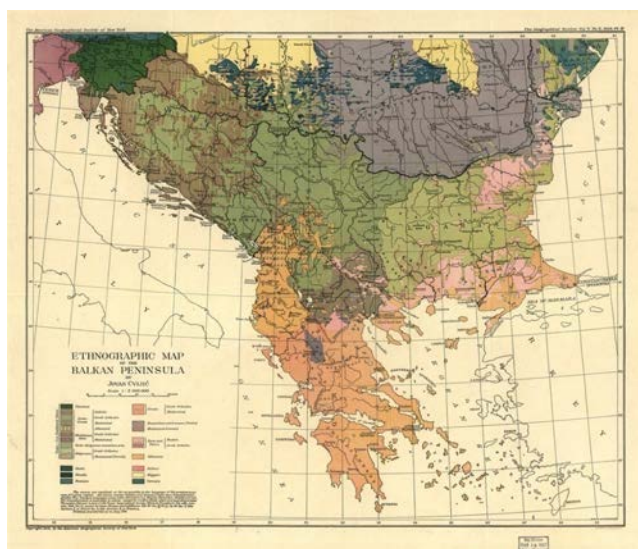
успеле у Другом светском рату, по многим показатељима своје традиционалне циљеве настоје да остваре после Хладног рата – сада у оквиру трансатлантског савезништва са некадашњим противницима. У том релативно кратком раздобљу настале су крупне и далекосежне промене. Постојеће државе су се распадале, а настајале су нове, спољашње и унутрашње границе више пута су се мењале, успостављани и пропадали су идеолошко-политички системи. Једни етнички колективитети су доживљавали демографски успон, а други суноврат, миграцијама се брзо просторно диференцирала густина насељености, политички артикулисаним етничким процесима настајале су нове нације и језици, међу којима су неки више пута мењали своје име. Савремена наука једва је стизала да проучи те истраживачки изазовне феномене. Стотинак година раније то је успевао Јован Цвијић, постављајући аналогне процесе у мултидисциплинарну матрицу и у просторне координате читавог Балкана.

Каузалност балканских етно-цивилизацијских и геополитичких трансформација у Цвијићево и савремено доба: упоредна анализа

Цвијић се антропогеографији, посебно анализи и картографском представљању етничке и културно-цивилизацијске структуре, посветио у зрелом животном и научном добу (углавном у деценији пред балканске ратове). Стекао је обимна теренска сазнања и имао добар увид у дотадашњу литературу и карте, које је оцењивао махом као површне, пристрасне и у великој мери нетачне. Био је критичан према радовима страних аутора због њихове оптерећености предрасудама и политичким интересима земаља из којих су потицали. Цвијић је настојао да сопствена, непосредна запажања преточи у етно-просторне анализе и етничке карте, мада ни он није остао поштеђен критика и својих савременика и данашњих балканолога да је мењао ставове и прилагођавао се политичкој конјунктури. Из Цвијићевих проучавања проистекле су аутентичне методе, упутства за даља истраживања сарадника, бројни чланци, књиге и етничке карте, те „национални рад“ на успостављању граница Краљевине СХС.

Основе научног антропогеографског приступа („српска антропогеографска школа“) Цвијић је поставио у студији *Антропогеографски проблеми Балканског полуострва* 1902. године, наставио са више радова и карата посвећених јужнословенским просторима (посебно тада актуелном тзв. македонском питању), заокружио расправом *Распоред балканских народа* 1913. године и *Етнографском картом Балканског полуострва*, касније објављеном и у часопису Америчког географског друштва 1918. године (*карта*), те крунисао капиталним, синтезним, двотомним делом *Балканско полуострво и јужнословенске земље* 1922. године (краћа верзија објављена је прво на француском језику 1918. године). Непроцењив значај Цвијићеве научне заоставштине јесу уочени и објашњени етнички процеси, те прилично прецизно дефинисан просторни размештај и етничке границе балканских народа почетком 20. века. Захваљујући томе, могућа су поређења са стањем један век касније и констатовање последица етничких и геополитичких процеса који су се догодили у том раздобљу.

Цвијићева етничка карта Балкана из 1918. године

Извор: Jovan Cvijić, “Ethnographic Map of the Balkan Peninsula”, *The Geographical Review*, vol. V, № 5, The American Geographical Society, New York, 1918.

Иако је у називу карте назначио да се етно-просторна структура односи на *Балканско полуострво* (дакле, на простор јужно од Саве и Дунава), Цвијић је, *de facto*, обухватио територију геополитичког *Балкана* (čitав простор будуће Краљевине СХС и већи део Румуније). Та карта упућује на неколико основних својстава размештаја балканског становништва почетком 20. века:

- мали број пространијих етно-верски компактних зона (најкомпактнији је словеначки ареал и румунски Влашки басен);
- неколико изразито хетерогених области (Банат и Бачка, Трансилванија, Тракија и права, историјско-географска Македонија; Добруца; Босна и Херцеговина; Стара Србија);
- простране енклаве турског становништва (Тракија, Македонија, Доњодунавска плоча...);
- раширена појава вишеконфесионалности истог народа, што је последица махом насилног верског конвертитства;
- заједнице дискутабилне етно-генезе и идентитета (тзв. Македонски Словени; шопско становништво, углавном поимано као прелазни српско-бугарски облик...);
- најпространију област Балкана заузимају Србо-Хрвати православне, римокатоличке и муслиманске вере (Цвијићев конструкт у прилог стварања нове државе).

У периоду непосредно после окончања Првог светског рата настале су велике промене политичке карте Балкана. Успостављање нових граница довело је не само до великих оптантских размена становништва (на пример: између Мађарске и Краљевине СХС; Грчке и Турске), већ и до обликовања етничких идентитета сходно политичко-територијалној припадности (на пример: бугаризација шопског становништва у западној Бугарској; грецизација тзв. Македонских Словена на северу Грчке). Вишеконфесионалност истог народа постепено је нестајала јер су се религијски конвертити „преливали“ у истоверне суседне народе, постајући тако и национални конвертити. Карактеристична етно-верска хетерогеност

Балкана тако се знатно смањила, а већина држава је све чинила да повећа сопствену хомогеност (изузимајући Краљевину СХС).

Још израженији чинилац етничког хомогенизовања држава биле су миграције. Тако се хетерогеност јужнопанонског Подунавља знатно смањило трасирањем нових граница између Румуније, Мађарске и Краљевине СХС (у бачком и банатском делу Краљевине СХС опало је учешће германског и мађарског елемента, чије су државе поражене, док се повећао удео српског). У још већој мери то се догодило у Тракији и историјско-географској Македонији после грчко-турског рата 1919-1922. године, разграничења и велике размене становништва. Тада је 1,5 милиона понтских, малоазијских и источнотракијских Грка напустило области које су припале Турској и настанило се делимично на територије које је напустило око 0,5 милиона Турака, а делимично ојачало грчки корпус у области тзв. Македонских Словена која је после балканских ратова припала Грчкој (тзв. Македонске Словене Грци су потом махом раселили и асимиловали како би геополитички отклонили свој традиционални „страх од словенске опасности“ са севера).

Краљевина СХС била је специфична творевина не само као геополитички инструмент западних поморских сила (оформљена да буде део „Санитарног кордона“), већ и као етнички експеримент који је требало да „покрије“ наручене габарите државе од јужноалпских падина до солунског залеђа. Да би се уклопила у установљени принцип стварања националних држава, Словенци, Хрвати и Срби проглашени су „једним, а троименим народом“. Потенцирана је њихова припадност јужнословенској грани и (натегнута) језичка сличност, мада су се по већини осталих својстава веома разликовали, па чак били и жестоко антагонизовани (нарочито верски). Водећу научну улогу у образлагању физичкогеографске и антропогеографске интегралности државе предвиђене да почива на тим постулатима имао је Јован Цвијић, који је веома допринео и каснијем формирању њене северне и западне границе. Његова приврженост југословенском пројекту ни једног тренутка није долазила у питање, иако је на једној карти, коју је 1915. године предао

руском посланику у Нишу, уцртао апроксимативну „западну границу географске целине у којој преовлађују православни“ (линијом Печуј-Славонске планине-Уна-Зрмања-Јадранско море, која је имала више геополитички него етнички карактер). Штавише, оштра неслагања са председником српске Владе, који се залагао да „Србија најпре припоји што више територија и да тако са њима уђе у југословенску државу“, проистицала су из чињенице да је Цвијићево југословенство било обухватније и да је одударало од Пашићевог прагматичнијег и суштински исправнијег приступа о *српском троименом народу*.

Између два светска рата етничка карта Балкана није се драматично мењала, изузимајући настављене „тихе“ процесе асимилације и хомогенизације у насталим националним државама. Изузетак је била Краљевина СХС, где је, упркос са врха наметаном југословенству, дистанца између етничких конституенаса била све већа. Деценију после уједињења чак се појавила и „идеја ампутације“ словеначко-хрватских области 1928. године, а линија евентуалне поделе веома је подсећала на Цвијићеву западну границу православне целине из 1915. године. Ни преименовање државе у Краљевину Југославију 1929. године, ни њена подела на бановине које нису носиле етничке називе, ни све агресивнија пропаганда југословенства, ни попис 1931. године којим није евидентирана етно-национална, већ само верска припадност, ни бројни српски уступци чији врхунац је било проглашење Бановине Хрватске проширене на многе српско-православне области – нису могли да спасу државу ратног пораза и распада. Током Другог светског рата етничка карта југословенског дела Балкана се веома променила услед масовног геноцидног физичког уништавања, прогона и насилног верско-националног конвертовања српског народа. То је спровођено првенствено у НДХ, али и у окупираним областима под непосредном немачком и италијанском влашћу, као и у саставу великомађарске, великобугарске и великоалбанске творевине. Српско-православни етнички простор је демографски проређен, чиме је већ током рата, а нарочито после њега, омогућена инфилтрација других етничких колективитета (политички пројектовано размештање хрватско-католичког становништва и трансгресија виталније

исламизоване популације – првенствено муслиманске у Босни и Херцеговини и арбанашке на Косову и Метохији).

У поређењу са Цвијићевим временом, етничка карта Балкана после Другог светског рата највише се променила у „другој“ Југославији. Разлог за то је један сасвим нови феномен – идеолошки етно-инжењеринг – тј. стварање нових нација проглашених од стране нове партијско-политичке власти. Од „једног, а троименог народа“ приликом настанка југословенске државе после Првог светског рата, за време „братства и јединства“ у југословенској држави после Другог светског рата (у незнатно промењеним границама) партијском *декрет-етногенезом* (*турбо-етногенезом*) (термини М. Степића) настало је још три *инстант-нације* (термин М. Екмечића). У складу са кенанистичким „обуздавањем“ популационо-просторно доминантног чиниоца и прокламованом политиком „Слаба Србија, јака Југославија“, из српског корпуса издвојени су прво Црногорци и Македонци, а потом и Муслимани. Специфичан начин постанка и данас производи проблеме њиховог имена и националног утемељења, верског идентитета и организације, поимања сопствене историје, државног конституисања и односа према етничкој матици. Али, противсрпска геополитичка мисија се остварује: Црногорци и Црна Гора баражирају приступ Србије мору; Македонци и Македонија пресецају моравско-вардарску комуникацијску и геостратегијску директрису између Србије и Грчке; Муслимани релативизују српску контролу „Динарске тврђаве“ као планинског балканског Heartland-a.

Парадигматичан је случај Македоније и Македонаца, којима се Цвијић почетком 20. века детаљно бавио. Већина дотадашњих аутора сврставала је словенско становништво ширег солунског залеђа и вардарског слива или у Србе или у Бугаре. Цвијић је био другачијег мишљења. Он је увео појам *Македонски Словени*. Унео их је на своју етнографску карту Балкана која је добила светску промоцију, те се оправдано може сматрати истинским „оцем македонске нације“. Цвијић је тврдио: „...Ја називам Македонским Словенима словенско становништво које живи у пределима јужно од Прилепа па до Солуна и на Истоку до Месте.“ За њега су они „архаична“, „аморфна“ и „флотантна словенска маса“, без развијене

историјско-националне свести. Иако истиче да су једини трагови историјског предања које поседују управо српски (о Немањићима, нарочито о цару Душану, потом о Косовском боју, кнезу Лазару, Краљевићу Марку, све до Карађорђа) и да „у њиховој свести нема никаквих историјских традиција које би их спајале са Бугарском“, Цвијић ипак сматра да њихов идентитет „није ни српски ни бугарски“.

Али, све ове констатације Цвијић везује само за становништво *јужно од Прилепа*, тј. јужно од апроксимативне линије Охрид-Прилеп-Овче поље. Северније од те линије, између ње и гребена Шар-планине, Скопске Црне Горе и Козјака, у јужном делу историјско-географске области Стара Србија (у скопској, кумановској и тетовско-гостиварско-охридској области) тзв. Македонских Словена нема, већ су апсолутна већина били Срби. У „другој“ Југославији, не само да су проглашени Македонци као нова, конститутивна, нација, те успостављена Македонија, као једна од шест равноправних федералних јединица, већ су обоје „транслирани“ према северу, у простор Старе Србије, до наводне природне међе на Шар-планини, Скопској Црној Гори и Козјаку. Српско становништво у том простору, кога је Цвијић представио на својој карти, преименовано је у Македонце, а сваки покушај да се томе супротставе оштро је кажњаван.

Уместо закључка: аналогни етно-цивилизацијски и геополитички процеси на Балкану почетком 20. и 21. века

На размеђу 20. и 21. века поново је дошло до великих етно-цивилизацијских промена на Балкану – првенствено у *ex*-југословенском простору. Ратни „разби-распад“ СФРЈ довео је до масовних физичких уништавања и прогона становништва. У поређењу са Цвијићевом етнографском картом, српски народ је десеткован у крајевима западно од Уне, у Славонији, југозападним и централним деловима БиХ, на Косову и Метохији... После проглашења независности југословенских федералних јединица, уследила је свеобухватна кампања етно-цивилизацијских трансформација. У Македонији траје негирање словенског и узурпирање античког хеленског

македонског идентитета. Етно-идентитетска еволуција Цвијићевих „Србо-Хрвата“ муслиманске вере била је другачија – од м(М)услимана у „другој“ Југославији, после стицања независности Босне и Херцеговине самопреименовали су се у Бошњаке (на Првом бошњачком конгресу 1993. године). У Црној Гори, где се око 95% становништва у првој половини 20. века изјашњавало да говори српским језиком и сматра се Србима (о томе сведоче Цвијићева етнографска карта и пописи 1910. и 1931. године), после Другог светског рата под идеолошко-политичком пресијом махом су настали Црногорци у националном смислу (све до 1991. године као Срби изјашњавало се мање од 10% становништва). После дезинтеграције СФРЈ дошло до делимичног реверзибилног процеса – нешто мање од 1/3 становништва поново се изјашњавало као Срби (43-45% као Црногорци), а изразита већина је говорила српским језиком (новопроглашеним „црногорским језиком“ служило се 22% према попису 2003., а 37% према попису 2011. године).

Цвијићева цивилизацијска структура Балканског полуострва (*културни појаси*) одавно је нестала. Његова филигранска подела на области Патријархалног режима, Преиначене византијске цивилизације, Романско-медитеранских, Турско-источњачких и Западноевропских утицаја, те Нове народне цивилизације, уступила је место глобализованом „сукобу“ три од осам-девет Хантингтонових светских цивилизација – Западне, Православне и Исламске. *Евроазијске особине* Балкана, која је Цвијић посебно истицао, скрајнуте су пред агресивном постхладноратовском трансгресијом евроатлантизма, мада постоје назнаке њиховог активирање са упливом савремене руске (нео)евроазијске геополитичке концепције. Ратни сукоби и антагонизми међу балканским суседима, потпомогнути мешањем великих сила, учинили су да ослабе *географске особине спајања и прожимања*, а ојачају *карактери изоловања и одвајања*, доприносећи процесу ребалканизације не само Балкана, већ и српског народа и српских земаља. О *етничком јединству* Јужних Словена можда је беспредметно говорити данас, али можда неће бити сутра. Мозаичност балканских *психичких типова, варијетета и група* углавном је поништена урбанизацијским *melting pot*-ом,

а трагови су се задржали само још у депопулацијским сеоским областима. Термин *аморфна, флотантна народна маса*, којим је Цвијић некада означавао тзв. Македонске Словене, данас важи за Бошњаке и Црногорце, а да ли ће у будућности да се односи на „Косоваре“, „Војвођане“, „Влахе“, „Далматинце“, „Истријане“, „Славонце“, „Помаке“, „Шопове“...? Завршетком Цвијићевих истраживања *метанастазичких кретања* не значи да су окончане ове специфичне миграције, већ су се наставиле са задржаним ранијим, али и појавом нових *узрока и последица, земаља матица, прелазних или етапних земаља и земаља колонизације, те метанастазичких струја, путева и вратница*. Пред друштвеним географима је велики задатак да на традицијама српске (Цвијићеве) антропогеографске школе, али осавременењене новим сазнањима и методама, наставе мултидисциплинарна истраживања динамичних и узрочно-последично повезаних етно-геополитичких процеса на Балкану.

ГЕОПОЛИТИЧКА ИНВЕРЗИЈА*

Свет срља у Трећи хладни рат, који лако може да прерасте у оружани сукоб глобалних размера. То је постало потпуно јасно већ на прошлогодишњем кијевском самиту *Евроазијске конфедерације*, у чијем саставу су Велика Русија и Западна Европа. Изјава Председника (Владе) Канаде да његова земља обуставља процес придруживања Евроазијској конфедерацији, са образложењем да то није у интересу канадске државе и народа, шокирала је званичнике у Кремљу. Уз ранију одлуку о ванблоковском статусу, која је, *de facto*, значила одбијање учлањења у ОДКБ (Организација договора о колективној безбедности) под вођством Велике Русије, постало је очигледно да Канада одустаје од повезивања на континенталистичкој (телурукратској) геополитичкој основи исток-запад („по паралели“). Сматрало се да је тим чином, за сада, пропао покушај стварања супранационалне економске и политичко-територијалне интеграције *Лауразије*, која је требало тако да се назове по истоименом јединственом копну с краја тријаског геолошког периода (250-200 милиона година) у чијем саставу су били садашња Евроазија и Северна Америка.

Већина геополитичких аналитичара закључила је како се ради о очигледном доказу да се униполарни поредак урушава, да глобална супремација Истока неумитно слаби, да се великоруски културни модел наметнут остатку света урушава, чак и да златна рубља неће још дуго моћи да буде главна светска валута. Јачање нових сила и несумњиво успешан повратак САД на светску сцену тумачени су као дефинитивно успостављање мултиполарног поретка. Одлука Канаде да се врати у америчку интересну сферу може да се сматра логичном не само због свеколиких историјских, језичких, религијских, националних и политичких прожимања, већ и из економских разлога. Наиме, Канада и САД дуго су чиниле целовит економски простор, њихове привреде су и данас комплементарне, а енергетски систем електродалековода, нафтовода, гасовода и продуктовода – јединствен. Без тржишта и финансијске помоћи САД, економија и свакодневни живот становништва

* Портал *Нови Полис*, <http://www.novipolis.rs/blog/27750/geopoliticka-inverzija.html> (Објављено 6. јануара 2015.)

Канаде били би доведени до колапса. Стога је било разумљиво образложење канадског Председника (Владе) да је подршка Евроазијске конфедерације остала само на обећањима, а да је она из Вашингтона много конкретнија.

Канадски став наишао је на позитивне реакције Беле куће. За америчку безбедност Канада је од животне важности. Она је „предворје“ државне територије САД. Њено придруживање Евроазијској конфедерацији, тј. формирање Лауразијске интеграције, значи да би трупе ОДКБ биле на северној граници САД, у непосредној близини њиховог најразвијенијег, најмногљуднијег и најурбанизованијег дела на источној обали (БосВаш), да могу да угрозе индустријски регион дуж јужног обода Великих језера и да су авиони овог агресивног војног савеза удаљени једва 500 км од Вашингтона. Ракетни штит, чије постојање Москва апсурдно оправдава превентивом против тзв. терористичких држава у Карибима, тако би се сасвим примакао америчкој територији и показао своју праву намену. Дакле, постало је потпуно јасно да главни великоруски циљ јесу САД, које су, упркос „обуздаој“ моћи, остале таласократски архи-супарник и симбол „другости“ Запада у односу на Исток. Великој Русији је стало да Канаду искористи као „санитарни кордон“, пресече нафтоводно-гасоводне коридоре као „инструменте геополитике“ и тако онемогући шире, потенцијалне панамеричке интеграције.

Али, још увек водећа светска сила не би била то што јесте када би допустила да ствари наставе да се крећу неповољним током. Одмах је „пробудила спаваче“ распоређене унутар канадских институција и невладиних организација које су на московском платном списку. Активирала је и професионалне превратничке фирме као што је САВНАК (проистекао из бахамске организације РОПТО) и покренула наводно ненасилну, тзв. *белу револуцију*, која је већ успешно примењена у Мексику и другим земљама Централне Америке ради њиховог издвајања из орбите САД. У Отави су организоване „мирне демонстрације грађана“ незадовољних одлуком да Канада скрене са пута који „нема алтернативу“. Средиште отпора формирало се на главном градском тргу Parliament Hill-у на коме се налазе кључне државне институције, а кога су за ову прилику организатори протеста преименовали у Eur-

asia-place (Евроазијски трг) како би недвосмислено потврдили своје политичке намере. Убрзо су подигнуте барикаде и демонстранти су издали проглас да остају на тргу до испуњења основних захтева – да Председник (Владе) поднесе оставку и да се Канада поново оријентише према Истоку, Москви, Евроазијској конфедерацији и посвети стварању Лауразијске интеграције.

Убрзо су протести добили насилан карактер, очигледно индукован изван граница Канаде. Сценарио је био већ виђен. Међу демонстрантима уочени су познати, споља убачени, обучени, снабдевени и финансирани организатори, који су предводили акције. Инструктори из Москве, махом пензионисани високи официри, ратни ветерани и бивши припадници КГБ-а и ФСБ-а, све су прецизно осмишљавали и координисали. Почеле су провокације, а потом и масовни физички напади на полицију, која је дуго била уздржана и „живим штитом“ онемогућавала пустошење града, те упад у зграду Парламента и друге државне институције. Паљење на тргу нагомиланих гума и отпада требало је да изазове медијски ефекат, али су пожари и хулиганска деструкција убрзо захватили објекте од изузетне историјске и архитектонске вредности. Демонстранти су све чешће користили оружје. Право крвопролиће и панику изазвали су снајперисти који су са кровова околних зграда пуцали и на демонстранте и на полицију, са очигледним циљем да ситуацију учине још гором, додатно удаље сукобљене стране и онемогуће било какав компромис.

Московска пропагандна машинерија, предвођена глобалном медијском кућом РС (Россия сегодня), тј. RT (Russia Today), сву кривицу за догађаје пребацивала је на канадског Председника (Владе), спочитавајући му ауторитарност, корупцију и непоштовање демократске воље канадског народа који је, наводно, недвосмислено проруски и проевроазијски оријентисан. Притисак са Истока, реална претња да Отаву и остале делове етнички хетерогене земље захвати парализа и хаос, те агресивност пучиста који су Председнику (Владе), његовој пордици и сарадницима претили смрћу, уродили су плодом – државни удар је успео. Канадски Председник (Владе) једва се спасао побегавши у САД, а предводници

демонстраната су одмах упали у све државне институције и заузели кључне функције. Заплашени чланови Парламента су почели да мењају своје раније ставове и одлуке, а заказани избори требало је да дају унапред очекиване резултате и врате Канаду на происточни курс.

Москва је могла да буде задовољна да Вашингтон, истина у изнудици, није повукао фајтерске потезе. На Њуфаундленду, стратегијски важном острву које контролише улаз у Сент Лоренцов канал и даље, у басен Великих језера, спроведен је референдум о прикључењу САД. Тешко је оспорити да су на одлуку већинског англојезичког и традиционално проамерички настројеног становништва кључни утицај имале САД, а да Канада није ништа могла да учини како би то спречила. Изјаве канадских званичника да то „никада неће признати“, као и оштра реторика из Велике Русије и читаве Евроазијске конфедерације нису имали никакав практичан ефекат. Све то у већем делу Канаде изазвало је мање или више изражено антиамеричко расположење, нарочито у областима франкофонског Квебека чији становници истичу своје европско порекло и наклоност континенталистичком евроазијству. Са државног врха уследили су притисци на проамеричку популацију на истоку земље, оспоравање идентитета и претње да ће им бити одузето право на културну посебност. Уследила је реакција: у Њу Бранзвику, Новој Шкотској и Лабрадору појавио се оружани отпор.

Новоустављена пучистичка власт у Отави упутила је у „побуњене области“ армију која је, иако у расулу, добила задатак да „очува угрожену територијалну целовитост земље“. Почело је окупљање милитантних, ултралевичарских и необољшевичких група, којима су се придружили криминалци, плаћеници и „пси рата“ из читавог света, не скривајући своју намеру да се обрачунају са „побуњеницима“ и дисциплинују англојезичко становништво на истоку земље. Међутим, добро организовани и вођени, а временом и све боље наоружани, проамерички добровољци почели су да наносе пораз за поразом владиним снагама и запоседају све пространију територију, захтевајући издвајање Њу Бранзвика, Нове Шкотске и Лабрадора из састава Канаде и њихово припајање САД. Не без разлога Велика Русија и Канада оптуживале су САД да наоружава „терористе“ и тамо шаље своје регуларне трупе.

Сви покушаји да се прекину сукоби, успостави и стабилизује примирје пропали су. Парламент је опозвао ранију одлуку о ванблоковском статусу, што је значило да Канада жели „под кишобран“ ОДКБ. ОДКБ је почео да концентрише трупе у базама на територији нових чланица у Централној Америци и Карибима (нарочито на Куби, у Мексику и стратешки важној Панами). Учестали су ваздушни и поморски инциденти, који су од међусобног „испивавања пулса“ могли да прерасту у директан сукоб.

Распламсао се и прави економски рат. Влада у Отави запретила је да ће да изађе из јединственог енергетско-транспортног и трговинског система са САД. Чланице Евроазијске конфедерације увеле су санкције САД и сукцесивно их поштровале, захтевајући од Вашингтона да поштује територијални интегритет Канаде, повуче одлуку о припајању Њуфаундленда и прекине да помаже „сепаратисте“ у Њу Бранзвiku, Новој Шкотској и Лабрадору. Штавише, Москва је ултимативно тражила од кандидата за пријем у Лауразијску интеграцију да се и они придруже санкцијама. Највећем притиску били су изложени Бахами, традиционално културно и политички блиско повезани са САД. Али, ова острвска држава изузетно важног положаја, још увек одолева том захтеву и упркос транзиционим економским тешкоћама, остаје при ставу да се „пријатељима не увode санкције“, не оспоравајући „територијални интегритет Канаде, укључујући и Њуфаундленд“. Упркос релативном успеху у компензовању штета изазваних санкцијама, а нарочито у проналажењу алтернативних тржишта за извоз својих енергената, руда и индустријских производа (у Аустралију, Индокину, Бразил), САД нису у потпуности избегле проблеме, првенствено на финансијском плану. Вредност долара нагло је опала, инфлација је достигла рекордан ниво, златне резерве почеле су да се топе, а становништво је панично кренуло у стварање залиха хране, куповину руске златне рубље и других стабилних валута. Нема сумње да је то зауставило започету „ренесансу“ САД на економском плану и зауставило њихов повратак на светску геополитичку сцену.

Оштра реторика и пропагандни рат Москве и Вашингтона сведочили су да се сукоб заоштрио до неслућених размера. Из

Кремља су стизале поруке да су САД претња светском миру, да би требало коначно да схвате да никада више неће бити светска сила, већ земља само са ограниченим регионалним утицајем, да забораве на обнављање империје, нарочито на повратак Аљаске која је дефинитивно у саставу Велике Русије, да ће морати да поштују права домицилног индијанског становништва, што подразумева признавање геноцида и враћање њихових територија, да дозволе тзв. Латиносима (Хиспаносима) у јужним државама изјашњавање о политичко-територијалном статусу, укључујући и право на сецесију, да Црнцима омогуће управљање у најмање 15 савезних држава... Многи руски званичници истицали су да је „неправедно“ да САД владају тако великом територијом и природним богатствима, која би морала да буду стављена на располагање читавом човечанству. Штавише, Александар Г. Краткин, теоријско-концепцијски креатор великоруске глобалне доминације и геополитички „духовник“ великоруског Владара Владимира В. Друмина, упорно је упозоравао да би САД са Канадом у својој интересној сфери поново биле велика сила и да би то морало да се спречи по сваку цену. Заложии се и за примену „стратегије анаконде“ ради опкољавања и „дављења“ САД, те за њихову поделу на три дела: Праву Америку (првих 13 држава), Мисисипију и Далекозападну републику.

САД, на чију се дипломатску дефанзиву и сталну одбрану од пропагандних напада из Москве свет већ навикао, настојале су да воде проактивну политику. Харизматични „становник Беле куће“ Пабло Двојама, који је најзаслужнији за опоравак САД, вешто је користио своје мексичко-јапанско порекло у настојању да разбије монолитност Евроазијске конфедерације и њених вазала широм света. „Руском медведу“ саветовао је да „држи шапе даље од Канаде“, да ширење ОДКБ очигледно има антиамерички карактер и да би евентуално укључивање Канаде у тај војни савез било равно објави рата, да интензиван амерички развој ништа не може да заустави, да ће санкције само додатно ојачати САД, да се униполарна доминација Велике Русије приближава крају, да ће се Ероазијска конфедерација неминовно распасти и да ће јој САД трансатлантским геоекономским и геополитичким полугама „преотети“ Западну Европу, да ће САД бити стожер „удруживања варвара“ –

окупљања нових, све моћнијих сила, са којима ће изградити праведнији, мултиполарни светски поредак... Доајен америчке дипломатије и геополитике Гжегорж Збигњевски, познат по својим ригидним антируским ставовима, подестио је да се и овај сукоб заснива на општим законитостима класичне геополитике, тј. на исконској супротстављености „моћи Копна“, коју данас персонификује Велика Русија, и „моћи Мора“, коју данас симболизују САД. Тај „природни антагонизам“ телурократије и таласократије увек је био покретач светске историје и ту се никада ништа неће суштински променити.

ЗАПАД КОРИСТИ АЛБАНЦЕ ЗА СТАЛНЕ ТЕНЗИЈЕ НА БАЛКАНУ!*

Великоалбански пројекат мијења само име, али он је очигледно постао ствар коју Запад толерише и користи је не само у антисрпске и антируске сврхе, већ и за одржавање сталне тензије на Балкану. Велика Албанија претендује не само на КиМ, већ и на друге дијелове Србије, Црне Горе, Македоније и Грчке.

Проф. др Миломир Степић, научни савјетник у Институту за политичке студије у Београду, каже да протекли вијек и по Албанци нису ништа радили неплански, те да у простору Косова и Метохије лако може доћи до масовних и агресивних немира у којима могу бити нападнути не само преостали Срби као дежурни кривци, него и сада већ малобројан контингент страних представника.

Коментаришући масовну сеобу Албанаца са КиМ која се одвија посљедњих мјесеци, Степић у интервјуу за наш лист наглашава да су многи дежурни „свезнајући аналитичари“ већ су понудили објашњења овог феномена, али већина њих упиње се да докаже како се ради о економско-социјалним и/или дневно-политичким разлозима. Али, изостало је свеобухватно и дубинско геополитичко понирање у овај процес као саставни део, фазу и конкретизацију (све)албанског замаха усмереног на темељно прекомпоновање Балкана. Ако неко и помисли да тако протумачи ове дириговане миграције, одмах буде дисквалификован да је поборник тзв. теорије завере. А неоспорно се ради о индикативном процесу, што доказује да неки (све) албански „колективни ум“ стратегијски размишља и делује. Наравно да се не ради о стихијском иселавању. Протекли век и по Албанци (адекватнији израз је Арбанаси) ништа нису радили неплански – од политичког организовања и прокламација, принудног арбанашења православних Срба и праваца продора у косовско-метохијски део Старе Србије, до стварања државе Албаније, форсирања високог наталитета ради демографског заузимања простора и оружане сецесије уз помоћ НАТО.

* *Press*, NPC International doo, Banja Luka, 1. mart 2015. godine, str. 4-5 (Интервју Огњену Тешићу) http://pressrs.ba/sr/vesti/vesti_dana/story/82274/Zapad+koristi+Albance+za+stalne+tenzije+na+Balkanu!.html

Колико је нерјешено статусно питање Косова и Метохије утицало да се дође до тренутне ситуације?

Са становишта Устава Републике Србије, статус АП Косово и Метохија је решен, зар не? Мада, ако би се то питање поставило нашем „ненадлежном“ Уставном суду, никада није сигурно какав би одговор био. Наводно нерешен статус самозваног независног Косова (и Метохије) само је „димна завеса“. Дисциплиноване и великоалбанском циљу до краја посвећене албанаске масе на Косову и Метохији лако је подићи на масовне и агресивне немуре, у којима могу да буду нападнути не само преостали Срби као „дежурни кривци“, него и сада већ малобројан контингент страних представника. Они томе не би могли да се одупру, што се у ранијим приликама показало као реалност. Да се не говори о угрожавању економско-финансијских интереса важних појединаца који су се истакли пре, за време и после агресије 1999. године. Значи: Албанци имају чиме да запрете и за то имају безрезервну подршку САД. Анатемисана, дезоријентисана и војно-политичко-економски онемоћала Србија нема „уцењивачки капацитет“, будући да је њена политичка номенклатура „безалтернативно“ води у чланство управо оних организација које спроводе њено неокенанистичко „обуздавање“.

Албанци у косовско-метохијском делу Србије чине најмлађу популацију у Европи. Да ли тај податак нешто значи када говоримо о тренутним догађајима у овој покрајини?

Јасно је да великоалбански (геополитички) мотивисана и вишедеценијски спровођена демографска експлозија сада постаје проблем и самим „привременим институцијама“ у Приштини. Појавио се „вишак“ становништва карактеристичан за исламска друштва. Професор Гунар Хајнзон из Бремена то је још пре више од десет година објаснио теоријом „прекобројних синова“. Укратко, према тој теорији у друштвима (по правилу, исламским) где доминирају вишедетне породице, трећи син и остали синови немају шансу да се школују, запосле се, довољно зарађују, реше стамбено питање... Шта је њихов избор? Подлегање деловању радикалних исламистичких идеолога, узимање оружја у руке и/или – емиграција у демографски регресивне области, махом у Европу. Као један од примера,

Хајнзон помиње Косово (и Метохију). Међутим, и тамо се демографска ситуација мења. На Косову и Метохији никада није живело „2-2,5 милиона Албанаца који неће да живе у Србији“, како су често тенденциозно тврдили и неки београдски политичари и НВО. Реалативно објективан попис из 2011. године који су спровеле приштинске „привремене институције“ регистровао је *укупно* око 1,78 милиона становника, од којих су нешто мање од 1,6 милиона били Албанци. После масовних сеоба у протеклих неколико месеци, сада их је знатно мање.

Због чега нема сличног расељавања са подручја Македоније и прешевске области у Србији гдје живи већинско албанско становништво?

Албанско становништво стално и несметано флукутира између Албаније, Косова и Метохије, прешевског краја, западне и северне Македоније, Црне Горе и Грчке, те је њихов прави број тешко утврдити. На томе они граде не само лажни ореол угрожености и искривљену слику о многобројности, већ и великоалбански програм. Не заборавимо и да је попис становништва у Македонији 2011. године прекинут само неколико дана пре краја услед политичког притиска тамошњих албанских странака када су постале свесне да неће бити онолико Албанаца колико је „политички потребно“. Диригованих миграција Албанаца из Македоније и прешевског краја још нема не зато што је тамо економско-социјално стање боље, већ зато што то тренутно није политички профитабилно. Не заваравамо се – као што су тамо, „ничим изазване“, покренуте сепаратистичке побуне и формиране албанске „ослободилачке војске“, а потом на волшебан начин одједном пацификоване, тако ће се маштовито осмислити и покренути неки нови процес у циљу свеалбанске интеграције. Ослабљене балканске државе и њихове беспоговорно послушне прозападно оријентисане политичке номенклатуре томе неће моћи да се супротставе.

Какве су шансе да се исти сценарио деси са српским народом у Републици Српској и Србији?

За српски народ много опаснија је тиха, свакодневна, дуготрајна емиграција на Запад. Сведоци смо пражњења читавих области у српским земљама – нарочито сеоских, брдско-планинских и пограничних – који се претварају у тзв.

демографске пустиње. Српско становништво концентрише се у неколико већих градова (Београду, Бања Луци, Бијељини, Новом Саду, Крагујевцу, Нишу, Подгорици...), где је перспектива крајње упитна. Уз то, вишедеценијски негативан природни прираштај десеткује српске демографске потенцијале. Нетачно, лицемерно и национално неодговорно је за то окривити искључиво тешку економску ситуацију. Зар најсиромашније земље света немају највиши природни прираштај? Па омалени муслимански Бангладеш има више становника од огромне словенско-православне Русије! Разлоге би требало тражити у другим сферама. Стихијска квазимодернизација српског друштва и квазиеманципација српске жене довели су до урушавања позитивних традиционалних вредности. У нови начин живота, заснован на конзумеризму и конформизму, не уклапа се свети чин рађања деце. Никакви покушаји да се ово објасни „политички коректним“ аргументима не воде нас ка решењу. Али, муслиманска друштва су другачија. Она су верски, демографски, просторно и геополитички експанзивна, У њима буја живот, док су Западна и вестернизована друштва одавно у силазној фази развојног циклуса. У том контексту, процесе сличне онима који се дешавају међу Албанцима требало би очекивати мање у српској, а пре у муслиманској популацији Федерације БиХ и Рашке области, али и муслиманских енклава унутар Републике Српске (Сребреница, Јања...). Уосталом, већ смо видели тест са организованим економско-социјалним бунтом, који је требало да се из Федерације „прелије“ и у Републику Српску, те добије унитаризујућу (гео)политичку димензију.

Да ли очекујете већу ескалацију бунта на Косову и Метохији, која би могла да доведе до међунационалних сукоба, обзиром да сличне сценарије призива парламентарна партија Самоопредјељење и Харадинајева партија? Да ли би евентуални бунт и сукоб на Косову и Метохији могао да се прелије на регион?

Опцију масовних демонстрација, немира и насиља косовско-метохијски Албанаци држе стално отвореном. Зашто би мењали тај механизам када се он показао ефикасним од титоистичког до НАТО-истичког времена? Пропагандно он делује веома атрактивно, не кошта много, користан је као

вентил за исфрустрирану младу популацију и доноси велики (гео)политички учинак. Таквог сценарија посебно се плаши управа и особље НАТО и ЕУ зато што би то била потврда неуспешности њихове „мисије“ на Косову и Метохији. Кредибилитет Запада не сме да дође у питање! Албанци то знају и упозоравају да могу масовном побуном и да их отерају, будући да им више не требају. Штавише, прете и да ће „запалити Регион“ ако њихови фазни великоалбански циљеви буду онемогућавани. Великоалбански пројекат мења само име („вилајетска Албанија“, „права Албанија“, „етничка Албанија“, „природна Албанија“...), али он је очигледно постао ствар коју Запад толерише и користи је не само у антисрпске (и антируске) сврхе, већ и за одржавање сталне тензије на Балкану. Зар транспарент са великоалбанском географском картом није био истакнут на резиденцији премијера у Тирани? Највишу цену увек плате Срби, али ни други не би требало да се заваравашу. Велика Албанија претендује не само на Косово и Метохију, већ на готово 1/4 територије Србије, више од 1/3 Црне Горе, преко 1/2 Македоније и 1/10 Грчке. У њу би били укључени главни градови Црне Горе и Македоније, те привредно, саобраћајно и геостратегијски најважнији њихови региони, без којих не би био могућ опстанак ових држава. Таква Велика Албанија постала би најважнији геополитички чинилац на Балкану.

Да ли се на нашим просторима могу очекивати сукоби какви су били деведесетих година?

Не заваравашмо се – нема ништа привремене и променљиве од граница на Балкану. У простору који је некада припадао Југославији остављено је толико потенцијалних извора сукоба да оружани конфликт може да се изазове у сваком тренутку. Уосталом, велике, колонијалне силе које су непосредно креирала политичку карту постјугословенског простора то увек раде. Тренутно стање је вештачко, наметнуто и дугорочно неодрживо. Суштинске ствари нису решене. Напротив. После неприродне титоистичке крилатице „Слаба Србија – јака Југославија“, сада је на делу аналогна НАТО-истичка формула „Мала Србија – стабилан Балкан“ (Србија је персонификација читавог српског чиниоца). Погледајмо само Републику Српску и њено претеће окружење. Она је опкољена

и пресечена Дистриктом Брчко (зашто није успостављен, на пример, и Дистрикт Дрвар који би геополитички симетрично пресекао Федерацију?). Није тешко закључити каква би могла да буде судбина Републике Српске у неком будућем, хипотетичком рату. А да ли ће тада Срби бити наоружани да би могли да се бране? Постоји велики број уцбеничких примера потенцијалних кризних тачака где је у сваком тренутку могуће „потпалити фитиљ“ – Сребреница, гораждански „прст“, Брчко, Посавски „пупчаник“ (Оцак, Орашје, Шамац...), Добој, Сарајево, козлучко сужење, мркоњићки „врат“ са виторешко-клековачким „наковњем“, границе на Дрини, Сави, Уни...

Уколико данашње власти у БиХ не створе економску перспективу у скорој будућности, какав сценарио очекујете у БиХ?

Не бих посебно апострофирао економски чинилац, иако он може да буде «окидач» много комплекснијих и свеобухватнијих процеса. Нећу рећи ништа ново ако упозорим да садашњом БиХ нико није задовољан. Неки домаћи политичари и страни фактички управљачи судбином БиХ често су спремни да неодговорно и лецемерно закључе како је управо то тространо незадовољство доказ доброг политичко-просторног решења и основа њеног постојања и функционисања. Не спадам у оне који тврде да је Дејтонско-париски „споразум“ велики српски успех. Срби су у Дејтонско-париски споразум „утерани“. Али, његова каснија „ерозија“ и одузимање надлежности Републици Српској у складу са неким „духом“, а не „словом“ његових решења показала је да може да буде још горе. Зато се Срби држе за Дејтон као за „сламку спаса“. Међутим, најопаснија (пост) дејтонска последица је очигледно фаворизовање муслиманског (бошачког) чиниоца и давање наде да једног дана може доћи до унитаризације БиХ, „разливања“ њихове популације и власти до граница БиХ, те успостављања таквог система у коме ће они бити „једине газде од Босне“. Дуготрајно ишчекивање тог епилога, који „никако да се оствари“, производи логичну колективну фрустрацију засновану на лажној нади. Висок природни прираштај, незапосленост, корупција, економска бесперспективност и инструментализација верских осећања неминовно ће да доведе до потраге за кривцем. А тај „кривац“ се идеално пројектује у Републици Српској.

ГЕОПОЛИТИКА КАО НАУКА И ПРАКСА*

Наша позиција је веома, веома лоша. Али то никако није разлог за „препуштање матици“ и предају. Наши супарници из света и суседства управо све чине да произведу колективно стање духа према коме је „узалудно опирати се моћнијима од нас“. Време је за вишедимензионалну борбу.

Господине Степићу, живимо у доба геополитике, која је у комунизму деценијама била презрена као буржоаска и криптонацистичка квазинаука. Сада се, пак, отишло у другу крајност – сви су постали „геополитичари“. А како каже она народна, „Кад је мајстор за све свако, онда послу није лако“. Ви сте географ, ког је географија одвела до геополитике. Каква је веза ове две научне дисциплине? Колико су савременици озбиљни кад се баве геополитиком?

Геополитика је проистекла из географије. Политичка географија, као друштвеногеографска дисциплина, јесте мајка-наука геополитике. Претече, очеви-оснивачи и први геополитички теоретичари били су географи, мада је „кум“ геополитике био шведски правник Рудолф Кјелен. Немерљив допринос класичној геополитици такође су дали географи, а и данас они спадају међу водеће стручњаке у овој дисциплини. То не значи да научници из других области нису учествовали у развоју геополитике. Напротив! Правници, политиколози, економисти, официри и други учинили су да она добије особине истинске науке и заузме друштвене позиције које заслужује. Сходно томе, геополитика подразумева различита становишта и тежишта: претежно географско, или углавном политиколошко, или махом геостратегијско... Током развоја геополитике нису могла да се избегну и неразумевања, дисквалификације и злоупотребе, међу којима је она нацистичка могла да је потпуно компромитује. Нацизам је злоупотребио и многе друге науке, али је само геополитика постала анатемисана. Данас се појављује други проблем: под геополитиком се често подразумева „и све и ништа“, а као „геополитичари“ представљају се личности које не познају дело једног Мехена,

* *Геополитика*, бр. 85, Геополитика пресс, Београд, април 2015. године, стр. 4-7. (Интервју Владимиру Димитријевићу)

Мекиндера, Савицког, Хаусхофера, Спајкмена, Бжежинског, Дугина... За нашег Јована Цвијића, чију 150. годишњицу рођења ћемо ваљда достојно обележити ове године, можда су чули, али не знају да је он, поред осталог, заслужан и за утемељење српске научне политичке географије и геополитике. Геополитика је привлачна дисциплина јер омогућује да се проникне у саму срж функционисања политичких појава и процеса, и то са оног опипљивог, просторног становишта. Али, геополитика је транснаучна дисциплина и она од истраживача захтева не само добро образовање, искуство, таленат и посвећеност, већ научну и често личну храброст. Насупрот њима, намножили су се разни пропагандни, публицистички, партијски, естрадни, интуитивни, емотивни, турбо и други медијски свеprisутни „геополитички аналитичари“.

Модерна геополитика не може да се замисли без Мекиндера и Хаусхофера. Један је био верни син британског, а други германског империјалног пројекта. Шта мислите колико су њихове анализе и увиди данас актуелни?

Британски географ Мекиндер је типичан представник атлантистичке, таласократске геополитике. Потенцирао је планетарну важност евроазијског „срца копна“ – „*Heartland*“ – али са становишта опасности по британску моћ засновану на контроли Светског мора и приобаља. Његов силогизам из 1919. године и данас је важећи: „Ко влада источном Европом, управља *срцем копна*; ко влада *срцем копна*, управља *светским острвом*; ко влада *светским острвом*, управља светом“. Отуда настојање ЕУ и НАТО-а да се прошире на исток Европе. У томе је корен антисрпског ангажмана у разби-распаду Југославије. Ту би требало тражити узроке украјинског сукоба. Из тога проистиче русофобија Запада и настојање да се Русија спајкменистички, кенанистички и збигњевистички „обуздава“, опкољава, сузбија, слаби и ако је могуће – распарча. Мало се зна да је веома утицајни Мекиндер био теоријски творац „Санитарног кордона“ од Балтика до Средоземља после Првог светског рата, те у његовом саставу Краљевине СХС као антигерманске и антируске баражне творевине. Немачки географ и генерал Хаусхофер изданак је континенталистичке, телурократске германске геополитичке школе. Заслужан је за незамисливу експанзију геополитике, која је у време нацизма

у потпуности прожимала читаво немачко друштво. Залагао се да геополитичко отелотворење Новог поретка буде подела света на четири меридијански издужене пан-области: Пан-Америку, Евро-Африку (са доминацијом Немачке), Пан-Русију и Источноазијску сферу. И данашње телуократски оријентисане концепције (на пример, неоевроазијство) подразумевају мултиполарну поделу света „дуж меридијана“, што је потпуно супротно униполарном таласократском глобалистичком експанзионизму „дуж паралеле“. Као што видимо, географија је била и остала незаобилазни чинилац како класичне, тако и савремене геополитике.

Присутвујемо великој прекомпозицији света насталог после Другог светског рата. Тај процес, започет деведесетих година 20. века, распадом Источног блока, сада као да улази у завршну фазу. У питању је, како каже Олга Четверикова, „глобална дестабилизација“. Свет се, како кажу многи озбиљни стручњаци, налази на ивици трећег светског рата. Куда нас води поход НАТО империје на Исток? На удару су, потенцијално, Иран, Русија, Кина. Могу ли му независне државе одолети?

Светски систем је избачен из равнотеже и раздешен уласком у постмодерну, униполарну епоху. Потрајаће док поново не постане како-тако синхронизован. Геополитичка наука каже да то може да се деси само успостављањем биполаризма. Чак је и мултиполаризам прелазна фаза до биполаризма. А свет је у континуираном конфликту, који, када експлодира, обично добије назив „светски рат“. Ако се сложимо да је Хладни рат био трећи светски рат, онда смо данас у четвртном светском рату, који има одлике атипичног, алтернативног обрачуна – од медијског и културног, до економског и оружаног. Његов прави, суштински узрок је криза свега и свуда. Непролазно је правило да се „мала криза решава малим ратом, а велика криза великим ратом“. Изазов водећој светској сили су моћне независне државе, првенствено Русија и Кина, али и остале које убрзано напредују и пружају отпор систему вредности и себичним интересима Западне цивилизације. „Империја“ страхује да се управо ти „варвари“ не удруже. И све чини да то онемогући, не презајући ни од потпиривања рата. Да ли је дугорочно могуће контролисати да ти ратови не изађу из

локалних и регионалних оквира, на пример Кавказа, некадашње Југославије, Блиског истока, Украјине? Мање земље су само објекти-полигони на којима Запад „показује мишиће“ и чини им оно што не сме или не може великим конкурентима. Није ли Србија уџбенички пример?

Објавили сте сјајну књигу о геополитици неоевроазијства. Можете ли нам укратко изложити њене тезе?

Неоевроазијство је шира, свеобухватнија идеја, која има и геополитичку димензију. Обично се везује за Александра Дугина, али ту постоји много више аутора, као и теоријских меандара и рукаваца. Корени се налазе у класичном евроазијству кнеза Трубецког, Алексејева, Флоровског, Савицког и других, док је веза са савременим (нео)евроазијством била мисао Лава Гумиљова. Суштина неоевроазијске геополитике јесте Русија-Евроазија као „нешто треће“, „трећи континент“, који је посебна целина на тлу евроазијског мегакопа и разликује се од остала два – Европе на западу и Азије на истоку и југу. Русија је предодређена за Пијемонт телурократске интеграције која ће прекинути неприродну доминацију САД и таласократског евроатлантизма не само у Евроазији, већ и на глобалном плану. Стога би постојећи униполарни систем требало да се преобликује у мултиполарни, те да се свет подели на четири меридијански издужене „зоне“ (слично Хаусхоферовим), које би се састојале од више „великих простора“. Да би то постигла, Русија мора да успоставља „осовине пријатељства“ са Кином (Јапаном), Ираном, Немачком, свесна да ће се САД томе супротстављати постављајући нове „Санитарне кордоне“. Неопходно је да један од руских секундарних „вектора“ буде усмерен према Балкану, где би његово логично упориште била Србија. Дугин истиче да су инструмент неоевроазијске геополитике гасоводне трасе, које би требало да за Русију вежу првенствено остале велике евроазијске силе, а посредно и остале транзитне земље. Један од тих гасовода требало је да буде „Јужни ток“, али сведоци смо да је амерички „Санитарни кордон“ у лику Бугарске за сада успешно обавио посао. То је само једна битка, али кључно питање је исход рата (војног, економско-финансијског, пропагандног, културног, научног) за преобликовање светског поретка.

У Другом светском рату судбина Срба је била запечаћена Хитлеровом вољом. Он је, наиме, специјалном изасланику за Балкан, Херману Нојбахеру, рекао да су Срби народ који не сме да живи уз Дунав. Генералу Недићу, који ће, после немачких претњи, постати председник колаборантске Владе националног спаса, генерал Данкелман је рекао да немачка војска нема ни времена ни воље да гуши устанак, него да ће суседи Србије, савезници Рајха, умирити исту својим оружјем. А савезници Рајха, на Балкану, били су и хрватске усташе, и бугарски фашисти, и шиптарски балисти, и мађарски хортијевци... Требало је да Бугари заузму источну Србију, Албанци Косово и Метохију с Топлицом и Куришумлијом, Мађари околину Београда и Шумадију, НДХ – Мачву, Подриње и Посавину до Колубаре... Немци би иселили Србе из Београда, и он би постао Принц Ојгеништат – Град Принца Еугена. Срби су, већ две деценије, од стране Империје потпуно сатанизован народ. Њихов „вирус“, како је говорио „трилатералац“ Дејвид Гомперт 1994, мора бити уништен. Јер, опет се спрема рат против Русије, и Срби, потенцијални савезници Руса на Балкану, морају бити неутралисани. А агресор на Русију, оличен у НАТО-империји, опет има савезнике на Балкану, тако истоветне са савезницима Трећег рајха. Многи од нас се плаше да нам се не понови 1941. Шта Ви мислите о нашој позицији данас?

Наша позиција је веома, веома лоша. Као да се суноврату не види крај. Али то никако није разлог за „препуштање матици“ и предају. Наши супарници из света и суседства управо све чине да произведу колективно стање духа према коме је „узалудно опирати се моћнијима од нас“. Време је за вишедимензионалну борбу. Срби и српске земље су на Балкану и таква борба требало би да буде континуирана. Она је егзистенцијална нужност. За њу ће нам требати пуно мудрости, снаге и, пре свега, истрајности. До циља се стиже само захваљујући „геополитичкој кондицији“. А Срби су склони кампањском деловању – од невероватних узлета и „пасионираности“ (израз Лава Гумиљова), до несхватљиве летаргије и препуштања аутодеструктивној стихији. Година 1941, коју помињете, нама се већ догодила 1991. Имали смо срећу у несрећи да смо били наоружани и да смо инстинктивно

одбрамбено реаговали. Да ли ће следећи пут бити тако? Већ сада смо практично дезорганизовани и ненаоружани. А и што би били наоружани када наша политичка класа тврди да „Србија нема непријатеља“. Ко сме да буде непријатељ земљи која је „безалтернативно“ на путу у евроатлантске интеграције? Нису нам биле довољне две катастрофалне југословенске супранационалне интеграције (монархистичка и титоистичка), већ срљамо и у трећу, евроатлантистичку, а да нисмо обавили прво ону националну, природнију и геополитички логичнију – српску. Од сугестивно пласиране тезе и наметања комплекса колективне кривице за наводни пројекат Велике Србије, доведени смо до мале и немоћне Србије. Наши суседи сасвим слободно испољавају своје великодржавне амбиције и промовишу их од српских стадиона до званичних институција сопствене државе и ЕУ, а Срби се кажњавају и за елементарну одбрану територијалног интегритета Србије (сетимо се пливача Чавића). Од титоистичке крилатице „Слаба Србија – јака Југославија“, дошли смо до натоистичке тезе „Мала Србија – стабилан Балкан“. Ускоро ће и тзв. преткумановска Србија бити проглашена великосрпским пројектом.

Имате дугогодишње универзитетско и научно-истраживачко искуство. Да ли је српска наука спремна да одговори на ове изазове? Какво је опште стање у српској науци и високом образовању? Могу ли они да утичу на доношење политичких одлука?

Лако је бити критичан према српској науци и у њој тражити кривца. Она је производ општег стања у друштву које су креирале генерације и генерације некомпетентних политичара. У неким научницима они су релативно лако налазили сараднике који су својим ауторитетом често „покривали“ политичке одлуке. Не заборавимо да су најзнаменитији српски научници подржали и образложили оправданост стварања југословенске државе, која се за српске интересе показала као катастрофална грешка. Нема суштинске разлике ни данас. Живот и рад научника, нарочито оних у друштвеним наукама, зависи од државе и њеног финансирања. На неки начин, научници су уцењени системом вредновања научног рада. Квантификација је учинила да од броја, а не од квалитета радова, зависи плата и избор у наставно-научна звања. То је

проузроковало прилагођавање – од епидемије коауторства и све учесталијих плагијата, до сналажења да се рад по сваку цену објави у иностраним часописима „са листе“. Јурење за бодовима („бодоманија“) заузело је српским научницима време и мисаони капацитет, тако да они не могу да се посвете вршењу већег друштвеног утицаја. Неко је то перфидно смислио. Упркос свему, на универзитетима и у институтима постоје веома стручни, непоткупљиви и на „национални рад“ (Цвијић) спремни људи, чији научни резултати гарантују да су способни да осмисле свеобухватну стратегију за српску ренесансу. Али, њихови предлози обично се не уклапају у политичке и политикантске замисли. То нарочито важи за оне идеје које се односе на решавање националног питања. Безброј пута се догодило да се научно засновани предлози пропагандно-политички дисквалификују, маргинализују или сасвим прећуте. А народ се пита шта је са Универзитетом, чему служе институти, зашто ћути САНУ... Изгледа да се српски научници већ дуго конформистички крећу линијом мањег отпора и да су се предали. Неки, свакако, јесу, али већина није. Само би им требало пружити шансу. Тачније, за ту шансу морају да се изборе.

КУЋА НАСРЕД ДРУМА ПРЕ СТО ГОДИНА И ДАНАС*

Недавно је у Дому Војске у Београду представљен зборник „Србија и геополитичке прилике у Европи 1914. године“, суиздавача београдског Института за политичке студије и Градске библиотеке Лајковац. О књизи која обухвата 12 реферата са научног скупа, одржаног у Лајковцу, у организацији локалног Културног центра „Хаџи-Рувим“, говорили су, између осталих, Миломир Степић, научни саветник у Институту за политичке студије, и Љубодраг Ристић, виши научни сарадник у Балканолошком институту САНУ, који су зборник приредили. Ова књига била је повод за разговор са нашим угледним географом и стручњаком за геополитику, проф. др Миломиром Степићем, аутором значајног огледа о геополитичкој позицији Србије уочи и за време Првог светског рата. У том огледу, он каже: „Тадашњу позицију Србије адекватно је дефинисао британски мајор Р. Г. Д. Лафан, војни саветник при Српској војсци, већ у наслову књиге *Чувари капије*, коју је објавио 1918. године. У њој је аутор навео да Србија јесте мала, али је на позицији од светског значаја, да су веома моћни непријатељи бацили око на путеве који су под њеном контролом, да се она пркосно испречила између Немачке и великих лука Константинопоља и Солуна, да представља мали појас територије који блокира пут и спречава повезивање два краја у ланцу од Берлина до Багдада...“

Сукоб копна и мора, Бехемота и Левијатана, телурократије и таласократије, чињеница да, по Вама, само Блиски Исток и Балкан имају овакав темпо, размере и последице етно-просторних промена – то су константе и 1914. и 2016. године. Дакле, да кренемо од те чињеница. Ви сматрате да је Србија, пре свега, телурократска. У свом огледу из новог зборника кажете: „Вековима потискивани од мора физичким уништавањем, прогонима, насилним процесима верске и националне конверзије, те онемогућавањем да српске државе имају излаз на море, у српском колективном етно-психолошком склопу индуковао се специфичан геополитички

* *Геополитика*, бр. 95, Геополитика пресс, Београд, фебруар 2016. године, стр. 4-7. (Интервју Владимиру Димитријевићу)

страх од мора“. Па ипак, имали смо бокељску морнарицу, и славне морнаре у Руском царству.

Једна од балканских геополитичких константи јесте интерес Запада да се “обуздају“ српски народ и српске земље. Процењује се да бројност Срба, њихов идентитет, гумилџовљевска „пасионираност“ и спремност за велике подухвате, државотворни и гравитациони капацитет, развојни потенцијали, те географски положај и пространост српских земаља на геополитички веома важном Балкану – представљају претњу за велике силе Запада. Та перцепција резултат је, на једној страни, самог постојања и позиције српског чиниоца иако он не испољава никакве агресивне намере према Западу, а на другој страни, традиционалног тумачења да су Срби и српске земље посредник руском (транс)балканском геополитичком вектору усмереном ка топлим морима. Стога Запад већ вековима предузима читаву „палету“ метода за свођење српске моћи на „безопасан ниво“. Једна од њих је онемогућавање маритимне партиципације и оријентације. Упркос чињеници да су аутентичне, историјске српске земље имале широк приступ мору, данас се он (у етно-просторном смислу свео на делове црногорског приморја, а у државно-територијалном смислу је потпуно онемогућен јер званична Црна Гора изграђује нови, не-српски државни идентитет и, штавише, води изразито антисрпску политику. Управо одвајање Црне Горе сумњивим и од Запада отворено подржаним референдумом 2006. године јесте очигледан доказ да му је лишавања Србије приступа мору веома важно. А пре само нешто више од једног столећа излаз Србије на море био је један од приоритета спољне политике. Међутим, црногорско-херцеговачки маритимни правац је баражиран прво тампон-зоном тзв. Новопазарског санџака и окупацијом/анексијом БиХ, и потом спречавањем уједињења Србије и Црне Горе у једну државу после балканских ратова. Други правац, вардарско-солунски, пресечен је формирањем границе између Србије и Грчке. Трећи правац, медовски, био је чак и остварен у Другом балканском рату (Јован Цвијић, помало компромисерски, називао је то „антиетнографском нужношћу“). Колико је западним силама стало да спрече српски приступ мору сведочи и чињеница да је у ту сврху формирана читава једна држава – Албанија – а (велико)албански фактор и данас има сличну функцију.

Има ли наде да се вратимо на море?

Интересантно је да се у току југословенског ратног „разби-распада“ (термин М. Кнежевића) појавио геополитички неартикулисан и четврти маритимни правац – крајишки. Република Српска Крајина је чак излазила на Каринско море (залив), а читава граница од доњег тока Крке до ушћа Зрмање била је од мора удаљена 5-10 км. Када је срушен Масленички мост, и геополитичком почетнику било је јасно да би рушење и моста преко Крке код Шибеника омогућило да се крајишки Срби „дошетају“ до обале. Међутим, на ту могућност један од водећих српских политичара у Београду готово панично је завапио: „Али, тако би Хрватска била пресечена!“ А залеђе (хинтерленд) тог приобалног сектора чинио је мање-више компактан српско-православни етнички простор северозападне Далмације, Лике, Кордуна, Баније, Бањалучке (Босанске) Крајине и Западне Славоније, површина готово као Белгија! Србија у садашњим границама је једна од само 44 државе света које немају излаз на море. У геополитици такве државе се сматрају *хендикепираним* (landlocked countries). Економисти су израчунали да оне, просечно, осетно заостају у трговини и економској моћи за просеком земаља које излазе на море. Према томе, српски излаз на море остаје један од најважнијих геополитичких и геоекономских задатака. Наводни реалисти и идеолози неоавнојског троморавског (уже)србијанства ће то, наравно, прогласити утопијом, али требало би их подсетити да је Балкан синоним геополитичке променљивости.

Беч и Берлин 1914. године хоће да продру на Исток, до Багдада. На путу ка Багдаду, сви су им савезници осим Србије. Поморске силе, Британија и Француска, удружују се с копненом Русијом, једином истинском савезницом Србије, да би спречиле германски – опет телуроократски – продор ка Истоку. Јер, по Вама, да су имале Србију у својој орбити, Немачка и Аустроугарска би без већих проблема заузеле и Грчку, те овладале читавим, већински православним Балканом, потпуно обесмишљавајући руске „топломорске амбиције“. Зато Србија, како причају Немци, мора умрети. Откуд Немци, Французи и Руси у савезу, иако би природније било да савезници буду Петроград, Беч и Берлин? И да ли смо ми могли да се извучемо из загрљаја смрти званог Први светски рат?

Најмање што је тадашња Србија желела био је рат. Постоје бројни докази за то. О њима је писано и у Зборнику са научног скупа који је нестварно добро припремио Културни центар „Хаџи-Рувим“ у Лајковцу. Дакле, рат је Србији наметнут, она је нападнута и никако није могла да га избегне. Незахвално је процењивати шта би било да се нашла на страни Берлина и Беча. Са њом се, можда, не би обрачунале Централне силе, али нашла би се на мети западних чланица Антанте. Зар неко мисли да би, на пример, Велика Британија била милосрднија. Њен главни, витални циљ био је не само да онемогући немачки продор до Персијског залива, већ да спречи поделу колонијалног царства на источни и западни део, те да сачува кључ таласократске формуле владања светом – Блиски Исток. Ради тога била је спремна да превазиђе и „природни антагонизам“ са телурократском Русијом и склопи савез са њом. Али, не заваревајмо се – после обрачуна са Немачком као копненом силом у „срцу“ Европе, на ред је дошла копнена сила у „срцу“ (Мекиндеровом Heartland-у) Евроазије, тј. интервенција западних, поморских сила против постреволуционарне Русије. Србија, после династичке смене 1903. године опрезно, а отворено Краљевина СХС од 1918. године, тј. сви облици Југославије до њеног нестанка са политичке карте, били су прозападно, проталасократски оријентисани, што је у потпуној супротности са српским цивилизацијским (православним) и геополитичким (телурократским) идентитетом и интересом.

Две су, по Вама, константе нашег положаја о којима морамо водити рачуна кад је Србија у питању. Једна је положај Балкана, тј. Балканског полуострва, које, за разлику од остала два велика полуострва на југу Европе, Пиринејског и Апенинског, не представља „ћорсокак“, већ „пупчаник“ који модерну Европу повезује са њеном (пре)античком цивилизацијском „колевком“, културно-религијским средиштима и енергетским лежиштима на Блиском Истоку, те комуникацијским правцима чије је контролисање било и остало важна полуга њене моћи. Друга чињеница је да Моравско-вардарска проходница, као природни балкански продужетак дунавско-савског сутока, јесте кључни и историјски непролазни квалитет положаја Србије, али и изазов за освајаче. Где смо данас, када мигранти прелазе преко Балкана у правцу Европе, и кад врели дах блискоисточног рата опаљује и наша лица?

„Нова Велика сеоба“ показала је да физичкогеографске предиспозиције и даље играју веома важну улогу. Једна од три миграционе „струје“, блискоисточна, кроз миграционе „вратнице“ цариградских мореуза и егејских острва, усмерена је на балканску „руту“, тј. на њену моравско-вардарску проходницу. То су „Нова Врата народа“. Миграциони „цунами“, по свој прилици артикулисан „геополитичким менаџментом“, за сада се креће **кроз** Србију, ка средишту дестабилизоване и Вашингтону све непослушније ЕУ. Али, није немогуће да повратни, као и нови долазећи таласи миграната, буду нациљани **на** Србију. ЕУ или неки њен будући дериват има само два избора: један, да се препусти матици имиграције демографски виталног муслиманског становништва, што временом води у етно-религијску супституцију и исламизацију, или други, да пружи отпор и сачува свој цивилизацијски идентитет, што подразумева не само административно-политичке, већ и неке радикалније мере. Да ли су Срби и Србија спремни да варирају обе опције, предузму превентивне мере и одреде стратегију и за најневероватније исходе? Јер, крупна геополитичка реконфигурација је у питању. Она надраста промишљање у оквирима досадашњих (нео)класичних геополитичких образаца: „моћ Мора“ против „моћи Копна“, Запад наспрам Истока, Heartland опкољен Rimland-ом, НАТО vs. ВУ, САД „обуздавају“ Русију, „Империја“ се бори против удружених „варвара“... Не ради се само о смени униполаризма мултиполаризмом, како се стереотипно тумачи. У питању је тектонско померање „планетарног геополитичког средишта“ и настојање светских сила да онемогуће формирање тог „глобалног Heartland-a“ коме касније не би могле ништа. А ми то не препознајемо, већ сричемо нешто о супранационалним интеграцијама, упркос погубним последицама ранијих сличних искустава.

У свом огледу, Ви кажете: „У месијанској намери да земљу и народ који представљају наводно модернизују, они настоје да их по сваку цену трансферишу у Западну цивилизацију таласократског геополитичког карактера, иако Срби и српске земље историјски, национално, верски и културно припадају ареалу друге и другачије – Православне цивилизације“. Вестернизација нас је водила ка понору Југославије, а сад ка понору ЕУ. Куда нас воде наше вође?

Геополитичка наука је већ ушла у зрело доба, а код нас се још није ни укоренила. Стога је разумљиво што се још не називају ни обриси српске геополитичке школе, мада је она егзистенцијално важна за народ и његов простор који се налази у средишту Балкана. О стратегиологији да и не говорим – тек је са неколико скупова, зборника и монографија „заорана прва бразда“. Дакле, не само српски државни званичници, већ и део научне „класе“ не промишља дугорочно и са становишта српског интереса, већ се повијају у складу са пожељним наративима, тренутном конјунктуром, политичком коректношћу и туђим циљевима. Прозападна оријентација и покушаји њеног оправдавања већ делују толико излизано и блјутаво, да ни сами поборници таквог курса у то више не верују. На другој страни, чак и тзв. евроскептици посежу за важним, али не и суштинским разлозима ПРОТИВ. А постоје три суштинска разлога ПРОТИВ не само уласка у ЕУ (и НАТО!), већ и пута ка њима: 1) евроатлантска интеграција има супранационални карактер и у контексту српског опредељења има *нелогичан редослед* јер није прво обављена интеграција српског народа и српских земаља, тим пре што српску интеграцију систематски спречава управо евроатлантска страна; 2) евроатлантска интеграција је персонификација Запада и таласократије, и *цивилизацијско-геополитички је некомпатибилна* са српском припадношћу Православној цивилизацији и телурократском геополитичком идентитету, те би она подразумевала неизбежну српску конверзију; 3) евроатлантска интеграција је *дугорочно неперспективна* јер је не само заснована на несигурним темељима, него и пред савременим изазовима показује симптоме (ауто)деструкције, те би приступање њој, са становишта српских интереса, било контрапродуктивно.

Свакодневно смо сведоци нашег суноврата. Чини се да је пропаст Југославије била неминовно суочавање са геополитичком странпутицом на којој смо се нашли. Да ли Косово и Метохија представљају парадигму српског пропадања и занемаривања геополитичких постулата? Може ли Косово и Метохија да буде истовремено и преломна тачка од које креће наше „буђење“?

Српска политичка номенклатура и прецизно распоређена научна (псеудо)елита систематски покушавају да се „очисте“ од наметнуте наводне великосрпске кривице и меморандумског синдрома тако што ће спроводити детериторијализацију српског питања. Индикативно је да су поводом 20 година хрватске акције „Олуја“, упркос затегнутим односима Београда и Загреба, те појачане реторике, готово сви српски званичници избегавали да помињу термин *Република Српска Крајина*. Говорило се о злочинима, прогону Срба, паљењу насеља, тракторским колонама..., али никако о називу српске политичко-територијалне јединице. Тако је и са Косовом и Метохијом. И међу Србима се одомаћио непотпун западно-арбанашки назив Косово, иако је званичан назив покрајине Косово и Метохија. Нико више не помиње Резолуцију 1244 и каква-таква права српске државе. Све више се појављује формулација Србија и *Косово*. Научници све теже објављују радове у иностранству ако они у саставу Србије подразумевају и Косово и Метохију (нарочито ако се у раду налази карта целовите Србије). Али, зато се чак и у домаћим званичним документима и изворима (на пример, у статистици) по правилу појављују подаци наведени за Србију, без или са скрајнутом напоменом да не обухватају Косово и Метохију. У нашим високо рејтингованим научним часописима све више се појављују анализе, чак и географске карте које Косово и Метохију представљају као независну државу. У једном од објављених уџбеника географије за други разред гимназија у Србији, Косово и Метохија су на седам географских карата приказани као независна држава. А тај уџбеник је прошао све процедуралне нивое и одобрен је од стране Министра просвете. Када говоре о броју становника Србије, чак и њене челне личности наводе цифру која не обухвата косовско-метохијску популацију, иако прецизни подаци постоје. Тзв. Бриселски споразуми промовишу се као „победа 5:0“, а служе да нас заведу „за Голеш-планину“... Тек када не пристанемо и одбијемо да се навикнемо на све ово, можемо се надати „буђењу“.

Хоћемо ли се у овом светском сукобу снаћи, или нам прети коначни смак јер народ као што су Срби, по речи Хитлеровој, не може да живи уз Дунав? Једном речју: Русија, САД, ЕУ, НАТО – куда и како? Нудите ли одговоре у Вашој новој књизи која је у припреми?

Моја нова књига посвећена је теоријско-методолошким питањима геополитике и развоју геополитичких идеја, теорија и концепција. Обимна је, богата картографским, шематским и сликовним прилозима. Упркос томе што има форму научне монографије, верујем да може да послужи и као уџбеник, те претпостављам да ће се наћи издавач заинтересован да је објави. У њој је анализирана геополитичка мисао најзначајнијих школа – британске, француске, америчке, немачке, руске... „Очеви“ геополитике и неки водећи аутори често су се експлицитно бавили значајем Балкана и српског простора. Из концепција других могуће је посредно сасвим јасно препознати како је третирана српска позиција и донети закључке шта нам ваља (не)чинити. У сваком случају, српском броду потребан је вешт кормилар, вичан геополитичком начину мишљења и делања. Он може да врлуда и избегава спрудове и подводне стене, али основни курс мора да задржи. Другим речима, тактички и орочено можда је нужно кокетирати са Западом јер је, у супротном, могуће изазивање дестабилизације земље, неке обојене револуције, економске кризе, социјалног бунта, грађанских немира, мањинских побуна и сл. Али, треба бити јасан: стратешка западна оријентација је заблуда, странпутица, национално самопонижење и самопоништење.

ГЕОПОЛИТИЧКИ ИЗАЗОВИ СРБИЈЕ: КОСОВСКИ ИЛИ ЕВРОАТЛАНТСКИ ПУТ*

Господин Миломир Степић, наш угледни географ и научник који се бави геополитичким питањима, није непознат читаоцима *Геополитике*. Свака његова књига је мали празник за људе које занимају дубоке и тачне анализе савремених геополитичких мишљења и њихове политичко-војне реализације у свету чија је равнотежа драстично поремећена. Сада је пред нама, без икаквог претеривања, његово ремек-дело – студија *Геополитика: идеје, теорије, концепције*, Институт за политичке студије, Београд, 2016. У овој обимној научној монографији (690 страница) све је ту: теоријске основе геополитике као науке, однос геополитике са географијом и геостратегијом, везе географског и политичког, историја геополитике, геополитички темељи Хладног рата, концепције униполарног и мултиполарног света, изазови после униполарног света, перспективе геополитике као науке... Препоручујући ову књигу нашим читаоцима, обраћамо се господину Степићу са питањима која се тичу нашег, српског геополитичког положаја у свету који се мења.

У уводу своје студије, истакли сте да се код нас многи баве „крупним“ геополитичким темама (од глобализације, преко процеса у постбиполарном свету, до судбине САД, ЕУ и Блиског Истока), а занемарују „ситна“, али за нас животна питања. Тим питањима ћемо се, ако се слажете, бавити у овом разговору. Какав је, дакле, геополитички положај Србије?

„Велике теме“ су примамљиве јер омогућују да се „линијом мањег отпора“ дође до титула, научно-наставних звања, фамозних бодова којима се квантификују научни радови, присуства у медијима „главног тока“, новца за „пожељне пројекте“... За писање о глобализацији, процесима преобликовања светског поретка, Европској унији „на сто начина“, тзв. новом Хладном рату између САД и Русије... постоји небројена литература. То се мало преведе, искомбинује, *сору-paste*-ује, цитирају општеприхваћена мишљења, обавезно афирмативно оцене западни аутори и – мастер, докторски и

* *Геополитика*, бр. 102, Геополитика пресс д.о.о, Београд, јануар-фебруар 2017. године, стр. 6-10. (Интервју Владимиру Димитријевићу)

(псеудо)научни радови се појављују као печурке после кише. А са њима и хиперпродукција надригеополитичара, који су једва чули за корифеје геополитичке науке, а о њиховим идејама још мање. Наравно да је потребно знати и проучавати њихове глобалне концепције, али првенствено у контексту пројекција тих концепција на Србију, српске земље и Балкан. Положај Србије никада не би требало издвајати из оквира балканског и српског простора у целини. Као што је он раније проистицао из инсталираног Санитарног кордона (због кога су западне силе-победнице и формирале „прву“ Југославију), *Heartland-Rimland* модела, кенанистичке „Стратегије обуздавања“, те неокласичних постулата Хантингтона у „Сукобу цивилизација“ и Бжежинског у „Великој шаховској табли“, тако би га у постмодерном добу све више требало изводити из поставки руске „Неоевроазијске геополитике“ и кинеске „Свилене концепције“. Не би требало занемарити да смо у контактної зони и на једном од главних експанзионистичких праваца глобалног, тј. „Исламског Heartland-а“. Тзв. Исламска држава, бујање тероризма и миграциони „цунами“ представљају геополитичке инструменте његовог настанка и експанзије.

Уместо српских, приморавају нас, како Ви кажете, на „прекоредне“, европске интеграције. Какво је стање кад је јединство српских земаља у питању? Колико геополитичка кратковидост може да нас кошта у нестабилној ЕУ будућности?

Таоци смо морања наших политичких „гарнитура“ да нас „интегришу“ у (подразумева се) евроатлантске организације, упркос томе што ни оне с нама, ни ми с њима нисмо компатибилни и што српски народ у великој већини то не жели. Чак и да смо већ више од четврт века њихови фаворити, а не анатемисани као оличење глобалног зла кога черече на све могуће начине – требало би одговорно одвагати да ли је „пут у ЕУ (и НАТО)“ онај прави. Одговор на то питање налази се у троуглу *логичност редоследа интеграције – цивилизацијско-геополитичка компатибилност интеграције – економско-развојна сврсисходност (перспективност) интеграције*, и тај одговор је у сва три случаја негативан. Прво, приморавамо се на прекоредну, наднационалну, а управо одатле нам спречавају логичну, прво националну интеграцију. Штавише,

ЕУ и НАТО и даље све чине да фрагментирају и редукују Србију и српски простор. Друго, ЕУ и НАТО представљају организације Западне цивилизације, тако да би чланство у њима Срба и српских земаља, као припадника друге, Православне цивилизације, представљало аномалију и рађало једну шизофрену позицију (слично Грчкој, а у новије време Бугарској и Румунији). И треће, деклинизам (опadaње) ЕУ и за сада нешто мање приметно САД, а тренд убрзаног развоја других сила, доводи у питање оправданост нашег прозападног курса. Дакле, ради се о крајње рационалном посматрању стварности и будућности. Наш национални интерес јесте (прво) национално државно интегрисање. Зар нам нису биле довољне две погубне југословенске наднационалне творевине, у којима смо се нашли у аморфном стању, неразграничени са суседним народима и њиховим простором, већ поново хоћемо у још једну – евроаунијску.

Какве су геополитичке последице наше заблуде зване југословенство?

Југословенство може да се поједностављено подели на две историјско-идеолошке, па чак и етно-геополитичке фазе – монархистичку и титоистичку. Обе су биле антисрпске. Монархистичка је припремила терен за титоистичку. Титоизам је био антисрпски мутант комунизма, где је очигледно борба ПРОТИВ српских интереса била приоритетнији задатак од борбе ЗА комунистичку/социјалистичку идеологију. У ствари, југословенска државна творевина немогућа је као демократска држава. Можда би била одржива да су после Великог рата претходно компромисно „кочићима ограђена“ (Н. Пашић) три појединачна национална простора – српски, хрватски и словеначки. Последња прилика пропала је са ампутационом идејом 1928. године. Али, не будимо престроги према нашим тадашњим политичким вођама, па ни према интелектуалној елити која је свој ауторитет ставила у службу образложења нечега што се и данас неоправдано назива „племенитом идејом“. „Прву“ југословенску државу пројектовале су западне, таласократске силе-победнице као антинемачку и антируску баријеру (кључну улогу у томе имао је „отац“ геополитике, утицајни британски географ Х. Мекиндер). Из мање-више истих разлога, исте силе извршиле су њену рестаурацију

после Другог светског рата. Зар смо заборавили како су се чак и понижавале да би Тита привукле и задржале на својој страни? То није никаква тајна. О томе на Западу постоје томови написаних књига. „Друга“ Југославија је после „историјског НЕ“ Стаљину спречавала да се телурукратски просовјетски (руски) блок простире од Пацифика до Средоземља. Да апсурд буде већи, ту земљу, коју су сопственом крвљу стварали и у којој су били већина телурукратски проруски Срби, водили су таласократски, прозападни Хрвати. Њене унутрашње неетничке или, што би рекао Хантингтон, „неадекватне границе“ већ више од четврт века су суштински разлог сукоба. Да нам је само то остало од (титоистичког) југословенства, сасвим је довољно да га „прецртамо“, али и пажљиво проучавамо. А у наслеђе су нам остале и нове, „синтетичке нације“ (М. Екмечић), са „припадајућим“, геополитички веома важним територијама и антисрпском „мисијом“. Посттитоистичко, нарочито данашње „носталгично“ неојугословенство, које се нападно форсира из веома моћних политичких, економских, културних и нарочито медијских кругова, могло би да се дефинише као патолошка геополитичка некрофилија која ће се временом угасити, да у свему томе нема препознатљивог система слабљења српства. Јер, такво југословенство је негација српства. Некадашњу монструозну титоистичку крилатицу „Слаба Србија (мислило се на Србе и српски простор у целини), јака Југославија“, заменила је нова формула Запада – „Мала Србија (опет се мисли на Србе и српски простор у целини), стабилан Балкан“

Изгубили смо Републику Српску Крајину, крајњу западну границу православног света. Као што рече једна руска научница – да су Руси бранили Крајину, не би данас имали Украјину. Какве су последице тог губитка?

Пад Републике Српске Крајине, укључујући и тзв. мирну реинтеграцију њеног подунавског дела у Хрватску, није био само губитак више од 17.000 км² и увод у војно, а потом и дејтонско-париско сажимање и сакаћење Републике Српске, већ и конкретизација „обуздавања“ српског чиниоца на Балкану. Она се наставила агресијом на СРЈ, фактичком ампутацијом Косова и Метохије и инсталирањем отворено непријатељског и агресивног окружења. Дозволити онакав слом и прогон становништва је не само велика српска срамота,

већ и далекосежан геополитички губитак. Неприхватљиве су садашње жалопојке како се, тобоже, није ништа могло учинити. Чак и да ништа нисмо знали о геополитици и геостратегији, упутство нам је дао водећи хрватски геополитички стручњак проф. Радован Павић у једном новинском чланку из тога времена, под насловом „Како бих ратовао да сам Србин?“ Зашто смо се уплашили победе? Зашто смо себи везали руке неповољним Венсовим планом када смо били у офанзиви и боље наоружани? Зашто смо га се и даље придржавали када су га Хрвати први пут, а потом стално кршили? Зашто смо увучени у замку дуготрајног сукоба, уместо да га завршимо брзо и поразом непријатеља? Уосталом, зашто нисмо изашли на море између ушћа Зрмање и Крке када је од обале до јужне границе Крајине преостао појас ширине само 5-10км, а српско залеђе (hinterland) до Саве и Добоја одговарало површини једне Белгије? А како се то могло учинити када је на само спомињање такве могућности једна од кључних београдских политичких личности завапила: „Али, тако би Хрватска била пресечена!“ Е, зато је „хрватска челуост“ (бенигно је називају „кифла“, „перца“, „банана“, „бумеранг“, „потковица“...), уместо да буде поломљена, „сажвакала“ Крајину и сада је готово обухватила и запретила да „угризе“ западни део Републике Српске. Само злонамерни, наивни или незналице мисле да у некој следећој прилици неће покушати да „склопи горњу и доњу вилицу“. Уосталом тако је и почео рат у БиХ – продором хрватске војске са севера у долине Украине и Босне и са југа на Купрешку висораван. Постоји само један начин да западни део Републике Српске опстане...!

Република Српска очигледно има бројне морфогеографске хендикепе. Које?

Творци „дејтонске мапе“ дали су све од себе да Републику Српску смање, искомпликују њено функционисање, учине је неодрживом, измеандрирају и продуже њену границу, испресецају саобраћајнице, доведу у питање везу источног и западног дела, направе такав морфогеографски *puzzle* који ће је „увезати“ са Федерацијом БиХ и „привести“ је унитарној БиХ. Огромном српском истрајношћу и гумиљовљевском „пасионираношћу“, та намера се већ више од две деценије спречава. Али, „Дамоклов мач“ и даље прети. Бројна су

потенцијална кризна места – од горажданског „прста“ (pan-handle-a), козлучког сужења и теочачко-челићких „кљешта“, до тешањског „цепа“, добојског „чвора“ и мркоњићког „врата“. У свакој од тих, али и у многим другим тачкама може лако да се „потпали фитиљ“, те је од животне важности геополитички их проучавати и превентивно деловати. Али, најнеуралгичније место је Брчко Дистрикт као жижна тачка читавог Коридора живота. Нема сумње да је инсталиран ради пресецања и онемогућавања евентуалног осамостаљења Републике Српске, а формиран је супротно једном од (пред)дејтонски утврђених територијалних принципа – континуитету територије и једног и другог ентитета (други принцип био је подела 51%:49%). И поново се поставља питање: ако је утврђена арбитража за „област Брчког“, зашто по реципроцитету српска страна није аналогно тражила, на пример, за „област Дрвара“? Па каква се арбитражна одлука донесе за један случај, нека по реципроцитету буде и за други случај.

Шта се десило са Црном Гором после идентитетског инжењеринга? Да ли смо, одласком Црне Горе, заувек изгубили море?

Одвајање Црне Горе од Србије, у чему је тако здушно учествовала ЕУ, јесте типичан пример геополитички мотивисаног слабења српског чиноца на Балкану. Да би се то „запечатило“, врши се и принудна идентитетска конверзија. Тиме се покушава да српски приступ мору буде трајно онемогућен, а да Црна Гора постане не само не-српска, већ и радикално анти-српска. Србија је једна од само 44 земље на свету које немају приступ мору, а такве земље се у геополитици, геоекономији и геостратегији сматрају *хендикепираним земљама*. Србима и српским земљама, иако „од Беча до Цариграда нема већег народа од нашега“ (Ј. Цвијић) и упркос томе што се простиру у средишњем и највећем делу Балкана, западне таласократске силе намениле су судбину „опкољене земље и ухапшеног народа“ (опет Ј. Цвијић). Али, то ће се остварити само ако на то пристанемо и предамо се. Очигледно се мењају међународни односи и следе глобални геополитички „тектонски покрети“, што се неминовно преноси и на „балкански сеизмограф“. Има ли нешто променљивије од балканских граница? Да ли смо за то спремни? Знамо ли

шта хоћемо? Умемо ли да српске интересе „привежемо за неки већи брод“, тј. да се самопрепоручимо као савезник и балканско исходиште „осовине пријатељства“ (А. Дугин)? Ако смо у крајње негативним условима доживели „геополитичку катастрофу“, нећемо ваљда да пристанемо да наши супарници „цементирају“ такво стање и у околностима које ће нама више одговарати? Зар ћемо се заувек одрећи (тренутно) отуђених територија? Хоћемо ли мирно чекати да хрватској мегаломанији у некој новој прилици подлегне западни део Републике Српске, а исламистички експанзионизам избије на Дрину, па и преко ње? Да ли ћемо „одлазак“ Црне Горе прихватити као дефинитиван, или ћемо правилно протумачити „знакове поред пута“ које нама старијима постављају матуранти гимназије у Даниловграду или подгорички основац Раде Рачић? Разумемо ли суштину поруке „Догодине на мору!“ маритимног српског писца Николе Маловића, или ћемо и даље наклапати о српској мисији гаранта балканске стабилности, анахроности реваншизма, предностима националног полицентризма, неважности простора, граница, изласка на море...? И, зар ћемо послушати позив да морамо да се помиримо са „реалношћу косовске независности“, тј. да се „ослободимо Косова“, како нам је у својој књизи одавно поручио један недодирљиви академик?

Косово и Метохија нису само основа нашег идентитета, него и најбитнији геополитички простор, што доказује америчка база Бондистил. Шта ћемо са Косовом и Метохијом? Како без овог простора?

Много је учињено да се „убије“ српска воља за очувањем Косова и Метохије у саставу српске државе. Има ту резултата, али не и дефинитивног успеха. Зато је сваковрсна пресија огромна, а примећује се и не баш безразложна ужурбаност. Намера је Запада да се „доврши започето“ док још постоји надмоћ. Из пера британског аутора, утицајни амерички часопис *Foreign affairs* нам, ето, актуелизује „непристојну понуду“ о тзв. подели Косова (и Метохије) у склопу „уважавања реалности“ и „трајног решења“, које би подразумевало стварања наводне и инвалидне „Велике Србије“, али зато стварне „Велике Албаније“ и „Велике Хрватске“. Да би „добила“ Северну Митровицу, Звечан, Зубин Поток и Лепосавић, Србија би требало да дефинитивно призна независност готово 90%

територије Republika e Kosovës, тј. њену интеграцију у предложену „Велику Албанију“. Није мали број оних међу Србима који брже-боље прихватају свако решење које пласира Запад, па и ово. Није им важно што јужно од Ибра остају готово сви природни ресурси, приватно и државно земљиште, фабрике, инфраструктура, бројни Срби, њихове области, насеља, поседи и српске православне светиње. Сви значајнији манастири, подразумева се и они на листи УНЕСКО, остали би на пажљиво старање „Великој Албанији“. Уосталом, Косово и Метохија у целини су саставни део државне територије Србије и ту нема нагодбе. То је део немерљиво геополитички важне средишње балканске области, тј. само њено срце. Оно представља „геополитичку макротврђаву“ Балкана и српских земаља, коју су Американци, уважавајући његову вредност, заузели у намери да из тог *Fort Kosova* „америчка коњица“ може да изјаше када и у ком правцу хоће. Али, то време неумитно пролази. Да ли ћемо се можда и изненађујуће брзо наћи у прилици као 1912. године? Шта у долазећем времену логичније „нама алтернативу“: евроатлансткни или косовски пут?

На крају: има ли неког међу српским политичарима из власти и опозиције који схвата озбиљно геополитичке изазове пред нама?

На изненађење и радост, све више српских политичара почиње да уважава значај геополитике. Неки од њих се труде не само да се о томе обавесте, већ и да се формално образују. Иако је закашњење велико и плаћена скупа цена, то буди наду. Коначно се схвата оно што дуго понављам, о чему упорно пишем и предајем – *српско питање је геополитичко питање*. Било је, јесте и биће! Али, нисам сигуран да српски политичари геополитичка знања, анализе и прогнозе добијају од правих стручњака за геополитику, или од медијски свеprisутних самозваних „експерата“ и естрадних „аналитичара“, који су, што би рекао Свети Владика Николај Жички и Охридски, „ненаучени већ постали учитељи другима“.

ВРЕМЕ ЈЕ ДА СЕ УТЕМЕЉИ СРПСКА ГЕОПОЛИТИКА*

Поштовани пријатељи *Печата!*

Почаствован сам овом наградом, тим пре што књиге из области научне геополитике и њихови аутори обично не добијају награде. Јер геополитика је немилосрдно директна, огољујује непријатне истине, ствари назива правим именима, по правилу је „политички некоректна“, непожељна за идеолошко-партијска застрањивања и непријатељ псеудонаучног лицемерја. Она понире у суштину суровог надметања за простор, које се наставља све већом жестином. Стога, пре би се могло рећи да према геополитици и даље постоји одбојност, отпор, неповерење, негирање... Ослобађање од тога подсећа на сизифовско, поново и поново – вечно – гурање стене уз брдо. И баш када се помисли да је геополитика досегла заслужену рехабилитацију и реafirмацију, да се коначно схвата њен значај и неопходност, запрети јој нова опасност – да постаје и све и ништа, огрнута наднаучном мистификацијом или, пак, суочена са тривијализацијом у поплави анализа и аналитичара, те осуђена да је промовишу они који су, како би рекао Владика Николај, „ненаучени већ постали учитељи другима“.

Геополитичка мисао и пракса имају дугу историју. Али, као наука геополитика се развија једва једно столеће, меандрирајући између магловитих схватања специфичне међузависности географских и политичких појава и процеса, до неслућене ерупције и нацистичке злоупотребе, потом вишедеценијске стигме, илегалне и мимикријског појављивања, те постхладноратовске ренесансе и данашњег рационалног уважавања. У породици „старих“, одомаћених наука геополитика је дочекана као сваки дођош – са ниподаштавањем и подсмехом, али и зебњом. Нешто „новије“ науке биле су још немилосрдније и, ваљда у страху да не изгубе свој некада и неутемељен ексклузивитет, настојале су да геополитику и даље (за)држе у стању хибернације.

* *Печат*, бр. 471, ИП „Наш Печат“ а.д. Београд., 19. мај 2017. године, стр. 20-23. (Излагање приликом додељивања награде „Печат времена“ за науку и друштвену теорију за 2016. годину; Звездара театар, Београд, 12. мај 2017. године.)

Не може се рећи да и сама геополитика није крива за своју судбину. Дуго је била заробљена „у лудачкој кошуљи“ физичкогеографског детерминизма, извитопереног чак и у екстремни, вулгарни географизам, што је било не само ненаучно и теоријски-практично спутавајуће, већ и идеално за критику, па и критизерство ненаклоњених. Географски посибилизам учинио јој је велику услугу, разобручио њен развој и остао истинска брана чак и постмодерном географском нихилизму, тј. технодетерминизму. Данашња геополитика ушла је у фазу зрелости, прераста статус научне дисциплине и постаје потврђена, по мом суду, самостална наука. Нема сумње да она поседује аутентичну теоријску основу, оформљен појмовно-категоријални апарат, јасан предмет, задатак и циљ проучавања, разрађену истраживачку методологију, све бројније дисциплине и субдисциплине, те незаобилазну друштвену улогу. Она је динамична, авангардна, слободномислећа, способна да понуди одговоре на питања која су нерешива за друге науке, представља јерес за наслеђене догме и доводи у питање недодирљиве ауторитете и клишее, али она није самодовољна, нити супер-наука. Управо отвореност, транснауčnost – првенствено географско-политиколошка – јесте њено кључно својство и предност.

Геополитички начин мишљења и делања животно је важан – од глобалног, до микрорегионалног нивоа. Сведоци и невољни учесници смо епохалног преобликовања светског система – за релативно кратко време из биполаризма, кроз апсолутни униполаризам, до садашњег релативног униполаризма који се ближи крају. На прагу је мултиполаризам, а и он ће брзо прећи у како-тако равнотежни, нови, назовимо га мултиполарни биполаризам. Мењају се, очигледно, традиционалне геополитичке парадигме. Пред геополитичком науком је изазов да трага за њиховим смислом. У арени су ранији, али и нови глобални геополитички актери. Сви препознајемо и фасцинирани смо Кином, али одбијамо да прихватимо Исламски свет као субјекта светских послова у 21. веку. Не настаје ли нови, Глобални, тј. Исламски Heartland, који преузима улогу од оног класичног, евроазијског?

Где је Балкан у новом геополитичком обрасцу? Он сигурно неће изгубити улогу „верига света“, „земље у процепу

светова“ и „евроазијске карике“, те сигурно неће постати „досадно место“. Нема сумње да ће на Балкану српске земље и даље бити простор где се укрштају вектори великих и регионалних сила, стварајући „балкански геополитички чвор“. Стога је крајње време да се утемељи српска геополитика. Српској геополитици предстоји још дуг пут да од рефлексног „одбрамбеног механизма“ постане системски и дугорочно профилисана пракса, те призната, прихваћена и академски позиционирана наука. А да би се утемељила аутентична српска геополитичка школа, заснована како на постулатима светске геополитичке науке, тако и на српској географској, етнографској, историографској, правној, политиколошкој и војној баштини – требало би да се њоме систематски баве најмање две-три генерације. Била би то идеална, али неадекватна, екстензивна опција. За њу немамо времена, будући да смо суочени са питањем опстанка. Српско геополитичко размишљање и чињење мора бити хитрије и офанзивније, а њихов просторни оквир никако само Србија, већ српске земље у целини.

Не зборавимо: српско питање је геополитичко питање!

О Св. Василију Острошком 2017. године

ЕВО КАКО БИ У ПРОМЕЊЕНИМ СВЕТСКИМ ОКОЛНОСТИМА ИЗГЛЕДАЛА СРПСКА КОШАВА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ*

„Била је то бриљантна војно-полицијска акција у којој су ослобођена окупирана подручја Србије и на њу, нити на читав отаџбински рат, не сме да падне никаква љага. Ако је том приликом било неких појединачних и спорадичних злочина, осумњичени ће бити процесуирани“. Ово је државној агенцији ТАНСРБ изјавила Председница Србије на прослави годишњице акције *Кошава*, војној паради и маршу српских ветерана, које се тим поводом традиционално организују у Приштини.

У некадашњем дводневном (викенд) *blitzkrieg*-у вишеструко бројнија, организованија, опремљенија, мотивисанија и обученија српска војска и полиција готово без губитака поразила је ослабљене балистичко-исламистичке снаге побуњених косовско-метохијских Албанаца. Тиме је њихова творевина тзв. *Republika e Kosovës* престала да постоји. Само простор Лаба (Малог Косова) са средиштем у Подујеву остао је за „мирну реинтеграцију“, коју је међународна заједница поверила једном руском генералу и која је, потом, успешно спроведена. Подразумевало се да враћањем Косова и Метохије у уставно-правни поредак Србије неће бити обновљен некадашњи статус аутономне покрајине, будући да је она имала деструктивну, антисрпску функцију.

Подсећања ради, албанска национална мађина на Косову и Метохији (12,3% територије; око 19% становништва Србије) прогласила је независност 2008. године. Њој је претходила агресија НАТО на СРЈ (Србију и Црну Гору) 1999. године, која је била непосредно у служби сепаратистичког покрета. После ње већина српског становништва је прогнана, а повратак је онемогућаван свим средствима. Самопроглашену независност тзв. Косова признао је махом Запад са својим вазалима и део исламских држава, али не и бројне друге земље света, међу

* Портал *Факти*, Београд, 8. август 2017. године; <http://fakti.org/srpski-duh/evo-ka-ko-bi-u-promenjenim-svetskim-okolnostima-izgledala-srpska-kosava-na-kim>. (Наслов је редакцијски; оригиналан, ауторски наслов био је „Паралелизам или стварно и могуће – уместо унутрашњег дијалога“.)

којима највећа (Русија) и две најмногољудније (Кина, Индија), као ни Уједињене нације.

После вишегодишњег „смутног времена“, када су се отуђене владајуће политичке номенклатуре и делови економско-интелектуалне елите приближиле формалном признању „косовске независности“ (оправдавајући се „реалношћу“, „државничком мудрошћу“, „погледом у будућност“, „залагањем за земаљску Србију“ и „бригом за нашу децу“) – Србија се „вратила себи“. Преоријентисала се на (нео)евроазијски „пут који нема алтернативу“ и проверне савезнике Русију и Кину, те ојачала државу и нарочито војску. Ради тога је ангажовала приватну саветничку фирму пензионисаних руских генерала. Управо она је имала кључну улогу како приликом обуке, посредовања у набавци модерног руског наоружања и обавештајно-пропагандне припреме, тако и у планирању и спровођењу акције *Кошава*. Том приликом, коришћена су искуства акције *Олуја* на Републику Српску Крајину (30% територије; око 10% становништва Хрватске), после које је Хрватска награђена пријемом у НАТО и ЕУ.

Српски званичници су и током ове прославе истакли допринос тадашњег Председника Србије. Посебно су нагласили симболички значај његовог доласка у Приштину „Возом слободе“ и истицања огромне српске заставе на Газиместану непосредно после акције *Кошава*. Они су поново одбацили оптужбе да је његова изјава „морамо нанети такве ударце да Албанци практично нестану“, дата на састанку војно-политичког врха на Ади Циганлији пред саму *Кошаву*, била позив на масовне злочине и прогон албанског становништва. Бацање летака са позивом Албанцима да остану код својих кућа, уз истовремено сугерисање праваца за напуштање Косова и Метохије саобраћајницама дуж Белог Дрима ка Албанији и кроз Качаничку клисуру ка тзв. Републици Илириди (БЈРМ) нису сматрали за лицемерно (дез)информативно деловање. Такође, седење руског амбасадора на трактору у албанској избегличкој колони нису тумачили као руску подршку спровођењу прогона, већ као спречавање наводно оправданог осветничког насиља Срба.

Уосталом, да је према српском становишту *Кошава* била „чиста и професионално изведена акција“ сведочи и чињеница

да су српски генерали ослобођени после поновљеног поступка пред Међународним кривичним судом за бившу Југославију у Одеси (премештен из Хага после промене светског поретка). Таква пресуда донета је услед недостатка кључног доказа – (изгубљених) „артиљеријских дневника“ који би могли да потврде српско прекомерно и неселективно гранатирање албанских цивилних циљева у Приштини. Супротно томе, тај суд (састављен махом од судија из Русије, Белорусије, Кине, Индије, Боливије, Венецуеле и Сирије) осудио је комплетно војно-политичко руководство побуњених Албанаца са Косова и Метохије и из Албаније на вишедеценијске затворске казне због удружног злочиначког подухвата, геноцидног уништавања Срба и великоалбанске агресије. Уз то, моћне евроазијске институције и пропаганда упорно траже забрану негирање геноцида, намећу Албанцима комплекс кривице геноцидног народа, захтевају њихову промену свести и постављају неоствариве услове за пријем у евроазијске интеграције.

Да је Србија важно упориште (нео)евроазијства сведочи то што је по убрзаној процедури примљена у Евроазијски савез и ОДКБ, упркос учешћу у ратним догађањима и чињеници да није испунила ни минимум услова. Разлози су очигледно геополитичке природе. Русија и Кина доделиле су српском чиниоцу улогу балканског хегемона, који у њиховом интересу има задатак да „обуздава“ албанског и хрватског експонента САД и атлантизма. Сходно томе, Србији је „све дозвољено“ – територијални експанзионизам, регионални економски колонијализам, нарушавање људских права, угрожавање мањина.... Русија је интензивно наоружава, истичући њену важност у мултиполарном свету, припадност Православној цивилизацији, оданост евроазијским интеграцијама и војно савезништво. О томе сведочи и недавни сусрет руског и српског министра одбране, када је руски министар, генерал у пензији познат по надимку „сурови медвед“, изјавио да се „операција *Кошава* проучава у Русији и показује шта добро предвођена, добро опремљена и добро истренирана снага, политички добро предвођена, може да направи и преокрене. Посебно поштујемо вас, свог савезника, једну малу земљу која се бори знатно изнад своје категорије.“

КОСОВО ЈЕ ТВРЂАВА БАЛКАНА – ЧУВАЈМО ЗИДИНЕ!*

У Приштини нико и не помишља да „одбаци мит“ о илирском пореклу и аутохтоности Албанаца на Балкану. Само се у Београду као епидемија шири „култура малодушности“. Или је нешто друго у питању?

Чујемо поруку „Устав под мишку, па ако можете у Приштину“, позивање на „реалност“, „одбацивање митова“, бригу за „будућност наше деце“, да би избегавање новог рата требало да буде наша „црвена линија“, колико ћемо имати албанских посланика у Скупштини „чак и да нам врате Косово“... Не може да се доведе у питање искрена забринутост тих интелектуалаца за будућност нације и државе. Али има ту нешто чудно. Никада нисмо чули неког политичара (бившег или садашњег, на власти или у опозицији), академика, бизнисмена, новинара, глумца... да у Загребу, у време постојања Републике Српске Крајине, малициозно сугерише Хрватима да узму „Устав под мишку, па ако могу у Книн“. Не – они су се спремали да промене „реалност“. То не значи да су мање од нас „бринули за будућност своје деце“ када су их мобилисали за *Олују*. У Сарајеву нико не помишља да прихвати „реалност“ Републике Српске, већ се све чини да се БиХ унитаризује. У Приштини нико и не помишља да „одбаци мит“ о илирском пореклу и аутохтоности Албанаца на Балкану. Само се у Београду као епидемија шири „култура малодушности“. Или је нешто друго у питању? А „наша деца“ су много способнија и спремнија за „будућност“ него што мислимо. И не очекују размажено да им ми све решимо. Не кваримо их! каже у разговору за *Печат* проф. др Миломир Степић, научни саветник у Институту за политичке студије.

Политички естаблишмент нам саветује да је време да се одрекнемо прошлости, нашег светосавског пута, косовског и видовданског завета зарад „европске будућности“. Да ли евентуалне економске добити могу да надокнаде једном народу одрицање од кључних елемената националне свести?

* *Печат*, бр.483, И.П. „Наш Печат“ а. д. Београд, 18. август 2017. године, стр. 12-17. (Интервју Наташи Јовановић)

Сугестија да „прошлост оставимо историчарима“ није да је заборавимо, већ да је не користимо као искуство за садашњост и будућност. Захтев да не робујемо опредељењу за „небеску“, већ само за наводно стварну, реалну, будућу, прагматичну, материјалистичку, конзумеристичку Србију представља атак на колективну самоспознају и пресецање националног континуитета и вертикале. Јер: „ко не зна одакле долази, не зна ни куда иде“. (Пре)поручена „промена свести“ мање се односи на заиста потребно побољшање националне дисциплине, посвећености, организованости, истрајности..., колико на „културу заборава“ о деловању традиционалних српских супарника (западних сила и суседа), па чак и на цивилизацијску конверзију. То производи катастрофалне последице – не само унутрашњу *поцепаност*, већ и *растрзаност (располућеност)* земље и народа (према С. Хантингтону). Никакве економске користи не могу да буду замена за тако изазван процес националног самоуништења. Напротив, евентуални економски „суфицити“ трошили би се на „лечење“ нарасле друштвене конфликтности, а не на прворазредне националне задатке као што је косовско-метохијски.

Очигледно је да Запад чини све да Србију лиши Косова и Метохије. Штавише, настоји да примора Србију да на то сама пристане. О чему се ради? Какав је геополитички значај Косова и Метохије? Шта у практичном смислу губи Србија хипотетичким одузимањем Косова и Метохије?

У пропагандном рату питање Косова и Метохије прво се перфидно сведе на духовну димензију (као да је то мало и неважно!), да би се одмах закључило како се то „не сипа у трактор“, како се треба борити за „земаљску Србију“ и како нам је то „препрека на путу у ЕУ“ где ће бити „решени сви наши проблеми“ (Г. Свилановић). А Косово и Метохија представљају и *par excellence* практично питање. Оставимо овом приликом по страни природне потенцијале, чијим коришћењем би Србија могла да буде регионални економски „џин“ (што је, са српског становишта, сложићемо се, боље него да буде „патуљак“!). Геополитички посматрано, косовско-метохијски простор је део „Централне области Балканског полуострва“ (Ј. Цвијић), тј. немерљиво важног „балканског Heartland-а“ који омогућује контролу много веће целине, кључних комуникација, важних

стратегиских праваца и уопште – *Catene mundi*. Истовремено, симболизује „фитиљ“ којим његов (не)посредни управљач може да запали читаво „балканско буре барута“. Ослањајући се на физичкогеографске предиспозиције, историјску улогу и континуиран геополитички значај, ја сам Косово и Метохију назвао „геополитичком макро-тврђавом Балкана“.

Која су својства и геополитичка улога геополитичке „макротврђаве“ Балкана?

Структура „макро-тврђаве“ је сложена, али поједноставимо је. Њена „унутрашњост“ („двориште“) су две велике котлине – Велико Косово и Метохија (са Дреницом између). Оне су окружене високим планинским венцима – Шар-планином, Паштриком, Коритником, Богићевицом, Хајлом, Рогозном, Копаоником, Гољаком... – који их штите као огромне „зидине“. У „макро-тврђаву“ је практично могуће ући и из ње изаћи само кроз неколико лако брањивих „капија“ – клисуру Белог Дрима, Ибарску, Качаничку, Кончуљску... и превоја Мердаре, Преполац, Дева, Морина... Она је у средњем веку била тешко освојива, а богата водом, плодним земљиштем и рудама, те стога иделна за централну територију српске државе. Наши преци несумњиво су имали врхунска геоекономска, геополитичка и геостратегијска знања. И док су држали непријатеља изван ње (победа над Османлијама код Плочника у Топлици 1386.) било је шансе за опстанак, али када су га пустили унутра (Косовска битка 1389.) било је готово. Суштински, ни данас се није променио значај Косова и Метохије као „макро-тврђаве“ Балкана, упркос савременом начину ратовања. Аналогно, више од шест векова касније, све док су брањене „зидине“ (Кошаре су симбол) опстајала је и целовитост Србије, али када је непријатељ ушао у „макро-тврђаву“ јуна 1999. – ето где смо сада. Зар није одмах направио „Бондстил“? Дакле, неупитан је геополитички значај Косова и Метохије за Србију. То није само 12,3% њене територије, већ неупоредиво више. И прагматично посматрано.

Косово и Метохија као геополитичка „макро-тврђава“ Балкана

Извор: Миломир Степић, *Косово и Метохија – политичкогеографске и геополитичке перспективе*, Знамен, Београд, 1999, стр. 18.

Често чујемо да Београд брани интересе Срба у Грачаници, Штрпцу... На сличним идејама, кажу, засниваће се и „Декларација о опстанку нације“. Колико је опасно истицање да бранимо српско становништво, а ни речју се не помиње државна територија? Да ли тако пристајемо на њихов статус дијаспоре?

Тек ћемо видети шта ће бити од „Декларације...“. Громогласно се најављује, а сами најављивачи кажу да није написано ни прво слово. Озбиљна намера подразумева дискрецију. Ако одбрана српских интереса не подразумева и територијални смисао, онда је унапред осуђена на неуспех. Нису политички, демографски, језички, културни, економски и други аспекти српског опстанка и просперитета виртуелни, већ опросторени. Наши суседи дају нам очигледан пример: Хрвати не одступају ни од педља територије – од Превлаке, до Пиранског залива, од дунавских ада и меандара до Трдиновог врха. Али, бојим се да ће наши политички прваци, инхибирани наметнутим синдромом „деведесетих“ и „великосрпства“, вешто заобићи да помену српски простор, тј. српске земље, појам који постоји и у нашој званичној химни. А лишени територијалне димензије очувања својих интереса Срби ће бити у позицији као данас у Хрватској, Федерацији БиХ, Црној Гори, БЈРМ. Зато нема ни тзв. Заједнице српских општина на Косову и Метохији (а у Србији!?) јер то „мирише“ на нешто територијално. Има и оних који сматрају да је то предложак за нове поделе.

У функцији чега је поновно оживљавање идеје о могућој подели Косова и Метохије?

Ради се не само депласираној и са српског становишта погубној, већ и о неоригиналној компилацији погрешне формуле „помирења историјског и етничког права“ архитекте Б. Крстића и *passé*-идеје „оца нације“ Д. Ћосића. Када се помене реч *подела*, то укључује експлицитно признавање независности и чланство у УН оног дела који не би припао Србији. Да подсетим: то је кршење Устава, ма колико то некима ништа не значило. Уосталом, куда би била трасирана линија поделе? Готово се подразумева да предлагачи рачунају на четири северне општине, мада би се Северна Митровица тешко добила

(са очекивано пристрасним образложењем страних посредника „да се не дели град“ и примерима Мостара и Сарајева). Тако би пилатовски опрали руке, позвали се, наравно, на „реалност“ и обезбедили наводни алиби како смо „ипак нешто добили“. И онда је Поглавље 35 и чланство у ЕУ „завршена ствар“. Ето наше среће. Важно је да се све завршило (а није!), без обзира што је лоше. А шта остаје са друге стране линије поделе на (доказану) немилост „оправдано фрустрираних Албанаца“? Српско становништво, приватно, црквено и државно земљиште, привредни објекти, огромни природни ресурси, историјски репери, готово сви манастири... Ах, да – њима ће бити обезбеђена сва права и заштита ЕУ и НАТО, што се и до сада показало баш као делотворно. Заборављамо да ако се „отпакује пакет“ поделе, онда у обзир долази и опција размене територија, тј. захтев за компензацијом у виду Прешева, Бујановца и Медвеђе. Тако би био пресечен Коридор 10, што би многе веома погодило јер би им искомпликовало одлазак на море у Грчку.

Спочитава нам се и да смо, за разлику од Албанаца, слаба, демографски посрнула нација, она која свој будући живот дугује „пројектованој“ економији. Како у светлу ових теза објаснити да су скандинавске земље пример да демографија нема везе са стандардом?

У манипулацији да је низак природни прираштај (и српски) у највећој мери резултат економских проблема предњаче „коректни“ научници, а њима се радо придружују политичари. Управо је супротно, а узроке би требало тражити другде. Чињеница је да један муслимански Бангладеш, који је готово 120 пута мањи од православне Русије, има далеко више становника од ње. Албанци су сиромашнији од Срба, а ипак су популационо експанзивнији од Срба. Али, емиграција, повећан морталитет као последица бомбардовања и пад наталитета почињу и код њих узимају данак. Они међу Србима који заговарају тезу „ослободимо се Косова“ служе се псеудоаргументом да „два милона косовских Албанаца неће да живи у Србији“. Задржимо се само на тој погрешној цифри: према попису из 2011. који је спровела „привремена институција“ тзв. Статистички завод Косова (уз све његове недостатке), укупан број становника Косова и Метохије

износио је мало више од 1,7 милиона, од којих је Албанца било нешто преко 1,5 милиона. Будући да је у међувремену дошло до њихове масовне емиграције (нарочито 2014-2015.), садашњи број је знатно мањи. Слично је и у самој Албанији.

А решење? Или решавање? Какви геополитички услови би требало да се стекну за акцију „Кошава“ (Ваши сјајан текст на порталу Факти)? Да ли је реч о само нашем избору...?

Чему журба и инсистирање на „коначном решењу“ када је *timing* очигледно неповољан? Косово и Метохија данас играју велику, позитивну улогу: на парадоксалан начин нас бране од пријема у ЕУ. Јер, ЕУ је одавно прошла свој зенит и сада је на низбрдици. Она постаје ствар прошлости, а ми идемо у будућност, зар не? У огледу који помињете поставио сам паралелу између хрватске *Олује* и могућности српске *Кошаве* на Косову и Метохији у очекивано новим геополитичким околностима. Главни услови су промена глобалног поретка (у току је), смена доминантне силе на Балкану (борба се распламсава) и српска спремност да се нова „реалност“ искористи (није неостварива као што изгледа).

Током 19. и 20. века, посебно после Берлинског конгреса, Срби су ретко могли да бирају облик државних и балканских интеграција. Да ли Запад улогу коју је некад наменио Хрватима, данас, кроз стварање западнобалканске царинске уније, препушта Албанцима како би онемогућио српске интеграције?

Онемогућавање да се српске земље интегришу у јединствену српску државу јесте једна од балканских геополитичких константи. Зашто? Зато што „од Беча до Цариграда нема већег народа од нашега“ (Ј. Цвијић) и што би, у том случају, у једном од кључних региона света настала морфо-географски компактна, релативно пространа, етнички прилично хомогена и многољудна, ресурсима богата, економски перспективна и геополитички одлично позиционирана држава. При томе, због српске припадности Православној цивилизацији и телурократском геополитичком коду, она се на Западу апострофира као „непоправљиво“ проруска. А то не сме да се дозволи. Ако већ не може да се спречи да већина српског народа и простора буде у једној држави, онда она неће бити само српска, већ југословенска, а у њеним границама и

српски „обуздавачи“. Суштински се до дана-данашњег ништа није променило. Али, не замењују Албанци Хрвате, већ су заједно на истом послу – једни са северозапада, а други са југоистока. За парирање српском чиниоцу није довољан само један „извршилац“. Сведоци смо да их је све више.

Да ли је економско, политичко и друго слабљење Србије у функцији сталног интереса наших непријатеља: свођења Србије на предкумановске границе?

Србија представља персонификацију читавог српског чиниоца на Балкану. Управо свођење свих Срба и српских земаља само на Србе Србијанце и Србију јесте само један корак у „обуздавању“ српског чиниоца, кога Запад сматра превеликим и прејаким у регионалним размерама. Ради тога су републичке „неадекватне границе“ (С. Хантингтон) претворене у државне, уведене антисрпске санкције, пала Република Српска Крајина, смањена Република Српска, окупиран косовско-метохијски део Србије, расрбљује се Црна Гора, на све стране се афирмише геополитички некрофилно неојугословенство, Србима се намеће „комплекс кривице“... И резидуална, постјугословенска Србија сматра се недопустиво снажном. Некадашње титоистичко гесло „Слаба Србија – јака Југославија“ наследила је још апсурднија неформална крилатица „Мала Србија – стабилан Балкан“. Стога се ампутацијом Косова и Метохије и претећом центрифугалношћу Војводине очигледно врши њено додатно принудно смањивање и територијално уједначавање са 1995. оцеловљеном Хрватском и све унитаризованијом БиХ. И ту није крај јер „Дамоклов мач“ сепаратистичких намера и великодржавних аспирација и даље прети.

Који је основни унутрашњи покретач који успева да ради великоалбанских циљева мобилише све Албанце, без обзира на њихову верску и етнорегионалну припадност?

Постоји више таквих унутрашњих покретача. Један од несумњиво снажних јесте етногенетска и државотворна „доцња“. Албанска нација се релативно касно ствара, и то добрим делом уз спољашњу помоћ, те после осталих балканских нација улази у фазу националног еманциповања, романтизма и популационо-просторног експанзионизма. Стога је и данас присутна архаична породична, клановска,

фисовска организација, па и дуализам Геге–Тоске. Државу су, такође, добили захваљујући страним геополитичким интересима да се Србији (посредно Русији) онемогући излаз на море. Будући да њеним габаритима и границама нису били задовољни, осмислили су великодржавни пројекат и упорно, дисциплиновано га спроводе. Али, кључни интегративни и експанзионистички мотив јесте теза о илирском пореклу и аутохтоности на Балкану, коју нико од њих неће или не сме да доведе у питање. На томе темеље „право“ да поврате територије са којих су их наводно досељени Јужни Словени (првенствено Срби) потисли у гудуре данашње Албаније. Данас све више долази до изражаја утицај ислама, па и милитантног исламизма.

Чак и да хипотетички пристанемо на независност „косовске творевине“, да ли је ту крај? Настаје ли „вечни мир“ и „стабилност Региона“? Можемо ли после тога да се „посветимо економском развоју“?

Ни говора. Ни званичници Албаније, а нарочито сецесионистички прваци на Косову и Метохији, том свеалбанском „Пијемонту“, не крију да су им експанзионистичке амбиције много веће и да је за то „дошао тренутак“. Помињање Ниша не би требало да сматрамо њиховим претеривањем, са образложењем да их у том граду готово нема. Некада их није било ни у Призрену. Зато пристајање на „независност Косова“ и чланство у УН само за наивне, малодушне и злонамерне „решава проблем“. Штавише, погрешно је рећи „никада нећемо признати косовску независност“ (што имплицира да она постоји, али ми то не признајемо), већ „за нас је косовска независност непостојећа“. А на Балкану је „вечни мир“ илузија. Као и „непроменљивост граница“. Нарочито „стабилност Региона“ и садашња Србија као њен „гарант“. Како може да се прогласи „оазом стабилности“ земља која не контролише велики део своје територије, тј. њено историјско језгро, где је сецесионизам доведен готово до краја, где се налазе страна управа, полиција, војска, војна база..., где је сопствено становништво затворено у гета и животно угрожено, где су узурпирани огромни и развојно респектабилни природни ресурси и привредни објекти...?

Да ли су кроз историју Албанци икад били ближи остварењу „Велике Албаније“?

Сада су најближи не само зато што их у томе подржава водећа светска сила и што се то уклапа у њене геополитичке интересе, већ и што угрожене земље не пружају адекватан отпор. А то је проузроковано њиховом (добровољном или изнуђеном) интеграционом оријентацијом управо ка трансатлантским организацијама (ЕУ, НАТО), које су спонзор албанског *gross-staaterei*-а. У супротном, зар не би било логично да оне синхронизовано антивеликоалбански делују, те на тој основи направе коалицију, савез, унију. Тим пре што се ради о цивилизацијски истородним народима и државама, чији су интереси у „логичној симбиози“.

Велика Албанија

Великоалбански експанзионизам, дакле, не угрожава само Србију, већ и друге земље. Чини ли Вам се да је њихова успаваност у великој мери самозаваравајућа?

Њихова „успаваност“ јесте самозаваравајућа. Резултат је слабости и гурања проблема „под тепих“ у нади да ће се великоалбански „цунами“ зауставити сам од себе. Све док је само Србија била „на менију“, остали су, као „добри момци“, саучествовали у стереотипу да се ради о српској попаганди. А онда је на ред дошла БЈР Македонија и сав апсурд њеног тампонског геополитичког карактера. Црна Гора се нада да се укључивањем у НАТО „извукла“. И Грчка, такође, мислећи да је као „стара евроатлантска чланица“ имуна на балканизацију. Будући да постоји више опција „етничке“, „историјске“, „природне“... великоалбанске творевине, узео сам у обзир територијалну „средњу вредност“ и апроксимативне границе, те израчунао губитке угрожених држава у површини (и процентално), градовима, важним долинама, котлинама, комуникацијама... у случају да се она оствари. Србија би изгубила око 22% територије, и то не само Косово и Метохију, већ и широк околни појас. Али би као држава могла како-тако да опстане, до прилике за реконкисту. Исто важи и за Грчку, која би остала без нешто више од 1/10 територије на северозападној периферији (Епир). Међутим, БЈР Македонија, без више од половине земље, главног града и већег дела повардарске „кичме, била би осуђена на нестајање. И Црна Гора би се тешко одржала, будући да би се унутар Велике Албаније нашло више од 1/3 њене територије, главни град Подгорица, лука Бар, најплодније површине, коридор долином Мораче...

Потенцијална великоалбанска експанзија и губици суседа

Држава	Површина (km ²)	Губитак територије (приближно*)		Остатак територије (приближно*)		Губици градова, долина, котлина, саобраћајних коридора
		(km ²) (%)	(km ²) (%)	(km ²) (%)	(km ²) (%)	
Србија	88.361	19.200	22	69.200	78	<i>Косово и Метохија; Сјеница, Нови Пазар, Тутин, Куршумлија, Прокупље, Житорађа, Дољевац, Лесковац, Бојник, Лебане, Медвеђа, Владичин Хан, Врање, Бујановац, Прешево; области: Топлица, Јабланица, Косаница...; коридор долином Ј. Мораве...</i>
Црна Гора	13.812	5.000	36	8.800	64	<i>Подгорица (главни град), Бар (главна лука), Улцињ, Бијело Поље, Беране, Плав, Рожаје; басен Скадарског језера, Зетска и Бјелопавлићка равница, главни саобраћајни коридор долином Мораче...</i>
БЈР Македонија	25.713	14.300	56	11.400	44	<i>Скопље (главни град), Куманово, Св. Николе, Велес, Прилеп, Битољ, Крушево, Демир Хисар, Ресен, Охрид, Струга, Дебар, Кичево, Брод, Гостивар, Тетово; саобраћајни коридор долином Вардара; језера: Охридско, Преспанско, Мавровско; котлине: Полог, Пелагонија...</i>
Грчка	131.994	15.000	11	117.000	89	<i>Острво Крф; градови: Флорин, Касторија, Јанина, Игуменица, Арта, Превеза...; област: јужни део Етира</i>

* Приближне вредности резултат су делимичног непоклапања граница у различитим опцијама „Велике Албаније“

Извор: Миломир Степић, *Косово и Метохија – постмодерни геополитички експеримент*, Институт за политичке студије, Београд, 2012, стр. 140.

На који начин је великоалбански пројекат у служби интереса Запада, првенствено САД?

Албанци су велики амерички дужници јер су им они политичко-дипломатски, пропагандно, економски и војно помогли да у великој мери остваре свој великодржавни сан. Стога САД сматрају да ће Албанци бити њихов веома поуздан експонент на Балкану, до краја привржени трансатлантизму и ефикасна препрека не само трансбалканској оси руског „малигног утицаја“, већ и вардарско-моравском вектору кинеског „Новог пута свиле“. Контрола Отрантских врата, као несумњиви албански адут, великоалбанском експанзијом се „армира“ и „дограђује“ тако што се повећава стратегијска дубина укључивањем косовско-метохијске и других области. На тај начин САД инсталирају веома снажног вазала који ће моћи да парира Србима као „балканским Русима“ и да, ако буде потребно, омогући непосредан амерички продор у само „срце“ Балкана.

Како се у то уклапа идеја о градњи аутопута Драч-Тирана-Приштина-Ниш, те повезивање јадранског и црноморског басена?

Он би био кључни стратегијски правац и комуникацијски коридор поменутог продора, али и интегративна „кичма“ Велике Албаније. Уосталом великим делом већ је изграђен и зове се Аутопут „Ибрахим Ругова“. Да ли ће, као доказ нормализације односа, тај назив да важи и за деоницу Мердаре-Ниш – видећемо. Ствари су много јасније (и геополитички) када се погледају државе и фирме ангажоване на изградњи, а још јасније када се знају финансијери. Гле чуда, не појављују се они први пут у постконфликтним областима. Али, можемо то да посматрамо и кроз ружичасте наочаре: шта би било да се геополитичка „реалност“ промени и да се у простору, који је према CNN-топографији назван „Западни Балкан“, формира постатлантистички субпоредак? Онда би српски чинилац могао да постане „фаворит“, а тај ауто-пут би имао обрнут смер продора – Ниш-Приштина-Тирана-Драч – водећи Србију на море као 1913. Какво бисмо му име дали?

Како би тзв. Западни Балкан требало да изгледа да би био прихватљив Западу?

Најкраћи одговор је: да буде атлантистички. Да његов природан, логичан, континенталистички, тј. евроазијски геополитички идентитет буде угушен. Да нема ни најмањег руског и кинеског утицаја. Да клијенти Запада имају што већу територију, те привилегован политички и економски положај. Да наметнуте границе остану на штету Срба и да се српске земље и даље цепају и сажимају. Да Србија буде што мања и што слабија, а истовремено стигматизована за великосрпски „грех“. Да Срби, опасни као „руска предстража на Балкану“, прихвате „промену свести“. Да у томе главну улогу игра њена покондирена елита. Да постане нормално да у Србији чак и државни званичници говоре *Косово*, али не и *Метохија*. Да водеће политичке личности земље наводе да „Србија има 7 милиона становника“, посредно искључујући становнике (а тиме и територију) Косова и Метохије. Да у српском гимназијском уџбенику географије Косово и Метохија буду картографски представљени као независна држава, а да на корицама албанског средњошколског уџбеника географије буду приказане области Велике Албаније...

Да ли је могуће остварити геополитички интерес заједно са својим непријатељима?

Јесте: у програмима и деловању неких наших странака, намножених НВО, разних удружења, медија, извиканих угледника... *Није:* према очуваном сувислом ставу огромне већине народа, мишљењу традиционално васпитаних и истински образованих српских интелектуалаца, оријентацији националних институција, опредељењима све бројнијих организација забринутих за опстанак и напредак народа и државе.

У СУСРЕТ НОВОМ БИПОЛАРИЗМУ*

Садашњи светски поредак је прелазни и можемо да га назовемо *релативним униполаризмом*, јер су САД и даље водећа сила, али њихова моћ није апсолутна као у последњој деценији 20. века. Ако геополитички и геоекономски процеси буду текли као до сада, њено место заузеће Кина. Видећемо да ли ће она достићи ниво да неприкосновено влада светом и да ли ће се онда „варвари“ удружити против тог „Централног царства“. Али, ако исламски свет настави да јача и агресивно наступа, онда је неминовно да хетерогени „остатак света“ како-тако формира други глобални пол.

У издању Института за политичке студије из Београда, у децембру 2016. године изашла је Ваша књига *Геополитика: идеје, теорије, концепције*. Реч је, вероватно, о тренутно најтемељнијој и најсвеобухватнијој научној монографији из геополитике код нас, која осветљава најважније теоријске поставке геополитике наглашавајући њен неспорни практични значај у идентификовању, обликовању и прогностици савремених међународних процеса.

На промоцији у Дому Војске Србије рекли сте да је „српско питање геополитичко питање. Оно није демократско, овакво или онакво. Оно је геополитичко. Непознавање геополитике води српски народ у пропаст“. Можете ли да додатно да појасните ову тезу?

Српско питање је комплексно и има своје историјске, верске, културне, економске, безбедносне и друге аспекте. Али, оно се може сажети на круцијалну чињеницу – непостојање српске државе која би својим границама обухватила све или већину српских земаља. Српском политичко-територијалном обједињавању увек су се противиле велике силе Запада, не желећи да у тако важном региону као што је Балкан постоји релативно велика, компактна, многољудна, етнички хомогена и одлично позиционирана држава. Тим пре што је она перцепирана као проруска. Ма колико се ми упињали да то тумачимо као

* *Одбрана*, год. XIII, бр. 287, Медија центар „Одбрана“, 1. септембар 2017. године, стр. 8-11. (Интервју Владимиру Вјештићу)

стереотип Запада, ипак се ради о константи. Из тога проистиче да је српско питање било, јесте и биће – геополитичко питање. И оно је данас отвореније него икада. Погрешно се сматрало да је решено стварањем Краљевине СХС. Био је то трагичан привид, „златни кавез“ за српски народ. Ту државу, као „прекоредну интеграцију“, створиле и одржавале су приатлантске, поморске силе из очигледних геополитичких разлога – да блокира геополитичке векторе две континенталистичке силе (Немачке и Русије/СССР). Када је њено постојање постало непотребно, некадашњи креатори су је уклонили са политичке карте. Нису артикулисали настанак нових држава на основу демократског изјашњавања конститутивних народа, већ у складу са својим геополитичким интересима. Уместо да неетничке границе бивших југословенских република помере сходно просторном размештају становништва, они су изазвали померање становништва сходно вештачким границама. И поново нису дозволиле да се формира интегрална српска држава, већ су српски простор додатно фрагментирале и редуковале. Тако наметнуто геополитичко преуређење Балкана довело је до пароксизма његову већ постојећу нестабилност.

Какав је геополитички положај Србије и осталих српских земаља данас?

Геополитичка стварност Србије неодвојива је од позиције осталих српских земаља. То су геополитички „спојени судови“. Наши супарници управо настоје да српски чинилац сведу не само на Србију, већи на ону инвалидну „ужу“, па и на „предкумановску“ или још мању – „пашалучку“. Увек када је званични Београд у геополитичким надметањима са суседима и великим силама представљао српске земље, а не само Србију (ма колика она била) – имао је већу „специфичну тежину“. Тако је и данас. Деликатност нашег положаја проистиче из још увек нерешеног (пост)југословенског наслеђа – од, како би рекао академик М. Екмечић, „синтетичких нација“, језика, црква и квазиисторијског наслеђа, до новонасталих лабилних „државоида“ и њихових апсурдних АВНОЈ-ских граница. У тој постмодерној балканизацији главну реч воде западне силе под вођством САД, које настоје да „зацементирају“ оно што су постигле у Хладном рату и осигурају позадину за актуелни *Drang nach Osten*. Али, српски простор постао је (једна од)

арена „новог хладног рата“, тј. обновљеног сучељавања Запада и Русије као саставног дела епохално важних промена не само природе глобалног поретка, већ и до сада важећих геополитичких парадигми.

Може ли трајно бити одржива наша политика „и Русија и Запад“?

У тој балансерској, ескиваторској оријентацији има преварантског позивања на Св. Саву, деспота Стефана Лазаревића, кнеза Милоша, а много више на титоистичке тековине које су се, са српског становишта, показале погубним и у данашњем контексту депласираним. Образац „и-и“ је, можда, (био) орочено, тактички употребљив, али је дугорочно, стратегијски тешко одржив. Српска оријентација требало би свакако да се заснива на историјским искуствима, па и новијим. Не може да се занемари ни „разби-распад“ СФРЈ, нити ангажман Запада, на једној страни, и Русије, на другој страни. Није могуће занемарити ни емоције, како нам се често препоручује. Међутим, у рационалном опредељивању, које, наравно, подразумева пројекцију будућности нације и државе, требало би поћи од три суштинска питања: Која је оријентација природна и логична са становишта поступности (редоследа) српске интеграције? Која оријентација је у сагласју са српским цивилизацијским и геополитичким идентитетом? И најзад, која оријентација је дугорочно развојно перспективна? Одговори сугеришу каква би требало да буде наша политика и каквој геополитичкој позицији би морали да тежимо. Под условом да наша воља надилази наше морање.

До пре неколико година Сједињене Америчке Државе биле су неприкосновена светска сила. Колико свет данас поново карактерише биполарна слика, и какве су шансе да она буде и мултиполарна? Како данас изгледа расподела моћи – САД, Русија, Кина, Индија, Европска унија... – и какав то утицај има на нас?

Оправдано разочарани америчким ангажманом не само у агресији на СРЈ 1999. године и подршком сепаратизму Албанаца у косовско-метохијском делу Србије, већ и током читаве југословенске кризе, многи мисле да САД само што нису свргнуте са светског трона. САД су и даље економски

(према БДП-у), војно, обавештајно, пропагандно... водећа светска сила. Можда је још важније што и даље држе кључне геополитичке позиције и доминирају светским политичким, економско-финансијским и другим институцијама. Истина је да присуствујемо релативизацији моћи Запада, што не значи да је дошао тренутак шпенглеровске „пропасти Запада“. У ствари, индикативни су релативно заостајање, дестабилизација и све отворенији знаци нелојалности америчких експонената на два евроазијска „мостобрана“ – западном (Европска унија) и источном (Јапан, Ј. Кореја, Тајван, Филипини). Упоредо са слабљењем „Империје“, јачају и, што је још важније, удружују се „варвари“ – Кина, Индија, Русија, Иран... Неопходно је да српско промишљање геополитичке будућности то узме у обзир. Позиције у „балканском геополитичком чвору“ већ су се промениле, а мењаће се и даље. Поред досадашњих актера, појављују се и нови којих до сада није било. Дакле, „безалтернативност“ може да буде у дневно-политичкој употреби, али не и наше истинско опредељење.

Хоће ли после Брежита бити настављено „парађе“ Европске уније и има ли та заједница данас алтернативу, преваходно за Србију, јер се до пре неколико година чинило да нема?

Не би требало раздвајати Европску унију и (европски део) НАТО. Европска унија је политичко-економско „крило“ атлантизма, а НАТО војно-безбедносно. Европска унија и НАТО су не само аверс и реверс исте атлантистичке новчанице, већ и анахрона „чеда“ Хладног рата која настоје да опстану „на инфузији“. И једна и друга организација су творевине таласократског геополитичког кóда и Западне цивилизације. Чланство земље и народа који не припадају том идентитету јесте, према С. Хантингтону, аномалија и води у погубну националну шизофренију. Дакле, ЕУ може да буде српска принудна, али не и добровољна опција. И то не само због очигледно пристрасног става у вези косовско-метохијског „случаја“, већ из суштинских разлога. Уосталом, ЕУ има „конструкцијску грешку“ коју актуелни вишедименционални проблеми несумњиво доказују. Није се „Брегзит“ десио случајно. Никакав „европски пут“ земаља тзв. Западног Балкана, што је измишљен, тенденциозан термин, неће моћи да

буде замена за одлазак Уједињеног Краљевства. Интегративни тренд очигледно се преокренуо у дезинтегративни.

„Враћа“ ли се Русија снажно и трајно на Балкан?

Било какав, чак и минималан знак руског присуства на Балкану за Запад је неприхватљив, одмах се проглашава „малигним“ и на све начине онемогућава. Прво, зато што је Балкан геополитички ванредно важан; друго, зато што Запад сматра да је победом у Хладном рату претворио Балкан у свој „забран“; треће, зато што је Балкан „прецизни сеизмограф“ промена у глобалном поретку, и четврто, зато што стање на Балкану потврђује или оповргава опоравак Русије посредством утицаја у православним земаљама и народима, нарочито код српског чиниоца. Чак и када је постсовјетска Русија била веома слаба, Румунија и Бугарска су експресно примљене у НАТО и ЕУ да би се пресекао балкански вектор „евентуално опорављене Русије“, како истиче Бжежински. Данас, иако оснажена, Русија тек „узнемирава“ Запад на Балкану. Али, тај тренд је све уочљивији и Запад, првенствено САД, настоји да га превентивно онемогући или одложи.

Да ли је буђење исламског света нова, чини се, раније потцењивана геополитичка чињеница?

Исламски свет чини готово 1,7 милијарди људи, који настањују огроман, и енергетски пребогат простор. Чинилац таквих предиспозиција нити жели нити може да остане геополитички објекат којим ће и даље да манипулишу традиционалне велике силе. Очигледно је да на велика врата ступа у светску арену. У територијалном контакту је са већином савремених цивилизација и великих сила (са САД посредно), а одликује се експанзионистичким, често милитантним амбицијама. У глобалном геополитичком контексту исламски свет је централно позициониран, заузима блискоисточну „Велику пукотину“ као кључни регион „Светског острва“ (према Мекиндеру) и контролише већину кључних тачака и зона у том простору. Стога већи део исламског света има све особине новог, постмодерног, глобалног – „исламског Heartland-a“. Његов малоазијски „прст“ усмерен је према Балкану!

У завршном делу Ваше монографије, који носи назив „Куда иде геополитика“, настојите да укажете на потенцијално најважнија геополитичка кретања у овом веку. И убудуће, сматрате, најзначајнију геополитичку штафету у тек стасалом мултиполарном свету подељено ће носити САД, Русија, Кина, али ће се у глобалним геополитичким односима за мишљење све више у догледној будућности питати и Исламски свет, Индија, Бразил, Јужноафричка Република. Има ли овоме данас нешто да се дода?

Готово да нема. Истински мултиполарни свет тек долази и он ће се релативно брзо трансформисати у „нови биполаризам“, како га назива Дугин. Садашњи поредак је прелазни и можемо да га назовемо „релативним униполаризмом“ јер су САД и даље водећа сила, али њихова моћ није апсолутна као у последњој деценији 20. века. Ако геополитички и геоекономски процеси буду текли као до сада, њено место заузеће Кина. Да ли ће она достићи такав ниво да неприкосновено влада светом? И да ли ће се онда „варвари“ удружити против тог „Централног царства“? Ако исламски свет настави да јача и агресивно наступа, онда је неминовно да хетерогени „остатак света“ како-тако формира други глобални пол. Тај светски систем функционисаће као „мултиполарни биполаризам“, али не трајно.

Како видите положај и улогу Војске Србије данас? Какви су изазови пред њом?

Војска је део српског идентитета. Неопходно је успоставити српску ратничку вертикалу – од преднемањихког и немањихког, нарочито косовског витешког наслеђа, преко хајдучке, ускочке, устаничке, шајкашке, фрајкорске и друге традиције, потом сећања на подвижнике из Балканских, Првог и Другог светског рата, до примера савремених јунака мајора Тепића и Стојадина Мирковића, ратника са Плитвица, Коридора, Кошара... Враћање поноса и самопоуздања достојног српског официра, подофицира и војника јесте предуслов успешног суочавања са изазовима који постоје и чекају нас. А они су очигледни. Не би требало да се заваравимо. Ово је Балкан. Наши суседи и не скривају своје територијалне претензије. Ако је нешто променљиво, то су границе на Балкану. Снажна, модерна, способна и изнад свега мотивисана војска је не

само чинилац одвраћања и политички адут, већ и показатељ националног поноса и кохезије.

Какав је Ваш став о потреби враћања редовног војног рока?

Сви који су раније служили војску и/или ратовали, везани су за то време, места где су служили и борили се, класиће и саборце, логоровања, теренске вежбе, гађања... Убеђен сам да су многи за враћање редовног војног рока. Питање је колико је то сврсисходно са становишта савременог начина ратовања, економске моћи земље, потреба, претњи... Прилично неодговорно и много лакше било је укинути редовни војни рок него га вратити. Нама је снажна војска животно питање. А под маском модернизације спроведено је њено слабљење. У сваком случају, мислим да би требало увести неки облик војног оспособљавања младих, али што да не и старијих. Много смо „омекшали“ и постали конформисти.

ТРАНЗИЦИЈА ПОРЕДАКА: ОГЛЕД О ПОСТАТЛАНТИСТИЧКОМ БАЛКАНУ*

Бесмислене су америчке оптужбе да Русија својим
упливом врши дестабилизацију Балкана. Она
дестабилизује нестабилно, тј. настоји да врати
„природно стање ствари“. То подразумева враћање
већег дела Балкана из западног у православни
цивилизацијски ареал

Да ли на глобалној геополитичкој позорници стварно
никада није било динамичније и узбудљивије или је јавност
сада само много боље обавештена него раније? Када је
падом Берлинског зида „21. век поранио једну деценију“ и
помпезно проглашен (нај)нови(ји) светски поредак, многи
су били склони да поверују у његову вечност. Међутим,
и саме САД, победник Хладног рата, припремале су се за
време које долази после тријумфа. Сходно томе, настојале
су, ако већ не буду могле да задрже „глобалну доминацију“,
да концепцијски дефинишу и практично остваре „глобално
вођство“ (Бжежински). Максимум америчке хегемоније и
атлантистичког, таласократског „потопа“ испољио се управо
на Балкану насилним брисањем Југославије са политичке карте
и антисрпским ангажманом Запада, а симболички је обележен
морбидним „слављеничким ватрометом“ поводом 50 година
постојања НАТО – агресијом на СРЈ 1999. године. Била је
то геополитичка вододелница глобалних размера и аларм за
остатак света.

Уследила је неминовна реакција: Кина је додатно
убрзала свој успон, Русија је почела да се извлачи из „живог
блата“ пропасти, „исламско буђење“ могло је да се омета,
али не и заустави, регионалне силе почеле су да показују
сопствену моћ и интересе, док су амерички „мостобрани“ на
источном и западном прочељу Евроазије очигледно слабили,
а вазали постајали непослушни. *Апсолутни униполаризам*,
маскиран процесом глобализације и идеологијом глобализма, а
операционализован кроз атлантизам и вестернизам, преобразио

* *Печат*, бр. 500/2017, И.П. „Наш Печат“ а. д. Београд, 15. децембар 2017. године, стр. 52-53.

се у *релативни униполаризам*. САД још увек, али све теже, задржавају полуге глобалног управљања у својим рукама. И географски су оне лоциране у приобаљу евро-америчког северног Атлантика као „Средишњег океана“ (Мекиндер, Спајкмен). Стога још није наступио *мултиполаризам*, како прижељкује угњетавани не-западни део света. Извесно је да се на такав поредак неће дуго чекати, али питање је да ли ће он бити дуже одржив или такође прелазан. Могуће је да ће равнотежу гарантовати једино *необиполаризам*, иако за сада није потпуно јасно ко ће се налазити на „два таса глобалних терација“. Амерички и антиамерички пол? САД и Русија? Запад и Исток? САД и Кина? Кина и остатак света? Исламски блок и „неверници“?...

Балкански сеизмограф

После катаклизмичне деконструкције Источног блока и Совјетског Савеза није наступио „вечни мир“. Оптимистични поклич „смрт геополитици – живела геоекономија“ разнесен је цунамијем који је настао као последица тектонског геополитичког поремећаја. Тај „глобални земљотрес“ први је осетио прецизни „балкански сеизмограф“, али његов писач није после главног удара регистровао логично смиривање тла, већ је наставио да бележи снажне вибрације. Егзистенцијално угрожени Срби, више реактивно него плански и стратегијски, нису могли да пристану на прекомпозицију постјугословенског дела балканског простора по атлантистичком моделу. А тај концепт – према коме је јужнословенска држава пре једног столећа склепана, потом антителиурократски функционисала, те насилно демонтирана тако да српски чинилац буде максимално ослабљен – траје и данас. У том контексту, САД на челу Запада журе да доврше и зацементирају успостављену „архитектуру“ на геополитички немерљиво важним „веригама света“. Брижљиво изабрани клијенти и наметнуте „неадекватне границе“ (Хантингтон) кључне су полуге за задржавање стечених предности у сучељавању које је већ одмакло.

Померање геополитичких „тектонских плоча“, које је последица нарасле моћи главних америчких изазивача Русије и Кине (не би требало заборавити Исламски свет), такође је

одмах препознао „балкански сеизмограф“. И силе у успону придржавају се кључног аксиома геополитике – без контроле Балкана, тј. (југо)источне Европе, не може да се преузме владање Евроазијом и светом, и следствено – да се промени глобални поредак. Наравно да САД, са становишта сопствених интереса, ангажман супарника третирају као „малигни“ јер он доводи у питање атлантистички пројектовану будућност Балкана. Балкан је, дакле, обострани улог у надметању за светски трон. Истовремено, ако (када!?) САД више не буду „најјачи пас у граду“ (М. Олбрајт), неће моћи да о(п)стане ни атлантистичка структура Балкана. Чак и када би је нови „играчи“ исту такву преузели као своју, а нарочито када би амбивалентно прихватили преоријентацију некадашњих прозападних „подизвођача“ и затечену политичкогеографску карту, Срби би морали све да учине како би то онемогућили и самопрепоручили се за главног актера демонтаже анахроне геополитичке конструкције. У супротном, расрбљавање Балкана ће се наставити. Јер атлантистички Балкан, укључујући и његове деривате, има антисрпски карактер.

Смена фаворита и аутсајдера

Нови Балкан може да проистекне из неминовне деатлантизације света или да такав постане као резултат истовремених и међузависних регионалних и глобалних процеса, али најпре ће управо он бити гласник промењених односа. Најпре, све мање ће бити интересна сфера (само) таласократског Запада. Неокенанистичким „обуздавањем“ српског чиниоца као најбоље позиционираног, најпространијег, најмногољуднијег, ресурсима најбогатијег и економски најперспективнијег у *ex-југословенском* простору, а протежирањем објективно слабијих српских суседа, Запад је диктирао вештачку равнотежу и тако, у ствари, постао генератор нестабилности. Стога су бесмислене америчке оптужбе да Русија својим упливом врши дестабилизацију. Она *дестабилизује нестабилно*, тј. настоји да врати „природно стање ствари“. То подразумева враћање већег дела Балкана из Западног у Православни цивилизацијски ареал коме, иначе, припада, успостављање хармоничнијег геополитичког

склопа, редефинисање граница на адекватнијим и одрживијим основама, коришћење „евроазијских особина Балканског полуострва“ (Цвијић) за оријентисање недостајућег вектора телурократске неоевроазијске концепције која ће истиснути досадашњу таласократску атлантистичку... А будући да на Балкану није могућ вакуум моћи, нити утопија „Балкан Балканцима“, Русија тежи да формира своју интересну сферу! И није једина. Појављују се стари актери у „балканском геополитичком чвору“ – Немачка, Италија, Турска... Али, под условом да свет избегне армагедон, један нови ће их све наткрилити – Кина. Да ли ће једног дана бити носталгије за „старим добрим временима“ америчке хегемоније?

Геополитички преображај Балкана и његова сасвим другачија перспектива нужно ће довести до радикално промењене „симбиозе интереса“. Хрвати и Албанци, главни данашњи амерички регионални експоненти, важне таласократске полуге и „обуздавачи“ српског чиниоца осумњиченог да је проруски, постаће „жртвена јагњад“ (Дугин) процеса деатлантизације. Стога би их не само требало спречити да у опробаном маниру постану прагматични „прелетачевићи“ у (нео)евроазијски табор, већ и лишити их привилегија стечених захваљујући атлантистичком вазалству. Једна обавеза је да се Хрватима пониште просторни резултати виšekратног масовног уништавања и прогона српског становништва, те заузимања Републике Српске Крајине. Тиме би се сломила „хрватска геополитичка чељуст“ (диктирана АВНОЈ-ским обликом територије) која представља сталну антисрпску експанзионистичку претњу и реметилачки фактор балканске стабилности. Друга нужност је да се демонтира великоалбански демогеополитички механизам и ишчупа „клин“ који је продором у косовско-метохијски део Србије досегао до „геополитичке макротврђаве Балкана“, те на тај начин такође добио дестабилизујућу функцију и постао не само антисрпски, већ антируски и антикинески инструмент. На другој страни, српски народ и српске земље од атлантистичког парије преобразили би се у руског и кинеског геополитичког фаворита. Будући позиционирани као балкански heartland, они би били исходиште и руског и кинеског евроазијског вектора,

те имали кључну улогу у формирању и функционисању постатланстичког Балкана.

Да ли геополитичко преобликовање Балкана значи суочавање и са „бауком“ промене граница? Очигледно је да су оне, првенствено у простору бивше Југославије, проблематичне и конфликтне . Иако се то питање „гура под тепих“ у страху од новог рата, то не значи да неће бити отворено. И није неизбежно да буде уз проливање крви. Напротив! Уосталом, и са самог Запада, који их је повлачио и декларативно инсистира на њиховој трајности, долазе поруке о „прилагођавању реалности“. Једино дугорочно решење биће ако се границе буду заснивале на предратном, а не насилно измењеном просторном размештају конститутивних народа (не и националних мањина), уз уважавање неповратних промена и примену корективних принципа разграничења као што су физичкогеографски, историјски, функцијско-гравитацијски, војно-стратегички и др. Тек тако ће бити стављен ПЕЧАТ на мирнију и стабилнију будућност Балкана.

КОСОВО ЗА НЕШТО – СВОЈЕ ЗА СВОЈЕ*

Не заваравajмо се да ћемо се одрицањем од Косова и Метохије „ослободити баласта“ и постићи „помирење са Албанцима“. Управо супротно – створиће се још дубљи раздор

Одрицање од од Косова и Метохије које би подразумевало припајање Републике Српске или једног њеног дела Србији могло би да многе Србе који се, упркос огромној страниј и домаћој пропагандној и другој пресији, и даље оштро противе „одрицању од Косова“ поколеба, нарочито ако би то подржали и објаснили дежурни аналитичари, те се на видик у опет појавиле и „шаргарепе“ тзв. европских перспектива, страних инвестиција и осталих „ђинђува“. Да не говорим колико би политичкој номенклатури то било драгоцено за умиривање савести, ореол прагматичности и миротворства, доказ „постизања максимума у неповољним околностима“... Међутим, сви бисмо били свесни да је таква трговина бесмислена јер се мења своје-за-своје, без обзира што косовско-метохијски део Србије тренутно није под фактичком српском контролом, нити има српску демографску већину. Република Српска ионако је де-факто-држава верификована међународним споразумом. Размишљајмо на креативнији начин: зашто би ишингеровски предлог „модела две Немачке“ важио за Србију и „Косово“; зар не би могао да важи за Србију и Републику Српску, тј. не морају да се међусобно признају, али ће бити чланице УН, па ће се ујединити када падне „Дрински зид“ – каже у разговору за „Печат“ проф. др Миломир Степић, научни саветник у Институту за политичке студије.

Полазећи од тезе да су Косово и Метохија „практично већ изгубљени“, као решење косовског чвора све чешиће се чују идеје о територијалној подели, или још магловитије „Косово за нешто“...

Теза да је косовско-метохијски део Србије (зашто не користимо ову формулацију? образложње да је „предугачка“ је глупост; она је тачна и политички потребна) „практично

* Печат, бр. 508, И.П. „Наш Печат“ а. д. Београд, 23. фебруар 2018. године, стр. 14-17. (Интервју Наташи Јовановић)

изгубљен“ сервира нам се споља као „сугестиван ултиматум“ да бисмо се приволели на тобоже прагматичан приступ „ради мира, стабилности и будућности наше деце“. Историја је препуна „фактичких стања“ када једна држава тренутно не контролише део своје територије, али ту „реалност“ настоји да промени. „Реалност“ у блиској будућности може бити сасвим другачија. И сам Председник је у неколико наврата изјавио да ће за само десетак година, а можда и мање, прва светска сила бити Кина (која не признаје сепаратистичку тзв. *Republika e Kosovës!*) а не САД (које су је војно-политички створиле). А поред Кине, најмногљудније и економски најекспанзивније земље света, ту *државоиду* не признају још ни најпространија и природним ресурсима најбогатија држава света (Русија), популационо друга земља света (Индија), најмногљуднија исламска земља света (Индонезија), најпространије, најмногљудније и најмоћније земље Латинске Америке (Бразил, Аргентина...) и Африке (Нигерија, Алжир, Јужна Африка...), друге утицајне земље (Ватикан, Шпанија, Иран, Казахстан...).

Да ли би и чињеницу да територијално и демографски изразито већи део света не само да не признаје тзв. Косово већ се све бескомпромисније тој независности противи требало да третирамо као реалност?

Косовско-метохијски „случај“ постао је *индикатор новог биполаризма*, тј. поделе света на проамерички и антиамерички. У ствари, проблем Србије је што срља у оне наддржавне интеграције (ЕУ и НАТО или „Запад плус“) које управо све чине да је приморају да се сама одрекне *основне српске земље!* Зашто и где журимо? Идеја поделе косовско-метохијског дела Србије је не само несврсисходна, већ слаби српску позицију и релативизује два њена важна упоришта: Устав, на унутрашњем плану и Резолуцију 1244 СБ УН, на спољашњем плану. Нису то „мртва слова на папиру“ како их чак и наши званичници често представљају.

С времена на време се актуелизује прича о подели, али и идеја да „Србија добије нешто чиме би била задовољ(е)на“. Да ли је размена која подразумева да Србији за пристанак на ампутацију Косова и Метохије припадне Република Српска као „територијална надокнада“ само фантазија?

Постоје многобројни модалитети трговине простором – од потпуно виртуелних, али не и немогућих (простор за: време, демократију, интеграциона обећања, побољшање политичког „имица“...), до рационалних, материјалних (простор за: новац, кредите, утврђене границе, неки други простор...). Хипотетичке територијално-компензацијске опције у вези косовско-метохијског дела Србије појављивале су се и раније. У време постојања Републике Српске Крајине, арбанашки политичари из Приштине Фехми Агани и Ибрахим Ругова лансирани су формулу „К за К“, тј. какав статус у коначном решењу буде имала Крајина, такав да добије и Косово. Да ли би сада као предмет *целовите компензације* могла да се појави Република Српска? Та „непристојна понуда“ била би на први поглед привлачна – добила би се територија која етно-демографски махом јесте српска, за територију која етно-демографски већином није српска. Није само геополитички шематизам ако се појави и идеја *парцијалне компензације* – да Србији припадне само источно „крило“ Републике Српске (по површини слично КиМ), а да западни део остане као српски кантон у смањеној и унитаризованој БиХ. У том контексту постаје јасније зашто је формиран Брчко Дистрикт и која је његова дугорочна функција.

Да ли би таква размена била географски, етнички, економски и на други начин одржива?

Иако је Запад пре више од једне деценије, још пре самопроглашења „независног Косова“, прокламовао принцип „три НЕ“ (нема враћања на стање пре рата, нема поделе и нема прикључења некој суседној држави), сведоци смо већ три деценије да је геополитика јача и од демократије и од принципа. То се најпре односи на стално заклињање у трајност и непроменљивост граница. А чињеница је да су границе унутар постјугословенског простора биле и остале проблематичне јер су *неадекватне* (како би рекао познати творац концепције „Сукоба цивилизација“ С. Хантингтон), тј. вештачке. Ако геополитичким интересима и даље моћног Запада буде одговарало да их редефинише на каквом-таквом етничком принципу, он ће пропагандно прокламовати да је одједном управо то ОК, активираће своје балканске подизвођаче и кренути у реализацију. Значи, покушаће да их

учини могућим и одрживим. Новонастали не само балкански „домино-ефекат“ територијалних трансакција било би тешко зауставити, а српска губитничка инерција би се наставила. Једноставније речено – Косово и Метохију ништа не може да надокнади. Не ради се само о простору у квантитативном и физичкогеографском смислу. Не заваравајмо се да ћемо се тиме „ослободити баласта“ и постићи „помирење са Албанцима“. Управо супротно – створиће се још дубљи раздор. На једној страни, то ће великоалбански покрет и његови ментори протумачити не као српску спремност на компромис, већ као слабост. На другој страни, нове српске генерације ће за национални циљ себи задати „ослобођење Косова“, а то ће са променом у хијерархији светске моћи оправдано тумачити као све изгледније.

Када се помене подела, то готово подразумева губитак целе територије Косова и Метохије, изузимајући општине на северу. Да ли је то са српског становишта целисходно и да ли би то произвело нови српски егзодус из области које би поделом остале унутар тзв. Косова?

Појам *подела* обично се перцепира као раздвајање два мање-више територијално једнака дела. Када се то непрестано понавља и слуша у дугом временском периоду, почиње да се доживљава као нешто што и није тако лоше, нарочито када је алтернатива да се изгуби све. Сходно томе, могло би погрешно да се схвати да *подела* значи Матохија Арбанасима, тј. (Великој) Албанији, а Косово Србима, тј. Србији (са „малом“ дилемом коме би припала Дреница). Али није тако. *Подела*, у ствари, као „коначно решење“ имплицира да само тзв. северно Косово остане Србији, а да све остало припадне арбанашкој *Republika e Kosovës*, уз подразумевајуће признање од стране Србије и чланство у УН. Мада се арбанашки прваци у Приштини „фемкају“ да им је то неприхватљиво и да чувају „територијални интегритет Косова“, могуће је да би, уз убедљиву „помоћ пријатеља“, врло радо тиме платили српско потписивање „обавезујућег споразума“. Али, са српског становишта то је, наравно, неприхватљиво. Штавише, ако би се тај „пакет распаковао“, тешко би могли да рачунамо на добијање Северне Митровице јер би пристрасни Запад, који би готово неупитно арбитрирао у *подели*, настојао да је додели

Арбанасима, са образложењем „да се не дели урбана целина“ (дејтонска искуства са Сарајевом, Мостаром). Значи, у српском поседу могле би евентуално да остану општине Лепосавић, Зубин Поток и Звечан. А до Зубиног Потока (Ибарски Колашин) тешко путем може да се прође ако се изгуби Северна Митровица. У екстремно лошем сценарију може да нам се одузме и Звечан (због топионице) са образложењем „јединства система Трепче“. Дакле, „парању цемпера“ не би било краја. Као што не би било краја разобрученом арбанашком насиљу према Србима и њиховом прогону које данас обуздава само настојање да се свету прикажу у лепшем светлу. Можемо само да замислимо шта би се десило када би их Србија признала и када би постали члан УН. Српско искуство са понашањем Хрватске после њеног уласка у НАТО и ЕУ довољно говори.

У „игри“ је парцијална размена „три за три“, тј. општине Прешево, Бујановац и Медвеђа за Лепосавић, Звечан и Зубин Поток. У чему је смисао њене (не)целисходности?

И у овом случају ради се о импровизованој, шематизованој и за српске интересе контрапродуктивној формули своје-за-своје. Општине Прешево, Бујановац и Медвеђа (која нема територијални контакт са претходне две) укупне површине 1.249 км² налазе се на југоистоку Србије. Само Прешево има арбанашку већину, Бујановац је етнички мешовит, а Медвеђа има изразиту српску већину (само неколико села је арбанашко). Апсурдна трампа би се вршила за територијално компактне општине Звечан, Зубин Поток и Лепосавић на северу косовско-метохијског дела Србије, укупне површине 1.207 км² и етнички хомогене – српске. Подразумева се да би и ова хипотетичка „трговина некретнинама“ подразумевала да Србија призна „независно Косово“ и не противи се његовом чланству у УН. Тако би Србија препустила духовно-историјско језгро, све природне потенцијале и друге вредности, али и српско становништво за које званичници често декларативно исказују већу бригу него за територију. Егзодус би био неминован – да ли као сурово протеривање, брза масовна сеоба или споро „цурење“, ефекат је исти. Нема сумње да би и Срби из општина Прешево, Бујановац и Медвеђа емигрирали из простора који Арбанаси само ради „завођења за Голеш-планину“ називају

CNN-термином Прешевска долина, а у ствари га већ дуго сматрају Источним Косовом (Kosova Lindore).

Какве би геополитичке последице за Србију настале таквом разменом?

Са Лепосавићем, Зубиним Потоком и Звечаном, који су и данас фактички српски, добила би се непосредна контрола већег дела доминантног масива Копаоника, као и могућност баражирања „балканског геополитичког и геостратегијског лука“, тј. Зелене трансверзале преко Ибарског Колашина (према Тутину) и дуж осе Косовска Митровица – Нови Пазар. На другој страни, губици би били много већи и стратегијских, ненадокнадивих размера. Хипотетичким препуштањем прешевско-бујановачког краја великоалбанска творевина докопала би се интегративне моравско-вардарске жиле-куцавице Балкана, пресекла паневропски Коридор 10 и деструктивно деловала на „балканску православну вертикалу“ Србија – БЈР Македонија – Грчка. У контексту глобалних геоекономских и геополитичких промена, а у америчком, таласократском, атлантистичком интересу, то би угрозило већ назначене руске неоевроазијске векторе и кинеске „свилене путеве“ у балканском сектору.

Шта би се у случају поделе десило са Дечанима, Пећком патријаршијом, Богородицом Љевшиком, Грачаницом...?

Такође би биле препуштене арбанашкој (не)милости. Зар нам сцене из марта 2004. нису довољан доказ. Никакав „атоски модел“, како је утопистички предлагао Добрица Ћосић, а и данас има таквих заблуда, не би могао да их спасе јер би се они налазили у арбанашком (исламском), а не у грчком (православеном) окружењу. Упркос експлозији исламизма међу Арбанасима, то не значи да би ти репери српског православног и националног идентитета били срушени, мада ни то не може да се искључи. Вероватније је да би они убрзо и званично такође били „ампутирани“ од Срба и преименовани у „косовску културну баштину“, а потом представљани искључиво као арбанашки. А Србија и Срби ће моћи само да „улажу оштре протесте“. Али, да представници „земаљске Србије“ не би приговорили како заговорници „небеске Србије“ опет наклапају о „жаришту српске духовности“ и „косовском миту“,

осврнимо се и на оно што се „сипа у трактор“. На Косову и Метохији су природни ресурси процењени на више стотина милијарди евра. Лежишта лигнита су међу водећим не само на Балкану, већ у свету. Вишеструко су већи од, на пример, оних у Колубарском басену захваљујући којима се производи 1/2 електричне струје Србије. Слично је и са резервама олова и других ретких метала и минерала. О води, плодном земљишту, инфраструктурним и привредним објектима који је изградила Србија да и не говорим. Није тешко проценити каква би била економска моћ Србије када би све то било у функцији њеног будућег развоја и угодног живота нових генерација.

Да ли територијална подела Косова и Метохије као модел решавања „проблема из прошлости“ може бити у сагласности са српским геополитичким интересима?

Арбанашки сепаратизам у косовско-метохијском делу Србије јесте наслеђен „проблем из прошлости“, али та „прошlost“ није само јучерашња, нити милошевићевска, нити титоистичка, нити монархистичка, нити... То јесте проблем који се дуго таложио и постао инструмент дела великих сила за „обуздавање“ српског чиниоца на Балкану. Стога у овом тренутку није добро да се решава на гордијевски начин. Никаква подела, а нарочито не подела *север Србима – остатак Арбанасима* (и признање независности) није и не може бити српски геополитички интерес. Геополитичка вредност косовско-метохијског простора је немерљива. Његовим хипотетичким губитком Србија би престала да контролише кључни део централне области и језгра Балкана, балканског heartlanda, балканске геополитичке „тврђаве“. Великоалбански „клин“ од албанске обале Јадрана продро би до средишњих области Балкана и запретио његовом главном комуникацијско-стратегичком правцу. Тако би „балкански геополитички чвор“ прешао под арбанашку контролу, захваљујући чему би они постали најважнији регионални актер и употребљив експонент за свако (пре)обликовање „верига света“. Геополитичка перспектива како Србије и Срба, тако и суседа, извесно би постала деликатна – великоалбанска трансгресија наставила би се ка Јужном Поморављу, Рашкој области, већем делу Црне Горе и Македоније, северозападној Грчкој. О томе би требало размишљати када гледамо у будућност.

МУДРЕ РЕЧИ „ИЗ ГЛАВЕ ЦИЈЕЛА НАРОДА“*

Шта то може да буде толико вредно да би надокнадило губитак Косова и Метохије? Одрицање од дела територије таквог значаја у замену за „нешто чиме бисмо били задовољни“ није политички прагматизам већ авантуризам!

Архијереји су својом саборском Поруком одагнали чак и вештачке дилеме око става СПЦ о косовско-метохијском делу Србије. Нема сумње да њихове мудре речи долазе „из главе цијела народа“. Штавише, аргументи, закључци и сугестије из Поруке готово до последњег слова слажу се са мишљењима велике већине компетентних српских научника. Било да су се они оправдано самоискључили из тзв. унутрашњег дијалога или, пак, у њему у најбољој намери учествују (упркос томе што их Председник *није* удостојио личног присуства).

Међутим, Порука је у супротности са идејама стране у тзв. унутрашњем дијалогу коју су чиниле НВО и личности одабране на основу њихове про-ЕУ оријентације и „политичке изузетности“ (које Председник *јесте* удостојио личног присуства). Не уклапа се ни у тобоже далековиде, месијанске намере да се „одрекнемо митоманије“, „суочимо са реалношћу“, „не слаavimo пораз“, „ослободимо косовског баласта“ и „окренемо животу“. Напротив! Архијереји дијаметрално другачије гледају на „мир, стабилност и будућност наше деце“ од наших државника, упозоравајући их да „не смеју *никада* да дају своју сагласност на отуђење Косова и Метохије“ нити да се залажу за поделу која „не би била ништа друго до *признавање* ’независне државе Косово’ и *поклањање* највећег дела територије Покрајине“. И драматично опомињу: „У светској историји нема примера да неки народ у миру, две деценије после оружаног сукоба, даје *своје за своје*“.

Истакли су мудри архијереји да Косово и Метохија јесу „неотуђиви *средишњи део* Србије“ и да их је немогуће тек тако ампутирати будући да представљају „*саму срж* нашег црквено-народног бића и постојања“. Одрицање од дела територије

* Печат, бр. 520, И.П. „Наш Печат“ а. д. Београд, 18. мај 2018. године, стр. 12. (текст написан поводом *Поруке* Светог Архијерејског Сабора СПЦ од 10. маја 2018.)

таквог значаја у замену за „нешто чиме бисмо били задовољни“ није политички прагматизам, већ авантуризам. Шта то може да буде толико вредно да би надокнадило губитак Косова и Метохије? То није нека друга територија, чак ни хипотетички Република Српска (цела или део) која је ионако српска де-факто држава. Нарочито није укључивање у ЕУ, која је лажно представљена као толико укусна, велика и насушно потребна „шаргарепа“ да би је Срби прихватили као компензацију и доносиоца благостања. Требало би отржењујуће да делују речи Поруке: „Просперитет Србије се не може градити на дезинтеграцији онога што представља *камен темељац* њеног идентитета и њене историје и државности“.

Није Свети Архијерејски Сабор обрадовао наше државно вођство. Реакције су да „није понудио решење“, а „без решавања тог проблема“ Србији следи мрачна перспектива. Пажљивијем читаоцу није промакло да Порука имплицитно „нуди решење“. Она позивањем на Устав Србије и Резолуцију 1244 СБ УН поставља питање чему журба ка „коначном решењу“ у неповољним околностима. И сам Председник је недавно указао на ноторну чињеницу – да за десетак година прва светска сила (и то „пуног спектра“) неће бити САД него Кина. А она не само да не признаје „независно Косово“, већ је на специфичан начин и српски ратни савезник (НАТО је 1999. гађао њену амбасаду). Познато је да Кина то не заборавља. Нема сумње да ће тек да уследе повољни услови за разрешавање косовско-метохијског питања? Залагање за *status quo* (неки то зову „замрзнути конфликт“) не подразумева пасивно, дефанзивно и капитулантско српско понашање, већ чињење свега могућег да се прилика дочека спремно. За сада, потребно је стање на Косову и Метохији назвати онако како су то учинили архијереји у Поруци – „*окупацијом Покрајине*“.

ГЕОПОЛИТИЧКИ СМИСАО ЈУГОСЛОВЕНСТВА И ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ДРЖАВЕ*

Срби, иако „од Беча до Цариграда нема већег народа од нашега“ (Ј. Цвијић), представљали су, ипак, само помоћне цртаче политичке мапе на „веригама света“. Главни „картограф“ биле су приатлантске, таласократске силе победнице у Првом светском рату – САД, Велика Британија и Француска

Западна, таласократска потреба за јужнословенском државом

Трагична заблуда је да на Балкану, који има транс-регионални, трансконтинентални и глобални значај „геополитичког чвора“, може да се направи држава југословенског просторног габарита и положаја само захваљујући српској намери и ратној победи, а да то није интерес великих сила које су управљале европским и светским пословима. Јер, „Балкан Балканцима“ такође је „племенита идеја“, али све до сада и геополитичка утопија. Сходно томе, и Срби, иако „од Беча до Цариграда нема већег народа од нашега“ (Ј. Цвијић), представљали су, ипак, само помоћне цртаче политичке мапе на „веригама света“. Главни „картограф“ биле су приатлантске, таласократске силе-победнице у Првом светском рату – САД, Велика Британија и Француска.

- Њихов *примарни* циљ био је да евентуално опорављеном, континенталистичком, телурократском германском супарнику онемогуће да формира *mitteleurop*-ску зону од Северног и Балтичког мора до северног Јадрана и да баражирају неки будући *Dran nach Südosten* према Солуну, Цариграду, Багдаду и Персијском заливу. То је геополитичко полазиште „стварања јединствене југословенске државе као бране будућој Њемачкој“ (М. Екмечић), тражења њене етничке основе у теоријском и

* Печат, бр. 525/2018, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 22. јун 2018. године, стр. 66-69. (Други наставак фељтона поводом објављивања капиталног двотомног зборника радова *Историја једне утопије: 100 година од стварања Југославије*, *Satena mundi*, Београд, 2018.)

практичном нонсенсу о „једном, а троименом народу“, захтева за успостављање њене границе на северу и западу, те Цвијићевог научно натегнутог настојања да образложи физичкогеографску и антропогеографску интегралност и међусобну прожетост тако омеђеног простора.

- *Други* важан разлог због кога су таласократске силе радиле на стварању прозападно оријентисане јужнословенске државе у назначеном просторном опсегу био је да се постави препрека за руски/совјетски продор првацем североисток-југозапад (трансбалкански) према тзв. топлим морима посредством православног, словенског и проруског српског чиниоца. Тај порив дубље је укорјењен у њиховој свеобухватној русофобији и православофобији, који је на балканском плану пројектован у разобручену србофобију.

- И *трећи* значајан геополитички мотив поморских земаља-победница да се формира српско-хрватско-словеначка држава проистицао је из потребе да она буде чврст јужни ослонац тзв. Санитарног кордона (Х. Мекиндер), чија основна намена није толико била да заустави ширење „црвене заразе“ према западу после Октобарске револуције, колико да спречи стратегијску антиталасократску осовину два континенталистичка колоса – Немачке „у срцу Европе“ и совјетске Русије у „срцу Евроазије“.

Геополитички парадокси монархистичког југословенства

Кључни инструмент „обуздавања“ српског чиниоца у јужнословенској држави била је унутрашња административно/политичко-територијална подела. Уместо да се формира према истом принципу од Алпа до Ђевђелије (ако се већ избегавало да логично буде у интересу Срба као ратних победника и стожера државе), она је највише фрагментирала управо српске земље. Током тзв. државно-правног провизоријума, који је трајао од проглашења уједињења 1918. до Видовданског устава 1921. године, области изван предратних Србије и

Црне Горе задржале су територијалну морфографију какву су имале у Аустро-угарској. Али, одмах су почела трвења у вези будуће поделе земље. Хрвати су тражили да се уважава наводно историјско и државно право, иако оно није било плод њиховог државотворства већ наслеђа завојевача, а *de facto* је подразумевало парцелисање српског простора и мајоризовање, тј. претварање српског становништва у тим провинцијама у грађане другог реда. С друге стране, Срби су потенцирали национално самоопредељење – принцип који је залагањем В. Вилсона коришћен као основни на мировној конференцији у Паризу. Уставним решењима из 1921. године, а потом и „Уредбом о подели земље на области“ из 1922. године установљено је 33 *области* тако да ни једна не прелази 800.000 становника. Показаће се да је принцип да оне неће бити формиране нити у складу са историјским покрајинама, које се „морају уништити као огњишта сепаратизма“ (Б. Глигоријевић), нити према националном принципу, већ „према природним, социјалним и економским приликама“ (Б. Глигоријевић) – важио само на папиру.

У пракси се изашло у сусрет Хрватима и Словенцима, па и босанско-херцеговачким муслиманима. Историјске покрајине, на којима су инсистирали, могле су да се реконструишу простим спајањем две или више области, док је српски простор био највише издељен. Ни то није допринело јачању кохезије земље и криза око унутрашњих граница кулминирала је у лето 1928. године, када се појавила идеја о „ампутацији“ словеначко-хрватских крајева апроксимативном линијом Вировитица - река Уна - Бихаћ - Шибеник. Супротности и све гласније статусно-територијалне захтеве није умирило ни завођење Шестојануарске диктатуре, ни преименовање државе у Краљевину Југославију, ни форсирање тзв. интегралног југословенства, ни редефинисање њене територијалне организације 1929. године. Иако су носиле географске, а не националне називе, биле замишљене као реафирмација (псеудо)унитарности, те имале границе утврђене са намером да буду само административно-управне и онемогуће било какве федералистичке намере, девет новоустановљених *бановина* (и Управа града Београда) очигледно је доказивало да се ради о укрупњавању територијалне поделе и лабављењу унутрашњих веза.

Подела монархистичке Југославије на бановине 1929. и 1939. године

Било је очигледно да таквом спољном формом није било могуће камуфлирати суштину – фактичке уступке Хрватима да би се очувао државни интегритет. Будући да су сви Словенци унутар југословенских граница били у Дравској бановини, хрватским захтевима изашло се у сусрет на штету српских интереса и српских земаља. Готово читав простор насељен хрватским становништвом и покатоличеним, па кроатизованим Србима, ушао је у састав Савске и Приморске бановине, али су оне „загризле“ и више компактних православних српских области – Кордун, Лику, капелско-горскокотарски крај, Севрозападну Далмацију, Западну и делове Источне Славоније. Попустљивост су Хрвати, наравно, разумели као слабост и наставили са све незајаљивијим прохтевима, истовремено не престајући да оптужују власт и Србе за наводни покушај србизације и балканизације хрватских земаља у Југославији. У таквим околностима уследило је фактичко напуштање

унитарног концепта и формирање Бановине Хрватске 1939. године. Осим Савске и Приморске бановине, она је обухватила још Западни Срем, делове централне и северне Босне, те Дубровник са Пељешцом и Конавлима, тако да се у њеним границама нашло чак 847.000 православних српских становника (према попису из 1931. године). Тако је Бановина Хрватска готово затворила „хрватску геополитичку чељуст“, што ће Срби платити милионским бројем убијених и прогнаних не само Другом светском рату, већ и у сецесионо-грађанском рату у последњој деценији 20. века.

Титоистичко југословенство: континуитет геополитичког слабљења српског чиниоца

Революционарне партизанске власти још током рата исказале су јасну намеру да југословенску државу обнове, али на новим идеолошким, економским, политичким, националним и нарочито административно/политичко-територијалним основама. Лажни и за српску нацију и интересе разоран постулат монархистичког југословенства о „једном, а троименом народу“, који је затим еволуирао у „интегрално југословенство“, добио је још варљивију, злокобнију и деструктивнију форму титоистичког „братства и јединства“. Оно је подразумевало такво *братство* у коме су Срби доведени у пасивну и (ауто)инхибирајућу позицију сталног попуштања другима због „хегемонистичке кривице“, а *јединство* прихватање статуса гаранта југословенске целовитости тако што ће се одрицање од наводног великосрпства доказивати свођењем српства на ужесрбијанство. Сходно томе, формирање шест република (и две аутономне покрајине формално у саставу Србије) представљало је важан инструмент слабљења и „обуздавања“ српског чиниоца. Била је то њихова главна функција, а не испуњење комунистичког завета, нити залог политичке стабилности, услов бржег развоја и очување територијалне кохезије земље. На тај начин, захваљујући једнопартијском монополу и ауторитарној власти, Срби, интегралне историјско-географске српске земаље, па чак и знатно редукованије схваћен тадашњи српски етнички простор, распарчани су на више административно/политичко-територијалних јединица.

Синхронизовано са редуковањем и фрагментацијом српског простора посредством републичке/покрајинске поделе Југославије, изражен геополитички смисао имало је стварање „синтетичких нација“ њиховим издвајањем из српског корпуса. После *две фазе* тог специфичног „етно-инжењеринга“ у „првој“ Југославији – фазе „једног, а троименог народа“ и фазе „интегралног југословенства“ – процес се са још погубнијим последицама наставио у „другој“ Југославији. *Трећу фазу* етно-инжењеринга представљала је пролиферација „накнадних нација“ једнопартијском „декрет-етногенезом“, која се заснивала на кључном квазипринципу – смањити број и просторне габарите српског народа, а тиме и његову „специфичну тежину“ у заједничкој држави и геополитички значај на Балкану.

- Издвајањем македонске „обласне нације“ и додељивањем „припадајуће“ федералне јединице Македоније, формиране већином у јужној области историјско-географске Старе Србије и мањим делом Македоније (јужно од Прилепа), уметнута је вештачка, тампонска и баражна политичко-територијална јединица. Тако је пресечен моравско-вардарски правац и доведена у питање српска контрола „Балканског језгра“, а Србија раздвојена од Грчке и дугорочно поништена њена егејска (солунска) маритимна опција.

- Проглашавање црногорске „инстант-нације“ представља најупечатљивији доказ антисрпских мотива титоистичког југословенства јар је она настала од „елитних Срба“, а република формирана у простору који је у српском колективном наслеђу доживљаван као „Српска Спарта“. На тај начин постављена је препрека излазу Србије на Јадран и онемогућена српска барска и бокелјска маритимна опција. Србија је постала угрожена *land locked country*-хендикепом и изолована унутар балканског *hinterland*-а.

- Апсурдна конструкција муслиманске „синтетичке нације“ на основу верске припадности махом исламизованих Срба одвојио је не само бројну популацију од српског народа, већ и знатне и геополитички важне

територије. Својим просторним размештајем оне веома угрожавају целовитост и опстанак српских земаља – Цазинска Крајина релативизује српску компактност Крајине (са обе стране Уне); Централна Босна је „клин“ у српском Heartland-у на Балкану, који доводи у питање српску контролу геостратегијске „Динарске тврђаве“; дисперзно распоређене муслиманске „пеге“ дуж западног Подриња експанзијом и повезивањем постале би баријера између Србије и тзв. западних српских земаља; муслимански део Рашке области, проширен и геополитички функционисан као тзв. Санџак, у служби је како раздвајања Србије и Црне Горе, тако и спајања тзв. Зелене трансверзале.

БЕСПЛАТНОГ СИРА ИМА САМО У МИШОЛОВЦИ*

Професор Степић у интервјуу врло детаљно истиче значај геополитике као науке за разумевање прошлих, садашњих, али и будућих кретања у међународним односима. Геополитика је и даље битан аспект разумевања политике моћи великих играча упркос друштвеним, технолошким и политичким променама које се одвијају у свету. Професор истиче да је класична геополитичка мисао прихватила ове промене, али да још увек представља незаобилазан контекст у коме се геополитика и геостратегија држава развијају. Такође, професор наглашава важност, али и факторе, који су навели Србију да се одлучи за политику војне неутралности и какве последице то има на односе са западним државама.

Брз развој технологије утиче на све аспекте људског живота. Уједно се одражава и на политику и војску једне државе, али и њен положај на међународном плану. На који начин епоха глобализације утиче на геополитику и које су најзначајније промене које бисте истакли у односу на класичну мисао геополитике?

Глобализација и технолошка револуција су у узрочно-последичној вези. Међутим, глобализацију као савремени процес не би требало поистовећивати са глобализмом као идеологијом. Глобализам је синоним атлантистичког, таласократског, неоколонијалистичког погледа на свет и експанзионизма САД и Запада, те има изражен геополитички смисао. Један од главних циљева глобализма био је деконструкција националне државе као основног геополитичког актера, али се показало да је то „немогућа мисија“. То је постало очигледно у светском, а нарочито у европском сучељавању са тероризмом, мигрантском претњом, финансијско-економском кризом, енергетском (не) безбедношћу и другим савременим изазовима. Геополитика, и као наука и као пракса, тешко се вратила са странпутице географског детерминизма, а у новијем времену запретио

* *Odbrana i bezbednost*, god 1, br. 1, Istraživački centar za odbranu i bezbednost, Beograd, 15. septembar 2018. godine, str. 14-16. (Интервју Игору Пејићу)

јој је географски нихилизам, тј. технолошки детерминизам. Данашњу, постмодерну геополитику најтачније би било дефинисати као неокласичну. Она подразумева преиспитивање класичних геополитичких поставки, али никако не и њихову потпуну ревизију нити порицање.

У духу претходног питања, какав је ваш став поводом постмодерног дискурса у геополитици за који се залаже Церард Тоул?

Тоул је главни заступник критичке геополитике, која подразумева реконцептуализацију конвенционалних схватања геополитике, али не и негацију геополитике. Критички приступ доводи у питање чврсте темеље, објективност и неутралност геополитике. Сходно томе, уводе се три „критичка“ принципа, три „критичке“ ослоне тачке: 1) контекстуализација, тј. геополитика као дискурс, 2) геополитичка култура, тј. неконвенционална и деелитизована геополитика, 3) геополитичке мреже моћи. Штавише, заговорници критичког приступа сматрају да је геополитика комплекснија од класичног схватања и разгранавају је на формалну, практичну и популарну. Често јој се додаје и четврти правац – структурална геополитика – која је проистекла из интензивних и свеобухватних промена у постбиполарном раздобљу, које су довеле до суштинског преобликовања света.

Да ли сматрате да су идеје Мехена, Мекиндера и Спајкмена одрживе у данашњем свету, односно колики је значај теорија Хартленда и Римленда у плановима тренутних светских играча?

Законитости геополитике и теоријско-концепцијски постулати оснивача и класика ове науке незаобилазни су и у текућим светским процесима. У основи и савремених глобалних сучељавања налази се „природни антагонизам“ таласократских (поморских) и телурократских (копнених) сила. Маритимне силе – некада западноевропске, а потом САД – настоје да своје главне супарнике – раније Немачку, потом Русију, па Кину – окруже и задрже унутар евроазијског копна и не дозволе им да играју значајнију улогу на Светском океану. У томе су успевале још од Колумба – више од пола миленијума. Томе је током 20. века служила и Хартленд-

Римленд концепција, која и данас важи, али уз неопходна концептуална прилагођавања, просторна преобликовања и глобално-геополитичка редефинисања.

По вашем мишљењу који регион света данас игра улогу стожера, односно улогу пивот- региона у светској политици?

Да ли је геополитичка јерес упитати се није ли Мекиндерово потенцирање руске претње из евроазијске *стожерне области* (Хартленда) било, у ствари, вешта британска варка којом су прикривали глобалну важност Блиског Истока? Ни он не скрива да простор Арабије (у ширем смислу) представља кључну карику на британском „Великом империјалном путу“ и област од пресудног значаја за одржање „Империје где сунце никада не залази“. Назива је *Великом пукотином (процепом)* која је контроли таласократске Велике Британије доступна посредством Средоземног мора, Црвеног мора и Персијског залива. У савременом контексту ту област неопходно је проширити на највећи део исламског ареала који од објекта постаје субјект глобалних геополитичких процеса. Будући да геополитички оквир више није само Евроазија, па ни Афро-евроазија (Мекиндерово „Светско острво“), већ читава Планета, његово средиште није ништа друго него исламски свет од Марока до Пакистана и од Казахстана до Сомалије. Дакле, *Исламски Хартленд* постаје нова, глобална *стожерна област*.

Још крајем деведесетих година Бжежински у свом делу Велика шаховска табла истиче значај Украјне за западне силе, односно значај губитака те земље за Руску Федерацију. Украјина је такође једна од првих земаља која је приступила Партнерству за мир, а иначе се залагала за слабљење Руског утицаја у постсовјетском региону. Због чега Украјина није успела да се интегрише у западне струкутре још деведесетих година већ је то питање поново покренуто скоро након две деценије?

Бжежински је с правом тврдио да са Украјином у својој зони утицаја (или у свом саставу) Русија представља велику светску силу, а без ње само регионалног „играча“ дубоко потиснутог у континенталну унутрашњост Евроазије и стратешки безбедног за САД и атлантистички униполарни

поредак уопште. С друге стране, са Украјином у својој интересној сфери Запад је практично „у предворју Кремља“. Сходно томе и у складу са геополитичком азбуком, Русија ни по коју цену не сме да испусти Украјину. Јер у следећем кораку угрожен је опстанак и саме Русије. Дакле, за Украјину се води и тек ће се водити велика борба. Та по површини најпространија „чисто“ европска држава има све одлике, према Хантингтоновој класификацији, „располућене“ и „растрзане“ земље. Та њена несрећа проистиче из етно-верског и државотворног инжењеринга којим је створена. Са пуно аргумената њеним балканским еквивалентима сматрају се Црна Гора и (Северна?) Македонија.

Да ли државе Балкана заправо могу да понуде нешто НАТО-у или је експанзија алијансе на Балкану заправо само један део политике обуздавања Русије?

Не може се говорити о понуди балканских земаља НАТО-у на некој мање-више равноправној основи. Будимо отворени – ради се о њиховом вазалном односу према водећој глобалној сили на челу војног савеза који у ширењу види начин опстанка у промењеним геополитичким и геостратешким односима. То потврђује агресија на СРЈ 1999. године и директна војна помоћ у покушају сецесије косовско-метохијског дела Србије. Једино што балканске земље могу да понуде јесте изванредно важан географски и геополитички положај. Он је за НАТО важан у првом реду због сузбијања „архи-непријатеља“ – Русије – али све више због Кине, непослушне Турске... И не заборавимо: НАТО, као и ЕУ, је организација Западне цивилизације. А Србе и Србију водећи светски теоретичари сврставају у другу, различиту – Православну или (Нео)Византијску цивилизацију.

Да ли сматрате да је српска политика неутралности исправан пут државне политике?

Ради се о војној, а не свеобухватној (и политичкој), међународно уваженој неутралности. Она је у овим историјско-геополитичким околностима примерена – првенствено као отклон од експанзионизма НАТО. Уосталом, подржава је огромна већина грађана Србије, и то не само због сећања на антисрпски ангажман НАТО против Републике Српске Крајине, Републике Српске и СРЈ (Црне Горе и Србије),

већ и због погубних последица војних дејстава на здравље садашњих и будућих генерација. Међутим, по моме суду, (војна) неутралност не би требало да буде опредељење „чврсто заковано“ неким одредбама промењеног Устава, а такви предлози су се већ чули. Шта ако се у будућности НАТО/КФОР повуче са Косова и Метохије, а појави се савез који ће нам, на пример, понудити помоћ у реинтеграцији Покрајине у уставно-правни поредак Србије? А нама Устав, који је тешко променљив и који одређује (војну) неутралност, „везује руке“!

Шта бисте поручили читаоцима магазина Одбрана и безбедност?

Образујте се, читајте, слушајте мудре људе, али мислите својом главом! Будите опрезни, нарочито млади, према понудама које вам се нуде: „бесплатног сира има само у мишоловци“. И размишљајте геополитички, учите геополитику. Јер, као што је недавно, у једној ТВ-емисији, рекао филозоф проф. др Милан Брдар: „Геополитика је данас најозбиљнија наука. Ко геополитику не зна, тај не зна где је у овој историји, у овом историјском тренутку.“

У ПОВЕЗИВАЊУ КОСОВА И СРПСКЕ КРИЈЕ СЕ ЗАМКА*

Да ли ће последња дешавања на Косову и Метохији успорити преговоре Београда и Приштине, односно да ли је у оваквој ситуацији затегнутих односа могуће постићи неки договор који би распетљао косовско-метохијски чвор?

Досадашње искуство сведочи да се разговори наизменично привидно заустављају, па онда обнављају са новом енергијом и новим „пакетом“ српских уступака. Разговоре би требало свести само на технички ниво који би требало да омогући свакодневно функционисање угроженог српског становништва у косовско-метохијском делу Србије. А „распетљавање чвора“ није могуће никаквим договором јер када се размакну сва политичка замагљивања и медијски спинови остаје кључно питање – под чијим је суверенитетом та *територија* и све што се на њој налази (огромни природни ресурси, приватно и државно земљиште, енергетско-индустријски капацитети, инфраструктура, репери српског идентитета, културе и државотворности).

Да ли су Косово и Метохија изгубљени?

Не може и не сме бити изгубљена територија која не само представља 12,3% територије Србије, већ се на њој налази 1.500 српских православних манастира, цркава, задужбина и споменика српске културе (по један на сваких 7 квадратних километара!!!). Зашто је уопште у оптицај ушла теза о губитку? Упоредимо то са ставом Хрватске према Републици Српској Крајини. Она је чинила 30% територије АВНОЈ-ске Хрватске и готово је пресекала у зони Карловца и Биограда, али нико међу Хрватима никада није релативизовао целовитост Хрватске нити поменуо признавање РСК, пристанак на њено чланство у УН, поделу, разграничење или корекцију граница као што

* *Глас Српске*, Бања Лука, 11. септембар 2018. године (Скраћена и измењена верзија интервјуа Вељку Зељковићу) https://www.glassrpske.com/novosti/vijesti_dana/Prof-dr-Milomir-Stepic-U-povezivanju-Kosova-i-Srpske-krije-se-zamka/lat/269391.html

Интегрална верзија интервјуа објављена је под насловом „Подела Косова у супротности са интересима Србије и свих српских земаља“ на: <https://stanjestvari.com/2018/09/19/podela-u-suprotnosti/>, 19. септембра 2018; „Време ради за Србију јер су њени савезници – Русија и Кина – у великом успону“ на <http://fakti.org/srpski-duh/stepic-vreme-radi-za-srbiju-jer-su-njeni-saveznici-rusija-i-kina-u-velikom-usponu>, 21. септембра 2018. и другим порталима.

раде српске политичке вође, многи интелектуалци, председник САНУ... Напротив! Технички су преговарали, спремали се и у погодним међународним приликама је напали и на жалост заузели.

Да ли вријеме ради за Србију?

То је очигледно, али не тако брзо као што бисмо ми желели и као што се често приказује. САД и систем доминације Запада који је деценијама успостављан није тако лако демонтирати. Тренутно смо у једном прелазном периоду између *релативног униполаризма* и *новог биполаризма*. Две силе које доследно заступају српске интересе и чланице су Савета безбедности УН – Кина и Русија – у великом су успону, а њима гравитира све више држава света. О томе сведочи заустављање и повлачење признавање тзв. косовске независности. Пред пропагандним притиском мало се зна да тзв. косовску независност признају земље које укупно чине само 29,4% становништва света и 35,7% територије света. Дакле, 2/3 света се противи тзв. косовској независности!

Да ли се нешто промјенило у односу међународне заједнице према Косову и Метохији?

Када кажемо „међународна заједница“ подразумева се да је то само онај њен део који обухвата Западну цивилизацију. У њеном ставу према косовско-метохијском делу Србије постоји инерција, мада је приметно да се та монолитност релативизује. Свака држава све више „гледа своја посла“. Стога пет држава ЕУ не признаје тзв. косовску независност, а после „случаја Каталонија“ о томе нема ни говора. Кипар, због свог окупираног северног дела, оштро је поручио да „неће признати Косово чак и ако то Србија учини“. Русија и Кина су више пута недвосмислено поручиле да ће „поштовати међународно право и Резолуцију 1244 Савета безбедности УН“. Зар је потребно нешто више и јасније?

Као рјешење „косовског чвора“ све чешиће се чују идеје о територијалној подјели, како гледате на њих?

Подела имплицира признавање независности (већем) делу КиМ који не би више био у саставу Србије, те његово чланство у УН. Иначе, чему подела, зар не? Заговорници

поделе не би смели да се задрже на начелном ставу, већ одмах морају да кажу како би то учинили и куда би ишла гранична линија. Ако се подразумева „разграничење Срба и Албанаца“, то је тешко реализовати јер су Срби дисперзно распоређени, а не само на северу. Како Србији прикључити шарпланинске жупе Сирињ (Штрпце) и Гору? Шта са Грачаницом, Косовским Поморављем и централним Косовом? А Велика Хоча, Гораждевац...? Ако је подела дуж Ибра тако да северни део КиМ припадне Србији, онда би већи део Срба био препуштен Великој Албанији. Њихова трагична судбина је јасна, као и манастира који би, такође, тамо остали (Пећка Патријаршија, Дечани, Богородица Љевишка, Св. Арханђели, Грачаница, Девич, Зочиште...). Дакле подела није решење, већ „смоквин лист“ политичарима. Уосталом, ако „распакујемо пакет“ разграничења са албанском националном мањином, с пуним правом би то сутра тражиле мађарска, бугарска, хрватска и нарочито бошњачка/муслиманска национална мањина у новопазарском, тутинском и сјеничком делу Рашке области? А тамо се налазе Петрова црква, Студеница, Сопоћани, Ђурђеви Ступови, Стари Рас...

Да ли територијална подјела Косова и Метохије може бити у сагласности са српским геополитичким интересима?

Потенцијална подела била би у супротности не само са интересима Србије, већ и свих српских земаља. Она би незнатно смањеном тзв. независном Косову отворила пут за укључивање у НАТО, а притисак на Србију да и она постане члан био би неподношљив. Исто важи и за Републику Српску да се не противи чланству БиХ. На парадоксалан начин, тренутно стање нас брани од чланства у ЕУ, која је на силазној путањи, која нас уцењује и којој цивилизацијски не припадамо. Уосталом, о томе је своју реч рекла и Српска Православна Црква својом *Поруком* са мајског Светог Архијерејског Сабора. Она се изричито противи било каквој подели, размени и отуђењу косовско-метохијског дела Србије. Штавише, она позива на поштовање Устава Србије и Резолуције 1244 Савета безбедности УН, а тренутно стање назива „окупацијом Покрајине“. Овоме се нема шта додати нити одузети. Само поштовати.

Као једно од рјешења спомиње се и „Косово за ништо“ ...

Шта је то тако вредно за шта би могли да мењамо косовско-метохијски део Србије? За чланство у проблематичној ЕУ? За лажни балкански „мир и стабилност“? За паролу о „будућности наше деце“? За (псеудо)светињом проглашене „стране инвестиције“? Ништа од тога! Велика замка је да би Србији, предајом Косова и Метохије, могла да буде прикључена Република Српска. Зашто се то није догодило 2008. када је у Приштини проглашена независност? Да је тада Скупштина РС била у сталном заседању и запретила да ће у случају проглашења косовске независности она учинити исто, шта би се догодило? А шта ако добијемо „непристојну понуду“ да се Србији прикључи источни део РС, а онај западно од Брчког као кантон остане у унитаризованој БиХ и временом демографски и политички „исцури“?

Ако Косово и Србија отпочну озбиљне преговоре о поновном исцртавању граница, да ли би се ово могло одразити и на друге балканске земље, а поготово БиХ?

Ново исцртавање граница могло би да дође у обзир тек приликом новог „лома“ светског поретка и балканског субпоретка, што је извесно у ближој или даљој будућности. У супротном, оно ће бити само на српску штету, што се континуирано догађа од 1990-их и почетка разби-распада СФРЈ. У то време Запад је наметнуо поделу према титоистичким, комунистичким, унутрашњим границама, а непрестано нас је учио демократији. Истовремено, није дозволио демократско изјашњавање *по насељима* који конститутивни народ у којој држави жели да живи. У неком новом разграничењу на постатланстичком Балкану, етнички принцип разграничења, који би се односио на простор бивше Југославије, морао би да буде главни (уз више корективних принципа). Он би, наравно, важио само за конститутивне народе, али не и за националне мањине. И уз снажно дипломатско учешће нових великих сила, могао би да се спроведе мирним путем. Тако би настала логична, природна политичко-територијална структура Балкана и његова истинска стабилност.

ПЕДЕСЕТ ГОДИНА ИНСТИТУТА ЗА ПОЛИТИЧКЕ СТУДИЈЕ*

Институт за политичке студије ове године прославља „златни јубилеј“. Протеклих пет деценија у српској и светској историји прошло је у бурама и затишјима, а ИПС, није био само њихов сведок, већ је и доследно играо улогу – научног арбитра. Са те позиције, у контексту обележавања педесет година постојања и рада, ИПС је припремио четири научна скупа: о политикологији, феномену 1968, о Југославији и о левици. Председник Научног одбора скупа који је био посвећен стогодишњици проглашења југословенске државе, проф. др Миломир Степић, научни саветник, слику минулих пола века види овако

Био је то буран период светске, европске, југословенске и српске политичке историје. Институт је почињао са радом у време „ледене фазе“ Хладног рата, истовремено са почетком Прашког пролећа, неколико месеци пре „врелог београдског јуна“, тј. студентских демонстрација, у периоду доношења амандмана који су претходили Уставу из 1974. године и били основ за каснији насилан слом СФРЈ. У очеку са малим бројем истраживача, ограниченим пољем рада и невеликим амбицијама, Институт је постепено растао и заузимао све значајније место међу институцијама које проучавају друштвене феномене. Логично је да није остао имун на турбулентна идеолошка кретања и престојавања, домаће пројекције смене светских поредака, појаву вишестраначја и тзв. дивљег капитализма, процес ланчаних сецесија и разбијања Југославије, поновно отварање српског питања, евроентузијазам и евроскептицизам, косовско-метохијски проблем... На све те изазове Институт је научно реаговао, нарочито у другој фази свог развоја, када је почела плодна издавачка делатност. Данас континуирано објављује неколико часописа, тематске зборнике и зборнике са научних скупова, научне монографије, организује расправе о значајним и актуелним темама, прати изборне процесе и врши истраживања јавног мњења. У будућности биће нужно

* <http://www.ips.ac.rs/news/intervju-sa-dr-milomirom-stepicem/> 5. децембар 2018. године (Интервју Диани Милошевић)

да Институт више пажње посвети научној прогностици и сценаристици, да прати интензивне геополитичке промене и њихов утицај на српски простор, те да резултатима својих истраживања непосредније утиче на доносиоце политичких одлука.

У каквом односу су политика, политикологија и геополитика?

„Опросторење политичког“ увек је пресудно утицало не само на опстанак и просперитет друштва, народа и државе, већ и на глобалне односе, хијерархију моћи, интересе великих сила и њихове антагонизме који су доводили до ратних крвопролића огромних размера. Политика, иако се то често занемарује, није имагинарна и виртуелна, већ се догађа у простору и њен крајњи исход је борба за простор. Геополитика је њен теоријско-концепцијски и практичан израз. Иако свест, знање и проучавање односа географске средине и политике постоји од давнина, геополитика је, у научном смислу, релативно млада – појавила се тек на размеђу 19. и 20. века. Због нацистичке злоупотребе дуго је била проскрибована и скрајнута, те су је се одрицале и географија и политикологија. Са појавом глобализације чак се помодарски сматрало да је, услед експанзије геоекономије, она постала непотребна и да је дошао њен крај. Међутим, убрзо се показало да је простор, у његовом квантитативном и квалитативном смислу, предмет још интензивнијег надметања него раније. Геополитика доживљава неслућени успон у сваком кутку света. О њој се већ може говорити као о самосталној науци, са сопственим предметом проучавања, развијеним појмовним апаратом и методологијом, бројним дисциплинама и субдисциплинама. Без геополитичких знања није могуће разумети како функционише и куда иде савремени свет, нити одредити позицију појединих народа и држава.

Са позиције сва три становишта, да ли смо правилно разумели судбински битне феномене као што су југословенство и југословенска држава?

Нисмо их разумели тада, а посебно је опасно што их са становишта српског националног интереса не вреднујемо ни данас. Све је и даље прекривено копреном идеолошког

застрађивања и споља индукованог „обуздавања“ српског чиниоца помоћу југословенства. Упркос веома заступљеној југословенској идеји код српских интелектуалаца, Нишкој, па Крфској декларацији, те другим документима и политичким одлукама, кључно питање и даље остаје да ли је југословенска држава 1918. године настала као плод истинске српске воље или геополитичке изнуде? Геополитичка логика указује да се пре ради о овом другом. Да ли неко стварно мисли да је на једном круцијално важном Балкану било могуће направити тако велику и добро позиционирану државу само на основу (дискутабилне) српске жеље, без обзира на сјајну победу, велике жртве и фактичку контролу простора, а без интереса атлантистичких сила-победница? Пресудан је био њихов циљ да она, у потребним габаритима и са мултиетничким карактером, буде део „Санитарног кордона“ од Балтика до Средоземља, инсталираног у антинемачке и антируске (антисовјетске) сврхе. Геополитичка позадина постојања и функционисања Југославије била је преовлађујућа све до њене насилне деструкције, а наставила се и у контексту процеса у постјугословенском простору. Управо о томе било је речи на научном скупу *Југословенска држава: од остварења „племените идеје“ до слома „вештачке творевине“*, који је у организацији Института за политичке студије одржан на стогодишњицу и на месту уједињења – 1. децембра 2018. године у Кући Крсмановића у Београду.

Шта је са српским питањем у оквиру југословенског и постјугословенског друштва?

Формирањем југословенске државе створена је лажна слика да је српско питање решено, будући да се већина Срба и српских земаља нашла унутар једне државе. Али, пренебрегава се важна чињеница: та држава није имала српско име, нити је била српска национална држава. Па сви Срби су једно време били и у саставу Отоманске империје! Зар је то значило да је решено српско питање? У Краљевину СХС/Југославију утопљене су две развојно перспективне и просторно експанзивне српске националне државе – Србија и Црна Гора. Југословенство је постало негација српства, а Југославија наметнути „златни кавез“ за Србе. Показало се да је Југославија немогућа као демократска држава, јер кад би била демократска унутар ње

би се одмах, логично, у границама српских земаља створила српска политичко-територијална јединица којој Југославија и не би била потребна. У Југославији је процес расрбљавања Балкана достигао огромне размере и спровођен је на више начина: сузбијањем националног идентитета, економским слабљењем, диригованим миграцијама, фрагментацијом тзв. неадекватним унутрашњим границама (прво бановина, а потом република и покрајина) и највише „етно-инжењерингом“, тј. издвајањем „инстант-нација“ и њихових „припадајућих простора“ из српског корпуса и интегралних српских земаља. У постјугословенском периоду тај процес се наставио не само њиховим даљим изграђивањем заснованим на не-српству, већ и на радикалном анти-српству.

Како третирати неојугословенство, колико је оно јако, који су му корени и перспективе, и што је најважније – која су му тренутна упоришта?

Неојугословенство је злокобни изданак титоистичког југословенства, које се може дефинисати као екстремно антисрпски мутант комунизма. Комунизам, и то идеолошки веома ригидан, постојао је и у Пољској, Румунији, Бугарској..., али није произвео нове, антипољске, антирумунске, антибугарске... нације. Неојугословенство се може сматрати геополитичком некрофилијом, а корене би јој требало тражити у привидно бенигној југоносталгији, која је веома заступљена и са пажњом се негује баш у Србији, првенствено у Београду. У томе јавно предњаче посленици у култури и „култури“ из прагматичних разлога (веће могућности наступа и зараде), али логистику имају у делу анационалне, штавише аутошовинистичке, економске, политичке и научне елите. У ствари, оштра детитоизација и дејугославизација српског друштва није извршена благовремено – још 1990-их. И последице су ту. Кључне институције према којима се споља препознаје национални идентитет дуго су задржале Ју-, Југо-, Југословенски у свом називу (ЈАТ, ТАНЈУГ...). У једном интервјуу 2012. године Драгослав Михајловић, академик САНУ, изјављује да је тада у Србији још увек постојало три стотине разних установа које почињу тим префиксима. И данас се ствари нису много измениле – постоје Југословенско драмско позориште, Југословенска кинотека... У београдској улици

Кнеза Милоша упечатљива је табла са називом Југословенско речно бродарство!?! Југословенством су прожете уређивачке политике најважнијих медија у Србији, серије, филмови, позоришне представе, рекламе...

Да ли, и у којој мери, постоји аналогија између Југословена и Еуропљанина, односно идеје Југославије и идеје ЕУ?

Заговорнике југословенства и европејства (раније се користио pejоративан назив европејштина) обједињује покондиреност, осећај нелагоде, комплекса и синдрома „тесне коже“. Као да је српство нешто мало, ускогрудо, недовољно, спутавајуће крезубо, балканско, националистичко, сада још и стигматизовано, те би га требало супституисати нечим ширим, грађанским, космополитским, углађеним, *фенси*. И југословенство и еу-ропејство као идеологије, тј. и Југославија и ЕУ као политичко-територијални оквири, представљају за Србе геополитички нелогичну, прекоредну интегративну опцију. Не постигавши националну интеграцију, Срби и српске земље нашли су се у аморфном стању у наднационалној југословенској интеграцији. Последице су биле катастрофалне. А сада поново срљамо у наднационалну ЕУ-интеграцију, а баш она се свим силама упиње да онемогући стварање целовите српске државе. Српски егистенцијални интерес требало би да се остварује према принципу „ближа ми је кошуља од капута“. Ко се облачи супротним редоследом, ако није крајње екстравагантни уметник, онда је „с ума сишавши“.

Да ли је у тим евроунијатским, тј. евроатлантистичким концепцијама српски народ и његов простор више виђен у функцији геополитичког објекта или субјекта?

Српски народ према својим просторним, демографским, економским и другим капацитетима не може да буде „играч“ у глобалним, евроазијским и европским геополитичким „шаховским партијама“. Али, на „балканском потконтиненту“ он свакако има потенцијала да буде геополитички субјект, у првом реду зато што, како би рекао Ј. Цвијић, „од Беча до Цариграда нема већег народа од нашега“. Српске земље налазе се у балканском Heartland-у, надзиру кључне регионалне комуникацијске и геостратегијске правце, управљају „балканским геополитичким чвором“, партиципирају у

„Панонској лепези“, Подунављу и моравско-вардарској проходници, припада им косовско-метохијска „макро-тврђава Балкана“... Због тих квалитета, а у контексту сагласја српског и руског цивилизацијског (православног) и геополитичког (континенталистичког) идентитета и интереса, Запад константно настоји да на неокенанистички начин „обуздава“ српског чиниоца на различите начине – од просторно-популационог фрагментирања и редуковања, до увођења санкција, медијског анатемисања и оружане агресије. Принудним свођењем на „безопасну меру“ настоји да га вештачки уравнотежи са хрватским, муслиманским/бошњачким и албанским супарницима, те претвори у минорни, манипулативни објект који више неће бити, по америчко-европском тумачењу, „коњоводац руским козацима до топлих мора“. Због тог негативног одклона историјско-геополитичког клатна, нарочито у последњих тридесетак година, нашли смо се у садашњој ситуацији.

Која је препорука геополитике као науке у нашем овладавању и превазилажењу садашње ситуације?

Прво је неопходно познавати два основна постулата геополитике: један, да постоји „природни антагонизам“ маритимних и континенталних сила (таласократија и телурукратија), и други, који проистиче из претходног, да се на основу тога, укључујући и цивилизацијске сродности, формирају блокови и савезништва у вечном надметању за просторну контролу и експанзију. Сходно томе, потребно је знати, и према томе се управљати, које су и како функционишу глобалне геополитичке концепције актуелних великих сила, те идентификовати како садржинске, тако и географске тачке где се оне сукобљавају, а где поклапају. Најпре се то односи на њихове пројекције на Балкану, инструменте за реализацију интереса, локалне „подизвођаче“ (фаворите и аутсајдере), повољне и неповољне историјско-геополитичке услове, могуће последице различитих опција... Срби морају да се суоче са истином: због своје (псеудо)модернизацијске занесености и геополитичке инфантилности обично су се, хтели-не-хтели, оријентисали према западним, атлантистичким савезништвима и интеграцијама, које су потпуно неодговарајуће (штавише, супротстављене) српском идентитету и стратешким циљевима.

Због тога су често примао прве и најстрашније ратне ударе, истурани у прве редове и најнеповољније фронтине, имали огромне, ненадокнадиве војне и цивилне жртве, материјална разарања и економске губитке, постајали таоци орочених мултиетничких државних експеримената и данас остали демографски десетковани, просторно сузбијени и без своје интегралне националне државе. Отклон од те геополитичке растрзаности (шизофрениности) није више ствар бесконачне научне размене мишљења, већ ургентно питање националног опстанка.

Да ли је препорука геополитике као науке да се у интегративним процесима водимо отвореношћу за различите могућности или се подразумева да се држимо курса који су нам задати досадашњом праксом?

Наше приоритет требало би да буде конституисање српских земаља у српску националну државу. Дакле, прво национална, па онда, ако је могуће и ако је у складу са нашим интересима – и наднационална интеграција заснована на цивилизацијско-геополитичкој компатибилности, комуникацијским везама, економским користима, безбедносним решењима, максимизацији балканског утицаја... Тренутно, готово подразумевајуће опредељење српске политичке номенклатуре ка ЕУ, тј. невешто прикривеном евроатлантизму, ништа од тога не може да нам омогући. Напротив! Стога би требало размотрити неке алтернативне интеграционе могућности. Да ли је то (нео)евроазијство, које није више само руски ексклузивитет, већ се појављује и у кинеској варијанти? Штавише, очигледни су појавни облици њиховог комплементарног наступа као контра-тег америчко-европском атлантизму. Много је оних који ће рећи да је (нео)евроазијство далеко и неоствариво. А шта ако није?

Како би изгледао Балкан и српски простор у контексту будућих геополитичких процеса?

На делу су епохалне глобалне промене и настајање нових геополитичких парадигми. Доминација таласократског, атлантистичког света, која постоји од Колумба, још траје, али је на заласку. Стога је неопходно преиспитати одрживост досадашњих геополитичких поставки. Деклинизам Запада

није производ само његових унутрашњих противречности, већ, пре свега, јачања ривала у Евроазији. Обрисе тог необиполаризма одмах идентификује Балкан као „прецизни сеизмограф глобалних геополитичких потреса“, а непосредни индикатор је светско разврставање спрам (не)признавања тзв. косовске независности. Ако не буде Армагедона, извесна геополитичка будућност Балкана биће деатлантизација. Она ће подразумевати другачији распоред локалних „добрих“ и „лоших момака“, природнију политичко-територијалну структуру, адекватније границе, логичније односе политичке и економске гравитације, поделу на неколико интересних сфера усклађених са традиционалним уливима великих сила. Садашњи нестабилан Балкан тек тада ће имати шансу да се како-тако стабилизује, а српски чинилац да стекне статус субјекта, што му по геополитичким одликама и припада.

„ВЕЛИКА АЛБАНИЈА“: ПРЕТЊА БАЛКАНСКОМ МИРУ И СТАБИЛНОСТИ*

Балкан је карактеристичан по етничкој хетерогености, политичко-територијалној уситњености и геополитичком значају за велике силе. Међу његове важне специфичности убрајају се и експанзионистички пројекти балканских народа и држава. Према континуитету трајања, просторним донетима, безбедносном ризику и актуелности, идеја „Велике Албаније“ изазива посебну пажњу. Она подразумева окупљање у интегралну националну државу не само свих области где Албанци живе и на које су се махом насилно проширили, већ и аспирације на много већи простор који припада балканским православним хришћанима.

Историјски осврт

Зачеци великоалбанских претензија појављују се у оквиру тзв. Призренске лиге 1878. године. Ова свеалбанска војно-политичка организација имала је циљ да тадашња четири вилајета – Косовски, Скадарски, Јањински и Манастирски (Битољски) – уједини у један, Албански вилајет у оквиру Османског царства. У његов састав ушле би све области где су живели или живе Албанци, чак и оне где чине безначајну мањину. Већином исламизовани Албанци, као верни османски поданици, имали су подршку за ове претензије ради лакшег сузбијања ослободилачких тежњи хришћана (првенствено Срба). Стога се крајем 19. века појачава албански терор, систематско протеривање, принудна исламизација и албанизација (арнауташење) српског становништва, нарочито на Косову и Метохији као колевци српске културе и државе.

Држава Албанија настала је залагањем Аустроугарске и Италије 1913. године, упркос чињеници да разједињена албанска племена нису имала заједничку националну и државотворну свест. То је учињено да би се спречио излазак Србије на Јадранско море, иако је у Првом балканском рату

* *Нови темишварски весник*, год. 5, бр. 13 (2/2018), Савез Срба у Румунији, Timisoara, децембар 2018. године, стр. 18-20.

Српска војска контролисала луку Драч и велики део обале. Убрзо је испољено албанско незадовољство величином и границама добијене државе, те су у пределима Старе Србије уследили стални немири, оружане побуне, пљачке и насиља против српског народа и власти. И прва прилика за стварање „Велике Албаније“ је искоришћена – од 1941. до 1943. године постојала је као италијанска марионетска творевина. Поред Албаније, обухватала је запад данашње Македоније и највећи део Косова и Метохије. Током њеног трајања велики број Срба је убијен и протеран. Како би ослабиле Србију, после ослобођења комунистичке власти су на Косову и Метохији формирале територијалну аутономију, а прогнаним Србима законом забраниле да се врате на своје поседе.

Континуитет великоалбанских тежњи

И у време Титове Југославије главни циљ великоалбанских претензија био је косовско-метохијски део Србије, а сепаратизам албанске националне мањине стално је нарастао. „Експлодирао“ је у више наврата, нарочито 1968, 1981, 1989. и коначно 1998-1999. године, када су захтеви Албанаца за отцепљењем од Србије прерастали у тероризам и оружане побуне. Истовремено, пропагандно су пласирали лажну тезу о Албанцима као аутохтоном балканском народу (наводни потомци Илира) које су досељени Словени вековима потискивали, те стога сада полажу право да „поврате своје територије“. Великодржавни циљ заснивали су на националном консензусу, упорности и спремности на жртву, без обзира на променљиве прилике и унутаралбанске различитости – верске, социјалне, етно-регионалне, идеолошке. Тако је остало до актуелних покушаја да се тзв. независно Косово отцепи од Србије и потом припоји Албанији, што би представљало први корак у стварању „Велике Албаније“.

Постоји више опција великоалбанског пројекта, чије се границе незнатно разликују. Како би се прикриле експанзионистичке намере, појављују се под називима „Историјска Албанија“, „Етничка Албанија“, „Природна Албанија“... У реализацији се континуирано користи геополитички мотивисано демографско-просторно ширење

и „симбиоза интереса“ са неком од водећих светских сила – данас су то САД, укључујући њене савезнике из НАТО и ЕУ. Када би се остварила у пуном опсегу, „Велика Албанија“ би угрозила територијалну целовитост четири балканске државе:

- Србија би изгубила око 22% територије, и то Косово и Метохију, Рашку област и југоисточну Србију све до Ниша;
- Македонија би остала без приближно 56% земље, укључујући и главни град Скопље, тј. вероватно би нестала са политичке карте Балкана;
- Црној Гори био би ампутиран читав источни део државе (36%), где се налазе главни град Подгорица, лука Бар и главни саобраћајни коридор према Србији;
- Грчки би изгубила северозападни део територије (11%) – Епир, острво Крф и обалу Јонског мора до Превете.

Последице евентуалног стварања „Велике Албаније“

Ако би настала, „Велика Албанија“ би била држава више од два пута већа од садашње Албаније. И квалитет њене територије би знатно нарастао јер би дошла у посед плодног земљишта, богатих рудних лежишта, индустријских и стамбених објеката, кључних саобраћајних коридора и чворишта, махом српских духовних и државотворних центара према којима Албанци већ показују јасне узурпаторске намере. Великоалбанска државна творевине постала би један од најважнијих геополитичких чинилаца на Балкану: од Отрантских врата, која из Јонског воде у Јадранско море и чија источна страна већ припада Албанији, она би остварила знатно већу стратешку дубину; допрла би до средишње области („срца“) Балкана; контролисала би геополитички важну балканску „макро-тврђаву“ (Косово и Метохију); пресекала би моравско-вардарску удолину као главни геостратегијски правац и комуникацијску осовину југоисточне Европе (Коридор 10); постала би „одскочна даска“ за уплив илегалних блискоисточних миграната и ширење исламистичког екстремизма према Европи... Америци, која очигледно подржава формирање „Велике Албаније“, она би

постала веома употребљив експонент на Балкану, а Русији и Кини сметња за остварење геополитичких и геоекономских интереса. Ето још једног разлога за сучељавање планетарних сила на Балкану и његову додатну дестабилизацију.

ОПЕТ ЋЕ ПОКУШАТИ ДА ОКРЕНУ СРБЕ НА СРБЕ*

Један од водећих српских географа који промишља политички, указује на опасност да се Србија одрекне Косова и Метохије, те да би потом на ред дошла Република Српска. Упозорова да се присаједињење Републике Српске Србији тренутно користи као мамац да се Срби лакше наведу на признавања Космета. И да би Запад, уколико одлучи да низ воду пусти БиХ, Српској радије дозволио независност, него уједињење са Србијом.

Научни је савјетник у Институту за политичке студије, гостујући професор на више факултета, члан Српског географског друштва, Одбора за проучавање становништва САНУ и Одбора за проучавање Косова и Метохије САНУ. Као неко ко је више од двије деценије био на Географском факултету у Београду, од асистента до професора, Миломир Степић сматра да геополитика за Србе има не само научни „већ и егзистенцијални значај“. Аутор је неколико књига са тематиком геополитичке позиције Срба на Балкану, а за књигу Геополитика – идеје, теорије, концепције 2017. године је добио престижну награду Печат времена за науку и друштвену теорију.

Геополитички гледано, српски простор представља Хартленд (средиште) Балкана, а Косово и Метохија су дио тог Хартленд-а. И ништа што се збивало на Балкану није се догађало случајно, не само у посљедњих тридесет година и нестајањем СФРЈ, него и њеним стварањем. Тешко је повјеровати да у једном тако важном региону какав је Балкан може да се направи релативно пространа и многољудна, а етнички хетерогена држава, без воље великих сила које су у том тренутку доминантне. Од значаја јесте била велика српска пobjеда у Првом свјетском рату и *de facto* контрола простора од Ђевђелије до Алпа. Али стварање југословенске државе 1918. године било је предвођено интересом западних, приатлантских сила-пobjедница – Велике Британије, Француске и САД – да

* *Faktor*, god. IV, br. 86, Media Lobby, Sarajevo, 27. decembar 2018. godine, str. 6-7. (Интервју Светлани Николић Петровић)

превентивно спрече немачке и руске (совјетске) трансбалканске стратешке продоре према Блиском Истоку и Средоземљу. Када се њихова потреба за постојањем Југославије окончала, она је избрисана са политичке карте – упркос српској жељи да опстане.

Поводом рјешавања питања Косова и Метохије, након потписвања Бриселског споразума, смисао противрјечних порука пласиран од стране власти у Србији смјењивао се на дневном нивоу. Шта би за Србе значила идеја разграничења? Какве би последице имала?

Противрјечне поруке слушамо „од Крајине до Косова“, тј. од Венсовог плана до Бриселског споразума. И увијек смо, тобоже, изненађени пристрасношћу Запада и кршењем потписаних докумената на српску штету. Идеја „разграничења“, „размјене територија“, „корекције граница“ и „компромиса“ подразумијева да Србија призна независност преко 90 процената садашње косовско-метохијске територије. Велико је питање да ли би могла да се сачува Северна Митровица, а онда и Звечан, језеро Газиводе... Таквом подјелом препустили бисмо већину српског становништва, највећи део од 1.500 српских манастира, цркава и историјских споменика (Пећку патријаршију, Дечане, Грачаницу...), државну, приватну и црквену имовину, готово све природне ресурсе (лежишта олова и цинка, ретких метала и минерала, резерве лигнита које спадају у највеће на свијету...). „Велика Албанија“ била би готова ствар. Косово и Метохија никако нису „мит“, кога се треба што пре ослободити. Уосталом, зашто предати или подијелити нешто што је по Уставу Србије и Резолуцији 1244 СБ УН интегрални дио државне територије Србије, нарочито сада када је протекло већ 20 година од рата, 10 година од проглашења независности чије признање све више земаља повлачи и када на свјетској сцени јачају силе које су на српској страни?

Како гледате на најновије догађаје на Косову и Метохији? Да ли је подизање адреналина увертира у неки нови уступак Србије?

До сада се много пута управо то догађало. Могуће да је подизање такси на 10, па на 100 процената представљало само

„димну завесу“ за доношење крупније одлуке о тзв. косовској војсци (иако се она још неће тако звати). По правилу, уследи мало оштрија реторика званичног Београда, а онда поново убеђивање да „преговори немају алтернативу“, залагање за „мир и стабилност по сваку цијену“, обећања да ћемо „заштитити наш народ“. А заштита државне територије? Често се подижу тензије да се народ припреми за неки нови уступак Србије. Немојмо се изненадити ако у једном моменту таксе буду повучене, али зато основана војска остане. И ми пристанемо на наставак дијалога. Тзв. независно Косово, уз помоћ Запада, осваја, проглашава и задржава све више и више државоликних надлежности, док је Србија у сталној дефанзиви и контра-ритму. И државни брод самоубилачки држи на курсу ка истом том ненаклоњеном Западу.

Шта онда учинити?

Мора се направити оштар рез, а потом одлучан, офанзиван корак. Дијалог би требало вратити само на технички ниво, и то под условом да се одмах и безусловно повуку одлуке и о таксама и о војсци. Још у *Поруци* Светог Архијерејског Сабора СПЦ из маја 2018. године стање на Косову и Метохији дефинисано је као *окупација Покрајине*. Шта је тек сада, после проглашења тзв. косовске војске под патронатом САД и НАТО (КФОР)? Хитно би требало преиспитати учестале вјежбе Војске Србије са НАТО-ом, однос са САД као једним од „четири стуба спољне политике“, „пут без алтернативе“ у ЕУ...

Може ли се успоставити симетрија у правима на независност косовско-метохијских Албанаца и Срба у Републици Српској? Колико је садашњим распоредом утицаја у свијету, реално да Срби преко Дрине, добију независну државу? Колико је идеја о припајању РС Србији остварива?

Нема никакве симетрије. Албанци су национална мањина у Србији, а Срби у БиХ и РС имају конститутиван статус. „Варијације на тему“ независности Републике Српске у замену за признање тзв. косовске независности од стране Београда само су „завођење за Голеш-планину“. Интеграција Србије и Републике Српске (и не само тих српских земаља) у будућности је извјесна, али се у садашњем глобалном распореду снага чини утопистичком. Свједоци смо да се односи у свијету и

на Балкану веома брзо мијењају. Следећу прилику за српско уједињење не бисмо смели да пропустимо зарад неког химеричног наднационалног пројекта.

Навели сте да би припајање РС Србији била „замка“ за Србе у РС?

У овом тренутку то је типичан блеф Запада. Нећемо, ваљда, по ко зна који пут, да насједнемо. Тимоти Лес се све чешће појављује и предлаже „рјешење“ – редефинисање граница постјугословенског простора према етничком принципу, и то селективном. Али то је само привид и служи да се српско признање тзв. независног Косова „јужно од Ибра“ камуфлира припајањем Републике Српске, „али не цијеле“ и Црне Горе, „ако она хоће“. Хоће ли етнички принцип важити и за некадашњу Републику Српску Крајину? Зашто не би, ако се већ уводи као принцип? Зашто би АВНОЈ-ска Хрватска била недодирљива? А шта ако Србија у виду компензације за губитак косовско-метохијског дела као „непристојну понуду“ добије само источни део РС, а да онај западно од Брчког буде кантон у унитаризованој БиХ? Ако Запад у једном тренутку констатује да се БиХ не може одржати, он ће прије дозволити стварање независне Републике Српске него њено спајање са Србијом. Зашто? Зато да би их у некој будућој повољној прилици антагонизовао. Примјер актуелних односа Црне Горе и Србије сведочи да је и то могуће.

Мислите да би супротставио интересе, посвађао Србију и РС!? Западу би био потребан баш добар сценарио, РС би остала пусто острво, између Федерације БиХ, Хрватске и Србије, изложена тензијама и трвењима....?

Такав катастрофичан сценарио не може да се искључи. Сјетимо се само када је СР Југославија 1994. године, у вријеме рата, увела санкције Републици Српској. Погледајмо данашњи оштар сукоб Русије и Украјине. Не заваравајмо се – Запад континуирано ради на унутарсрпском идентитетском, политичком, економском и другом расколу. На пример, свакако је могуће изазвати раздор између неких будућих политичких номенклатура Србије и Републике Српске. Чврсто успостављену државну структуру Републике Српске, изграђену по цијену тешких ратних страдања и очувану

упркос снажним иностраним атацима, биће тешко подредити Србији и/или укључити у систем интегралне српске државе. Такође, неће бити изненађење ако се инсталирају босанске интегралистичке идеје и странке међу Србима. Биће тешкоћа и да Србија пристане на компромис са „млађом сестром“. Ове и друге деструктивне процесе нужно је предуприједити оснаживањем тежњи ка стварању српске националне државе, те упорним кохезионим дјеловањем на институционалном и ванституционалном плану. На тај начин може се спријечити изолација, слабљење и територијално угрожавање не само Републике Српске, него и Србије. Само заједно представљају геополитички субјект, а не безначајни објект на Балкану

Уколико Србија призна тзв. косовску независност, какве би то реалне посљедице могло имати по Републику Српску?

Косовско-метохијски „случај“ дио је домино-ефекта изазваног насилним растакањем Југославије и дестабилизацијом Балкана. Балкански *земљотрес* и даље траје, а рушење домина ће се наставити ако се на Косову и Метохији не заустави. Запад на Републику Српску гледа као на привремену творевину и нужно зло, те једва чека да њеном *утапању* у унитаризовану БиХ приступи као окончавању „недовршеног посла“. Да ли стварно нисмо запазили да Запад, упркос надмоћи, неће велики, неконтролисан балкански хаос, већ отвара и затвара питања методом „једно-по-једно“. Стога расте његова нервоза у вези косовско-метохијског дијела Србије... Разлог за журбу јесте не само приближавање избора у ЕУ и очекивано јачање ЕУ-скептика, већ и нешто много важније – двадесетогодишњица агресије чије ће се појединачне посљедице у Србији обележавати свакодневно током читаве прве половине 2019. године. То ће се поклопити са јубилејом – 800 година аутокефалности СПЦ – што ће све утицати на јачање националне самосвијести и покварити *рачуницу* оних који су спремни на даља понижења, труле компромисе, разграничења. Такође, 4. априла 2019. НАТО ће обележити 70 година постојања, али не баш у свечарској атмосфери због нарушеног кредибилитета – није заокружио тзв. косовску независност за коју је ратовао, нити у свој састав укључио читав Балкан због српског отпора.

Како видите епилог догађаја у простору гдје живе Срби? Кажете да је исцртавање нових граница на Балкану могуће тек после нових „ломова“, који су по вама у извјесни? Како видите карту Балкана за 20 година?

Тешко је прогнозировать епилог, упркос очигледним трендовима. Уосталом, Балкан је регион у коме нема епилога, већ сталне, мање или више изражене геополитичке динамике. Даље јачање Кине, Русије и других сила требало би да доведе до глобалне мултиполаризације и деатлантизације Евроазије, а тиме и Балкана. Можда најпре Балкана!? То подразумева промјену садашње наметнуте, псеудо-равнотеже, која се базира на *обуздавању* српског чиниоца, а подржавању фаворита Запада – првенствено Албанаца и Хрвата. Успостављање логичног, природног геополитичког стања на Балкану значило би реконституисање интересних сфера, али и редефинисање граница у складу са истинским просторним размјештајем конститутивних историјских народа (не и националних мањина). Не видим други начин за постизање какве-такве дугорочније стабилности и мира у постјугословенском простору.

У години која је пред нама, шта очекујете да ће се догодити? Постоје ли неки важнији геополитички догађаји, у Србији, РС, региону, који очекујете да се догоде, а који могу имати, теже посљедице?

Наставиће се турбулентни процеси у ЕУ, чији несолидни темељи постављени за потребе биполаризма сада тресу читаву конструкцију. Велика Британија излази, Француска се суочава са кризом и захтјевима не само да напусти ЕУ, него и НАТО. Сутра ће то доћи у Италији, Шпанији и Грчкој. Њемачка показује Северним током 1 и 2 да се отима и да ће све више гледати своја посла... НАТО жели то да склони под тепих, што доказују грозничави захтјеви према Македонији и активирање МАП-а за БиХ. Али, и НАТО очекује криза идентитета, недисциплина европских чланица (нарочито око финансирања) и суштинско питање чему служи такав војни савез као рудимент Хладног рата. То не значи да ће НАТО постати безопасан. Напротив! Његове идеалне *полигоне* на Балкану представљају БиХ и косовско-метохијски дио Србије.

За глобалне односе најопасније жариште јесте Украјина, тј. Донбас, који је у *предворју Кремља*. Србе очекује *ходање кроз минско поље*, што ће захтијевати мудрост, знање, концентрацију, кондицију, храброст, стрпљивост.

НАДОХВАТ РУКЕ*

У писму које је упутио Србима формулације америчког председника у супротности су са индикативно (пре)гласним порукама српске политичке номенклатуре да су преговори у застоју, да је решење веома далеко... Неко ту „заводи за Голеш-планину“.

Писмо председника САД адресирано је на председника Србије, мада нема сумње да је упућено свим Србима. Њиме се Србима ставља до знања оно што су ионако наслућивали. Зашто да му се не верује када ту пише да „улазимо у *завршну фазу* споразума са Косовом“, да би требало донети одлуке „које би задовољиле интересе *обеју земаља*“ и да је „споразум између Србије и Косова *надохват руке*“. Истина, ове формулације америчког председника су у супротности са индикативно (пре)гласним порукама српске политичке номенклатуре да су преговори у застоју, да је решење веома далеко, можда недостижно, да је Бриселски споразум мртав иако је само српска страна испунила обавезе (на сопствену штету)... Неко ту „заводи за Голеш-планину“ – или они који очигледно журе да „доврше недовршено“ док су још доминантни, или они који анестезирају јавност, док у тајности, ипак, иду ка „правно обавезујућем споразуму“. Или и једни и други?

Неће бити

Све би личило на идилу да, ето, није неразумног, кратковидог народа, који неће да се „ослободи митова“ и не разуме „визионарске идеје“. Више му је стало до „царства небеског“ него до „мира, стабилности и будућности наше деце“. Уз народ је и изразита већина интелектуалне елите, која се резолутно противи „болном компромису“. Показали су то бројни скупови и иступи компетентних научника, тзв. унутрашњи дијалог, Апел за одбрану Косова и Метохије и нарочито Порука Св. Архијерејског Сабора од 10. маја 2018. године. У њој се истиче противљење предаји, подели или размени територије, а постојеће стање назива се „*окупацијом*“

* Печат, бр. 551, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 28. децембар 2018. године, стр. 23.

Покрајине“. Сада, после давања зеленог светла за формирање тзв. косовске војске под патронатом Запада, ставови би несумњиво били још резолутнији. И сам председник Србије разочарано је признао да се народ противи његовој идеји. Али, се у наступима државних званичника и њихове медијски свеprisутне аналитичарске логистике очигледно не одустаје од „коначног решења“ – разграничења Срба и Албанаца.

Шта је, онда, „надохват руке“? Да није председник САД одједном решио да потпуно промени тактику према Србима и Србији? Можда се сетио да балканске „мале Русе“ лукаво одвоји од евроазијских „великих Руса“ тако што ће им потврдити суверенитет над Косовом и Метохијом, а „историјски споразум“ наметнути у оквиру Устава Србије и Резолуције 1244 СБ УН? Неће бити! То је јасно из самог писма српском председнику где се експлицитно помињу Србија и Косово као „две земље“. Још више се то види из нешто раније упућеног писма америчког председника „Председнику Републике Косово“. Биће да је на столу, ипак, нека опција поделе или размене територија, тј. више од козметичке корекције граница. Али, не на начин да другачије омеђена Покрајина остане у саставу Србије, већ да таква уђе у УН. Подразумева се да би Србија то требало не само да прихвати и призна, већ да обесмисли и евентуални вето Русије и Кине у СБ УН.

Глад великоалбанске „аждаје“

Зашто би Србија то икада учинила, посебно сада када Запад улази у све неповољнији геополитички *timing* у односу на Кину, Русију, нарастајуће регионалне силе и „гроздове“ пргавих, мањих земаља? Од 2019. године, по свој прилици, „друга ће се песма певати“. ЕУ чекају избори и формирање нове структуре институција у условима јачања суверениста и ЕУ-скептика, који су несклони тзв. косовској независности. НАТО се спрема да почетком априла обележи 70 година постојања, али ни близу тако самозадовољно као када је за 50. година приредио морбидни „ватромет“ нападајући СРЈ са земље, из ваздуха, воде, медија. Кредибилитет му постаје све упитнији јер и после две деценије од заједничког ратовања и читаву деценију од спонзорисаног проглашења независности

својим арбанашким савезницима није обезбедио међународно признање. С друге стране, у првој половини године широм Србије, из дана у дан, обележаваће се 20 година агресије и њених резултата – страдали у Приштини, Алексинцу, Варварину, у РТС-у и возу у Грделици, погинули пилоти, срушени мостови, рафинерије и стамбени објекти, последице осиромашеног уранијума... Истовремено ће се славити велики јубилеј – 800 година аутокефалности СПЦ – што ће додатно подићи ниво националних емоција и тако „компликовати живот“ заговорницима потписивања „правно обавезујућег споразума“.

Није тајна да су Косово и Метохија геополитички веома важно „срце“ Балкана. Природни ресурси, нарочито 12,5-14 милијарди тона угља (има га за још 180-200 година, мерено према садашњем нивоу експлоатације у читавој Србији), представљају претпоставку сигурне економске будућности Србије. И тога би се требало добровољно одрећи да би се само тренутно утолила глад великоалбанске „аждаје“? Зашто се лишити простора где се налази 1.500 српских православних манастира, цркава и споменика културе (по један на сваких 7 квадратних километара)? Како да се изврши подела када су ти репери српске баштине распоређени широм косовско-метохијске територије? Куда би била трасирана евентуална граница, а да и Пећка Патријаршија, и Дечани, и Св. Арханђели, и Богородица Љевишка, и Грачаница, и Девич, и Газиметан, и Ново Брдо и... остану Србији? Зар није јасно да би њихова екстериторијалност по тзв. атоском моделу била неодржива у арбанашком (исламском) окружењу и њиховој држави? Зашто се мање-више јавно претендује на задржавање само „севера Косова“, када јужно од Ибра живи већина косовско-метохијских Срба? Сасвим је јасно шта чека садашње српске „оазе“ у К. Поморављу, централном Косову, Грачаници, В. Хочи...

Који би принцип разграничења применили амбициозни лимолози на „ниску“ шарпланинских жупа, када су у Сиринићкој најбројнији Срби, даље, преласком превоја Превалац, у Средској већина је муслиманска/бошњачка, у Ополу доминирају Арбанаси, а у Гори живе Србији привржени Горанци? А шта је са власничким принципом,

када је у поседу Срба, српске државе и цркве, упркос свему, и даље већина косовско-метохијског земљишта? Да ли постоји свест о далекосежним последицама размене „своје за своје“, захваљујући којој би уступљена општина Прешево пресецала моравско-вардарски стратешки правац и Коридор 10? Ако сама одустане од одбране територијалне целовитости, каквим партнером ће Србију сматрати земље које су повукле признање тзв. косовске независности? Узимајући уопште у разматрање опцију споразумног (пре)давања Косова и Метохије ратним злочинцима, терористима, нарко-трафикантима и трговцима људским органима, има ли Србија заиста „морално право“ да ту „основну српску земљу“ настави да сматра својом? Шта је то „надохват руке“ што би Србији оставило смелости да се и даље сећа јунака са Кошара – „српских Термопила“?

ПОВЛАЧИ ЛИ СЕ „ПУСТОНОСНА РЕКА“?*

Враћање арбанашке „пустоносне реке“ у корито је очигледно почело, али га не би требало пасивно посматрати. Потребно је „затварати проломе“ које су јој отварале раније велике силе.

„Уопште пустоносна арбанашка река није напуштала своје корито нити га је често мењала због природне јој брзине њена тока, а још мање је излазила из свога корита и на далеко плавила због велике количине воде. Она је то чинила зато што су јој нарочито отворани проломи тамо где се желело нанети што више пустоши. Та пустоносна река нити се тако јако изливала нити је тако далеко пустошила све док та њена особина није постала потребна оном ко њом руководи за своје политичке сврхе. (...) Пустоносна арбанашка река, дерала је кроз те проломе и све даље је плавила, и границе тог њеног плављења у последње време имале су послужити за границе поодавно спремане Велике Арбаније“.

Овако је писао Јован Н. Томић у књизи *О Арнаутима у Старој Србији и Санџаку* пре више од једног столећа – 1913. године.

Расрбљавање Балкана

Шта се променило од првих деценија 20. до првих деценија 21. века? Да ли само списак великих сила које доливају воду у арбанашку пустоносну реку? Некада је у томе предњачило Османско царство, за њим Аустроугарска, потом Италија, Немачка, В. Британија... Сада су то САД, НАТО и ЕУ. Над њима раширен је ватикански кишобран, а у новије време надвио се и зелени неоосманистички и исламистички плашт. Теорија завере? Пре би се могло рећи да се ради о очигледним концепцијским замислима и практичним геополитичким учинцима. Њихова резултанта јесте настојање Запада да контролише „Вериге света“, што подразумева елиминисање било каквог утицаја Русије – и „малигног“ и „бенигног“. Најсигурнији начин да то постане неповратно јесте да се

* Печат, бр. 552, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 11. јануар 2019. године, стр. 23.

систематски сузбијају Срби, учитани као руски експонент. То је разлог сукцесивног, али свеобухватног расрбљавања Балкана. Све оно што Запад не сме или не може да на глобалном плану чини Русима, а жарко би желео, чини Србима на балканском плану. А сада се ту појављује и нови, још снажнији „просрпски балкански играч“ који се противи независности Косова – Кина! Тешко Србима: нису више само „мали Руси“, него постају и „мали Кинези“!

Ипак се нешто мења и због тога се нервозни Запад и његов арбанашки миљеник плаше да не изгубе веома важну предност – геополитички темпо. Наше „грно судилиште“ постаје лакмус планетарног анатагонизма америчког и антиамеричког блока. То не потврђује само подела на земље које признају и оне које не признају тзв. независно Косово, већ и очигледно опадања кредибилитета Запада, препознатљиво по томе што од Србије, у замену за укидање „увећаних такси“, тражи да прекине лобирање за повлачење признања. Уместо јалове ЕУ, ствар у своје руке већ од почетка 2019. желе да преузму САД и наводним разграничењем постигну такав компромис да Србију великодушно задовоље северним окрајком Покрајине, у којој она, тобоже, ионако не контролише ни педаљ. Штавише, српски политички прваци и њихови пропагандисти убеђују поданике да је стварање Велике Албаније „неповратан процес“ и да може бити заустављено само ако њена граница не буде баш испод Панчићевог врха него на Ибру. Изгледа мање важно што ће јој тим „компромисом“, уместо скијашких стаза, бити препуштена Пећка Патријаршија, и то управо на 800-ту годишњицу аутокефалности Српске православне цркве.

Чему журба?

Чему таква синхронизирана журба са увођењем такси, формирањем тзв. косовске војске, брисањем границе према Албанији, писмима америчког председника, стављањем у оптицај корекције границе творевине коју је Запад већ признао у складу са титоистичко-стамболићевским међама? Разлог је што све мање воде притиче у арбанашку „пустоносну реку“. Пресушују извори којим атлантистички спонзори и ратни савезници напајају сецесионистички покрет. Преокупирани су

глобалним изазивачима и растом њиховог самопоуздања. САД, иако још увек „најјачи пас у граду“ (М. Олбрајт), изложене су атацима све бројнијих чопора и њихових предводника. Истовремено, читав Запад суочава се са унутрашњим проблемима – од имиграната, до кризе система – тако да би радо да затвори питање „тамо неког Косова“.

А тамо, демографска моћ на којој се у великој мери темељила водоплавност арбанашке „пустоносне реке“ убрзано пресушује. Од свакако претераних 1,5 милиона Арбанаса, које је проблематичним пописом 2011. утврдила тзв. Статистичка агенција Косова, тренутно је, према релевантним проценама, остало да у Покрајини стварно живи једва половина. Одсељавање се убрзава, у чему предњачи млада, репродуктивна популација и читаве породице, што указује да је одлазак дефинитиван. Природни прираштај нагло опада због смањеног наталитета и фертилитета (данак вестернизацији друштва и еманципацији жене), те старења становништва, ширења савремених болести и раста смртности као последице рата. Некада традиционалистичку арбанашку заједницу захватила је социјална патологија – урушавање моралних вредности, конзумеризам, криминал, наркоманија, проституција, коцка, шверц... Огромна незапосленост и бесперспективност производе епидемију колективне летаргије. Демографски „балон“, пренадуван ради заузимања српског простора, сада се издувава јер се сматра да је „посао завршен“ 1999. и 2008.

Враћање арбанашке „пустоносне реке“ у корито је очигледно почело, али га не би требало пасивно посматрати. Потребно је „затварати проломе“ које су јој отварале раније велике силе, али и превентивно онемогућити да се они поново појаве у „симбиози интереса“ са новим великим силама. Јер, како је у Божићном интервјуу за ТВ Храм рекао Патријарх Иринеј, Косово и Метохија јесте „наша најсветија територија, која никада није била колонија, него је била матична српска земља“. Стога, „Србија као држава и српски народ не могу да је поклоне“, већ смо „дужни свим својим силама (...) бранити ту нашу свету земљу“.

„ДРУГА ГЕОПОЛИТИЧКА КАТАСТРОФА“*

Суочен са дистанцирањем Турске и њеним све очигледнијим окретањем ка Москви, Запад је активирао цариградског „спавача“ – Фанар – и издао му ургентну заповест да крене у украјинску мисију.

У недавном интервјуу украјински председник је промоцију тзв. Православне цркве Украјине и додељивање томоса са Фанара славodobитно прогласио „геополитичком катастрофом за Русију“. И појаснио: када руски председник каже да је за Русију нестанак СССР „главна геополитичка катастрофа 20. века“, „онда би Православна црква Украјине била друга“. Не пада снег да покрије брег, већ да свака зверка покаже траг! Сада је експлицитно потврђено да се не ради о верском, него о геополитичком питању. И није покровитељима стало до мира, стабилности и будућности Украјине, већ до слабљења, угрожавања и сламања Русије. Тачно је да ово представља (још један) ударац Запада Русији у складу са доследним спровођењем Стратегије анаконде, али претерано и прерано је сеирити да она доживљава нову „геополитичку катастрофу“. Пре би се могло рећи да је Украјина извршила „геополитичко самоубиство“.

Украјинска геополитичност

Украјина је територијално највећа (потпуно) европска држава. Махом је равничарска и плодна, богата водом, речним токовима и сировинама. Има индустријску традицију, развијену инфраструктуру, неколико великих привредних басена и урбаних центара (Кијев има 2,8 милиона становника и спада у најуређеније европске градове). Од њене транзитне нафтоводно-гасоводне позиције (још увек, али све мање) зависи енергетска стабилност ЕУ. Историјско је средиште руске цркве, културе и државе. Контролише велики део геостратегијски важне Источноевропске низије и широко излази на Црно и Азовско море. Али, Украјина је совјетогена, синтетичка, неодржива држава, склона распаду. Конструисана да буде контраатежа руском државотворству, империјалном

* Печат, бр. 553, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 18. јануар 2019. године, стр. 19.

духу, монархизму и континентализму, временом је све више постајала идентитетски не-руска, да би после слома СССР-а еволуирала у екстремно анти-руску. Аналогија са не-српским, односно анти-српским синдромом (пост)југословенских инстант-нација је очигледна.

Несумњив је геополитички значај Украјине у „континуитету хладног рата“ (С. Трифковић) атлантистичког Запада против телурократске, евроазијске Русије. Бжежински је сматра једним од пет *геополитичких стожера*, који првенствено својим положајем утиче на однос САД са Русијом као глобалним геостратешким играчем. На карти, којом је представио своју Велику шаховску таблу (1997), Украјину је позиционирао „у процепу“ између Централног (Русија), Западног и Јужног великог простора Евроазије. Из те позиције „на ничијој земљи“ проистиче њен геополитички магнетизам, али и несрећна судбина индуковане анархије и територијалне фрагилности. Према америчком виђењу, са Украјином у својој интересној сфери, Русија (п)остаје моћна, утицајна у европским пословима и супер-сила глобалних размера, која је у стању не само да заустави нови „Drang nach Osten“, него и да направи контра-продор. Супротно томе, већ и само постојање независне Украјине негативно утиче на руску геополитичку позицију. Запад, који је „обојеном револуцијом“ успео да је антагонизује према Русији, запретио је да испуни завет покојног „Збига“ – да Русију претвори у другоразредну, регионалну силу, потиснуту и затворену далеко у евроазијску унутрашњост, безутицајну на европском и планетарном плану.

Мисија Фанара

Реинтеграцијом Крима и отпором Доњецке и Луганске Републике да остану у саставу мајданске, бандеровске „постмодерне Украјине“ убачена је руска „нога у врата“ којима је требало да се затвори и геополитички обесмисли традиционални Heartland. Међутим, САД са сателитима нису одустале од функционизације украјинско-пољског intermarium-а од Црног до Балтичког мора као тампон-зоне и новог Санитарног кордона транслираног према истоку. Посредством управо украјинске „карике“, на њих би се

надовезао хиберниран, али не и суспендован систем ГУАМ – полумесечаста ланац Грузија – Украјина – Азербејџан – Молдавија, који би се простирао од Закарпатја до Каспија и имао функцију баража за руске векторе ка Црноморском басену, Закавказју и Централној Азији (иначе, ГУАМ асоцира на пацифичко острво Гуам и тамошњу америчку војну базу). Иако неке од ових вишеструких „ровова“ на западним и југозападним руским границама Запад није потпуно „ископао“, они су остали латентна претња Русији.

Геополитичка ситуација се радикално променила после пропалог гуленистичког пуча у Турској. Суочен са дистанцирањем Истанбула и његовим све очигледнијим окретањем ка Москви, Запад је активирао цариградског „спавача“ – Фанар – и издао му ургентну заповест да крене у украјинску мисију. Из досадашњих окупаторских и колонијалних освајања Запад је извукао драгоцену искуство: задобијање територије није трајно и геополитички ефикасно ако се не изврши религијско преобраћање домицилног становништва, те његова ампутација из једне и трансфер у другу цивилизацију. Стога је индуковање раскола у Украјини само први корак у покушају њене цивилизацијске конверзије. Не би се требало изненадити ако тзв. Православна црква Украјине, суочена са бојкотом Руске и осталих помесних православних цркава, почне отворено да прети унијаћењем и да се повезује са осталим расколницима, нарочито на Балкану. А Фанар? Ако је ово учинио у Украјини, зашто сутра не би доделио томос тзв. Македонској и Црногорској, а потом и некој Хрватској, Босанској, Косовској, Војвођанској... „православној цркви“? Ето доприноса цементирању атлантистичке геополитичке визије „бурета барута“.

НИ СЕВЕРНА, НИ МАКЕДОНИЈА*

„Што се грбо роди, вријеме не исправи!“ Ова мудрост Валтазара Богишића злокобно ће прогањати македонску државоиду све док постоји.

Када је готово три деценије развлачен спор око имена постао улог у ширењу НАТО како би се зауставио „руски малигни утицаја“ на Балкану и пресекла вардарска спона копненог и поморског вектора кинеског „свиленог“ *Појаса и пута*, Вашингтон је убрзао механизам „коначног решења“. У економски посрнулој Грчкој лидер извршне власти враћен је „на исправан пут“, док је у Скопљу председник маргинализован, а уместо неподобног „извикан“ нови, кооперативан премијер. Тако су постављене „фигуре за завршницу“ 17. јуна 2018. у селу Псарадес на јужној, грчкој обали Преспанског језера, где су две стране потписале споразум и сложиле се да ново име буде Северна Македонија. Истина је да „папир трпи све“, али су актери и суфлери оправдано стрепели да формализација неће ићи „као по лоју“.

Изнуђено преименовање

Уследили су незадовољство, демонстрације и политичка криза, како у Грчкој, тако и са друге стране њене северне границе где оно што је потписано тек је требало да прође народну проверу. Референдум, упркос „заслађеном“ питању *„Да ли сте за чланство у ЕУ и НАТО, уз прихватање споразума о имену између Републике Македоније и Републике Грчке“*, због масовног бојкота је пропао (изашло мање од 37%). Скопске власти, уз снажну подршку Запада, хитро су кренуле у кампању забашуривања и релативизације не само чињенице да није прихваћено ново име, већ да је одбијено и чланство у ЕУ и НАТО!!! Али, будући да није прошао „план А“, прешло се на „план Б“. Решавање је пресељено у скупштине, где је много лакше спровести пожељан менаџмент кварљивог посланичког персонала. Македонско Собрање је само са једним гласом специфичним методама намакнути изнад неопходне двотрећинске већине прихватило Преспански споразум.

* Печат, бр. 555, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 1. фебруар 2019. године, стр. 20-21.

У здању на атинској Синтагми, после одлагања гласања за сутрадан и ноћи у којој је све могуће, то је било за неколико гласова комотније.

Инстант народ и република

Тако је све гурнуто под тепих, али није решено. У чему је стварно проблем? Да ли је реаговао хеленски геополитички рефлекс против самоусађене тзв. Словенске опасности и (велико)државног окупљања „три Македоније“? Шта је истинска Македонија? Нису ли Грци у праву када тврде да је македонско име узурпирано из њихове баштине? Ако територија државоиде настале од најјужније бивше југословенске републике није Македонија, шта је онда (било) њено стварно име и шта су заиста у националном смислу (били) њени становници? Према Ј. Цвијићу, несумњиво водећем светском балканологу, доскорашња БЈР Македонија, у ствари, махом представља јужни део историјско-географске Старе Србије. Он сматра да „Македонија обухвата (...) поглавито средњи и доњи слив Вардара, крајеве око великих језера на Западу (Преспанско, Охридско *прим. М.С.*) и до Струме, негде Месте на Истоку.“ Из тога следи да би само предели од апроксимативне линије Охрид – Прилеп – Овче поље на северу, до Солуна и Егејског мора на југу могли да се сматрају историјско-географском облашћу Македонијом.

Већина истраживача спорила се крајем 19. и почетком 20. века да ли је словенско становништво које ту живи српске или бугарске националне припадности. С. Гопчевић, на пример, сматра да све до Солуна преовлађују Срби. Цвијић, међутим, уводи појам „Македонски Словени“ и тврди да се ради о „аморфној, архаичној, флотантној словенској маси“ без развијене националне свести, да међу њима нема трагова бугарског идентитета и да је једино историјско предање које су задржали управо српско – о Немањићима, нарочито о цару Душану, потом о Косовској бици, кнезу Лазару, Краљевићу Марку, све до Карађорђа. Будући да је недвосмислено утврдио како настајују само „пределе јужно од Прилепа“, значи да је северно од тог града становништво српско.

После Балканских ратова ти ослобођени крајеви кратко су били у саставу Краљевине Србије. Незалечивши последице сурове бугарске окупације 1915-1918, они су се нашли у југословенској, а не српској држави, да би потом уследила још једна расрбљујућа бугарска окупација. Ради „обуздавања“ српског чиниоца у „другој Југославији“ одмах је основана федерална јединица Македонија, чије је име протегнуто далеко изван стварног историјско-географског подручја. У њеним октроисаним границама „декрет-етногенезом“ проглашени су Македонци као једна од титоистичких „инстант-нација“. Ако се неко побунио, као на пример Срби из села тадашње општине Вратница у Тетовском срезу, лоше се провео.

Поцепаност и растрзаност

Настала је свеобухватна македонизација, која је имала задатак да избрише све српске трагове. Јужни српски дијалекти преименовани су у македонски језик, уз вештачко комбиновање српске лексике и бугарске граматике. Српско становништво је расељавано под „маском“ колонизације, завршеци српских презимена на *-ић* принудно су мењани у *-ски*, руинирани, уклањани или преименовани у македонске су српски културно-историјски споменици, мењани су топоними и просторни репери... Уз снажну подршку титоистичких југословенских власти, неканонски је 1967. формирана расколничка тзв. Македонска православна црква, али то није био очекивани завршни чин идентитетског и државотворног експеримента, већ још једно бреме које је у наслеђе преузела новоименована Северна Македонија.

Тешко је очекивати да ови процеси могу постати реверзибилни. На Балкану тавори једна неконсолидована, етно-просторно поцепана државолика творевина, у заблуди да ће уступцима одолети великоалбанској стихији. Иако припада Православној цивилизацији, безрезервно срљајући у евроатлантске организације Западне цивилизације, незауостављиво клизи у анархичну, растрзану „земљу с Јанусовим лицем“. У геополитичком смислу, њен положај је типичан баражни и тампонски. У служби је водеће глобалне силе, која настоји да посредством “Fort Krivolak” контролише

долину Вардара, али је у супротности са интересима суседа. И Албанија, и Бугарска, и Грчка од ње нешто траже или јој нешто оспоравају, а само Србија узмиче и прима ударце, пренебрегавајући да је то била њена етно-историјска и државна територија, те да и данас тамо има прворазредне геополитичке интересе. И да њен јужни сусед, макар се звао и Северна, и Македонија, само са Србијом има шансе за опстанак. А неће опстати признајући тзв. косовску независност, него повлачећи је.

(АНТИ)СЕЦЕСИОНИСТИЧКИ УЧИНАК*

Данас тзв. косовску независност признаје једва нешто више од половине чланица УН. Оне укупно чине само 29,1% становништва и 35,2% територије свих држава света. „Крива признања“ добила је силазни ток, показујући да је реверзибилност процеса могућа и да је то, такође, *реалност*.

Ускоро ће двадесетогодишњица од почетка агресије НАТО ради ампутације косовско-метохијског дела Србије. Прошло је и 11 година од самопроглашења тзв. косовске независности. Почетком априла НАТО ће обележити седамдесети рођендан. Али, биће то у знатно промењеним глобалним геополитичким околностима у односу на време када је педесет година постојања обележио 78 дана бесомучно испаљујући пројектиле не само на српске војне објекте и безбедносне снаге које су легитимно спречавале сецесионистичку оружану побуну, већ и на цивилно становништво, насеља, болнице, мостове, фабрике, комуникацијске системе.... Могао је то да чини тада, у условима апсолутног униполаризма, када се чинило да је атлантистички „потоп“ Запада незаустављив, а српски чинилац годинама уназад систематски исцрпљиван и пропагандно дехуманизован. Сада, када је мултиполаризација света далеко одмакла, онакво разобручено иживљавање над једним европским, словенским и православним народом тешко је замисливо.

Једна, али и друга реалност

Годишњице су прилика за свођење биланса. Докле се стигло у успостављању натовог арбанашке творевине? Да ли је „чаша до пола пуна или до пола празна“? *Реалност* је да илегалну *Republika e Kosovës* признаје и изграђује још увек водећа светска сила САД, праћена моћним и мање моћним вазалима – Канадом, већином ЕУ, латиноамеричким сателитима, афричким неоконијама, полузависним пацифичким и карибским острвима, те неким исламским државама. *Реалност*, такође, јесте да признање нису дали Русија, најпространија и ресурсима најбогатија држава света,

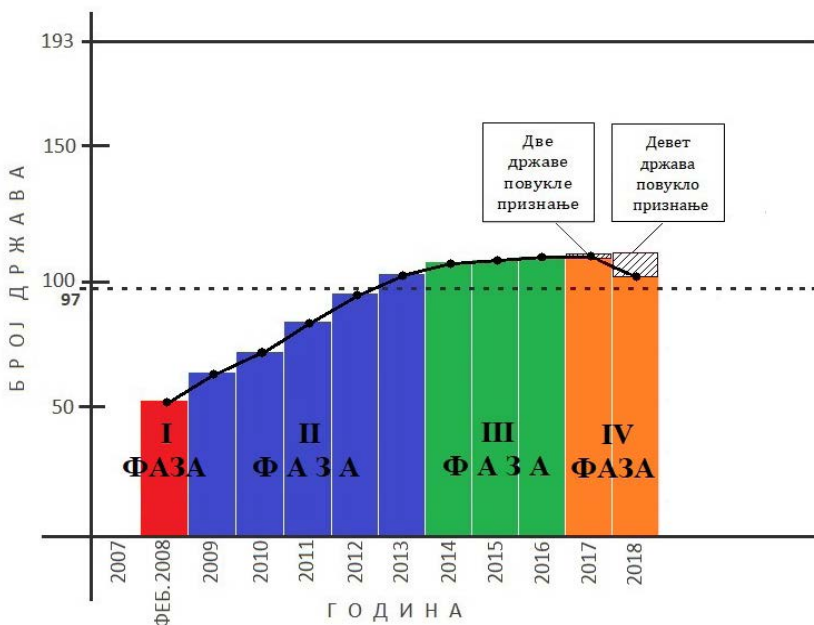
* Печат, бр. 557, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 15. фебруар 2019. године, стр. 20-21.

Кина и Индија, две најмногљудније државе света, Индинезија, популационо набројнија исламска земља, најмоћније и највеће државе Азије, Африке и Латинске Америке, БРИКС, Ватикан, пет чланица ЕУ, многе исламске земље...

Четири фазе

Тзв. косовска независност није заокружена и формализована чланством у УН, већ је тај процес у протеклих 11 година прошао кроз три фазе и ушао у четврту, која својим одмицањем све више постаје показатељ глобалних промена:

Фазе признавања тзв. косовске независности (2008-2018)

У првој фази, од 17. фебруара до краја 2008. године, догодио се „цунами“ признавања – за само десетак месеци „новорођенче“ на политичкој карти признало је 53 чланице УН, што је више од половине данашњих признања. Први, већ сутрадан по самопроглашењу, то су учинили главни

евроатлантски покровитељи арбанашког сецесионизма (САД, В. Британија, Француска), „очекиване“ исламске земље („братска“ Албанија, неоосманистичка Турска и окупирани, марионетски Авганистан), те Вашингтону потпуно подређена Костарика. Све тадашње чланице ЕУ које су признале тзв. косовску независност (22) дисциплиновано су то учиниле током 2008. (и Хрватска, примљена тек 2013.). Како би изоловао Србију, Западу је било посебно стало да исте године изнуди признање и од бивших југословенских република, а посебно болан ударац био је када је то постигао са Црном Гором и Македонијом (није успео са БиХ због противљења РС). За то време, политичко вођство Србије, изузимајући неколико дозираних, јалових акција, реаговало је „индукованом пасивношћу“.

Другу фазу одликовала је *инерција признања* – тзв. косовску независност у периоду 2009-2013. просечно годишње је признавало по десетак држава. Биле су то махом муслиманске азијске и афричке, те мале, али бројне, острвске пацифичке и карипске земље, осетљиве на притисак арбанашких сецесионистичких ментора и ратних савезника САД и ЕУ. Карактеристичне су државе које су прво одбијале да дају признање, али су промениле став са доласком нових режима после споља генерисаних „Арапских пролећа“ и насилних пучева (Египат, Јемен, Либија). Упоредо је текло пристрасно настојање Запада да самозвана *Republika e Kosovës* добије што више државних овлашћења одузетих од Србије и легализује међународни статус. Инфилтрирани ЕУЛЕКС, под маском „статусне неутралности“, градио је косовску државност, а своју управу прво разливао у оне делове Покрајине где се задржала српска власт, да би је онда трансферисао на арбанашку. Ни опорављена Русија, ни ојачала Кина, које су биле „разоружане“ извлачењем косовско-метохијског проблема из СБ УН и пребацавањем у делокруг ЕУ, против тога ништа ефикасно нису могле да учине, али су јасно показивале да тзв. косовска независност није *sui generis*, већ *преседан* око кога ће се свет све више поларизовати. Парадигму дефанзивне, губитничке позиције званичне Србије представљао је Бриселски споразум из априла 2013., у коме се нигде не помиње нити Србија, нити њен Устав и закони, нити Резолуција 1244 СБ УН која

гарантује српски суверенитет, већ се на више места изричито наводи сагласје са „косовским прописима“, „правним системом Косова“, „централним властима Косова“...

У трећој фази уследило је успоравање признања – за три године (2014-2016.) само седам малих држава је уважило *реалност* настанка нове државе. Запад је очигледно све теже проналазио следбенике свог пројекта. Разлог је не само суочавање многих земаља са сепаратистичким нарушавањем сопственог територијалног интегритета, већ и њихова свест да глобални геополитички расед између проатлантисичког и антиатлантисичког света постаје све дубљи. Клатно моћи убрзано се померало у корист сила које не признају тзв. косовску независност и супротстављају се Западу. Српска политичка номенклатура трагично је каснила да ту чињеницу угради у своје „косовско деловање“, будући да је и даље остала талац формула „и Косово и ЕУ“, „безалтернативног европског пута“ и „стратешког партнерства“ са САД и ЕУ. И док „привремене власти у Приштини“ нису реализовале ништа од одредби Бриселског споразума које се односе, на пример, на Заједницу српских општина, званични Београд је укинуо, распустио и одрекао се полиције, цивилне заштите, судства, изборног система и других прерогатива српске државе у њеном *de iure* косовско-метохијском делу. Испоставило се да је Заједница српских општина, коју више нико и не помиње, била „смоквин лист“ за саморазвлашћивање Србије.

Четврта фаза карактеристична је по *повлачењу признања*, што практично потврђује да тзв. независност Косова није „завршен посао“. Међународни аларм за преиспитивање арбанашког сецесионизма упалио се 2017. поводом „каталонског случаја“. Иако се те године наставило успоравање признања јер су га дале само две државе, уследила су и прва два повлачења – Суринама и Гвинеје Бисао (некада се помиње да је први био Сао Томе и Принципе, али радило се о „демантовању признања“). Следеће, 2018. године, признала је само једна (Барбадос), а повукло девет држава, међу којима су биле и оне простране и многољудне као што су Папуа Нова Гвинеја и Мадагаскар. Почетком 2019. и Палау се изјаснио да ће преиспитати своју одлуку о признању. Илегална *Republika e Kosovës* почела је да трпи поразе и приликом покушаја да уђе

у међународне институције (Интерпол, УНЕСКО), а шокирани Вашингтон и Брисел су за то оптуживали Русију у контексту Новог Хладног рата и ширења њеног „малигног утицаја“ на Балкану. Међутим, очигледни успеси српске дипломатије не би смели да се задрже на обарању броја признања испод психолошке границе од 100 или 96 (половина чланица УН) само „како би се Приштина приволела на компромис“, већ да се тзв. косовска независност обесмисли свођењем тог броја на педесетак, који би обухватио махом чланице евроатлантских интеграција, њихове (не)вољне следбенике раштркане широм света и исламском солидарношћу мотивисане режиме.

(Не)признавање тзв. косовске независности као индикатор
необиполаризма (2018.)

Стрпљен-спасен

Данас тзв. косовску независност признаје једва нешто више од половине чланица УН. Оне укупно чине само 29,1% становништва и 35,2% територије свих држава света. Ако је „крива признања“ добила силазни ток, показујући да је реверзибилност процеса могућа и да је то, такође, *реалност*, чему залагање делова српске политичке и интелектуалне елите

да се „одрекнемо Косова“? Зашто се сада инсистира на лажном, губитничком „компромису“ када број арбанашког становништва рапидно опада услед смањеног природног прираштаја и таласа економске емиграције, а њихова политичка класа се суочава са неслогом, интересним сукобима и оптужбама за криминал и ратне злочине? Да ли је у српском интересу тежња за „коначним решењем“ сада када су спонзори арбанашког сецесионизма – САД и ЕУ – све више опхрвани деклинизмом на глобалном и нестабилношћу на унутрашњем плану? Зар не би требало сачекати још повољнији геополитички timing за решавање тако важног питања када је све очигледније да (не) признавање тзв. косовске независности постаје специфичан индикатор необиполарне поделе света на проатлантистички и антиатлантистички блок? Има ли Србија разлога за журбу када се већ назире премештање арене глобалног надметања са евроазијског мега-копна у америчко „унутрашње двориште“ (Венецуела)? Зашто наставак „дијалога са Приштином“ условљавати само ионако извесним укидањем „такси“, а прећуткивати арбанашке оружане снаге, укидање границе са Албанијом, претње насилним уједињењем Митровице, отимачину Трепче и друге имовине, онемогућавање повратка српских прогнанника, бирократско блокирање хуманитарне помоћи...? Уосталом, због чега се уопште „распакује пакет“ разграничења, размене територија и поделе Косова и Метохије када је то по Уставу и Резолуцији 1244 СБ УН саставни део Србије, на чему, апсурдно, више инсистира српска Црква него српска Држава?

ДЕМОКРАТИЈА vs. ГЕОПОЛИТИКА*

Демократија није савршена, али до сада није измишљен бољи политички систем! Често може да се чује овакав или сличан хвалоспев феномену који је од уобичајеног тумачења о владавини народа и идеала за који је проливано много крви, прешао пут до култа, готово религије, доспевши данас до изопачења и сопствене супротности.

Под маском „демократских вредности“ крију се најсуровије надметање за преузимање власти, освајање тржишта, наметање дужничког ропства, отимање природних ресурса, контрола медија, преобликовање људске свести... Ко се прогласи демократом и за то обезбеди подршку Запада као „светионика демократије“, тај стиче ненадокнадиву међународно-политичку предност и добија одрешене руке за свакаква непочинства – од успостављања ауторитарног режима и пљачке незамисливих размера, до оружане агресије и прогона читавих народа. Стога је демократија постала толико искомпромитовна категорија да се све више посматра са подсмехом, али и са страхопоштовањем.

Демократска деструкција

Демократија, нарочито у судару са геополитиком, показује сву своју слабост. Што су геополитички интереси доминантнији (а увек јесу), тим горе по демократију. Срби су се с том чињеницом одавно суочили, али им је све постало кристално јасно почетком југословенске кризе. Зар није било *демократскије* да се први вишестраначки избори одрже јединствено, у читавој сувереној и међународно признатој држави Југославији, него фрагментарно – по њеним појединачним федералним јединицама. А зашто нису? Зато што се у условима краха титоизма враћао национални идентитет као кључни кохезиони чинилац, а то би приликом избора могло да се манифестује у виду српског не само политичког, већ и територијалног јединства. Са геополитичког становишта атлантистичког Запада и њихових локалних експонената, то

* Печат, бр. 559, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 1. март 2019. године, стр. 16-17.

је било недопустиво јер би тако престао да важи „рецепт“ *Слаба Србија* (Срби у целини) – *јака Југославија*. Управо у томе би требало тражити кључни разлог зашто је за „принцип“ растакања ионако неодрживе југословенске државе Бадинтерова комисија узела никада верификоване једнопартијске, комунистичке међурепубличке међе уместо демократско изјашњавање конститутивних народа (не и националних мањина) у којој и каквој држави желе да живе. Није баш демократски, али јесте геополитички!

Убрзо је уследила потврда да се није радило о случајности и преседану, већ о антисрпском и превентивном антируском геополитичком подухвату. У првој прилици која се указала, Хрватска је, „демократски“, лишила Србе статуса конститутивног народа, већ раније показујући да ће „коначно решење“ бити расрбљавање простора на проверени, тротрећински начин. Њен председник и „врховник“ водеће странке, која је у свом називу садржала реч *демократска* мада је била неоушаста, пред (привремено) епилог у „Олуји“ поручио је како треба нанети такве ударце „да Срби практично нестану“. Јер, требало је од Срба очистити „меки трбух Хрватске“ и припремити „геополитичку слагалицу хрватске *потковице* и *б-х троугла*“. Везивањем застава успостављена је симбиоза интереса са водећом муслиманском странком БиХ, која је, такође, имала реч *демократска* у свом називу, иако није скривала своју милитантну исламско-фундаменталистичку природу. Заједнички је организован референдум, упркос одсуства демократског легитимитета због бојкота Срба као конститутивног народа. Али, ко је марио за демократију када је требало постићи геополитички циљ – независну и антисрпску БиХ махом под муслиманском контролом – упркос чињеници да су представљали апсолутну већину само на 1/4 њене територије. И за све то стизала је подршка од „старих демократија“ – из Берлина, Лондона, Париза, Вашингтона... И Рима, наравно!

„Геополитичка демократија“

Развејавање српских илузија о демократији наставило се суровом оружаном агресијом (наравно) демократских земаља

у саставу НАТО на СРЈ, и то без одобрења СБ УН. Надмоћ геополитике над демократијом огледала се како у подршци криминално-терористичкој групацији да изврши сецесију косовско-метохијског дела Србије, тако и у очигледном циљу да се најмоћнија светска сила насилно стационира у тој „основној српској земљи“ (С. Божић), тј. у средишту Балкана. Наставило се споља финансираном револуцијом уз помоћ за превратничке послове обучене организације, којој је припадао „отац нације“ као доказани борац за демократију. Демолирањем скупштине и спаљивањем изборних листића ритуално је „избрисан српски вирус“. Али то није било довољно јер се Запад згрануо опоравком Русије и уплашио њеним „малигним“ повратком на Балкан. Стога је „менаџментом референдума“ успео да демократски одвоји Црну Гору од Србије. Тако је Србију лишио немерљивог геополитичког квалитета – приступа мору – а Црну Гору „преумио“ не само у антисрпског, него и у антируског пиона. У таквој земљи постало је могуће да председник владе изјави како се 85 посто становништва противило признању тзв. косовске независности, али су власти ипак то учиниле јер су „имале визију“. Нису се држали демократије „као пијан плота“, али је визија била геополитичка – (не)вољно чланство у НАТО.

Да „креативно тумачење“ демократије постаје важан инструмент постмодерне геополитике доказао је тзв. македонски случај. Када је НАТО пожурio да у долини Вардара предухитри и пресече руске и кинеске векторе, склоњени су некооперативни представници легитимне власти и „бајпасовани“ резултати неуспешног референдума где је више од 63 посто неизашлих фактички рекло НЕ како промени имена земље, тако и њеном укључивању у ЕУ и НАТО! Тешко је демократију супротсавити „револуцијама гњидастих боја“ (Б. Братина). „Механизам“ се примењује широм Империји нелојалног света. У Венецуели, на пример, иако постоји демократски изабрани председник, за „калифа уместо калифа“ прогласио се председник парламента. Хитро га је признао демократски, атланстички Запад са неколицином сателита. Тај питомец је „на правој страни историје“ првенствено зато што ће гарантовати да његова земља неће бити „трула јабука у корпи добрих јабука“ латиноамеричког „задњег дворишта“ САД. А има ту још и огромних резерви нафте, злата...

Аналогно косовско-метохијском делу Србије, позиционираном у „геополитичкој макро-тврђави” Верига света и пребогатој лигнитом, оловом, цинком...

ХРВАТСКА ГЕОПОЛИТИЧКА „ЧЕЉУСТ“*

Хрватска садашњи изглед територије има захваљујући „лепку“ који чине делови српских земаља. Да у њу нису укључене Барања, источна Славонија, западни Срем, западна Славонија, Банија, Кордун, Лика и северозападна Далмација – Хрватска не би могла да постоји у садашњим контурама, нити би имала какву-такву компактност.

Сплитски покушај линча неколико Звездиних ватерполиста и ритуално спаљивање лутке која је представљала политичког лидера Срба у Хрватској поново су нас, као, изненадили. И по неписаном правилу, уследила су анестезирајућа реаговања да се не ради о хрватском шовинистичком континуитету, већ о инциденту, да нападачи нису задојени неоусташством, него су само група хулигана, да то не сме да поремети добросуседске односе, да се очекује реаговање ЕУ чији је Хрватска члан... И да ће, упркос свему, велики број Срба и овога лета одмор провести на хрватском приморју. Све се завршава више поражавајућом констатацијом него питањем: „Зашто нас и даље мрзе кад је српско питање у Хрватској решено?“ Ако Срби стварно *мисле* да је решено, Хрвати *знају* да није.

„Склепана земља“

Хрвати су „склепан народ“, како каже Б. Виолић, један од водећих хрватских редитеља, али то још више важи за данашњу државу Хрватску. Будући да је формирана од различитих области у којима је становништво накнадно добијало хрватски национални идентитет на римокатоличкој основи или је хрватизовано од присилно унијаћених и католичених Срба, Хрватска садашњи изглед територије има захваљујући „лепку“ који творе делови српских земаља. Да у њу нису укључене Барања, источна Славонија, западни Срем, западна Славонија, Банија, Кордун, Лика и северозападна Далмација – Хрватска не би могла да постоји у садашњим контурама, нити би имала какву-такву компактност. Њена љуштураста просторна морфографија се често упоређује са „кифлом“,

* Печат, бр. 561, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 15. март 2019. године, стр. 32-33.

„перецом“, „бумерангом“, „маказама“... Конкавност територије („хрватски меки трбух“) и мала стратегијска дубина на свим секторима чине је осетљивом на пресецање и фрагментацију. Та чињеница, уз још више изражен лучни и дисперзни размештај хрватског становништва, производи геополитички хендикеп из кога настаје експанзионистичка, злочиначка агресивност према Србима као „реметилачком фактору“.

Хрватска нетрпељивост према српским „шизматичима“ има религијско-цивилизацијске корене, али је њен геополитички смисао најбоље артикулисао још др Иво Пилар (1874-1933). По њему се данас зове загребачки Институт друштвених знаности, а међу Србима нема упоредиве личности нити је замисливо да би по некој сличној могао да носи име, на пример, београдски Институт друштвених наука. Великохрватске претензије до данас се нису суштински промениле, иако у различитим варијантама подразумевају мање или веће територијалне домете. Њихово савремено и неупитно полазиште јесте Хрватска у садашњем територијалном облику, који се схвата као императив за геополитичко понашање. Са хрватском „потковицом“, тобоже природно и нужно, а по принципу „слагалице“, геодетерминистички се уклапа Б-Х „троугао“. Али, да би се направила форма хрватска држава „у повјесним границама“, непремостива препрека су Срби западно од Дрине. Стога, тај „вражји накот“ мора бити уклоњен. У фигуративном, али и практичном геополитичком смислу, Хрватска обликом своје територије представља претеће разјапљену „челуост“ којом се с југа и севера обухватају српске области у БиХ и Хрватској. Њену „горњу вилицу“ чини тзв. Панонска Хрватска (Славонија, Загорје, горње и средње Покупље), а „доњу вилицу“ тзв. Јадранска Хрватска (Истра са Кварнером, Далмација, Дубровник). Две „вилнице“ спајају се у геостратегијски веома важаном и осетљивом карловачком „зглобу“.

„Зуби разјапљене челуости“

Из позиције сталне отворености, хрватска „челуост“ тежи да постигне „природно стање“ склопљености, тј. да „одгризе“ српски простор западно од Дрине. Ка том геополитичком циљу усмерени су сви „зуби“ и једне и друге „вилнице“. Тамо где

су они слаби или непостојећи, као на пример „секутићи“ у Подрињу, злоупотреба се муслиманско „хрватско цвијеће“. Муслиманска помоћ у централној Босни потребна је и хрватским „очњацима“ који су „загризли“ стратешки важну Посавину („Коридор“) и доминантну Купрешку висораван. За „кутњаке“ се већ сматрало да су обавили посао вршећи расрбљавање с једне стране западне Славоније, а с друге стране Лике и северозападне Далмације. А „умњаци“ већ губе своју функцију, будући да се мисли како су српске области Банија и Кордун готово „прогутане“. Овај геополитички механизам у пракси је на геноцидан начин примењен у време НДХ, потом је перфидно, али ефикасно мирнодопски функционисао током титоистичке Југославије, да би од 1991. уследио покушај његове реализације у сецесионистичком и верско-грађанском рату. На почетку, Срби су се томе релативно успешно супротставили, али су упали у замку наметнутог дуготрајног оружаног сукоба против својих југословенских супарника подржаних од Запада.

И уместо да хрватска геополитичка „чељуст“ буде благовремено сломљена, дозвољено је да она опстане и уз муслиманску помоћ 1995. запрети да се склопи не само заузимањем Републике Српске Крајине, већ и окруживањем западног дела Републике Српске. Али, то је било „за оног (геополитичког) вакта“, када су Срби били на глобалном „брисаном простору“! Мултиполаризација света и релативно опадање моћи хрватских ментора, с једне стране, а опстанак и каква-таква консолидација српског чиниоца, упркос огромних демографских и просторних губитака, с друге стране, чини србофобију кључним елементом хрватске стратешке културе. Сходно томе, основни узрок настављања разобрученог хрватског напада на све српско јесте паничан страх од неминовне геополитичке будућности.

ДРЖАВОТВОРНА ФАЗА ИЛИ РАДОВАНОВА БУНА*

Главни циљ Запада јесте да српство сведе на (уже) србијанство, тј. да се српски геополитички чинилац просторно редукује на „безопасну меру“ – од Дрине на западу до Старе планине на истоку и од Саве и Дунава на северу до Копаоника на југу.

Први председник Републике Српске је пресудом „Механизма“ у Хагу добио нову казну – доживотну робију. Да ли ико сумња да исто чека и првог команданта Главног штаба Војске Републике Српске? Готово целокупна политичка, војна и полицијска руководства Републике Српске Крајине, Републике Српске и Србије осуђена су на драконске казне за разна кривична дела, која наткриљује неухватљиви, магловити, аморфни „удружени злочиначки подухват“. С друге стране, хрватски челници су званично проглашени невиним, иако су извршили етничко чишћење Срба из урбаних средина и крајева Хрватске где није било сукоба, а потом у *Олуји* „нанели такве ударце да Срби практично нестану“ (Туђман) са крајишке територије (под заштитом УН!). Штавише, Хрватска је за „одличан успех и примерно владање“ награђена укључењем у НАТО и ЕУ. У ствари, баш зато су њихови лидери и проглашени невиним. Аналогно су прошле и муслиманске вође, као да није било покоља српских цивила у Подрињу и као да Срби и даље идилично живе у Сарајеву, Бихаћу, Мостару, Тузли, Зеници...

„Обуздати“ Србе

Шта је прави разлог антисрпског става Запада током читавог процеса растакања Југославије и пристрасних пресуда Хашког суда, кога многи правници сматрају политичким? То је егземпларно каштиговање српског чиниоца за дрскост да се супротстави хладноратовском победнику у његовом геополитичком редизајнирању Балкана! Да ли су Срби могли другачије, мудрије, далековидије, ефикасније? Није ли било национално зрелије и корисније повинovati се глобалном лидеру у напону снаге, који је са европским вазалима

* Печат, бр. 563, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 29. март 2019. године, стр. 33.

градио нови, униполарни свет? Ако је пад Берлинског зида игнорисан идеолошки, како се уопште на тај епохални догађај могло одговорити геополитички? На тријумфалистичко, експанзионистичко и ултимативно „ил’ ми се поклони, ил’ ми се уклони“ Запада, шта је требало Срби да учине, будући да су у (пост)југословенској „подели улога“ унапред учитани као балканска предстража „будуће, опорављене Русије“ (Бжежински) и означени као негативци? За кога је у то време могао да се „веже српски чамац“ када је „брод“ једног од евентуалних савезника, оног словенско-православног, доживео бродолом и сам једва успевао да „ка обали плови“ (Оцић), а други, грандиозно пројектован, још био у далекоисточном бродоградилушту и није могао да крене на „свилени пут“?

Не би требало заборавити: „непристојна понуда“ српском народу, као најбројнијем, најраспрострањенијем и за стварање заједничке државе најзаслужнијем, била је да беспоговорно пристане и на фрагментацију националног корпуса републичким границама (испоставиће се – и покрајинским) које прерастају у државне. Било је то питање виталног српског интереса: мирно прихватити остатак у једној неусташкој и другој исламско-фундаменталистичкој држави са извесном судбином подређеног и временом елиминисаног народа, или се борити за опстанак и стварање сопствених политичко-територијалних јединица као јединог ефикасног облика националне заштите. Не-српски југословенски конституенци (првенствено хрватски и муслимански), настојећи да задрже инерцију титоистички дефинисаног слабљења Срба, никако нису могли да прихвате српску равноправност и интегралност. Још мање је на то био спреман Запад, који је српску демократску вољу и државотворни покрет анатемисао као великосрпску пошаст, буђење империјалног духа недопустивог за један мали народ на Балкану и нарушавање кредибилитета глобалне Империје.

Српство или (уже)србијанство

Управо то је суштински смисао оптужбе за „удружени злочиначки подухват“, против кога су, онда, сва средства дозвољена. Трбало га је сасећи у корену како не би постао

пример другима. Елиминисање „труле јабуке у корпи добрих јабука“ и „брисање српског вируса“ спроводи се како тада, тако и данас. Због тога се криминализују не само српски политички и војни лидери, већ не престају покушаји да се баца љага на читав српски народ. Далекосежна намера је да се тиме превентивно инхибира неки будући српски покушај решавања националног питања када околности буду повољне и да се поништи српски пијемонтски капацитет који би могао да привуче „инстант нације“ (Екмечић) – првенствено муслиманску/бошњачку (да би се томе поставила трајна препрека индукована је „Сребреница“). Главни циљ јесте да се српство сведе на (уже) србијанство, тј. да се српски геополитички чинилац просторно редукује на „безопасну меру“ – од Дрине на западу до Старе планине на истоку и од Саве и Дунава на северу до Копаоника на југу. Зато се, с времена на време, проблематизује статус Војводине и Рашке области, зато Запад упорно покушава да ампутира косовско-метохијски део Србије, зато је НАТО извршио агресију 1999, зато је уништена Република Српска Крајина, зато је Република Српска редукована на дејтонско-париске габарите, са инсталираним Дистриктом Брчко као „маказама над пупчаником“, и изложена сталним претњама да ће бити укинута јер је „геноцидна творевина“. Суочавање са овим геополитичким ребусима из недавне прошлости биће предуслов суочавања са будућношћу: да ли ће наша деца за сто година учити како је Република Српска била једна фаза у стварању *интегралне српске државе* или временом угушена *Радованова буна*.

НАТО: ИНФУЗИЈА ЗА ИСЛУЖЕНОГ ВЕТЕРАНА*

Инхибирајући страх свет је почео да превазилази управо 1999. Ако су готово читаву деценију исцрпљивани Срби издражали 78 дана, цену евентуалне копнене агресије подигли до неприхватљивости и дали пример да је отпор могућ, шта би тек било да САД и њихови северноатлантски вазали крену на Русију, Кину, Иран?

Emeritus! Данас се овај појам користи махом за угледне универзитетске професоре на крају каријере, који остају у настави, иако би требало да буду у пензији. У старом Риму тако су означавали заслужне ратнике после завршетка војне службе. Да ли је данашњи „глобални легионар“ – НАТО – већ постао ислужени ветеран? Почетком априла 2019. ушао је у осму деценију живота, а и даље покушава да о(п)стане на бојном пољу. Дичи се искуством стеченим у време Хладног рата, слови за успешног извођача униполарних радова и стално проналази себи посао интервенишући против земаља проглашених за „осовину зла“. Сугерише како је неопходан у неохладноратовском сучељавању Запада са Русијом, препоручујући се и као једини ефикасан заштитник беспомоћне Европе од надолazeће Кине. Своју виталност жели да манифестује не прекидајући ширење према истоку и најављује укључење закавказке Грузије (Столтенберг), у „меком трбуху“ Русије. Истовремено, обзнањује и да је на трагу „еликсира младости“ у свом јужноамеричком „унутрашњем дворишту“, рачунајући на Бразил (Трамп).

Чему НАТО, тај рудимент Хладног рата?

Инфузија може НАТО не само да одржи у животу, него и да га још извесно време учини опасним за глобалне супарнике. Али, супротно очекивањима, инхибирајући страх свет је почео да превазилази управо 1999. Ако су готово читаву деценију исцрпљивани Срби издражали 78 дана, цену евентуалне копнене агресије подигли до неприхватљивости

* Печат, бр. 565, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 12. април 2019. године, стр. 17.

и дали пример да је отпор могућ, шта би тек било да САД и њихови северноатлантски вазали крену на Русију, Кину, Иран? Кредибилитет „Империје“ доводе у питање и регионални, чак и мали „варвари“. Пукотине унутар Алијансе су се умножавале и увећавале до граница само формалног чланства. Турски „султан“, од покушаја гуленистичког пуча, отворено показује да ће подићи „јужно сидро НАТО“. Јеретичка набавка руских С-400, а не америчких система, само је један показатељ да у времену које долази геополитички преобраћеници неће бити реткост. Већини европских чланица на памет не пада да плаћају захтевану чланарину. Зашто би, када руске опасности нема, али има руског гаса и тржишта. Чиме то Русија угрожава Португалију и Шпанију? Прети ли руско оружје Италији и Луксембургу? Зар Немачка бојазан испољава Северним током 1 и 2? Само још у Рамсфелдовој „новој“ Европи може да прође англосаксонска прича о „руској опасности“.

САД и европски вазали

Улази ли НАТО, редефинисан, у нову развојну фазу или је на неминовној низбрдици? Још неко време остаће његова улога инструмента за што дуже очување атлантистичког, таласократског униполаризма, тј. Рах Америсана као другог имена за глобализам. И даље ће бити „тврди“ чинилац моћи за наметање свету тзв. западних вредности и ширење Западне цивилизације, првенствено на рачун Православне. Служиће као оруђе интервенционизма, нарочито у исламском свету како би га задржао у статусу објекта, а не субјекта светске геополитике. Његов предводник од евроазијских сила – Русије и Кине – експлицитно захтева „немешање у западну хемисферу“, одједном се сетивши Монроове доктрине. Према европским савезницима односиће се асиметрично: на један начин, са Великом Британијом, која излази из ЕУ, али остаје у НАТО, са обновљеном улогом „природног америчког носача авиона уз западну обалу Евроазије“; на други начин, са „старом“ Европом, где ће се све отвореније постављати питање финансирања, ангажовања у операцијама и самог чланства, те јачати НАТО-скептицизам; на трећи начин, са посткомунистичким чланицама, међу којима ће расти индукована русо-фобија и

сино-фобија, јачати НАТО-ентузијазам у режији инсталиране елите и до изражаја доћи баражна улога „Иницијативе три мора“ са теменима у Пољској, Хрватској и Румунији.

Балканска НАТО-мисија

Важну инјекцију виталности НАТО очекује на Балкану тако што ће суцесивно обухватити читав његов простор. Вођен кључним интересом – да спречи руски „малигни утицај“ у непокривеној позадини и лукаву, али ништа мање опасну кинеску „офанзиву шарма“ – већ је готово извршио два геополитичка налога. *Један* циљ јесте да контролише обале и приобаља ивичних балканских мора. Ранијим чланством Грчке и Турске, потом ширењем 2004. на Словенију, Румунију и Бугарску, те пријемом 2009. Хрватске и Албаније, а 2017. и Црне Горе, атлантистичко, таласократско затварање Балкана је обављено (остао је још мали неумски *panhandle* БиХ). *Други* задатак, да се инфилтрира у „срце“ Балкана, такође је практично остварио. Уклињавање је извршено вектором од Егејске акваторије, вардарским правцем, до косовско-метохијског дела Србије, базе „Бондстил“ и приштинског аеродрома Слатина (сада под милитантно симболичним именом „Адем Јашари“). Исто је постигао и од Отрантских врата и албанске обале Јадрана, дримским павцем, до Приштине (сада у виду ауто-пута Драч-Приштина/-Ниш?/, под квазипацифистички симболичним називом „Ибрахим Ругова“).

Међутим, остао је „незавршен посао на Балкану“, како често подвлаче вашингтонски и бриселски званичници. Српски чинилац, иако пропагандно анатемисан, војно-економски ослабљен, територијално редукован и геополитички окружен, за сада наставља да пружа отпор на два дела истог фронта – неће да призна тзв. косовску независност, нити да уђе у НАТО. Та *балканска међа* представља разделну линију од које „вирус одбијања“ почиње да се шири светом и напада „имунитет лојалности“.

РЕВИЗИЈА „НЕАДЕКВАТНИХ ГРАНИЦА“*

Промену државне границе резолутно искључују Црква и надмоћна већина народа, коју репрезентују апатински основци, одговарајући са „Косово је Србија“ на карту Србије без њеног косовско-метохијског дела приказану на „предавању“ америчког амбасадора у њиховој школи.

Лимологија, наука о границама, није код нас баш заступљена, а требало би. Јер, на Балкану се све „врти“ око граница. Када се разиђе пропагандна магла о компресији света који се претвара у глобално село (где би, ваљда, државе требало да постану засеоци и махале), остаје геополитички *perpetuum mobile* – надметање за простор и границе. Они који су на то указивали још на почетку растакања СФРЈ, често су анатемисани као заговорници идеологије „крви и тла“ како не би узнемиравали јавност да је суштина српског питања – геополитичка. Инсистирајући на тези да територије нису битне и да у уједињеној Европи границе, тобоже, неће постојати, *демократски* Запад је по цену рата наметнуо *недемократске*, тзв. АВНОЈ-ске међе. У ствари, читав проблем хроничне постјугословенске нестабилности може се поједностављено свести на „неадекватне границе“ (С. Хантингтон).

Селективни принципи разграничења

У југословенском случају, „неадекватност“ проистиче из чињенице да је унутрашња политичко-територијална структура државе успостављена селективним непоштовањем етничког принципа разграничења, тј. неуважавањем граница просторног размештаја *конститутивних народа* – најпре Срба. То је резултат титоистичког подухвата да се српски чинилац „обузда“ популационо-просторним сажимањем и фрагментацијом како би се одржала не само вештачка кохезија заједничке државе, него и њена антируска геополитичка функција током биполаризма. Са деструкцијом Југославије, Бадинтерова комисија пресудила је да партијски октроисане границе федералних јединица постају државне. Тако је, потезом

* Печат, бр. 567, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 26. април 2019. године, стр. 19.

пера, цементиранала подељеност српских земаља, остављајући српски народ историјски већ доживљеној и поново намењеној злој судбини. То није било довољно, него је касније примењено и на једној аутономној покрајини како би се она ампутирала из састава Србије. Сва упозорења да ће управо неприкладне границе одвести у ратни сукоб и постати прави узрок хроничне нестабилности Балкана тврдоглаво су одбијана. Донедавно!

Границе – узрок дисфункционалности Балкана

Дух из боце јесте пуштен када су неупитним проглашене унутрашње, а не спољашње, међународно признате границе Југославије, али тај „преседан“ униполарни лидер дуго је држао под контролом. Међутим, уследили су Јужна Осетија, Абхазија, Крим, Новорусија, Каталонија... „Парању цемпера“ не види се крај. За сада се стигло до поруке о „италијанској Истри и Далмацији“ никог другог него председника Европског парламента А. Тајанија, те америчког признавања окупиране Голанске висоравни за саставни део Израела потписом председника Д. Трампа. Коначно, и у „Југосфери“ начета је та табу-тема јер је постало очигледно да нису спорни само поједини сектори граничних линија (Пирански залив, Трдинов врх, Дунав, Неум, Костајница, Превлака, Дрина...), већ укупне границе и начин на који су настале. Лед је пробио Т. Лес, нижерангирани британски дипломата (службовао и у БиХ), када је крајем 2016. у *Foreign Affairs*-у написао да су главни узрок „дисфункционалности на Балкану“ управо АВНОЈ-ске границе и да би их, стога, требало мењати. Његов предлог подразумева да ревизију артикулише Запад пре него што то учини неко други, а заснива се на комбинацији наслеђеног „титоистичког принципа“, фактичке контроле простора и уважавања тренутне етно-просторне слике настале масовним принудним миграцијама. Наравно, у томе би најбоље прошли „подизвођачи балканских геополитичких радова“ у име Запада – Хрвати и Арбанаси – док би Срби добили нефункционалну, некомпактну и тешко одрживу великодржавну илузију, проблематичних, предугачких, разуђених граница.

Зна се где је граница

Убрзо су се охрабрили и локални политички прваци. С једне стране, тренутно председавајући трочланог председништва БиХ уверен је да ће Срби једног дана живети у истој држави и сматра да граница на Дрини не треба да постоји (симболично је испијајући као чашу воде). С друге стране, председавајући Савета министара исте земље тврди да ће Дрина остати граница „до Судњег дана“. Док арбанашке вође из Тиране и Приштине бришу границу између Албаније и Србије, званичници из Београда предлажу „компромисно решење“ косовско-метохијског питања поделом, разграничењем, корекцијом границе или чак разменом територија, јер се, ето, не зна где је линија која треба да се брани. И првима и другима одговара један од хероја са Кошара да је тачно знао где се она налази и где се брани – од Паштрика, преко Кошара, до Проклетија. Промену државне границе резолутно искључују Црква и надмоћна већина народа, коју репрезентују апатински основци, реагујући са „Косово је Србија“ на карту Србије без њеног косовско-метохијског дела приказану на „предавању“ америчког амбасадора у њиховој школи. У ствари, уместо наседања на „препарирање јавности“, потребно је вратити се суштини – право рedefинисање садашњих „неадекватних граница“ унутар постјугословенског простора је нужно и биће могуће као резултат промене глобалног поретка и „балканског субпоретка“. Срби за тај тренутак могу да се припремају и у томе активно учествују или да пасивно, као „реалност“, а ради „мира и стабилности“, пристану и на ову, најновију фазу хрватског и арбанашког запоседања српских земаља. До следеће прилике када ће они опет померити границе.

КОСОВИЗАЦИЈА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ*

Досељавање огромних размера из исламског света ка Европи представља један од савремених мегатрендова. Нису ретке процене да се ради о „Новој Великој сеоби“ и „муслиманској најезди“, а у геополитичком смислу о „миграционом цихаду“ ради заузимања простора демографски регресивне, декадентне, постхришћанске, деклинистичке Европе.

Западни изасланици, нарочито бриселократски, често сугеришу Србима да забораве прошлост и окрену се будућности. У томе наилазе на безрезервно одобравање домаћих модернизатора и евро-ентузијаста, укључујући и самопроглашене политичке визионаре. Али, гледају ли европски лидери у сопствену будућност? Сумња у сам опстанак ЕУ постаје све присутнија. Песимизам одавно провејава у погледима на економске перспективе, енергетске потребе, одржавање социјалног мира, очувања тзв. европских вредности, безбедносне претње, етничке тензије и трајност граница. Посебно алармантно јесте питање демографских перспектива ЕУ у целини и њених појединачних чланица. Е, ту они који износе чињенице и упозоравају на могуће последице већ улазе у „забран“ тзв. политичке коректности, где могу лако да зараде етикету десничара, фашиста, расиста, шовиниста, екстремиста, популиста, ксенофоба... Тако се недавно провео аустријски вицеканцелар када је упозорио како у својој земљи неће дозволити „измену становништва“.

Етничка супституција

Досељавање огромних размера, махом из исламског света ка Европи, представља један од савремених мегатрендова. Нису ретке процене да се ради о „Новој Великој сеоби“ и „муслиманској најезди“, а у геополитичком смислу о „миграционом цихаду“ ради заузимања простора демографски регресивне, декадентне, постхришћанске, деклинистичке Европе. Еквивалентно Цвијићевој терминологији за балканска метанастазичка кретања становништва, јасно могу да се

* Печат, бр. 569, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 17. мај 2019. године, стр. 18-19.

идентификују главне миграционе *струје* (блискоисточна, либијска и магрeбска), миграционе *вратнице* (егејско-босфорска, сицилијанска и гeбралтарска), миграциони *путеви*, тј. руте (балкански, апенински, иберијски) и главне *земље колонизације* (Француска, Немачка, В. Британија, Белгија, Аустрија, Шведска). Сада је то већ прерасло у свеобухватан имиграциони „Велики потоп“, који са већ присутном, а релативно бројном, младом, високо репродуктивном, религијски искључивом и асимилацији (интеграцији) несклоном муслиманском популацијом, неминовно води ка идентитетском преобликовању Европе. Ако се садашњи трендови наставе, није тешко замислити њену будућност.

Адекватнији термин од „измене становништва“ дао је још 1990-их архитект Б. Крстић, дефинишући арбанашку експанзију на КиМ као „етничко запоседање територије“. У ствари, још прецизније би се тај процес могао назвати „етничком супституцијом“ аутохроног српског становништва алохтоним арбанашким. Тај *косовски образац* управо се примењује да би се европски хришћани временом заменили досељеним муслиманима. Аналогije су јасно уочљиве:

- У време моћне средњовековне немањихке државе у њеном косовско-метохијском језгру готово није било Арбанаса, као што ни у Еропи, док су њоме управљали Европљани и њене државе имале статус великих сила, није било муслимана;
- Са османском окупацијом, а посебно са слабљењем српског популационог присуства (услед сеоба), досељавао се и добијао привилегован статус исламизовани арбанашки етнички елемент, као што се у демографски регресивну Европу (услед ниског природног прираштаја) под трансатлантском влашћу САД „упумпавају“ афро-азијски муслимани који би требало да окончају Европунација и претворе је у американолики *melting pot*;
- Религијски, а потом и национално ригидно досељеничко арбанашко становништво не само да није србизовано, већ је спроведено исламизовање и арбанашење Срба (Арнауташи), а слично се догађа у данашњој Европи,

где покрштавања имиграната готово нема, док је исламизација на постхришћанском Западу све масовнија;

- Када су Арбанаси достигли критичну демографску масу на КиМ, почели су да плански „преузимају територију“, као што сада махом муслимански имигранти чине са квартовима европских градова у којима успостављају своје законе и где власти често не смеју ни да приступе;
- Упоредо, спроводи се систематско арбанашко насиље према преосталим Србима и отимање њихове имовине (приватне, црквене, државне) како би се „етничко чишћење“ и промена идентитета простора привели крају, а слично се већ догађа у европским државама у којима су напади све учесталији и где домицилно хришћанско становништво ради безбедности, као некада на КиМ, почиње да се понаша мимикријски (на пример: Немце почињу да покривају лице како би избегле могуће малтретирање);
- Арбанашка агресивност наставља да се испољава према држави, њеним институцијама и органима власти у виду индивидуалног, па све организованијег и масовнијег тероризма, до прерастања у споља подржану оружану побуну, што се у Европи такође дешава за сада на нивоу само привидно спорадичних муслиманских терористичких аката ради ширења стаха, несигурности и неповерења, уз све учесталије обрачуне са полицијом;
- Исход су (гео)политички захтеви за све већим људским и колективним правима који су у супротности са традицијом и статусом земље-домаћина – Арбанаси у косовско-метохијском делу Србије стигли су до стварања сепаратистичке државолике творевине, а европски муслимани ће „испоставити рачун“ када остваре још већу популациону заступљеност и територијално се довољно прошире.

Демографска и геополитичка аналогија

Да ли ће демографску експанзију европски муслимани употребити као геополитички инструмент слично косовско-

метохијским Арбанасима? Аналогију није тешко препознати. Према подацима угледног Пју-а (Pew Research Center), муслимани су са 3,8% у укупном становништву ЕУ (плус Швајцарска и Норвешка) 2010. брзо напредовали на садашњих преко 5% и достигли цифру изнад 26 милиона. Изузимајући подељени Кипар са 25% (у северном, турском делу) и Бугарску са 11%, најзаступљенији су у Француској (9%), Шведској (8%), Аустрији (7%), В. Британији, Немачкој и Швајцарској (са по више од 6%). На будуће токове указује изразита старосна диспропорција – у контингенту 0-30 година, муслимана је 50%, а не-муслимана 32%, док је међу старијима од 60 година, муслимана само 7%, а не-муслимана чак 27%! Просечна старост муслимана у ЕУ је 30, а не-муслимана 44 године (у Француској 27 према 43, а у Немачкој 31 према 47 година). Индикативни су демографски трендови на које ће пресудно утицати како висок природни прираштај, тако и веома позитиван миграциони салдо муслиманског становништва у ЕУ. До 2050. године, према мало вероватном „нултом миграционом сценарију“, партиципација ће им порасти на 7,4%. Реалнији је „средњи миграциони сценарио“, на основу кога ће их за само три деценије бити 11,2%, а не би требало искључити ни „висок миграциони сценарио“ који указује на чак 14% (готово 76 милиона). Можемо ли, у том случају, да замислимо у каквој ситуацији ће се наћи „локомотива ЕУ“ – у Француској ће муслимана бити два пута више (преко 13 милиона или 18% укупног становништва), а у Немачкој три и по пута (17,5 милиона или 20%). Истовремено, у Аустрији ће њихов број порасти три и по пута (на 2,1 милион или на 20%), у В. Британији три пута (на 13,5 милиона или на 17%), у Шведској готово пет пута (на 4,5 милиона или на читавих 31%)...

Иако популациона кретања некада могу да имају изненадне и непредвидиве токове, ако се овако настави очекивани резултат биће исламска Европа. Нови импулс може да уследи после 2070. године када ће бити пробијена психолошка граница, тј. када демографи предвиђају да ће број муслимана престићи број хришћана у свету. Врло лако то може да постане „време прелома“ – и геодемографског и геополитичког – као што се 1970-их догодило на КиМ. При томе, не би требало

заборавити да хришћане у глобалној „игри“ не одржавају европски, већ они удаљени, прекоокеански – латиноамерички. Лидери водећих чланица ЕУ су одавно закључили да је идеја мултикултурализма пропала, христијанизација и европеизација муслимана је искључена, а у реверзибилан процес – њихове повратне миграције – тешко је поверовати. Неки би рекли: па шта, препустимо се, то је незаустављива фаза глобализовања Европе и најважније је само „сачувати мир и стабилност“. Али, досадашње искуство сведочи о извесности конфликта. Да ли се може искључити верски сукоб у Европи? Шта би могао да буде његов резултат? Можда потискивање европских муслимана на Балкан, а потом „суочавање са реалношћу“, „компромис“ и „разграничење“ на Сави и Дунаву? Катастрофистички сценарио произашао из натегнутог паралелизма са „косовским случајем“? Не, од демографске до геополитичке „косовизације“ ЕУ је само корак.

А СА ТРИ „НЕ“ ...*

Прикључивање Србије ЕУ било би веома ризична и неприродна – *прекоредна* интеграција. Уместо да се прво учини недостајуће, а једноставније, хармоничније, демократско окупљања српских земаља и народа под једним кровом целовите националне државе, па тек потом, евентуално, ступање у хетерогену, наднационалну творевину каква је ЕУ, од Срба се захтева обрнут редослед – да „прво поједу тарту, па супу“.

После избора за Европски парламент ништа више неће бити исто. Парадоксално је да на то чак ни резултати неће пресудно утицати. У недавном интервјуу министар(ка) за европске интеграције у Влади Србије вајка се да ће у новој структури ЕУ-институција бити упитан чак и опстанак комесара за проширење. Шта ће, у том случају, бити с нашим „стратешким опредељењем“, једним од „четири стуба спољне политике“ и „поршеом“ на „путу без алтернативе“ који, по свој прилици, постаје *ћор-сокак*? У ствари, увек је то и био. Упркос вишедеценијског пропагандог препарирања јавности, никако да се чак и у тенденциозним анкетама намакне осетна већина ЗА приступање ЕУ. Народ о тако круцијалном националном питању нико није ни питао на референдуму, који је, логично, требало расписати *пре* почетка „процеса придруживања“. А и зашто би био питан када није тако далековид и визионарски као његове вође.

Српски ЕУ-скептицизам је очекиван и последица је вишедеценијског антисрпског деловања како бриселократског „централног комитета“, тако и готово свих чланица појединачно. То што је ЕУ само „најважнији амерички геополитички мостобран у Еврозији“ (З. Бжежински), тј. ништа више од Вашингтону подређеног глобалног геополитичког објекта, није довољно да би јој било опроштено. Али, размишљајмо хипотетички: шта би било да се ЕУ понашала не просрпски, већ само непристрасно, придржавајући се међународног права, демократских начела, немешања у унутрашње ствари, истинског миротворства, слободе... На пример,

* Печат, бр. 571, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 31. мај 2019. године, стр. 22-23.

да није непосредно допринела крвавом слому и комадању Југославије, да је била против републичког сецесионизма, да није предњачила у признавању Словеније и Хрватске, да је у вези постјугословенских граница афирмисала демократско изјашњавање конститутивних народа, а не недемократске, титоистичке унутрашње међе, да се супротставила увођењу драконских санкција, а не доследно и са нескривеним садизмом их спроводила, да под заставом НАТО није деловала против РСК, РС и нарочито у агресији на СРЈ 1999, да активно и данас не доприноси сепаратизму косовско-метохијских Арбанаса и изградњи тзв. косовске државе... Чак и да је (било) тако, да се ЕУ према Србима и Србији односила аналогно осталим кандидатима, требало би, са „српског становишта“, рационално, без емоција, утилитарно, одговорити на *три* суштинска „интеграциона питања“.

Три интеграциона питања

Да ли је интеграција у ЕУ логична?

Одговор је НЕ! Прикључивање Србије ЕУ било би веома ризична и неприродна – *прекоредна* интеграција. Уместо да се прво учини недостајуће, а једноставније, хармоничније, демократско окупљања српских земаља и народа под једним кровом целовите националне државе, па тек потом, евентуално, ступање у хетерогену, наднационалну творевину каква је ЕУ, од Срба се захтева обрнут редослед – да „прво поједу тарту, па супу“. И то после болних искустава у релативно кратком раздобљу са две наднационалне југословенске интеграције, у које су такође ушли у аморфном и фрагментираним територијалном стању, тј. нису се претходно ујединили и „кочићима оградили“ докле је српско. Штавише, управо ЕУ деценијама све чини не само да онемогући српско државно оцеловљење, већ и да ампутацијом Косова и Метохије осакати и саму Србију. Уосталом, зар је логично добровољно се прикључити интеграцији чија је већина чланица учествовала у бомбардовању Србије, наставља да врши њено вишедимензионално „обуздавање“, условљава пријем признањем косовске независности под паролем „свеобухватног, правно обавезујућег споразума“, прети г(у)ашењем Републике Српске и даљим распарчавањем Србије, не одустаје од свеобухватне стигматизације Срба (чак до конструкта о геноцидности), систематски атакује на српски идентитет, тражи усаглашавање српске спољне политике чије је главно обележје увођење санкција Русији и све гласније замера српском чиниоцу да је упориште руског „малигног утицаја на Балкану“...? Било би то мазохистички, осим ако се не ради о (пред)окупационој принуди. Можда управо то симболизује застава ЕУ, која приликом наступа наших званичника често стоји поред заставе Србије иако она није њена чланица.

Да ли је интеграција у ЕУ компатибилна?

Одговор је НЕ! Пре него што се определи за наднационалну интеграцију неопходно је да народ и држава поведу рачуна најпре о сагласју сопственог са цивилизацијским и геополитичким идентитетом творевине у коју ступају. У супротном, ако тај „најмањи заједнички садржалац“ не

постоји, тоне се у националну шизофренију са дугорочним и трагичним последицама. Идеја о постојању целовите европске цивилизације, која обухвата све европске народе, у сукобу је са стварношћу и одавно је превазиђена. Реалније и прихватљивије је да се диференцирање цивилизација превасходно заснива на религијској припадности, те у Европи постоји подела на Западну и Православну цивилизацију. Будући да је ЕУ „организација Западне цивилизације“, што важи и за НАТО (С. Хантингтон), шта би доминантно православна Србија тражила у њој? Ако се чланство такође православних Грчке, Бугарске и Румуније сматра „аномалијом“, зашто би и Србија срљала у исту грешку? Како у Бриселу не би била третирана као „страно тело“ и „реметилачки фактор“, зар би својевољно пристала на цивилизацијску конверзију, тј. на „механичко копирање туђег искуства“ и „цивилизовање споља“ (В. Путин)? Геополитичка некомпатибилност је још очигледнија. Уз неколико мање важних земаља-изузетака, ЕУ и НАТО имају сличан састав и представљају „две стране исте новчанице“, „леву и десну ногу“, „софтвер и хардвер“ таласократског атлантизма. А српски геополитички коџ је потпуно супротан – телуократски. Ова два идентитета, сходно „првом закону геополитике“, у основи су глобалног антагонизма, те представљају, према „другом закону геополитике“, темељ за удруживање у супротстављене блокове и савезе (А. Дугин). Интегрисање Србије у ЕУ било би супротно њеном елементарном геополитичком својству и дугорочним националним интересима, те очигледно у несагласју са континенталистичким (нео)евроазијством Русије и од ње протумачено као недобронамерно.

Да ли је интеграција у ЕУ *сврсисходна*?

Одговор је НЕ! Прикључење земље некој наднационалној творевини има смисла ако она има неупитну перспективност и ако се од тога добија нека политичка и економска корист. Већина европолога се слаже да ЕУ, још од свог иницијалног облика у виду Европске заједнице за угаљ и челик, има „конструкцијску грешку“. Зашто би се Србија одрекла значајног дела свог ионако нарушеног суверенитета и прикључила се творевини у којој су политичке тензије у порасту и у њеним

институцијама, и међу чланицама, и унутар самих чланица, када је њена паразитска номенклатура отуђена и преплаћена, а функционисање пренормирано и неефикасно, где све ври од социјалних, етничких и терористичких претњи, која се убрзано суштински мења пред таласом муслиманских имиграната, где је пуштен сепаратистички „дух из боце“ и када из ње излази једна од водећих чланица – Велика Британија? Будући да се ЕУ суочава очигледним економско-финансијским изазовима и све више поларизује, није ли извесно у каквој ситуацији би се нашла рањива и слаба Србија? Хронични недостатак природних ресурса све теже превазилази на неоколонијални начин, а увоз из Русије (нарочито нафте и гаса) проблематичан је због санкција које је увела на амерички захтев, сопствене антируске улоге у украјинској кризи и ометања балканских транспортних траса у чему је и Србија жртва. Познато је да би Србија и пре уласка у ЕУ морала да се одрекне привилегованог и у перспективи још повољнијег економског (првенствено трговинског) односа са Русијом и евроазијским партнерима. С друге стране, била би без шанси да икада достигне чак и земље економски подређене „јужне периферије ЕУ“ као што су Грчка и Португалија. У таквим околностима још више би дошао до изражаја прворазредни национални проблем ниског природног прираштаја и масовног одсељавања младог становништва, у чему би Србија превазишла катастрофалне показатеље Бугарске, Румуније и нарочито Хрватске. Није ли то egzистенцијално важан разлог за српско НЕ интегрисању у ЕУ?

СТВАРНО И МОГУЋЕ*

Председник ХАЗУ позвао је да са елементима достојанства треба напустити Крајину јер ни де факто ни де јуре она није више у рукама Хрватске и да неко то мора да каже народу. Други хрватски академик забринуто се упитао шта бисмо са Крајином и да нам је врате, а трећи упозорио како Хрватска нема деце за нови рат. Због чега једна могућа (и умесна) историјска паралела истовремено звучи као пародија и сасвим *немогућа утопија*.

Да ли је била могућа оваква „реалност“: Загреб, 1993. година; значајну „позорност“ изазвала је конференција за „новинство“ коју је одржало хрватско „врховништво“ о актуелној политичкој ситуацији, посебно о проблему „окупираних територија“.

Крајина је била Хрватска. Тачка.

На питање како ће Хрватска решити питање Крајине, будући да је због геноцида у време НДХ, те избацивања Срба из новог Устава и обновљеног, неоусташког прогона, на њу изгубила морално право, државни челници су опширно одговарали. Почели су шокантном констатацијом да је Крајина *била* Хрватска. Тачка. И да се сада мора наћи компромис. Истакли су да Хрватска никада неће признати независност Крајине јер то не би био компромис. А када би инсистирали да Крајина припада Хрватској, компромис би био немогућ. На подсећање новинара да је то у колизији са Уставом Хрватске и њеним недавним пријемом у УН у постојећим, одлукама Бадинтерове комисије потврђеним и међународно признатим тзв. АВНОЈ-ским границама, водећи „дужносници“ цинично су позвали да, ко хоће, узме Устав под мишку и оде у Книн, ако може. Наставили су да је Хрватска испунила све тачке Венсовог плана, а Книн ни једну, али да нема војног решења јер би упад у Крајину, која је под заштитом УНПРОФОР-а, значио сукоб са НАТО-ом. Истовремено, подвукли су да Хрватска не контролише ни метар Крајине, да у Доњем Лапцу,

* Печат, бр. 573, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 14. јун 2019. године, стр. 19.

Маркушици, Голубићу и Доњем Карину нема Хрвата, да је лако седети у Градској кавани на Јелачић-плацу и испијати капућино, а да нико неће да оде да живи у Грачацу, Кореници, Србу, Комоговини или Борову Селу.

Промена хрватске свести

Иако су хрватске власти иницирале тзв. унутрашњи дијалог о Крајини, нису добиле очекиване резултате. Истраживања јавног мњења показала су да се изразита већина хрватског народа оштро противи признавању отцепљења Крајине, чак и по цену заустављања евроатлантских интеграција Хрватске. „Црква у Хрвата“, изразита већина научника, свеучилишних професора, уметника и других и јавних личности такође је за безусловно поштовање територијалне целовитости земље. Супротан став изнеле су махом прозападно оријентисане НВО (председник Хрватске је лично присуствовао једино њиховој сесији приликом унутрашњег дијалога), као и ретки, али утицајни појединци међу интелектуалцима. Тако је председник ХАЗУ позвао да са елементима достојанства треба напустити Крајину јер ни де факто ни де јуре она није више у рукама Хрватске и да неко то мора да каже народу. Други хрватски академик забринуто се упитао шта бисмо са Крајином и да нам је врате, а трећи упозорио како Хрватска нема деце за нови рат. Владајућа хрватска номенкатура је то са одобравањем прихватила, мисионарски сугеришући да је нужно да Хрвати промене свест, не одлучују емотивно, већ рационално, ослободе се митова и од прошлости се окрену будућности, те да је у националном интересу земаљска, а не небеска Хрватска, да се патриотизам не сипа у тракторе и да је најважнији циљ Хрватске мир и стабилност.

Разграничење Хрватске и Крајине

У бројним иступима који су уследили позивали су на суочавање са реалношћу, да су Срби изразита већина у Крајини и да није могућа њихова интеграција када они неће да припадају Хрватској. Стога је нужно повлачити храбре, далековиде потезе и припремати народ на болне уступке. Јавно је саопштено –

први пут приликом посете једном погону месне индустрије – да се залажу за разграничење са Србима, да би то убрзо постало званична политика хрватског државног врха. Упркос апелу бројних компетентних интелектуалаца да је тзв. замрзнути конфликт боље решење до повољнијих међународних прилика за Хрватску, наставили су да инсистирају на брзом, коначном решењу, како Крајина не би правила проблем будућности наше деце. У супротном, неће бити ништа од хрватског економског раста, повећања плата и пензија, а престаће и стране инвестиције које махом долазе из ЕУ, са којом Хрватска највећим делом остварује трговинску размену. На новинарско питање зар предлогом разграничења сами, противустановно, не доводе у питање територијални интегритет Хрватске и да би тиме добили само десетак процената садашње територије Крајине, одговорили су да су важнији људи него територија, да не може Крајина да добије све, а Хрватска да изгуби све и да је најбоље да се поштује стање на терену – ко шта држи, то је његово. Не потврђујући, али и не одбацујући, реаговали су и на лансирану тезу о територијалној размени. Према тој опцији, Хрватска би добила Источну Крајину (Барању, Источну Славонију и Западни Срем), а Крајини би припале три општине Дравске долине (Подравска Слатина, Грубишно Поље и Дарувар) са значајном српском популационо-просторном заступљеношћу. Али, велике западне силе одбациле су ту идеју са образложењем да нема промене граница јер би то било отварање Пандорине кутије.

* * *

Иако се из неких извора сазнаје да се решење крајишког питања негде „кува“, разговори су очигледно запали у Њорсокак. Хрватски званичници тврде да се не могу наставити док се книнска страна не одрекне максималистичких захтева за које има подршку својих ментора. И умирују своје „пучанство“ да ће сваки план, ако се до њега дође, бити проверен на обавезујућем референдуму, истовремено избегавајући да кажу како ће прво и обавезно морати да се мења Устав не буде ли то у скаду са њим. Такође су поново подсетили на захтев „међународне заједнице“ да дијалог Загреба и Книна мора да се оконча

правно обавезујућим споразумом, што, у ствари, подразумева хрватско признање независности Крајине и њено чланство у УН. С друге стране, вашингтонско-бриселске изасланике брине само како то „продати“ народу.

КУСТУРИЦА-МОДЕЛ*

Будући да је демографска обнова дуготрајан процес пун неизвесности, ургентан српски проблем јесте на који начин сада и у блиској будућности равномерније „покрити простор“, и то *расположивим становништвом.*

У априлу је спроведен пробни попис становништва, домаћинстава и станова на узорку од 260 пописних кругова у 51 општини и граду војвођанског и централног дела Србије (на још увек окупираном Косову и Метохији то није учињено). Намера је била да се провере методолошке, организационе и техничке (информатичке) могућности за званични попис, који би требало да уследи у априлу 2021. године. Већ може да се претпостави шта нас чека: смањење популације, пораст разлика у просторном размештају, концентрација становништва у неколико великих градова, и даље негативан природни прираштај, погоршана старосна структура, етно-регионалне диспропорције, интензивно одсељавање у иностранство, пражњење не само села, већ и градова мале и средње величине, све већи број насеља без становника, депопулација планинских и пограничних области... Биће то већ „излизано“ суочавање са реалношћу, али шта се може учинити?

Изазови демографског суноврата

Несумњиве су добре намере Владине Стратегије подстицања рађања, прокламованих мера пронаталитетне популационе политике и други покушаји да се заустави демографски „слободни пад“ земље. Све то је, међутим, у потпуној супротности са прокламованим безалтернативним путем у ЕУ. Једноставно – позитивна демографска кретања и европске интеграције се међусобно искључују. Нису ли примери вишемилионског опадања броја становника Румуније и Бугарске после пријема у ЕУ довољна опомена? Хрватска, према речима њеног водећег демографа Стјепана Штерца, годишње губи готово 100.000 становника. Зар неко очекује да би Србију чекало нешто боље? Тим пре што се код нас

* Печат, бр. 575, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 28. јун 2019. године, стр. 26-27.

одомаћио став да је све то углавном последица сиромаштва и да би побољшање економског статуса породица, као и материјално стимулисање рађања – решило проблем. Смоквин лист! Безброј је доказа да је управо супротно: није ли свима познато да у просеку сиромашнији српски Роми немају проблем са природним прираштајем, за разлику од просечно богатијих српских Мађара; или, како то да муслимански Бангладеш има 20 милиона становника више од православне Русије, иако је од ње територијално 116 пута мањи. Стога би требало одбацити тзв. политичку коректност и праве узроке тражити у вестернистички декадентној модернизацији, различитим културно-цивилизацијским обрасцима и редефинисаном систему вредности.

Међавничка визија

Можда је недавно основани Национални тим за препород села Србије на бољем (практичнијем) путу. Мада досадашња искуства позивају на опрез, поспешивање задругарства, намера да се млађима од 40 година додељује до 50 хектара запушеног државног земљишта, обнова услужно-саобраћајне инфраструктуре и други потези представљају солидно полазиште. Али, будући да је демографска обнова дуготрајан процес пун неизвесности, ургентан српски проблем јесте на који начин сада и у блиској будућности равномерније „покрити простор“, и то *расположивим становништвом*. Геополитички приоритет свакако су простране, готово запустеле пограничне зоне. Нереално је очекивати да се убрзо у тим крајевима знатно повећа наталитет, одједном обрну миграциони токови, нагло умножи становништво и постигне велика густина насељености. Али, „тачкасти“ резултати свакако су оствариви. „Домаћи задатак“ нацији поставио је Емир Кустурица својом, назовимо је тако, међавничком визијом у југозападном „ћошку“ Србије.

Дрвенград

Пасионираношћу до успеха

Шта је суштина *Кустурица-модела*? Прво, потребни су лична харизма, оригинална идеја, челична воља, вера у успех, спремност на ризик сопственог финансирања, одсуство комплекса монденског и урбаног живљења по сваку цену и „живци као конпци“ да се издржи надгорњавање, како са локалном средином, тако и са Државом. Следећи изазов је проналажење погодне географске области и конкретне локације. Кустурицу је „Бог погледао“ и кроз облаке му упутио сунчев зрак на малени плато будућег Дрвенграда. То је лепо, чисто место, довољно близу и довољно далеко од друмске саобраћајнице и бивше „ћирине“ пруге Ужице – Вишеград, као и туристички атрактивних Златибора, Таре, Дрине... Изградњом луксузног етно-хотелског комплекса, а потом и осталих садржаја (Шарганска осмица, скијашки центар, парк природе, нешто удаљенији, али комплементаран Андрићград...), уз бројне, неке чак и светски значајне манифестације, постигнуто је не сезонско, већ целогодишње функционисање и самоодрживост. Коначно, ангажовање локалног становништва ради производње и понуде аутохтоне „здраве хране“, сувенира „народне радиности“ и услужних послова, те довођењем стручнијих кадрова са стране, отворена су нова радна места, заустављено је одсељавање и читава околина је оживела.

Ето уцбеничког примера успеле „ревитализације сеоских, планинских и пограничних подручја Србије“!

Актери и локације

Кустурица-модел могуће је применити и у другим крајевима широм Србије и осталих српских земаља. Принципи су постављени и не би их требало одбацивати чак и ако имају нека неофеудална својства. Напротив! Има и биће још светски познатих, ауторитативних, упорних и имућних личности које би требало мотивисати за овај национални задатак, али и профитабилан подухват – фудбалских, тениских и НБА легионара, транзиционих добитника, ситуираних земљака у дијаспори, домаћих богатих породица и локал-патриота... Актер/титулар може да буде Црква, са вишевековним искуствима метоха и прњавора. Држава не мора да гради нова насеља, већ да замрла, а добро лоцирана села или засеоке откупљује и инфраструктурно опрема, те од њих формира систем функцијски разноликих заједница/комуна налик на кибуце. „Гроздове“ напуштених имања и кућа у дугорочан, строго наменски закуп ради оживљавања могле би да узимају велике фирме и да у име „друштвено одговорног пословања“ добијају пореске олакшице. Неколико пилот-пројеката указало би на предности и недостатке примене Кустурица-модела у различитим условима. Потом би се приступило сукцесивном подизању неколико десетина или стотина таквих пунктова – на пример, недалеко од манастира Св. Прохор у долини Пчиње, код Власинског и Завојског језера, у Сиринићкој жупи, Великом Гају код Пландишта, Сопотници и Каменој Гори код Пријепоља... Од пресудног је значаја да њихове локације не буду насумичне, већ веома прецизно географски, геополитички, социолошки, етно-просторно, економски и саобраћајно одабране, како би ти *кустурчићи* – и самостално, и умрежени – могли да врше своју функцију. Тако се чува и поново запоседа простор.

ЗЛО СЕМЕ*

„Гласно ћутање“ београдске политичке класе на деловање подгоричких колега није их одобривољило да зауставе конвертитску оргију, већ подстакло да је још агресивније наставе – од најава одузимања имовине СПЦ, до шовинистичких иступа Дипломат(кињ)е и Глумца.

Постоје прогностичари будућности који кажу да ако су 19. век обележили национализми и стварање националних држава, а 20. век идеологије и формирање неколицине сложених, федеративних држава, главно својство 21. века биће (де)конструкција идентитета и надметање великих цивилизацијских блокова. Прве две деценије новог миленијума потврђују да су, по свој прилици, били у праву. Балканска „лабораторија“ доказује да се вештачке нације за геополитичке потребе штанцују у три смене, да беспрекорно функционише етно-инжењеринг и да он постаје ефикасно идентитетско „оружје за масовно уништење“. Није без разлога Цвијић пре више од једног столећа написао да „етнографска карта ни једне области у Европи не застарева тако брзо као етнографска карта Балканског Полуострва“. Несумњиво је имао у виду ангажман Беча (и Лондона) у стварању албанске нације, а и сам је сопственим ставом о тзв. Македонским Словенима антиципирао њихово потоње октроисање. Али, сигурно није могао ни да сања шта ће се све дешавати са становништвом и простором југословенске државе, у чије стварање је уложио сав свој научни ауторитет.

Пролиферација „додатних нација“

Физички десеткованом српском националном корпусу у Великом рату, монархистичко југословенство не само да није допринело да се опорави, већ му је додатно ослабило „имунолошки систем“. Зло семе је посејано. Пријао му је Други светски рат и геноцидно српско страдање од хрватских усташа, али идеално плодну подлогу за клијање и раст добило је током

* Печат, бр. 577, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 12. јул 2019. године, стр. 34-35.

титоизма као екстремно антисрпске варијанте комунизма. Будући да није благовремено и адекватно реаговано, убрзо су родили отровни плодови. Пролиферација „додатних нација“ ампутацијом од српске само на први поглед имала је идеолошку основу. У ствари, позадина је била превасходно геополитичка, а таква је и данас – фрагментирати, редуковати, ослабити, свести на „безопасне размере“ и „обуздати“ српског чиниоца, ту вечну „руску предстражу на Балкану“. Ма колико изгледало парадоксално, тај процес текао је по совјетском моделу, а био је у служби интереса Запада да се на Балкану успостави вештачка равнотежа (не)моћи на српску штету.

Последице националне пасивности

Зло семе се брзо раширило и дало нове плодове. Будући да су српски интереси и стварање српске националне државе жртвовани у име југословенског наднационалног експеримента, постало је извесно да се Шестојануарском диктатуром и бановинама не само не исправља грешка, већ све дубље пропада. Зар није било јасно да ће пристанак на Бановину Хрватску убрзо изродити монструозну Независну Државу Хрватску? Када се није превентивно успротивило проглашењу македонске нације и истоимене федералне јединице махом на тлу јужне Старе Србије, тешко је било спречити да она приликом деструкције СФРЈ постане независна и временом антисрпска држава, баражне функције на моравско-вардарској „кичми Балкана“. Мирење са формирањем засебне црногорске нације од „елитних Срба“ и републике у „српској Спарти“, а нарочито пасивност приликом сумњивог осамостаљења 2006. године, довели су до актуелног бујања кроатоликог монтенегринског антисрпства, и то ради трајног изоловања Србије од мора. Прихватање муслиманске „верске нације“(!?) и временом њеног поистовећења са целом БиХ, водило је „жртвовању мира ради независности“ (А. Изетбеговић) и унитаристичким застрањивањима. А треба подсетити да је муслиманско становништво било већина на само 1/4 територије тобоже најјугословенскије републике, која доминира стратешки важном „Динарском тврђавом“ и контролише проходнице између Јадранског и Панонског басена. Изостајањем отпора

додељивању покрајинских „тегова“ (само) Србији, не само да су доведени у питање њен равноправан статус у СФРЈ и територијална целовитост, већ и геополитичка контрола на северу Подунавља и на југу „срца Балкана“.

Апорија компромиса

Када се није, по сваку цену, инсистирало да се југословенски простор подели на основу демократског изјашњавања конститутивних народа, већ се попустило пред захтевима да то буде дуж недемократских републичких, тзв. АВНОЈ-ских граница – не треба да чуди садашње стање. Све што је уследило су последице. Како геноцидно уништавање Срба од стране хрватских усташа 1941-1945. није *територијално* санкционисано, већ награђено, наставило се неоусташким геноцидом у поврату 1991-1995. и опет награђеним *територијом* Републике Српске Крајине, не би требало да изненади ако у адекватним условима крене даље – на *територију* западног дела Републике Српске. Подсмешљиве опаске београдске чаршије на опомињућу крилатицу „Београд се брани у Книну!“ престале су тек четири година после пада Книна, тј. када су 1999. први пројектили заиста почели да погађају Београд. „Гласно ћутање“ београдске политичке класе на деловање подгоричких колега није их одобровољило да зауставе конвертитску оргију, већ подстакло да је још агресивније наставе – од најаве одузимања имовине СПЦ, до шовинистичких иступа Дипломат(кињ)е и Глумца. Сукцесивно препуштање косовско-метохијског дела Србије, раније под фирмом „безалтернативних европских интеграција“, а потом „мира, стабилности и будућности наше деце“, шаље поруку да је „спремност на компромис“ у ствари слабост и никако не зауставља арбанашко насиље и сецесионизам, него мотивише на увођење „такси“, превођење новобрдске православне цркве Св. Николе у римокатоличку, експанзионизам према Прешеву, Топлици, Нишу, Рашкој области... Ако се данас прихвати Транспортна заједница у којој се „Косово* (у даљем тексту: Косово)“ третира као члан у истој равни као Србија, Црна Гора, Албанија, С. Македонија и БиХ, неће сутра ништа вредети српска Калимеро-политика. Мора већ сада да буде јасно да

ће плод тог злог семена постати пристанак на „интеграциони пакет“ у коме је косовска државоида *са* Србијом, а не *унутар* Србије.

ИДЕНТИТЕТСКА ПИРАТЕРИЈА*

После таласа скрнављења, девастације и рушења цркава и манастира 1999. и 2004. године, сецесионисти су сада приступили фазном присвајању српско-православног идентитета као највеће сметње свеобухватном расрбљавању и арбанашењу Косова и Метохије.

Вишевековно колонијално и експанзионистичко искуство научило је атлантистичке силе да за дугорочно владање освојеном територијом више није довољно војно је контролисати. Схватили су да је неефикасно држати је под класичном окупацијом, увести сопствену управу, спроводити репресију и масовно убијати или расељавати домицилно становништво. Није сврсисходно чак ни постављати гарнитуре марионетских власти, укључујући и генерације послушне, покондирене и одрођене елите. Растуће унутрашње незадовољство поробљених, заједно са променом односа на међународном плану, кад-тад може да донесе обрт. Стога је перфидни империјални ум смислио нешто боље за слабљење и дисциплиновање „непослушних“ народа и држава – фрагментирање, редуковање, узурпирање и преобликовање идентитета. Методи, механизми и инструменти реализације развијени су до неслућених размера. Улогу извршилаца, зависно од услова, играју непосредно велика сила и/или њени регионални вазали, а са посебном посвећеношћу у идентитетској агресији учествују локални повереници-преобраћеници. Они тако покровитељу плаћају за подршку „преумљењу“, истовремено иживљавајући свој конвертитски комплекс обрачунавањем са онима који су остали доследни изворном идентитету. Симбиоза интереса и турбо-етногенезе!

Отпаднички вирус

Срби су одавно постали предмет идентитетске отимачине чији је циљ да постану популационо и територијално смањени, те стављени у обруч непријатељског суседства, махом произведеног од некадашњих сународника. Од југословенства

* Печат, бр. 579, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 26. јул 2019. године, стр. 18-19.

почетком и стварања нових нација средином 20. века, циклус је сада стигао до учвршћивања полуга антисрпства без кога би ти етно-хибриди изгубили *raison d'être*. Верско, као кључна одредница националног у постјугословенском делу Балкана, увек се злоупотребљавало као покретач конверзитског вируса и убитачно геополитичко оруђе. Исламизација и покатоличавање православних Срба показали су се као снажан, али ипак недовољан инструмент расрбљавања. Стога су им придодати генерисани расколи – неканонске „сецесије“ од Српске православне цркве. Најкарактеристичнији примери су они унутар македонских и црногорских тзв. АВНОЈ-ских граница!? То подразумева и отимање средњовековних цркава и манастира као прворазредних репера српског простора. У македонском случају то је остварено у тишини титоизма, а у црногорском се припрема квазидемократски, законским решењима.

Фазе расрбљавања

По већ задатом моделу, сада се са републичког/новодржавног нивоа прелази на покрајински план, тј. у само срце српског идентитета – на Косово и Метохију. Ко је мислио да је градња призренске Синан-пашине џамије каменим блоковима срушене цркве Св. Архангела, задужбине српског цара Душана Силног, одавно превазиђена прошлост – преварио се. Да се ради о континуитету и систематичности сведочи недавни покушај да се илегални конзерваторски радови на српском православном храму Св. Николе (14. век) у Новом Брду искористе за њено преименовање у римокатоличку „тробродну базилику у Артани“. После таласа скрнављења, девастације и рушења цркава и манастира 1999. и 2004. године, сецесионисти су сада приступили фазном присвајању српско-православног идентитета као највеће сметње свеобухватном расрбљавању и арбанашењу Косова и Метохије. Тај механизам садржи више корака, од којих неки, зависно од конкретног случаја, могу да буду и прескочени, а поступак убрзан.

Шема „корак по корак“ расрбљавања православног верског и културно-цивилизацијског идентитета Косова и Метохије

Извор: Миломир Степић, „Перспективе Косова и Метохије у контексту глобалних геополитичких концепција“, *Срби на Косову и у Метохији* (зборник радова са научног скупа одржаног у Косовској Митровици 27-29. маја 2005.); Научни скупови, Књига 112; Одељење друштвених наука, Књига 26; Српска академија наука и уметности, Београд, 2006, стр. 275.

Косоварење

Све препоручујући се за пријем у УНЕСКО, „привремене институције у Приштини“ доследно избегавају да говоре о српском наслеђу на Косову и Метохији, већ га често означавају

само као хришћанско или византијско? У њиховим часописима, уџбеницима, туристичкој понуди и бедекерима, Пећка Патријаршија, Дечани, Богородица Љевишка и Грачаница по правилу се наводе као *косовска* културна баштина. Ради прикривања арбанашке отимачине, западни покровитељи „новорођене државе на Балкану“ отворено подржавају *melting-rot-овску* тезу о *косоварским* хришћанским верским објектима. Шта би требало да буде завршна фаза видело се у својеврсном огледу покатоличавања остатака новобрдске цркве Св. Николе, некадашњег седишта српских епископа. А Ватикан, „који не признаје косовску независност“, спречи ли и осуди ли тај чин?

БАЛКАН И ГЕОПОЛИТИКА: ДУХ КРАЈИНЕ*

Хрватску много не забрињава крајишка „демографска пустиња“ јер је једини њен циљ територија. То је у традицији хрватске геополитике и разлог зашто је 1991-1995. довршавала оно шта је радила 1941-1945. Стога је и даље фанатично посвећена „декрајинизацији“, тј. *детериторијализацији* српског питања.

Следеће, 2020. године долази обележавање важних, тзв. округлих годишњица – четврт века од хрватског заузимања западнославонског („Бљесак“), а потом и највећег дела Републике Српске Крајине („Олуја“), сребреничке замке која се накнадно користи као планетарни интервенционистички алиби, сажимања и утеривања Републике Српске у дејтонско-париски споразум и „немогућу државу“ БиХ... Нема сумње да ће и са Запада и из комшилука стигматизација Срба достићи врхунац, уз покушај да се искористи за постизање првенствено геополитичких циљева. Стога је нужна благовремена и ефикасна српска контра-стратегија, која никако не сме да буде реактивна и дефанзивна. Читава година морала би да буде посвећена свеобухватној ретроспективи догађаја: од почетка слома Југославије и српског противљења да се она подели дуж унутрашњих, тзв. неадекватних граница, па до (привременог) окончања „прекодринске фазе“ током 1995. године. Акцент заслужује управо Крајина јер она представља вишедимензионалну преломну тачку и парадигму српског „изгубљеног 20. века“. Ако се не извуку поуке и у складу са њима се не буде поступало – биће изгубљен и 21. век!

Детериторијализација српског питања

У овом тренутку чини се да је за крајишко питање постигнуто „коначно решење“. Уз помоћ Запада су „нанети такви ударци да Срби практично нестану“ (Ф. Туђман), иако су они и њихов простор били под заштитом УН!? Република Српска Крајина, која се простирала на 17.028 км² (30% АВНОЈ-

* Печат, бр. 581, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 16. август 2019. године, стр. 26-27. (Редакцијски наслов; ауторов наслов био је само „Дух Крајине“)

ске Хрватске), била знатно пространија од, на пример, Црне Горе или косовско-метохијског дела Србије и представљала тзв. де факто државу – укинута је. Њена територија је систематски девастирана, а и даље се предузимају бројне државне мере како би се повратак прогнаних Срба онемогућио. Преостало српско становништво је махом старачко и њихов број се убрзано смањује. Тако, на пример, општина Грачац, по површини највећа општина у Хрватској, има „сибирску“ густину насељености – једва 4 стан./км². Пре ратних сукоба готово целокупно становништво били су Срби, а сада у етничкој структури преко 1/2 чине Хрвати, који махом живе у општинском центру. Читаво сеоско подручје и даље је српско, али ни једно њихово насеље (изузимајући Србе) нема ни 100 становника. Међутим, Хрватску много не забрињава крајишка „демографска пустиња“ јер је једини њен циљ територија. То је у традицији хрватске геополитике и разлог зашто је 1991-1995. довршавала оно шта је радила 1941-1945. Стога је и даље фанатично посвећена „декрајинизацији“, тј. *детериторијализацији српског питања*. Зато цвета неоушасттво које подразумева (Велику) Хрватску без Срба, зато су у многим српским насељима плански изграђени нови засеоци за колонизовање Хрвата, зато нема козулата Србије у Книну, зато се забрањује ћирилица, посебно у Вуковару да је не би било западно од Дунава, зато политику српског народа у Хрватској не персонификује нико из Бенковца, Коренице, Глине, Војнића или Двора, већ из Загреба...

Могу ли Срби да одустану од Крајине?

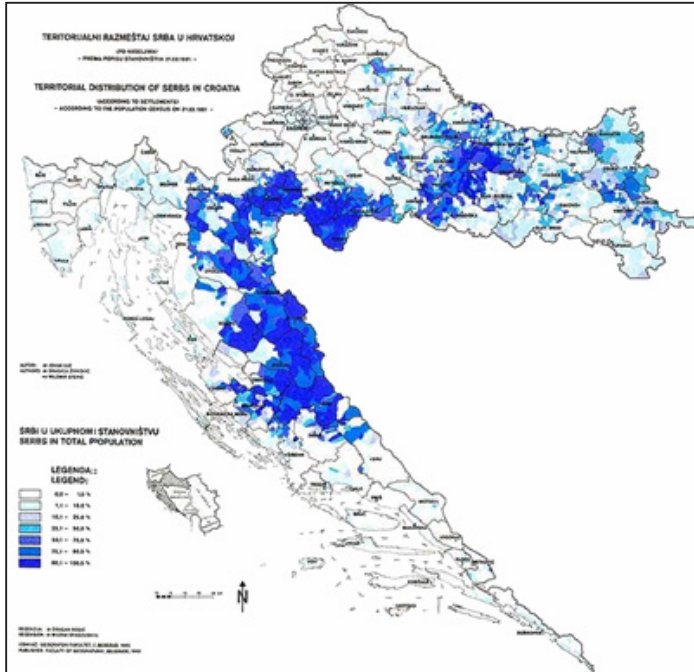
Упркос свему, запустелост Крајине не мора да буде и крај Крајине. Па и Шумадија је после пропасти Првог српског устанка остала полупразна. Важно је да се одржава жилави, храбри, борбени, динарски „дух граничара“, било да су Крајишници у Крајини, Српској, Србији или расејани широм света. Тај „дух крајине“, православног предзиђа и националног бедема не само да је историјски, ратнички, етно-психолошки и морално одређена култура сећања, већ је и реална геополитичка категорија. Она је важан елемент целовите српске стратешке културе. Ако би се Срби и српска

национална идеја трајно одрекли Крајине, пристали би на резултате геноцида и геноцида у поврату! То би значило да је Старчевићева, Франкова, Пиларова, Павелићева, Степинчева, Фра-Сотонина, Будакова, Францетићава, Лубурићева, Титова, Крајачићева, Туђманова, Шушкова, Главашева, Мерчепова... идеја победила?! Смеју ли Срби тако нешто да прихвате?! Могу ли да живе с тим?! Ако Срби заувек препусте Крајину, какву ће поруку послати Хрватима и како ће је они протумачити? Само на један, већ емпиријски потврђен начин: да се формула „три трећине“ исплати, да у новој повољној прилици исто могу некажњено да наставе и да су им следеће мете западни део Републике Српске и Бања Лука, Коридор, Источна Херцеговина, Црна Гора, Бачка, Срем до Земуна.

Обуздавање хрватског експанзионизма

Хрватска ће разумети једну једину поуку, санкцију и наплату – територијалну. То је оно чиме није кажњена после НДХ, него је, штавише, награђена. И пола века касније поновила је слично, опет добијајући силне дарове. Стога би ефикасну, превентивну „терапију“ представљало само одузимање територије Крајине, те елиминисање хрватског потковичастог облика који је самонаметнуто геодетерминистички и историјско-геополитички континуирано „тера“ на антисрпски експанзионизам. Уосталом, зашто би наслеђене тзв. АВНОЈ-ске границе Хрватске биле запечаћене и вечне? Само то би био прави „безалтернативни пут“ за смиривање и стабилизацију Балкана. За његово трасирање постоје два кључна предуслова: један, који се већ остварује, јесте деатлантизација глобалног поретка и релативизација (над)моћи хрватских ментора, а други, захтевнији, јесте формирање позитивног српског националног и геополитичког егоизма, лишеног занесености евроатлантизмом и нарочито (нео)југословенством.

Срби у (СР) Хрватској пре пропасти СФРЈ

ГЕОПОЛИТИЧКИ СМИСАО ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА*

Немачка је 22. јуна 1941. поступила супротно првом закону геополитике и направила судбоносну, стратешку грешку, гурнувши у катастрофу читав свет, па и саму себе – напала је СССР.

Прошло је осамдесет година од почетка Другог светског рата. Иако су политичко-дипломатске игре, територијалне прекомпозиције и оружани сукоби трајали од раније, конвенцијом је за његов почетак усвојен 1. септембар 1939. када је Немачка напала Пољску – дан након инсценираног напада на радио-станицу у Глајвицу (Гливицама). Донедавно је било општеприхваћено да та типична „операција под лажном заставом“ (false flag operation) представља непосредан повод за почетак рата. Али, савремена пропаганда Запада, у таласу ревизионизма и „трансфера кривице“ за потребе Новог хладног рата, све чешће апострофира Споразум Молотов – Рибентроп од 23. августа 1939. Њиме Немачка и СССР, свака из својих разлога, јесу постигле договор о ненападању и јесу поделиле интересне сфере у међупростору, што је подразумевало и могућност политичко-територијалних промена, али су панику пре свега изазвале због перцепције таласократских сила да се ствара осовина Берлин – Москва. Евентуално савезништво два телурократска „дина“ – једног у средишту Европе, а другог у Heartland-у Евроазије – никада није престало да изазива страх вашингтонско-лондонских атлантиста да ће изгубити светску доминацију. То је свевремена геополитичка константа, без обзира на идеолошке променљиве. А Немачка је 22. јуна 1941. прекршила први закон геополитике и направила судбоносну, стратешку грешку, гурнувши у катастрофу читав свет, па и саму себе – напала је СССР („Барбароса“).

Нацистичка злоупотреба геополитике

Немачка се дуго и темељно спремила за рат. Хендикепирана због касног уједињења и по сопственом

* Печат, бр. 583, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 30. август 2019. године, стр. 8-9.

убеђењу стешњена између Француза и Руса (Словена) на копну, а у конкуренцији са Британцима немоћна на океанима, још у Великом рату неуспешно је покушала да промени поредак. Иако недовољно територијално „кажњена“, била је фрустрирана поразом, оптерећена ратним репарацијама, економски исцрпљена, политички нестабилна, погођена Великом депресијом и институционално пољуљана слабом Вајмарском републиком, те је постала плодно тло за долазак Хитлера на власт. Геополитика, која се још раније развијала на темељима Рацелове геодетерминистичке антропогеографије и политичке географије, те Кјеленове биологистичке концепције о држави-организму и Науманових *mitteleurop*-ских идеја, злоупотребом је постала важан елемент обнове немачког самопоуздања и образлагања експанзионистичких циљева. У сврху нацистичке пропаганде брзо је извршена свеобухватна геополитизација читавог друштва. У свакодневну употребу ушли су термини животни простор (*lebensraum*), крв и тло (*blut und boden*), моћ и простор (*macht und raum*), народ без простора (*volk ohne raum*), велики простор (*grossraum*), свест о границама (*grenzbewusstsein*), нови поредак (*neue ordnung*)... Геополитика се садржински тенденциозно предавала на универзитетима, штампане су бројне књиге, карте и атласи геополитичке садржине, оснивани истраживачки центри међу којима је предњачио *Институт за геополитику* у Минхену и покретане научне публикације као што је био *Часопис за геополитику* и др.

Хаусхофер и немачки циљеви

Родоначелник немачке геополитике био је Карл Хаусхофер, географ, генерал, предавач у ратној школи, универзитетски професор, председник Немачке академије и аутор бројних књига и чланака. Иако се сматра једним од идеолога злочиначког нацистичког пројекта („нацистички Макијавели“) и блиским Хитлеру посредством свог некадашњег студента Рудолфа Хеса, он није био фиреров партијски следбеник и често се није слагао са његовим идејама и конкретним поступцима. Штавише, одбио је да рецензира *Mein Kampf*, пао је у Хитлерову немилост због оштрог вербалног сукоба

1938, прогоњен је после Хесовог одласка 1941, осумњичен је 1944. као сарадник завереника, а његовог сина Албрехта убио је Гестапо 1945. под оптужбом за учешће у завери. Мада је по окончању рата пред представницима америчке војске и геополитичким експертима негирао подршку нацизму, успео да одбрани своје научне ставове и избегне суд у Нирнбергу (званично је 1946. извршио самоубиство, заједно са супругом, по оцу Јеврејком!), несумњив је пресудан допринос њега и његових сарадника у креирању немачког експанзионистичког геополитичког пројекта, који се развијао у три главна смера:

Карл Хаусхофер – „отац“ немачке геополитике

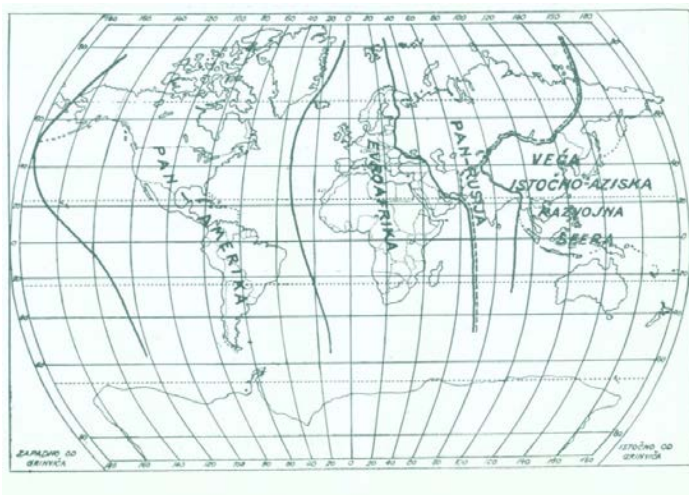

- *Један* задатак подразумевао је дефинисање немачке доминације у Централној Европи и хегемоније према ширем окружењу, првенствено оном на истоку, чије би постојеће границе биле потпуно прекројене. Елиминисање етничке хетерогености као „реметилачког фактора“ тако пројектованог простора Немачка и њени сателити (на пример: НДХ) спровешће одвођењем у мученичку смрт милиона Руса, Јевреја, Срба, Цигана...
- *Друга* активност била је да се осмисли и „научно“ оправда нови Продор на Исток ради стицања наводно недостајућег животног простора. Он не би обухватао

само немачки етнички ареал, већ геостратегијски, саобраћајно, сировински, аграрно и индустријски важне области, преко потребне Трећем Рајху. На мети су се нашле првенствено словенске земље на истоку и југоистоку, које су постале предмет најезде немачке ратне машинерије.

- *Трећи* допринос чинило је дефинисање новог („хиљадугодишњег“) светског поретка, те убеђивање немачке и друге јавности у праведност његовог успостављања. У геополитичком смислу, њиме би се окончала светска доминација поморских сила заснована на експанзији „дуж паралела“ и успоставио вишеполарни систем континенталистичких *пан-области* формираних „дуж меридијана“. Сходно томе, требало је да настану Пан-Америка под вођством САД, Евро-Африка са немачким језгром, Већа источноазијска развојна зона на челу са Јапаном и (привремено) Пан-Русија предвођена Совјетским Савезом, али без источног дела.

Немачка геополитичка визија „Новог поретка“ – подела света на пан-области

Извор: Едвард Мид Ерл, *Творци модерне стратегије*, Војно дело, Београд, 1952, стр. 425.

Геополитички биланс

Немачка није успела да свет преобликује према својим геополитичким интересима јер је изгубила рат. Исход се могао наслутити већ после победа Црвене армије код Москве, Стаљинграда и Курска. Од Битке за Нормандију све је било велика, многим животима плаћена „трка“ ко ће пре стићи до Берлина и запосести Немачку, тј. који део Европе ће контролисати „сила мора“ САД, а који „сила копна“ СССР. У ствари, убрзо ће се показати да су једини прави победници били Американци. „Трофеј“ је био њихова глобална униполарна, атланстичка доминација, која је после пада Берлинског зида, педесет година од почетка Другог светског рата, прерасла у апсолутну. Сада, пак, осамдесет година после, у Европи је далеко одмакао процес деатлантизације, а у свету мултиполаризације, који предводе велики евроазијски „играчи“. На који начин ће им се прикључити еманципована Немачка и барем делимично остварити своје старе геополитичке снове?

ТРИ КЛИСУРЕ*

У стешњеном простору Грделичке клисуре збили су се: Јужна Морава, непредвидивог, често рушилачког бујичног тока, потом низ насеља, железничка пруга, „стара“, прометна друмска саобраћајница са локалним путевима, мостовима, укрштањима... Уз сву ту инфраструктурну „засићеност“, провучена је још и најтежа, најскупља и најризичнија деоница јужног крака Коридора 10.

„Три клисуре“ је диновска хидроелектрана на кинеској реци Јангце. Њена градња је почела 1994, а последња турбина пуштена је у погон 2012. Укупна инсталисана снага је 22,5 хиљада мегавата, што је *десет пута* више од Ђердапа 1. Због вештачког језера узводно од бране расељено је чак 1,3 милиона људи, потопљене су пољопривредне површине, многа насеља, саобраћајнице и археолошка налазишта која сведоче о вишемиленијумској кинеској култури. Био је то грандиозан градитељски подухват предузет не само ради превазилажења неповољне електроенергетске структуре и стварања претпоставки за „кинеско економско чудо“, већ и због (само) доказивања Кине да постаје респектабилан „играч“, спреман за надметање са тадашњим глобалним хегемоном – САД.

Клисуре – „уска грла“

И Србија има своје „три клисуре“ – Сићевачку, Грделичку и Овчарско-кабларску. Оне, такође, представљају сразмерно велики градитељски изазов, али имају и објективан значај за превазилажење комуникацијско-геостратегијске баријерности, повећање квалитета геополитичког положаја и кохезије државне територије, те симболичко враћање пољуљаног самопоштовања и самопоуздања Срба и Србије као кључне, централне балканске земље. Ради се о долињским сужењима која су се испречила пред три главна саобраћајна коридора – Коридором 10 – Источни крак, Коридором 10 – Јужни крак и Коридором 11. Кроз све три клисуре већ су постојале важне међународне друмско-железничке трасе, али

* Печат, бр. 585, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 13. септембар 2019. године, стр. 12-13.

су већ деценијама опасна „уска грла“, која не задовољавају савремене саобраћајне захтеве. Уосталом, оне могу да се схвате и као тест да ли је Србија способна за велика дела и да оствари примат у конкуренцији са секторима паневропских праваца који је заобилазе: Коридором 4 (Будимпешта – Видин – Софија – Солун), Коридором 5ц (Будимпешта – Осиек – Сарајево – Плоче), Коридором 8 (Софија – Скопље – Драч), те Аутопутем А1 (Загреб – Сплит – Плоче), тј. Јадранско-јонском магистралом.

Један изазов

Сићевачку клисуру усекла је Нишава између јужних падина Сврљишких планина и северних обронака Суве планине. Она повезује Нишку и Белопаланачку котлину, дугачка је 17 км, има стрме стране до 350 м релативне висине, у неким деловима чак и кањонских одлика. После Ђердапске, најдужа је клисура-пробојница у Србији. Због гео- и биодиверзитета, заједно са околином, проглашена је за парк природе. Традиционално је комуникацијски и геостратегијски важна, те су кроз њу, уз само корито Нишаве, изграђени пруга (1886/1887.) и магистрални пут (1964.) као део трансбалканске „дијагонале“ Београд – Ниш – Софија – Цариград. Због мале ширине клисуре и „збијености“ на уском простору речног тока, неколико насеља, две мање хидроелектране и две саобраћајнице, није било рационално проширивати је и ту „провлачити“ још и источни крак Коридора 10 (ауто-пут Ниш – Димитровград). Стога је она, сасвим оправдано, заобиђена са јужне стране деоницом Просек – тунел Банцарево – Глоговац – Црвена река дужине 22 км.

Још један изазов

Аналогно решење предвиђа се и ради „бајпасовања“ Овчарско-кабларске клисуре Западне Мораве. Она је усечена између планина Овчар (986 мнв) и Каблар (885 мнв), спаја Пожешку и Чачанско-краљевачку котлину и дугачка је око 20 км. Карактеристична је по „укљештеним меандрима“, богатству флоре и фауне, Овчар-бањи, десет старих српских

православних манастира и два света места („Српска Света Гора“), те је проглашена за предео изузетних одлика. Поред друмске саобраћајнице Београд – Чачак – Ужице – Бар и трасе западноморавског („попречног“) железничког правца Пожега – Краљево – Сталаћ, ту су још и две хидроцентрале са вештачким језерима („Овчар“ и „Међувршје“). Сходно томе, наставак ауто-пута *Милош Велики*, „да бисмо се спојили са браћом у Црној Гори“, како се примерено заложиио председник Србије (зар онда није адекватније да је назван, на пример, *Његош?*), пробијањем трасе кроз клисуру не би било економски, саобраћајно и безбедносно рационално. Стога је планирано да се и она, слично Сићевачкој, заобиђе такође са јужне стране, и то трасом Прељина – Лучани – Пожега у дужини од 31 км.

Главни изазов

Али зашто исто није учињено са Грделичком клисуром? Она је највећа клисура у композитној долини Јужне Мораве, усечена је између планина Чемерник са десне и Кукавице са леве стране и спаја Врањску и Лесковачку котлину. Дугачка је 33 км („права“ клисура је 25 км), а стране су јој високе до 550 м. Веома је значајна као најужи део моравско-вардарске удолине која спаја Панонски и Егејски басен, а дуж које вековима постоји саобраћајна и геостратегијска „вертикала“ Београд – Скопље – Солун. Куриозитет је што она орографски (рељефно), али не и хидрографски раздваја Егејски и Црноморски слив. Због великих нагиба, распадања стена, обешумљености и бујичних токова, уцбенички је пример снажне ерозије. У стешњеном простору клисуре таквих одлика збили су се: Јужна Морава, непредвидивог, често рушилачког тока, потом низ насеља, железничка пруга, „стара“, прометна друмска саобраћајница са локалним путевима, мостовима, укрштањима... Уз сву ту инфраструктурну „засићеност“, провучен је још и најтежи, најскупљи и најризичнији део јужног крака Коридора 10, где су, истовремено, изведени обимни радови на делимичном утврђивању долинских страна и обала, измештању постојећег пута и пруге, градњи нових прикључака.

„Засићеност“ Грделичке клисуре: Јужна Морава, стрме косине, пруга, стари пут, ауто-пут...

Кроз уместо около

Деоница новог ауто-пута кроз клисуру дугачка је 26,3 км, на чак девет места премошћује Јужну Мораву (просечно на свака 3 км!), пролази кроз два тунела и прилично кривуда, те је ограничење брзине са 130 км/час смањено на 80-100 км/час. Ионако комуникацијски, безбедносно и геостратегијски осетљив сектор Грделичке клисуре тако је постао још ризичнији јер потпуно зачепљење може да изазове чак и неки инцидент невеликих размера. Тим пре што се не могу искључити нови велики одрони косина, поплавно „дивљање“ Јужне Мораве, велике саобраћајне несреће, па ни терористички акти или ратна дејства која на појединим тачкама могу истовремено да преграде реку и пресеку све саобраћајнице. Још када се ту изгради планирани други колосек тзв. брзе пруге (где га „уденути“?), а о каналу Дунав – Морава – Вардар – Егејско море [*sic!*] да се и не говори?! Када се све узме у обзир, зар није било сврсисходније одрећи се „градитељског подвига“ и одлучити да траса ауто-пута напусти долину Јужне Мораве код села Добротин, заобиђе Грделичку клисуру западним обронцима планине Кукавице (не залазећи у строги резерват природе), и врати се у јужноморавску долину код села Полом,

јужно од Владичиног Хана? Радикално другачији и априорно неприхватљив начин размишљања? Тежи физичкогеографски и геолошки услови? Виша цена градње? Дуготрајнији радови? Већи еколошки ризици? Војностратегијска ограничења?...
Напротив!

ИБАРСКА*

Ако је тзв. Нишки пут кроз поморавску проходницу сматран за интернационално-транзитни правац и део југословенског коридора „Братства и јединства“, онда је *Ибарска* важила за његов антипод – националну, српску саобраћајну жилу-куцавицу. Увек је била симбол српског страдања, непослушности и слободе, али и трпељивости, динамичности и хедонизма.

На отварању ауто-пута од Обреновца до Љига као дела трасе Сурчин-Прељина поручено је да Ибарска магистрала одлази у историју. Не први пут. Слично се чуло и приликом планирања, пројектовања, почетка радова, разних фаза изградње... То је „обичан народ“ требало да схвати као још једно раскидање с мрачном прошлошћу и окретање светлој будућности. Али, упркос неупитном значају „Милоша Великог“, да ли ће Ибарска магистрала стварно ускоро зарастати у коров? Неће! Само ће постати нешто растерећенија саобраћајница, аутобусима што и даље повезују бројна насеља са обе њене стране, аутомобилима и камионима који шпартају без плаћања путарине. Уосталом, она је током протеклих деценија фактички постала улица, дуж које су с малим прекидима нанизане куће, продавнице, бензинске пумпе, ауто-сервиси, мотели, кафане, предузећа, стоваришта... Људи су је прихватили такву каква јесте, сродили се с њом, одавно одбацили оно *магистрала* и посесивно је прозвали једноставно и само – *Ибарска*.

Магистрала смрти

Ибарска магистрала (званично: државни пут првог Б реда 22) почиње на престоничкој периферији, код гробља „Орловача“ (морбидне ли симболике!). Мада, за многе почетна тачка је раскрсница код паркића на Белим Водама, а за оне који су професионални Београђани „из круга двојке“ – већ на Чукарици. Представља унутардржавну геополитичку „кичму“, будући да повезује главни град, Шумадију, западну Србију, долине Западне Мораве и Ибра, да би се после 298 км завршила у Рашкој области, на Меховом кршу (општина

* Печат, бр. 587, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 27. септембар 2019. године, стр. 12-13.

Тутин), где се додирују Србија и Црна Гора. Парадоксално, зове се *Ибарска*, а да би се од Београда стигло до обала Ибра код Краљева има читавих 170 км и два и по до три сата ризичне вожње. Позната је као „магистрала смрти“ због бројних жртава услед великог промета (на неким деоницама и 18.000 возила дневно), а лошег квалитета коловоза, кривина, колотрага, рупа и закрпа, нанетог блата са околних њива, поледице, магле, пребрзе вожње, возачког неискуства, „маказа“, алкохола... О том смртоносном „данку“ опомињуће сведоче бројни споменици-крајпуташи. Стога се она може схватити и као парадигма вишедеценијске запуштености, маргинализације и заостајања Србије у титоистичкој Југославији, где се Словенија и Хрватска никако нису слагале да тим правцем Београд ауто-путем „изађе на море“ и чвршће се интегришу Србија и Црна Гора, већ је увек даван приоритет везама Загреба и Љубљане са Јадраном „због туристичке жетве“.

Миграциона струја

Стално, и све више, *Ибарском* струје дневни мигранти – ученици, студенти, запослени и они који траже посао – проводећи сате у „клацкању“ од Лазаревца, Црљена, Степојевца, Мељака и осталих „прибрежних“ насеља до Београда и назад. Не заслужују ли они због тих патњи бенефициран стаж, превремену пензију, субвенције за куповину гардеробе и ваучере за бањски опоравак? Њоме су многи дошли из далека и трајно се настанили у главном граду, дубоко интимно и данас сматрајући да се њено стварно исходиште налази тек на крају успона Балканском, код хотела „Москва“. Прво често, а онда све ређе, они би се петком после подне аутобусима, возовима и тешко стеченим „фићама“, „кечевима“ и „југићима“ упућивали *Ибарском* назад, да са килограмом шећера у коцке, 200 грама кафе, лековима и другим потрештинама за остареле родитеље посете родни крај и препусте се носталгији. Враћали би се недељом увече у дугачкој колони, закрчујући Чукарицу и пуних гепека кромпира, паприке, пасуља, зимнице... А када наступи сезона крсних слава, и са готовим печеницама на ражњу, упакованим и чврсто увезаним на аутомобилским крововима. Тако се некако подносио скуп београдски живот.

Национална магистрала

Ако је тзв. Нишки пут кроз поморавску проходницу сматран за интернационално-транзитни правац и део југословенског коридора „Братства и јединства“, онда је *Ибарска* важила за његов антипод – националну, српску саобраћајну жилу-куцавицу. Увек је била симбол српског страдања, непослушности и слободе, али и трпељивости, динамичности и хедонизма. Она је оличење неспутане народне демократије, готово анархије, јер се без ограничења може напустити и њој приступити готово на сваком месту, за разлику од ауто-пута, који је затворен жичаном оградом и контакт са окружењем има само на ретким, петљама тачно одређеним местима у близини градова. На само неколико метара од њеног испуцалог асфалта постоји безброј гостопримљивих свратишта где се и даље пије јака, разбуђујућа кафа и једу добар бурек, рошиљ, свадбарски купус и печење, нарочито тамо где паркирају камионције. Некада су се у надалеко познатим, готово култним „објектима“ бљештеће рекламираних домаћих и егзотичних назива окупљали поклоници праве, али и псеудо-народне музике и лумповања, а тога има и сада и биће у будућности. У „оно време“ ту се тајно, у инат и на сопствену одговорност славила Српска нова година и као ретко где могло чути „Ој, војводи Синђелићу“, „Морем плови једна мала барка“ и „Српска се труба с Косова чује“.

Политичка парадигма

Наглашена политичка „специфична тежина“ увек је пратила *Ибарску*. Ту је 1964. погинуо Крцун и нико никада није могао да убеди Србе у званичну верзију о саобраћајној несрећи. Надвладала су мишљења да је превентивно уклоњен као перспективан, а својеглав „српски кадар“, који је могао да пружи отпор даљој реализацији идеје „Слаба Србија – јака Југославија“. Иако је умео сам за себе да (покајнички) тврди како су му „руке кржаве не до лаката, него до рамена“, његово посмртно глорификовање међу Србима прерасло је у мит. И данас многи возачи, пролазећи поред шопићких хрстова, у знак поштовања свирну кратко три пута, српски. Недалеко од

Ибарске, у Дражевцу код Степојевца, родио се још један „српски комунистички националиста“(!?) – Лека. Плашећи се снажне српске личности у врху, „друг Стари“ се и њега политички ослободио убрзо после Крцуна (1966). Персоналне препреке на путу ка уставним амандманима и злогласном југословенском Уставу из 1974. тако су биле уклоњене, а судбина „обуздане“ Србије запечаћена. Масовно окупљање приликом његове сахране представљало је прву отворену манифестацију отпора антисрпском континуитету под паролом „и после Тита – Тито“. Ни у савременим политичким надметањима *Ибарска* није престала да игра значајну улогу. Код Петке близу Лазаревца, у саобраћајном удесу 1999. познатом као „атентат на Вука“, тај опозициони лидер случајем није страдао, али јесу четири његова блиска сарадника. Као организатори, оптужени су челници „Милошевићевих служби“, што је знатно окрњило углед тадашњег председника и уклопило се у припрему окончања његове власти. Оно ће уследити годину дана касније, у тзв. Петооктобарској револуцији, за коју многи сматрају да не би успела да на путу ка Београду Чачани с Вељом на челу нису пробали блокаду на *Ибарској*.

СТОЛЕЋЕ „МЕЂУЕВРОПЕ“*

Конкретне историјско-геополитичке прилике диктирају да се „Међуевропа“, као трансгресионо-регресиони појас, шири или сужава и помера ка истоку или западу. У промењеним околностима кроз њу се повлачи мање или више баријерна линијска граница између геополитичких „тектонских плоча“ – интересних сфера, пан-области, блокова, цивилизацијских целина...

„Историјска доцња“ Немачке да се уједини и формира интегралну нацију, а потом и њене амбиције да се, као „млад организам“ коме недостаје *lebensraum*, територијално шири и ревидира колонијалну поделу света, дали су знак за узбуну поморским, приатлантским силама – најпре Великој Британији и Француској, а убрзо и Америци. Поред горостаса у средишту евроазијског мега-копна, појављивао се још један конкурент у срцу Европе. Империјална таласократска стратешка мисао и пракса хитро су реаговали пред задатком да се задржи *status quo* и да се не дозволи додатно компликовање већ довољно опасног „природног антагонизма“ са Русијом. Још када би та два телуократска изазивача формирала геополитичку осовину – вишевековна светска доминација поморских сила несумњиво би била доведена у питање. Такав „негативан сценарио“ требало је онемогућити по сваку цену, како генерисањем њихове међусобне конфронтације, тако и уметањем баражне зоне антинемачки и антируски профилисаних земаља у централној, источној и југоисточној Европи.

Санитарни кордон

Прилика за формирање баријере између Балтика и Средоземља пружила се већ са окончањем Првог светског рата. Континенталистичке силе – поражена Немачка и дезинтегрисана Аустро-Угарска, као и „о своме јадy забављена“ постреволуционарна Русија – нису биле у позицији да утичу на промену политичке карте Европе, већ су је креирале поморске земље победнице. Циљ Лондона, Париза и Вашингтона био је

* Печат, бр. 589, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 11. октобар 2019. године, стр. 12-13.

да превентивно спрече три кључне опасности: једну, да нека будућа, оснажена Немачка поново покуша продор на југоисток, ка Персијском заливу; другу, да Русија трансбалкански, посредством православних народа, допре до Средоземног „топлог мора“, и трећу, да ове две силе или њихове интересне сфере успоставе територијални контакт и формирају интересно повезан пол моћи. Стога је формиран *Санитарни кордон*, коме је припадала и због кога је и склепана Краљевина СХС. Он је имао суштинску геополитичку улогу, а само формално идеолошки задатак да заустави ширење „црвене заразе“. Осмислио, картографски приказао и у књизи *Демократски идеали и стварност* из 1919. представио га је британски географ и политичар Х. Мекиндер. Прожимао се са његовим познатим исказом, које важи за темељни постулат геополитике: КО ВЛАДА ИСТОЧНОМ ЕВРОПОМ, УПРАВЉА СРЦЕМ КОПНА (Heartland-ом, средиштем Евроазије); КО ВЛАДА СРЦЕМ КОПНА, УПРАВЉА СВЕТСКИМ ОСТРВОМ (Афро-евроазијом); КО ВЛАДА СВЕТСКИМ ОСТРВОМ, УПРАВЉА СВЕТОМ.

Зонална или линијска граница

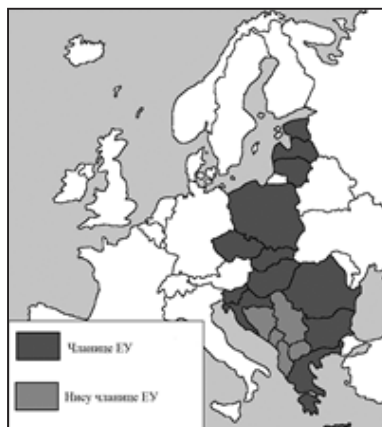
Од тада до дана данашњег траје надметање „великих играча“ за контролу те „Међуевропе“. У различитим видовима њено постојање и функцију уважавају готово сви геополитички мислиоци, концепцијске поставке и пракса. Обично се сматра да је до сада имала три еволутивне фазе – међуратну, хладноратовску и униполарну – мада би свакако требало додати и четврту, мултиполарну. Конкретне историјско-геополитичке прилике диктирају да се она, као трансгресионо-регресиони појас, шири или сужава и помера ка истоку или западу. У промењеним околностима кроз „Међуевропу“ се повлачи мање или више баријерна линијска граница између геополитичких „тектонских плоча“ – интересних сфера, пан-области, блокова, цивилизацијских целина... Сам Мекиндер у изворној (1904.) и две кориговане варијанте (1919. и 1943.) своје „осовинске теорије“ трасира три различите линије које раздвајају средишњу област од обода Евроазије. Руски евроазијци (П. Савицки) из 1920/30-их своју Русију-Евроазију као „трећи континент“

према западу протежу до тзв. стратешког источноевропског сужења од Одесе на Црном мору до Нарве у Финском заливу или, пак, до тзв. стратешког централноевропског сужења између Трста на Јадрану и Гдањска на Балтику. Омеђена са те две линије, у виду *Зоне дилеме*, у ствари се појављује „Међуевропа“. Креатори нацистичке геополитике на челу с К. Хаусхофером, ослањајући се на Науманове *mitteleurop*-ске идеје, сугеришу неопходност потпуног немачког усисавања међуевропског простора. Геополитичка визија њиховог „новог поретка“ подразумевала је поделу света на три до четири континенталне пан-области, где би граница која раздваја Евро-афричку и (привремену) Пан-руску зону била померена далеко на исток.

„Међуевропа“ пре сто година и данас

1919: Санитарни кордон

2019: Кина+17

Експанзионистички фронтитјер Запада

Још док је трајао Други светски рат Н. Спајкмен је закључио да будућу глобалну доминацију неће обезбедити руска контрола Heartland-а, већ америчка контрола ободног појаса Евроазије – Rimland-а. Недуго потом, линија раздвајања између њих биће повучена кроз „Међуевропу“ и постаће *Гвоздена завеса*. Запад ће током читавог биполарног раздобља

земље са њене „погрешне стране“ доследно сматрати Источном Европом, а прелетачку Титову Југославију кључном кариком у антируској Стратегији обуздавања, тј. Стратегији анаконде. После пада Берлинског зида „Међуевропа“ је постала експанзионистички фронтнијер НАТО и ЕУ у походу на исток. Тако се у стварности десило управо оно од чега је страховао С. Коен: између маритимне и континенталне глобалне геостратегијске сфере, централна, источна и југоисточна Европа нису оствариле идиличну улогу посредничког региона-капије (gateway region), већ је ту све очигледније настајао баражни конфликтни појас (shatterbelt). Трагајући за новом „формулом“ функционисања света, проицљиви С. Хантингтон и много утицајнији З. Бжежински ће се у жеку апсолутне униполарне хегемоније САД радије одредити да кроз ту зону повуку „раседну геополитичку линију“ – први, између две од осамдевет великих цивилизација (Православне и Западне), а други, између два од четири „поља“ евроазијске „велике шаховске табле“ (Средишњег и Западног).

За Међуморје и против њега

Руски неоевроазијци предвођени А. Дугином узвратиће на класичан, телурукратски, мултиполарни начин – меридијански издуженим појасевима налик на оне Хаусхоферове, те границом која је трасирана кроз средиште Европе и која раздваја две од четири планетарне пан-области (Евро-Афричку и Пан-Евроазијску). Осокољени ренесансом Русије, а мотивисани зацртаним стратешким циљем да се Американци потисну са трансатлантског европског мостобрана, у каснијим концепцијским фазама су се заложили за стварање *Велике Источне Европе* као компромисне, пре(о)лазне, заједничке интересне сфере намењене првенствено привлачењу Немачке да се од атлантизма окрене евроазијству. Нису ни у Вашингтону седели скрштених руку – Д. Рамсфелд, секретар за одбрану 2001-2006, истакао је да ће у сучељавању Запада са опорављеном Русијом посебан значај имати зона нових чланица НАТО, називајући је *Нова Европа*. Нешто касније биће им намењен и термин *линија ватре*. Да све не би остало на речима, између Немачке и Русије убрзо ће се појавити међуеврополики

клин земаља *Иницијативе „три мора“* (подсећа на пољску идеју „Међуморја“ Ј. Пилсудског после Првог светског рата). За „темена“ тог балтичко-јадранско-црноморског „троугла“ одређене су, није тешко погодити, отворено проамерички настројене Пољска, Хрватска и Румунија. Као најважнији интегративни чиниоци апострофирани су антируска противракетна одбрана и терминали за бродски увоз америчког течног гаса како би се парирало Северном и Турском/Балканском току.

* * *

Али, све то личи на рачун без крчмара. Придржавајући се „Мекиндеровог правила“, и Кина, сила која незадрживо хита ка лидерској глобалној позицији, сматрала је неопходним да се појави у „Међуевропи“. Иза њене „офанзиве шарма“ и инсистирања на економској, комуникацијској и културној сарадњи, логично се крије и геополитичка димензија концепције „Појаса и пута“. Када се у априлу ове године шеснаесторици прикључила Грчка, платформом *Кина+17* успостављена је „завеса“ од Балтика до Средоземља, опет (такође) позиционирана између германског и руског „света“. За сваки случај! И као да се 2019, на стогодишњицу Санитарног кордона, геополитички круг затворио и креће испочетка. Нека се наши потомци не изненаде постојањем „Међуевропе“ и после наредног столећа, 2119. године.

НАДМЕТАЊЕ ТОПОНИМИМА*

Географски називи прецизно одређују идентитет и припадност простора. Сви окупатори, новоформиране државе или победничке идеологије покушавају да променама топонима истакну сопствено обележје, демонстрирају моћ и верификују (гео)политички концепт.

Креатори и овог „новог светског поретка“ настојали су да промене геополитичка правила, односе и вредности, те да, следствено, успоставе и адекватну пратећу терминологију. Нови појмовни апарат намењен је преумљавању и уподобљавању поданика, упркос томе (или баш зато) што се по правилу одликује теоријском неухватљивошћу. Читав „пакет“ тенденциозно осмишљених неологизама у сврху *распојмљивања* (С. Стојановић) и *појмовне мимикрије* (М. Стефановски) био је намењен централном, источном и југоисточном делу европског континента на који се излио „велики потоп“ експанзије таласократског Запада после пада Берлинског зида. На мети се посебно нашао постјугословенски простор, где су се, с једне стране, споља усађивали транзициони појмови, новогovor и политички коректни наративи, а с друге стране, у унутрашњу употребу трагикомично уводиле „етнички чисте“ речи, рогобатне кованице, архаизми и туђице које је требало да послуже као доказ како древног порекла, тако и новог идентитета.

Геопојмовник југословенства

Топоними прецизно одређују идентитет и припадност простора. Сви окупатори, новоформиране државе или победничке идеологије покушавају да променама географских назива истакну сопствено обележје, демонстрирају моћ и верификују (гео)политички концепт. Тако је, на пример, монархистичко југословенство намеравало да интегралност манифестује територијалном организацијом државе у виду бановина, али на начин да се оне ни по коју цену не зову националним именима, већ на основу хидронима (река) –

* Печат, бр. 591, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 25. октобар 2019. године, стр. 16-17.

Дравска, Савска, Дринска... У „другој“ Југославији култ „највећег сина наших народа и народности“ ширио се тако што је у свакој републици и покрајини по један град испред свог постојећег имена додавао и *Његово*. Предњачили су Црногорци који су не само своје средиште преместили из историјске престонице Цетиња, него и име новог главног града променили из Подгорица у Титоград (1946-1992), а није искључено да ће га у част „оца нације“ поново тако назвати. Још „за Титина вакта“ у БиХ се протурала шала зашто његовим именом није почастовано место где је одржано Друго заседање АВНОЈ-а 1943. него је ипак било прикладније да то буде оно одакле се успешно извукао пред немачким десантом 1944. Показало се да је много озбиљније и геополитички индикативније што се уместо традиционалног српско-православног хоронима Стара Рашка или Рашка област у употребу увео окупациони термин Санцак, који потиче од заједничке именице за многобројне османске административне јединице, а тенденциозно се одомаћио ради истицања његовог муслиманског идентитета и антисрпске фрагментационе улоге. Још упечатљивији је пример бивше југословенске републике, а сада државе (Северне) Македоније, чији замрзнути конфликт је само привремено гурнут под тепих, а корен му је у титоистичком транслирању имена античке области Македоније далеко на север, у јужни део историјско-географске целине Старе Србије.

Национална моћ географије

Епидемија прилагођавања географских појмова „новим реалностима“ раширила се из лабораторије где је вршен *in vivo* експеримент насилног разлагања Југославије. Ко ће бити перјаница деструкције видело се непосредно пред ратни обрачун, када су „хрватскији“ ојконими (имена насеља) враћени 1990. Томиславграду (раније Дувно) и 1991. Широком Бријегу (раније Лиштица) у западнохерцеговачком (нео)усташком гнезду. Убрзо је, прво за спољну, а потом и за унутрашњу употребу, почело све редовније да се из имена „најјугословенскије републике“ избацује превише српски назив Херцеговина, који и дан-данас смета унитаризацији земље са муслиманским, тј. бошњачким/босанским предзнаком.

Модел за такав наум дало је 1968. елиминисање Метохије из назива јужне српске покрајине како би нестао доказ да се ради о манастирском (православном, српском) поседу. Пуно име Косово и Метохија враћено је у Устав Србије 1990, али га и даље „заборављају“ не само арбанашки сецесионисти и њихови западни покровитељи, већ често и српски званичници. Штавише, коришћење „крњег“ или читавог назива Покрајине постало је индикатор разлике у (гео)политичком ставу о њеном статусу – реинтеграцији или разграничењу. Или, пак, хипотетичкој размени по генијалној формули „своје за своје“, где у оптицај улази и простор назван CNN-термином Прешевска долина, који географски не постоји.

Обележавање територије

Исти „принцип“ важи за многобројне топониме широм постјугословенског простора – инсистирањем на сопственом називу показује се став не само о припадности, већ и о аспирацијама. Тако, спорећи се око морске границе, исти севернојадрански залив Хрвати зову Савудријска вала, а Словенци Пирански залив. Такође, за највишу коту у Жумберачком горју (1.178 мнв) на коју обе земље полажу право због важних војних и телекомуникационих инсталација, први користе ороним Света Гера, а други Трдинов врх. Ето, две чланице НАТО и ЕУ боре се за сваку стопу територије, док Србе убеђују да се одрекну Косова и Метохије. Чудо! Хрватска, која има 1.777 км јадранске обале (са острвима 5.835 км!) и не помишља да се одрекне блокаде словеначког приступа отвореном мору, нити Превлаке (рт Оштро) којим контролише „врата“ Боке Которске. Она је без икаквих проблема Моравицама у Горском Котару укинула придев Српске, али када су становници Хртковаца у сремском делу Србије хтели да их преименују у Србиславце – то је, уз констернацију страних и домаћих душебрижника, спречено. Република Српска била је приморана да Србињу врати име Фоча, Српском Сарајеву једва је дозвољено да постане макар Источно Сарајево, Српски Брод (предратни Босански) сведен је на само Брод, а Србобрану, који је припао Федерацији БиХ, поново је додељено име Доњи Вакуф.

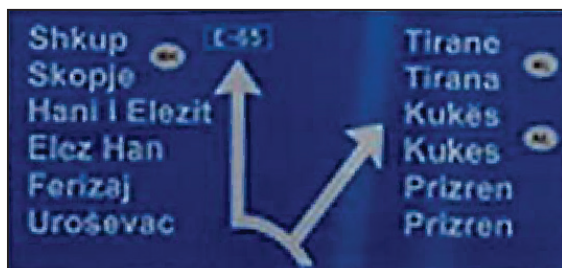
Света Гера/Трдинов врх на граници Словеније и Хрватске

Преименовања и претензије

Арбанашком расрбљавању топонима ради насилне идентитетске конверзије простора нико ништа не може нити хоће: Метохију већ одавно зову Дукађин, Проклетије су постале Албански Алпи, Урошевац је преименован у Феризај, Србица у Скендерај, Подујево у Бесиану, Ново Брдо у Артану... Југословенством опијени Срби приштинском аеродрому уместо „Слатина“ нису правовремено дали име „Кнез Лазар“ или „Војвода Вук“, али су га Арбанаси зато хитро званично прозвали „Адем Јашари“. Нови ауто-пут „Арбен Џафери“ од Приштине ка Скопљу, заједно са раније изграђеним „Ибрахимом Руговом“ ка Призрену и даље ка Драчу, очигледно је у служби лакшег уклињавања НАТО у средиште Балкана и формирања комуникацијског скелета Велике Албаније, а место пред македонском границом поред кога пролази није више Ђенерал Јанковић већ Елез Хан. Има и биће још сличног егзибиционизма на овом нашем турском Западном Балкану. Западном Балкану, који у географској науци не постоји!

Путоказ: преименована насеља

СРПСКИ БИЛАНС ПАДА БЕРЛИНСКОГ ЗИДА*

Да ли је српски биланс пада Берлинског зида само негативан? Јер, шта би било да он није срушен, да се наставила биполарна подела Европе и да је заједничка јужнословенска држава опстала? Показало се да је она одржива само као аутократска и под условом да је српски чинилац, иако најснажнији, стално „обуздаван“, фрагментиран и сажиман.

Прошло је три деценије од рушења Берлинског зида. За датум његовог пада узима се 9. новембар 1989. године, мада су се и пре и после тога дана десили значајни догађаји. Годинама уназад видело се да СССР не може да издржи не само трку у наоружању, већ ни читаво идеолошко, пропагандно, економско и нарочито геополитичко сучељавање са САД. Окружен таласократским Rimland-ом, стално дављен „стратегијом анаконде“ и кенанистички „обуздаван“ на сваком месту и у сваком тренутку, руски „медвед“ био је затворен у кавез евроазијског Heartland-а и осуђен на пораз у Хладном рату. Касносовјетска *гласност* и *перестројка* не само да нису зауставили суноврат, већ су му и допринели. Уклањање Берлинског зида представљало је симбол подизања читаве Гвоздене завесе, која се више од пола столећа спуштала кроз централну и југоисточну Европу, раздвајајући два супротстављена блока. Постало је јасно да долази крај биполарном светском систему и да се урушава не само Варшавски пакт (ВУ), Савет за узајамну економску помоћ (СЕВ) и читав комунистички концепт, него и да ће се ускоро распасти и циновска империја СССР од 22,4 милиона квадратних километара и готово 300 милиона становника. После малтешког састанка Буша (старијег) и Горбачова децембра 1989. године само наивни су могли да помисле како се надметање две велесиле завршило нерешеним резултатом. Први председник профитирао је опиљливом експанзијом америчког „мостобрана“ према истоку Европе и глобалном супремацијом у униполарном поретку, а други је добио „шарену лажу“ обећања о мирољубивости НАТО-а и Нобелову награду за мир.

* Печат, бр. 593, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 8. новембар 2019. године, стр. 9-11.

Шта се могло учинити?

И добронамерни и злонамерни „генерали после битке“ често замерају Србима и њиховим вођама да су „преспавали пад Берлинског зида“. Да су истрајавали на идеолошкој матрици која неумитно одлазила у историју. Да су остали искрено привржени крилатици „и после Тита – Тито“. Да су мислили како ће Југославија на спољашњем плану и даље бити незаменљива карика дуж евроазијског обода и лидер глобално утицајног несврстаног покрета. Да су одбијали да схвате како су унутрашње кохезионе нити заједничке државе слабе, да је првенствено Словенци и Хрвати никада нису искрено прихватили и да се одавно спремају да из ње изађу. Има у свему томе истине. Али, зар је само српском вољом могло да буде спречено разбијање државе, које је Запад, то је сада утврђена чињеница, годинама раније планирао и само чекао немоћ Москве? Како би Срби успели да зауставе уједињену Немачку у напону снаге, успостављање њене доминације стварањем „немачке Европе“, а не „европске Немачке“, те „показивање мишића“ осветничким черечењем земље која је 1918. године и створена као препрека „продору германизма на југоисток“? Ако су Американци, који су у последњу деценију 20. века ушли као неприкосновени светски лидер и предводили најјачи војни савез у историји, већ решили да геополитички реорганизују Балкан и укину свог некадашњег мезимца Југославију, на који начин би од опијености југословенством мамурни Срби то могли да спрече. И да ли је требало да се труде, када се она очигледно извргла у антисрпску творевину? Једина српска шанса била је брза, бескомпромисна војна победа против сецесиониста и покушај да се на аргумену фактичког стања издејствује другачији принцип политичко-територијалне поделе – не дуж титоистичких унутрашњих међа, већ на основу просторног размештаја и изјашњавања конститутивних народа.

Српска неспремност

Прилика је пропуштена на самом почетку када су Србија и Срби пристали, што ни по коју цену нису смели, на прве послератне вишестраначке изборе по републикама,

а не на нивоу целе, међународно признате државе. То су убрзо искористиле европске „добре услуге“ и Бадинтерова комисија, без обзира што је крвава операционализација била неминовна, што се до данас није завршила и што је Запад својим ангажманом дугорочно дестабилизовао читав Балкан. Деценијама у дефанзивни држани Срби нису били спремни за постхладноратовски период, за отпор демонизацији у складу са стереотипом да су „балкански Руси“ и за изградњу интегралне српске државе уместо резидуалне, АВНОЈ-ске („уже“) Србије. Стога су релативно лако упали у замку парцијалног и губитничког решавања српског питања. Та странпутица водила је у провалију неоусташког геноцида, тј. наставка србоцида (В. Умељић) и нестанка Републике Српске Крајине, територијалног редуковања, принудног задржавања и сталног угрожавања статуса Републике Српске у саставу БиХ, потпуног „дизања руку“ од јужног дела Старе Србије (данас С. Македонија), убрзаног расрбљавања Црне Горе, „отмице“ Косова и Метохије као „основне српске земље“ (С. Божић) и могућности даље деструкције Србије (Рашка област, Прешевско-бујановачки крај, Војводина...). Можда је још већи проблем тумарање у спољнополитичком оријентисању државе и срљање у наднационалне интеграције Западне цивилизације којој православни српски народ и српске земље не припадају. Из тога проистиче латентна позиција *растрзане земље* (С. Хантингтон) која води у аутодеструктивност, кризу идентитета, унутрашње конфликте и развојно „тапкање у месту“.

Крај утопије

Да ли је српски биланс пада Берлинског зида само негативан? Јер, шта би било да он није срушен, да се наставила биполарна подела Европе и да је заједничка југословенска држава опстала? Показало се да је она одржива само као аутократска и под условом да је српски чинилац, иако најснажнији, стално сузбијан, фрагментиран и сажиман. Престанком идеолошког једнопартијског монопола, неизбежан је био повратак на оно што је било потискивано као трајнији интегративни чинилац – на национално, верско, цивилизацијско. Стога је питање да ли би њен демократски и

унутрашњи политичко-територијални преображај уопште био изводљив, а да се, истовремено, задрже спољашње границе. У том случају, она најпре Србима не би ни била потребна. Три деценије које су уследиле после драматичних новембарских догађаја у граду који ће недуго затим поново постати главни град Немачке донеле су споро и мукотрпно враћање Срба себи. Иако се још нису ослободили из остатака „паукове мреже“ југословенства, спасили су се агоније у заједничкој држави. За то су платили превелику цену. Али, превелика је била и утопија.

МОСТ И ГРАНИЦЕ*

Неумски panhandle који БиХ изводи на море учинио је Хрватску тзв. фрагментираном земљом јер је одвојио Конавле, Дубровник и Пељешац од остатка њене државне територије ионако чудног, маказоликог облика. Управо да би заобишла територију БиХ, а повезала своју, Хрватска подиже прескупи Пељешачки мост преко Малостонског залива/канала.

Још дуго ће чудне границе унутар постјугословенског простора изазивати тешке главобоље. Настале на идеолошко-политичкој основи и мање-више проистекле из територијалне организације КПЈ, декларативно је требало да буду симбол титоистичких црта у граниту које га, наводно, чине још чвршћим. Нису (биле) повучене на основу једног, доминантног и универзално примењеног принципа, а тек потом и осталих корективних принципа, већ арбитарно и селективно, од републике до републике, од случаја до случаја... Тако је за федералне јединице Словенаца и новокомпонованих „додатних нација“ Црногораца и Македонаца употребљен етнички принцип, али он није важио за Србе, делимично за Хрвате, па и за касније конституисане, а дисперзно просторно распоређене м/Муслимане. О појединим спорним секторима свака расправа је брзо и претеће партијски „пресечена“, тако да остала питања нико није ни хтео ни смео да покреће. Неколико деценија касније наступила је Бадинтерова комисија, која је, у условима већ далеко одмаклог верско-грађанског оружаног сукоба управо око граница, такве унутрашње међе прогласила за државне, позивајући се на деколонизацијски принцип *uti possideti juris*?! И тако ствар додатно закомпликовала да су не само све границе у целини остале проблематичне, већ су се и на безброј места отворили готово нерешиви проблеми.

Зачарани круг

Карактеристичан случај тешког прилагођавања и подређивања таквим апсурдним одлукама и наметнутим границама јесте Пељешачки мост. Географски склоп у његовом

* Печат, бр. 595, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 22. новембар 2019. године, стр. 10-12.

ужем и ширем окружењу је веома компликован. Чине га: разуђена, махом стрма јадранска обала са бројним увалама и ненасељеним острвцима и хридилама; мање полуострво Клек које припада БиХ; веће полуострво Пељешац у саставу Хрватске, али са неповољно позиционираном Стонском превлаком која га повезује с копном; мањи Неум-Клек залив који махом представља унутрашње воде БиХ; већи Малостонски залив/канал који деле две земље; оближње делтасто ушће Неретве које припада Хрватској, мада се највећи део тока реке налази у БиХ; важна лука Плоче, која је такође у Хрватској, али је саобраћајно важнија за БиХ и чак Мађарску; хомогена етничка структура са изразитом већином католичког хрватског становништва, али границом подељеним на две државе – Хрватску и БиХ; део простора који је у БиХ, а припада ентитету Федерација БиХ, тј. њеном формално етнички мешовитом Херцеговачко-неретванском кантону (жупанији, према хрватском вокабулару); малобројна насеља, међу којима је највеће и најзначајније приморски Неум у БиХ – општинско средиште. Тај Неумски *panhandle*, који БиХ изводи на море (дужина обале само 21,2 км), учинио је Хрватску тзв. фрагментираном земљом јер је одвојио Конавле, Дубровник и Пељешац од остатка њене државне територије ионако чудног, маказоликог облика. Управо да би заобишла територију БиХ, а повезала своју, Хрватска подиже друмски Пељешачки мост преко Малостонског залива/канала. Он ће спајати рт Међед код насеља Комарна са северном обалом Пељешца недалеко од места Бријеста, а биће дугачак 2.404 м и широк 21 м. Изградња је већ почела, а планирана цена је енормних 500 милиона евра, од чега је ЕУ већ одобрила бесповратних 357 милиона. Међутим, и даље изазива недоумицу зашто се одустало од подморског тунела на истој локацији који би не само коштао вишеструко мање, већ не би изазивао тензије између званичног Сарајева и Загреба, па чак и Бања Луке. Уз то, посао су добили кинески извођачи, што се од Хрватске није баш очекивало, нити је у Бриселу и Вашингтону лепо примљено. Али, то је само врх леденог брега.

Историјски пртљаг

Зашто БиХ баш код Неума пресеца Хрватску и какво је порекло нелогичне границе која данас прави проблем? Да ли се ради(ло) о поштовању природне потребе и права непосредног копненог hinterland-а (залеђа, унутрашњости) да изађе на море, или о историјско-геополитичкој заоставштини завојевача и њихових домицилних наследника? Када су се окончали сукоби и склапали Карловачки 1699, а потом и Пожаревачки мир 1718. године, уважена је тежња Дубровчана да се не границе са оснаженом, конкурентском Млетачком републиком, а да задрже полуострво Пељешац и копнену везу с њим. Стога је Османско царство, које је владало данашњом БиХ, добило малу тампон-зону као излаз на јадрански залив код Неума, укључујући и полуострво Клек (с друге стране припала му је Суторина и излаз у Боку которску). Под млетачком влашћу чудом је остао сам крај полуострва Клек (Реп Клека), те је османски излаз у залив био фактички затворен и само „излаз на слану воду“ без икаквог стратешког или пловидбеног значаја. После пропасти Млетачке (1797), а убрзо потом и Дубровачке републике (1808), под краткотрајном француском влашћу постојање неумског „испушта“ је обесмишљено, али је поново постало актуелно успостављањем аустријско-османске границе. Аустроугарском окупацијом БиХ 1878, односно анексијом 1908. године, поново се претвара у неважни унутрашњи геополитички рудимент, а такав остаје и у време Краљевине СХС/Југославије и њене унутрашње територијалне поделе прво на области, а потом на бановине. Међутим, формирањем федералних јединица у титоистичкој Југославији, БиХ поново добија тај излаз на море. Селективно се активирају историјске међе и приступ БиХ Неум-Клек заливу, али не и кроз Суторину у Боку которску (ваљда зато што би то било кроз српско-православни простор). Будући да су тада тзв. АВНОЈ-ске границе словиле за неважне, мало се обраћала пажња на прецизну делимитацију све до МАСПОК-а и нарочито „уставне године“ 1974. Тада је Реп Клека „приписан“ територији БиХ, што јесте географски логично јер чини целину са остатком полуострва, али је било у супротности са хрватским амбицијама, позивањима на катастар, „историјско и државно право“. Још упитније

било је што полуострво Клек припада БиХ само закључно са спољашњом, југозападном обалском линијом, тј. без припадајуће акваторије, али је све брзо „гурнуто под тепих“ како не би кварило југословенску идилу.

Јалови споразуми

А онда је дошао слом и растакање заједничке државе, где су, испоставило се, унутрашње границе итекако важне. Антисрпско везивање хрватских и муслиманских застава у БиХ, те споља генерисано војно савезништво упркос епизодама крвавих међусобних сукоба, крунисани су Вашингтонским (1994), а потом и Сплитским споразумом (1995). Примарни циљ било је заједничко деловање ради „преламања“ рата и „утеривање у Дејтон“ српске стране, али је формирање Федерације БиХ и могућност њеног конфедералног повезивања са Хрватском, поред осталог, требало да релаксира међусобну границу у неумском сектору. Претходно је у преговорима око мапа поделе БиХ успешно онемогућен захтев Републике Српске да добије излаз на море на крајњем југоистоку Хрватске (Молунат). Још када су 1998. потписани споразум о несметаном транзиту БиХ ка луци Плоче и Хрватске кроз Неумски „прекид“ ка Дубровнику, те 1999. године Уговор о државној граници Туђман-Изетбеговић према коме Хрватска прихвата да Реп Клека припада БиХ и да граница иде средином Малостонског канала/залива тако да и острвца Мали и Велики Шкољ уз обалу Клека улазе у састав БиХ – изгледало је да никаквих проблема неће бити. Али, спонтано или не, жестоко се побунило локално становништво у том делу Хрватске, уследили су дописи званичницима и институцијама у Загребу, унутрашњополитичка, партијска и предизборна препуцавања, те заустављање ратификације, која није прошла ни у Сарајеву. Хрватска, иако поседује највећи део постјугословенске јадранске обале и острва, проблематизујући Пирански залив, Превлаку и Неум настоји да што више блокира суседе и оствари доминантну, готово монополистичку позицију. С друге стране, проблеми су избили на површину услед све радикалнијих муслиманских/бошњачких амбиција да контролишу све границе БиХ и изврше унитаризацију земље, у чему је прва

степенница била хегемонија над Хрватима у Федерацији БиХ која је постала све израженија.

Мост: део проблема, а не решења

Затегнути односи званичног Загреба и муслиманског/бошњачког Сарајева пренели су се и на геополитичко-комуникацијске односе. Продужетак ка Црној Гори Аутоцесте А1, тј. деоница будућег Јадранско-јонског аутопута, која је из Далмације ушла у западну Херцеговину и стигла недалеко од Чапљине, зависи од сагласности БиХ. Њој је, пак, више стало до конкурентског паневропског Коридора 5ц „вертикалом“ долинама Босне и Неретве, али чије је исходиште у хрватском приобаљу. Пељешачки мост само је учврстио „клинч“ две земље. Из Сарајева се тврди да је мост лоциран тако да нарушава морску границу БиХ, док Хрватска ту границу види другачије и сматра да је мост од ње удаљен читавих 420 метара. На примедбе да ће сметати упловљавању великих бродова у залив Неум-Клек, Хрватска је пристала да висину моста подигне са 35 на 55 метара, али то није решило питање слободног приступа спољашњој обали полуострва Клек, где би БиХ, евентуално, могла да гради теретну луку и друга постројења у залеђу. Ипак, ништа од тога не решава кључни проблем: будући да су унутрашње воде БиХ затворене и унутрашњим водама и територијалним морем Хрватске, БиХ нема приступ међународним водама. Хрватска тврди да градњом Пељешачког моста неће онемогућити да БиХ има *нешкодљив пролаз*, али БиХ сматра да би по међународном (поморском) праву требало да добије *несметан пролаз* до отвореног мора. Стога захтева адекватан морски коридор као што је арбитражом добила Словенија. А он подразумева могућност не само слободне цивилне и војне пловидбе, већ постављање каблова, цевовода и другог. Тиме би се испоставило да је пресечена не само територија, већ и акваторија Хрватске – земље-чланице НАТО и ЕУ! Каква заврзлама око једног кратког сектора границе и на први поглед неважног питања!? Није ли то још један доказ дестабилизујућег капацитета и дугорочне неодрживости неадекватних некадашњих унутрашњих граница које је Запад потезом пера прогласио за државне?

ТИГАР ОД ПАПИРА*

„Мали знаци будућних великих промена“ подсећају да утицај ЕУ првенствено почива на НАТО-у, „главном извору њене снаге“, тј. на америчкој глобалној геополитичкој доминацији, која је, пак, сада у опадању. На то указују пукотине у савезништву и нелојалност вазала – од нарушеног ЕУ-јединства, заустављања проширења и Брежита, до недовољног плаћања „чланарине“ Алијанси, све чешћих „намигивања“ Русији и Кини, Турског и Северног тока 1 и 2.

Иницијативе о трансформисању ЕУ ничу као печурке после кише. Бирократски су насловљене, имају различиту садржину и пишу их унајмљени експерти или брижни интелектуалци. Некада су пореклом из намножених бриселских институција, а све чешће потичу и од најмоћнијих чланица – првенствено Немачке и Француске – које су саме себе одавно прогласиле за „локомотиву ЕУ“. Узалудан посао! У њима је обично највреднији део анализа стања и констатација о мрачној будућности ако се не предузме ово или оно. Али, тога су свесни чак и обични грађани, суочени са све бурнијом свакодневицом – од инвазије имиграната и епидемије тероризма, до „жутих прслука“ и „порођајних мука“ британског изласка. Предуго је требало европској номенклатури да схвати и призна како се свет фундаментално мења, те да опоравак Русије, успон Кине и појава нових сила нису инциденти после којих ће се све вратити у нормалност бесконачно продужене доминације Запада. Кључна грешка била је неприхватање чињенице да је ЕУ (само) економско-политички „реверс“ трансатлантизма и рудимент Хладног рата, те да је експанзија током тзв. униполарног тренутка, у ствари, њена „лабудова песма“. Исто важи и за НАТО, војно-безбедносни „аверс“ исте новчанице, који се сталном производњом криза показао само нешто дуже виталним. Ипак, и тај „крчаг иде на воду док се не разбије“!

* Печат, бр. 597, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 6. децембар 2019. године, стр. 10-11.

Спасавај што се спас'ти може

Да ли су се проблеми ЕУ намножили у толикој мери да је критична тачка већ пређена тако да ће се она или распасти или редефинисати до непрепознатљивости? Покушавајући да то предупреду, Берлин и Париз недавно су направили концизан нацрт двогодишње „Конференције о будућности Европе“. И поново је у том документу исувише „општих места“ о неопходности реформи, јачању јединства, демократизацији приликом избора званичника, безбедносним изазовима, политици према суседству и проширењу, већој улози у светским пословима, афирмацији владавине права и европских вредности, борби против неједнакости, нужности дигитализације, климатским променама, миграцијама... Што би народ рекао – „млађење празне сламе“. Једном се мора погледати истини у очи – ЕУ није ништа више од „најважнијег америчког мостобрана у Евроазији“ (Збигњев Бжежински). А зна се каква је судбина мостобрана: када више није потребан или када његов корисник ослаби и буде принуђен на повлачење – престаје његова функција и демонтира се. Тај тренутак још није дошао јер САД посредством НАТО-а и даље све држе под контролом. На подређени положај ЕУ указује чињеница да су у Немачкој, њеној водећој чланици, САД задржале снажно наоружање (укључујући и двадесетак нуклеарних бојевих глава, о којима Немци „не желе да знају“). Ту су бројне војне базе различите намене, пет великих гарнизона (од укупно седам у Европи), главни штаб свих америчких гарнизона у Европи (у Визбадену) и команда америчких снага у Европи ЕУКОМ (у Штутгарту), те две ваздухопловне базе (Рамштајн и Шпангалем). У Немачкој се налази 38.600 америчких војника (податак за 2019.), што је, упркос драстичном смањењу са 400.000 у време пада Берлинског зида, остао највећи контингент у Европи (изван САД више их је једино у Јапану). Нису ли, стога, немачко лидерство, осовина Берлин-Париз, европске оружане снаге и ЕУ као аутономни пол глобалне моћи – ипак само „што је баби мило, то јој се и снило“?

Ко је (више) на самрти?

Ово су важни, али не и једини разлози зашто су искусна немачка канцеларка и министар спољних послова, хтели-не-хтели, морали да се супротставе изјави амбициозног и лидерски расположеног француског председника *Економисту* да је НАТО на самрти, да неће бранити своје европске чланице и да је ЕУ на ивици понора. Исто је, у свом стилу, скинутих рукавица и без бираних речи, учинио и председник Турске, упркос захлађењу односа с Вашингтоном, сиријског (курдског) ангажмана и одлуке да купи руски С-400, што тзв. аналитичари преурањено препознају као преоријентацију са атлантистичког на (нео)евроазијски курс. Ови „мали знаци будућих великих промена“ (шеик Имран Хусеин) подсећају да утицај ЕУ првенствено почива на НАТО-у, „главном извору њене снаге“ (Грег Левицки), тј. на америчкој глобалној геополитичкој доминацији, која је, пак, сада у опадању. На то указују пукотине у савезништву и нелојалност вазала – од нарушавања ЕУ-јединства, заустављања проширења и Брежита, до недовољног плаћања „чланарине“ Алијанси, све чешћих „намигивања“ Русији и Кини, Турског и Северног тока 1 и 2. А да је Империја на неупитном деклинистичком курсу сведоче њени нарастали унутрашњи проблеми, све дубља подељеност ионако хетерогеног друштва и нарочито „тихи грађански рат“ између њене официјелне и дубоке државе, који одавно има одлике мрежног, па и обресе истинског унутрашњег хибридног рата. Закупљена собом, она све мање пажње обраћа на интересе ЕУ. Штавише, конфронтира је са ближим и даљим окружењем, држи је у „клинчу“ са исламским светом, увлачи је у трговински рат са Кином и приморава на умножавање санкција Русији, од чега управо Европљани имају највише штете. Препоруке да се, уместо тога, и САД и ЕУ окрену главној претњи – тероризму – су промашене и узалудне. Како би рекао З. Бжежински, као ни блиц криг, тако ни тероризам није непријатељ, већ начин борбе, техника, метод. Стога Запад мора да идентификује правог непријатеља – ако уме, може и није касно.

Недостатак кондиције

Настојећи да у преобликованом свету (п)остане каква-такав стратешки чинилац, ЕУ не прави само „рачун без крчмара“ у односу на савезника САД/НАТО, већ и наспрам наступајућих горостаса Русије и Кине. Она и даље јесте економски снажна и њен БДП је 21,9% светског (Светска банка, 2018.). Нешто мањи је од америчког учешћа (23,9%), а још извесно време биће већи од кинеског (15,9%), који се убрзано повећава. Међутим, њене годишње стопе економског раста имају вишедеценијски опадајући тренд. Иако је по броју становника далеко испред САД и чак 3,5 пута популационо већа од Русије, њени „људски ресурси седих глава“(!?) не могу се мерити са кинеским који су 2,8 пута већи, млади и динамични. Ненадокнадив компаративни хендикеп ЕУ је територијални квантитет и квалитет. Ипак је она само релативно мало и разуђено „западно полуострво Евроазије“ – од Русије је мања готово четири пута, а од САД и Кине више од два пута. Њени природни ресурси су или незнатни или потрошени, а више није у стању да их на (нео) колонијални начин отима или набавља по ниској цени, те ће се увозна зависност несумњиво повећавати, нарочито од руских енергената (нафте и гаса). На ужас тврдокорних америчких неолиберала и отуђених глобалистичких елита у Бриселу и престоницама појединачних чланица, то ће је све више приморавати на геополитичко везивање за Велику Евроазију. Посредно је то назначено и на недавно одржаном дебатном Астана-клубу. Стога ће на претње европске „празне пушке“ још неко време реаговати само политички челници вечитих претендената на чланство. Али, нека се све малобројнији српски ЕУ-ентузијастички не брину за њену будућност – од 1. јануара председавање преузима Хрватска!

ОБРАЗАЦ*

У шта ће прерасти овај, релативно кратак, транзициони поредак? У прави мултиполаризам или у нови облик биполаризма? И који главни актери ће у највећој мери дефинисати *глобални резултат*? Хоће ли то бити САД у клинчу са остатком света? Збирно САД и ЕУ против такође збирно Кине и Русије? Само Кина и САД? Или Исламски свет сучељен са „неверницима“? У сваком случају, светска судбина одлучиваће се у Евроазији.

Друштвено-хуманистичке науке су компликованије од осталих јер „предмети њихових истраживања мисле“ (Х. Сајмон). Упркос томе, у њих су дубоко продрли терминологија, приступи, принципи и методе природно-математичких наука. Мерење, експерименти, квантификација и математизација постали су толико универзални и свепрсутни да су досегли крајност контрапродуктивног и често манипулативног. Сујетни научници, страхујући од полемике и оспоравања, настоје да се сакрију иза индекса и коефицијената, процената и промила, пописних и статистичких података, сложених рачунских радњи и формула којима аргументују резултате својих проучавања. Зависно од потреба наручилаца/финансијера истраживања, унапред очекиваних показатеља и тежњи да се остане у „главном току“ научне мисли, прилагођавање методолошких поступака и „штеловање“ добијених истраживачких резултата одавно нису изузетак. У свему томе изгубила се потрага за истином, суштином и смислом све сложенијих и интензивнијих друштвених токова који мењају Планету више него земљотреси, поплаве, климатске промене, техничка достигнућа...

Далеко од тога да друштвене феномене не би требало, с мером и сврсисходно, исказивати кроз нумеричке показатеље и образце. Напротив! То нарочито важи за геополитичку науку и праксу, који у великој мери диктирају остале друштвене појаве и процесе. Тако се Мекиндерова „осовинска теорија“ често назива *тријадним*, а Спајкменова Heartland-Rimland концепција *бинарним моделом*. Током Хладног рата важио је *биполаризам*, из чега је проистицала балканска *формула 2+2+2*

* Печат, бр. 599, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 20. децембар 2019. године, стр. 24-26.

– две земље у НАТО, две у ВУ и две ван пактова. Бжежински се у време тзв. униполарног тренутка залагао за распоред на „великој евроазијској шахоској табли“ на основу шеме 3:1, тј. три ободна велика простора (Источни, Јужни и Западни) који опкољавају један, Централни простор (Русију). Може се рећи да актуелну унимултиполарност (С. Хантингтон) карактерише однос *ИГС vs. ЗВС* или једна глобална сила (САД) наспрам три велике силе (Кина, Русија, Индија). Али, у шта ће прерасти овај, релативно кратак, транзициони поредак? У прави мултиполаризам или у нови облик биполаризма? И који главни актери ће у највећој мери дефинисати *глобални резултат*? Хоће ли то бити САД у клинчу са остатком света? Збирно САД и ЕУ против такође збирно Кине и Русије? Само Кина и САД? Или Исламски свет сучељен са „неверницима“? У сваком случају, светска судбина одлучиваће се у Евроазији.

Њена геополитичка еманципација усмерена је на потискивање америчког утицаја и конституисање Велике Евроазије, а већ се одвија убрзаним темпом према следећем општем и не много компликованом обрасцу:

$$\frac{SS+2ST+TT+PiP-MSN-KEU}{t} = OPMB = VEA$$

Изнад разломачке црте, у бројиоцу, заједнички „умањеник“ дају четири „сабирка“:

SS – Снага Сибира: Магистрални гасовод који су 2. децембра 2019. године посредством видео-везе свечано отворили руски и кинески председник. Захваљујући њему Кина ће добијати преко потребних 38 млрд. м³ „плавог горива“ годишње. Али, будући да „испорука гаса има статус инструмента геополитике“ (А. Дугин), тај гасовод је много више од енергетске везе. Он је интегративна карика, стратешки важан вектор, гарант несукбљавања две водеће евроазијске силе и симбол њихове заједничке изградње евроазијске будућности. Са далекоисточним комплетирањем до Владивостока (4.000 км и 61 млрд. м³) у орбиту ће привући и економски снажне садашње америчке сателите Јапан и Ј. Кореју.

2ST – *Северни ток 1 и 2*: Гасоводни „сноп“ од руског Виборга, односно Уст-Луге, до немачког Грајфсвалда, који је трасиран дном Балтичког мора искључиво ради заобилажења проамеричких земаља Рамсфелдове „Нове Европе. Символизује директну везу две континенталистичке силе – једне *mitteleurop*-ске и друге у Heartland-у Евроазије – те северни геополитички „пишак“ руске (нео)евроазијске концепције. Незадовољне зато што „Русија геополитички злоупотребљава европску енергетску зависност“, САД свим силама покушавају да отежају завршетак Северног тока 2. Зато су у све оштријем сукобу са Немачком, инструментализују данску (не)сагласност на трасу (поред острва Борнхолм), прете санкцијама за компаније које учествују у градњи, спремне су да употребе чак и НАТО...

TT – *Турски ток*: Гасовод чија траса испод Црног мора почиње на руској обали (Анапа), завршава се на обали европског дела Турске (Кијикој; некадашња Мидија) и даље се копном усмерава кроз Бугарску, Србију, Мађарску и Словачку. Када буду у експлоатацији обе цеви имаће годишњи капацитет 31,5 млрд. м³. Укључивањем Турске показао се као боља варијанта за онемогућени Јужни ток. У геополитичком смислу, представља јужни крак руских гасоводних „кљешта“ које, заједно са Северним током, обухватају средњу, источну и југоисточну Европу. Управо због тога Американци настоје да баражирају његову копнену трасу на самом почетку – бугарским сваковрсним компликацијама.

PiP – *Појас и пут*: Грандиозна кинеска амбиција промовисана 2013. године прво (копненим) Економским појасом Пута свиле, а убрзо и Поморским Путем свиле за 21. век чији је циљ да се саобраћајно, економско-финансијски и на друге начине премрежи евроазијски мегаконтинент и његово шире приобаље. Можда је истина да у овој фази „Кину занима повезивање, а не интеграција“ (Л. Савин), али је тај интерес за сада комплементаран са руском неоевроазијском концепцијом и њеним отелотворењем Евроазијском економском унијом у којој и Србија има своје место. Као што има место и у иницијативи „Кина+17“ од Балтика до Егеја посредством које се далекоисточни цин инфилтрира у Европу. Стога не чуди зашто су САД прогласиле Кину „главним супарником“

и најављују против ње заштравање трговинског рата.

У бројиоцу, од овог долазећег „система моћи“ требало би одузети два опадајућа актера:

MSN – „*Мождана смрт*“ *НАТО*: Када је француски председник недавно дао овакву дијагнозу најјачег војног савеза у светској историји имао је у виду не његову и даље неприкосновену снагу, већ чињеницу да је то „чедо Хладног рата“ на стрмој силазној путањи. Алијанса је одавно одступила од својих оснивачких принципа и постала „светски полицајац“, али више не изазива страхопоштовање. Лидер њене силе-предводнице већ је релативизовао обавезу заједничке одбране неке од угрожених чланица, а трансатлантски савезници све чешће отказују слепу послушност, међусобно се надгорњавају, не издвајају довољно у заједничку касу, заостају у модернизацији, немају довољно оспособљене и мотивисане војнике. Истовремено, „варвари“ се удружују, убрзано напредују на свим пољима и стрпљиво ломе моћ „Империје“ – нарочито на евроазијском попришту.

КЕУ – *Криза Европске Уније*: (Делимична) Европска интеграциона творевина настала је са непоправљивом „конструкцијском грешком“ и такође је биполарни анахронизам који је изгубио *raison d'être*. Њене чланице слажу се „к’о рогови у врећи“, брегзит је очигледно дефинитиван, пред најмањим изазовом свака земља гледа своја посла, „конкурс“ за водећу позицију саме су „расписале“ Немачка и Француска, мада ни једна „не испуњава услове“. Утилитарни ЕУ-ентузијазам свео се на минимум чак и у отуђеној бриселској бирократији, а на плодно тло наилази још само међу загриженом (псеудо)елитом земаља-аспираната иако је сасвим јасно да је проширење заустављено. И док она тапка у месту и бави се сама собом, Кина, Русија и Исламски свет већ су унутра, диктирају правила, прераспоређују фигуре и преузимају вођење игре.

Испод разломачке црте, у имениоцу, налази се чинилац који ће одређивати ток овог геополитичког процеса:

t – *Време*: Формирање, функционисање и ефикасност евроазијске геополитичке инфраструктуре, с једне стране, а деклинизам две најважније трансатлантске организације, с

друге стране, још увек теку релативно споро, мада су промене и трендови очигледни. Да ли ће Запад „меким приземљењем“ још дуго остати један од полова моћи и наставити да активно учествује у глобалним пословима или ће после још неког времена лаганог опадања наступити његов нагли „пад у провалију“ у коју би могао да повуче читав свет – суштинско питање је не само америчко-европског опстанка, већ и ствар одговорности Пекинга, Москве, Њу Делхија...

Трајање, тј. „тренутак прелома“ надмоћи биће могуће препознати на основу епохално важног *резултата* назначеног обрасца.

ОРМВ – *Осовина Пекинг – Москва – Берлин*: Уместо све слабије таласократске „полуге“ Вашингтон-Брисел, управљање светом преузима телурукратска „радилица“ две евроазијске силе – једне, најмноогољудније и најпросперитетније, и друге, најпространије и ресурсима најбогатије. Њен продужетак зависиће од успеха подухвата преузимања Немачке од Запада, а Француска ће потом већ „шап’том пасти“. Индија, Јапан, Иран, арапске и друге земље лако ће се уклопити у нову реалност. И на сцену ће ступити саставни део обрасца:

ВЕА – *Велика Евроазија*: Њоме, истина, неће више управљати алохтона, неевроазијска сила, али подразумева се да евроазијски простор неће бити геополитички статичан. Напротив! Унутрашња надметања, хијерархијске смене и последичне политичко-територијалне промене неће престајати. Ићи им у сусрет или бити затечен јесте ствар академског мудровања, али много више опстанка. На Балкану – нарочито.

ЗАМРЗНУТИ КОНФЛИКТ*

Како, ради „мира и стабилности“, за проблем арбанашког сецесионизма у косовско-метохијском делу Србије у овом тренутку пронаћи „трајно решење“ када готово у читавом постјугословенском простору постоји, у ствари, један неадекватно примирен оружани сукоб? Дакле, у Покрајини већ постоји замрзнути конфликт, ма колико се избегавало да се стање тако назове.

Северна Македонија, Хонг Конг, криза ЕУ, Венецуела, крај проширења, С-400, Хуавеј, „Милош Велики“, трговински рат, Трамп, „клиничка смрт НАТО-а“, плагијати, „мали Шенген“, „Снага Сибира“, Хандке, импичмент... Ово је само део „кључних речи“ које су обележиле одлазећу 2019. годину. Већина њих ускоро ће бити заборављена, као што се сада ретко помињу: ЕУ нема алтернативу, Сирија, Бриселски споразум, отварање поглавља, Заједница српских општина, поплаве, стопроцентне таксе... И брегзит ће отићи у историју. Али у оптицају ће се задржати, а можда и све више појављивати: мултиполаризам, гасоводи, Си, Путин, суверенизам, мигранти, „Појас и пут“, Велика Евроазија, границе, дисфункционалност Балкана... На домаћем терену очигледно је да у речнику који се односи на решавање косовско-метохијског проблема нису прихваћени: признање, компромис, разграничење, подела, размена, Атоски модел, „достојанствено повлачење“, „не контролишемо ни метар“, „шта ћемо и да нам га врате“... Напротив – реафирмишу и све гласније се помињу: окупација, Устав Србије, Резолуција 1244, међународно право, нова глобална реалност, реинтеграција... И један, у политичко-пропагандном „главном току“ с посебном страшћу анатемисан појам – замрзнути конфликт.

Шта је замрзнути конфликт?

Замрзнути конфликт обично се сажето образлаже као стање са или без споразума заустављеног оружаног сукоба (најчешће за неку спорну територију), а да он није разрешен

* Печат, бр. 600, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 27. децембар 2019. године, стр. 60-61.

мировно-политичким уговором који су мање-више добровољно прихватиле непосредно умешане стране и релевантни спољни чиниоци. Није искључено да се замрзнути конфликт успоставља када ситуација још није „зрела“, те да из нестабилне ситуације, после извесног времена, проистекне наставак рата. Искуство је показало да тај ризик не мора да буде превелики, да релативна стабилност и мир могу да потрају дуго, да се комуникацијски, трговински, привредни, финансијски и други односи успостављају са све мање тешкоћа и да је, стога, замрзнути конфликт у специфичним околностима прихватљиво орочено решење. Међутим, таква опција не подразумева пасивност и буквално одржавање *status quo*-а, већ активно деловање мање задовољне стране на припреми прилике за промену. Тачно је да постоји велика вероватноћа одмрзавања замрзнутог конфликта, што може, али не мора да значи неизоставно распламсавање оружаног сукоба, већ проналажење политичког решења. И једно и друго се догађа у случају да један од супарника у међувремену постигне знатну надмоћ над другим и одлучи да у своју корист промени постојеће стање. За тај подухват може да искористи повољније међународне околности, тј. слабљење и пренапрегнутост ненаклоњених „великих играча“, с једне стране, а симбиозу интереса са једном или више оснажених сила-покровитеља, с друге стране.

Светски примери

Орочено трајање међународно непризнатих, државоликних творевина и замрзнути конфликти нису ништа неуобичајено у геополитичкој пракси. Њихово постојање не изазива међународне потресе тектонских размера, затегнути односи задржавају се на локалном и регионалном нивоу, а латентна непријатељства временом прерастају у „стање навике“, не реметећи функционисање глобалног геополитичког и геоекономског система. Таквих појава постојало је, постоји и постојаће широм Планете. На савременој политичкој карти света замрзнути конфликти су *реалност* у Палестини, на Кипру, у Придњестровљу, Арцаху (Нагорном Карабаху), Јужној Осетији, Абхазији, на Криму, у Доњецкој и Луганској области, БиХ, С. Македонији, Пунтленду и Сомалиленду, Кашмиру,

Западној Сахари, Тајвану... У релативно блиској прошлости било је примера који су на овај или онај начин, привремено или (дуго)трајно решени (Српска Крајина, Тимор, Јужни Судан, Еритреја, Чеченија, Дагестан...). Такође, не може се искључити да слична будућност оружаног сукоба и потом замрзнутог конфликта чека бројне нестабилне области (Каталонија, Гибралтар, Баскија, Корзика, Северна Ирска, Шкотска, Јужни Тирол, Квебек, Синђанг, Тибет, Кореја, Ацарија, Нахчиван, Малвини, Курили...).

До боље прилике

Како, ради „мира и стабилности“, за проблем арбанашког сецесионизма у косовско-метохијском делу Србије у овом тренутку пронаћи „трајно решење“ када у готово читавом постјугословенском простору постоји, у ствари, један неадекватно примирен оружани сукоб? Дакле, у Покрајини већ постоји замрзнути конфликт, ма колико се избегавало да се стање тако назове. *Реалност* је да власти у Приштини *de facto* контролишу територију и да је илегалну државолику творевину признало око половине чланица УН, међу којима САД, већина њених трансатлантских савезника, неке моћне исламске земље и неоколонијални сателити. *Реалност* је, такође, да су Косово и Метохија према Уставу Србије и Резолуцији 1244 СБ УН *da jure* саставни део Србије, да тзв. косовска независност не постоји за Кину, Русију, Индију, већину исламских и осталих земаља Азије, Африке и Латинске Америке, тј. у популационо-просторном смислу за 2/3 света. На унутрашњем плану, упркос напетости, нема отвореног оружаног сукоба, а на међународном нивоу „клатно моћи“ помера се у смеру који одговара српској страни. Сходно томе, журба да се постигне „компромис“ и склепа „брзо решење“ супротна је националном интересу. Приоритет је да се свака расправа о територијалној целовитости државе резолутно одбаци и да се упоредо, до адекватне прилике за реинтеграцију Покрајине у састав Србије, одржава замрзнути конфликт, али не уз пасивно чекање да се он реши сам од себе, већ уз активно чињење које подразумева осмишљавање и спровођење система краткорочних, средњорочних и дугорочних реинтеграционих

мера. Јер, шта је алтернатива? Препустити читаву или готово читаву окупирану „основну српску земљу“ (С. Божић), немерљиво важну за национални идентитет, геополитичку позицију, ресурсну безбедност, економски развој и свеколику будућност народа и државе?

БАРАЖНА ТВОРЕВИНА*

Зна Запад да ће атлантизација геополитичког идентитета Црне Горе бити несигурна и привремена све док се не изврши национално преобраћање и не цементира већ опробаним „конвертитским синдромом“ радикалног антисрпства, чему је главна препрека Српска православна црква. Стога је *Законом о слободи вјероисповјести* нациљана управо она како би се дисциплиновала, учинила флексибилнијом и натерала да пружи (не)посредну подршку политичкој номенклатури да избрише сваки траг српства.

Закон о слободи вјероисповјести већ својим називом, који је у потпуној супротности са садржином, сведочи о дOMETИМА глобалистичког постмодерног распојмљивања. Изненадио је само наивне, неупућене и злонамерне. Ништа друго није се ни могло очекивати од екстремно антисрпске политичке номенклатуре данашње Црне Горе, некадашње „српске Спарте“. Далеко од тога да је неважно, али заблуда је да се ради првенствено о беспризорном отимању толико потенциране имовине Српске православне цркве – средњовековних и новијих светиња, више стотина хектара земљишта, објеката на атрактивним локацијама, милионским износима прилога верника...

АВНОЈ-ско проклетство

Поново се, по ко зна који пут, и на примеру Црне Горе показује до чега су довеле неадекватне, тзв. АВНОЈ-ске границе. Ето зашто Србија и Срби, без обзира на снажне притиске и ултиматуме, нипошто нису смели да прихвате да се први посткомунистички вишестраначки избори, а потом и референдуми о независности, одрже по републикама, а не на нивоу целе, међународно признате државе Југославије. Бадентерова комисија, за коју нам је обећано да ће само „пружити добре услуге“, довршила је посао на титоистичким принципима, маскирајући их начелом *uti possidetis iuris*. Демократски, нема шта! Тако су нове постјугословенске

* Печат, бр. 602, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 17. јануар 2020. године, стр. 18-19.

државе добиле „одрешене руке“ да се придруже свим оним непочинставима које је Запад чинио Србима, жарко желећи да то ради Русима, а није смео нити могао. По цену рата и дестабилизације која траје већ три деценије, резидуалне границе некадашњих република постале су недодирљиве. И идеално геополитичко средство да се на Балкану, примењујући постулат лорда Исмеја, *Запад држи унутра, Руси изван, а Срби доле.*

Црногорством против српства

Са становишта Запада све би било идеално да се у такве границе уклапа и територијална организација (шематизам) Српске православне цркве. Будући да је она остала једини релевантни гарант интегралности српства и српских земаља, Запад очигледно све чини да је „укалупи“ у унапред задату фрагментациону АВНОЈ-ску структуру. Потом би се временом направиле републичке православне цркве, оне би затражиле и добиле аутокефалност са Фанара, логично би заузеле не само антисрпски, већ и антируски отклон, неминовно ушле у пројекат тзв. источног папизма, екуменизма и унијаћења, те допринеле стварању „новог балканског субпоретка“ са нивоом српске моћи „сведеним на нереметилачку меру“ и трајно лишеног „малигног утицаја“ Москве. Црна Гора је само мали, али важан каменчић, који је сада дошао на ред да се уклопи у планирани геополитички мозаик. А дуго је бираан, припреман, обликован и глчан.

Стога, није без разлога из српске ампутирана и проглашена црногорска „октроисана нација“ (М. Ломпар), нису само из атеистичких побуда црногорски титоисти 1972, исто као аустријски окупатори 1916, рушили Његошеву капелу и уместо ње „ставили самар на Ловћен“ (М. Селимовић), није тек тако у време МАСПОКА реактивирана стара великохрватска теза о Црној Гори као „Црвеној Хрватској“, није случајно руководство Црне Горе у време растакања СФРЈ дуго лавирало да ли да остане са Србијом под истим државним кровом или не, није 1993. основана и 2000. у Центру безбедности Цетиње регистрована секташка тзв. Црногорска православна црква (од 2018. има још једна!) ради верских, него антисрпских

политичких потреба, није без далекосежног циља НАТО у време агресије 1999. углавном поштедео Црну Гору, није 2006. организован зна-се-какав референдум да би Црна Гора постала самостална, а остала српска или само несрпска, већ радикално антисрпска, није режим у Подгорици одлучио да спроведе систематско потискивање ћирилице, уклањање српских писаца из школских програма, прекрајање историје и комплетан „идентитетски инжењеринг“ (А. Раковић) због наводне модернизације друштва, прагматичног додворавања Западу или искрене привржености атлантизму, већ испуњавајући задатак да „преуми“ сопствено становништво, трајно га одвоји од српских корена и антагонизује према Србији...

Велика Албанија 2.0

Независност Црне Горе, те њено расрбљавање и суштинско трансформисање у полатињени Монтенегро има веома изражену, а можда и доминантну геополитичку позадину. Та творевина је од Запада пројектована да игра веома важну улогу државе-препреке српском излазу на море, затварања Србије унутар балканског hinterland-a, комплетирања њеног непријатељског окружења и довођења у безизлазну позицију како би се принудила ако не да постане чланица НАТО, онда да заузме недвосмислену про-НАТО оријентацију. Такође, Црна Гора је уласком у НАТО 2017. постала последња карика у ланцу који обавија читаву балканску обалу (изузимајући мали, стратешки неважан излаз БиХ на „слану воду“ код Неума) и спречава поморски приступ ојачале Русије, што би, као у Сирији, могло да угрози већ постављене америчке позиције. Црна Гора нема велику пространост, неке глобално значајне природне ресурсе и респектабилне оружане снаге, али у случају потребе за Алијансу може да буде важна првенствено због географског положаја близу Отрантских врата, неколико добрих локација за концентрисање ограничених поморских снага (Бока Которска, Бар, Валданос), постојећих и потенцијалних авиобаза (Голубовци код Подгорице, Капино поље код Никшића, Долац код Берана), планираног полигона и радарских система на Сињајевини...

А да би вршила све ове функције, Црна Гора мора да буде преображена у зависни, послушни и на усташалики начин антисрпски настројен државоидни инструмент. Ако тај наум успе, неће проћи много година до отвореног испољавања чак и великомонтенегринских експанзионистичких амбиција. Није ли и Албанија, залагањем првенствено Беча, Рима и Лондона, направљена ради онемогућавања изласка Србије на море? И као што њој Запад из својих интереса помаже да оствари стратегијску дубину великодржавним аспирацијама на делове Србије и С. Македоније, неће ли сутра ради продора из балканског rimland-а у балкански heartland омогућити формирање неког „етничког“, „природног“, „Великог Монтенегра“? Зар није јасно да ће тако спонзорисан монтенегрински експанзионизам бити усмерен на већ готово опкољен источнохерцеговачки део Републике Српске (уз хрватско-муслиманску помоћ) и/или на Рашко-полимску област у Србији (уз муслиманско-арбанашку помоћ)?

Етничко цементирање геополитичког

Атлантизација геополитичког идентитета Црне Горе биће несигурна и привремена све док се не изврши национално преобраћање и не цементира већ опробаним „ковертитским синдромом“ радикалног антисрпства, чему је главна препрека Српска православна црква. Стога је *Законом о слободи вјероисповјести* нациљана управо она како би се дисциплиновала, учинила флексибилнијом и натерала да пружи (не)посредну подршку политичкој номенклатури да избрише сваки траг српства. А плодно тло за тај подухват већ постоји. Од несумњиво српске националне припадности православног, па већином и муслиманског и римокатоличког становништва у данашњим границама Црне Горе, у периоду после Другог светског рата оно се претворило у „аморфну“, „флотантну масу“ (некадашња Цвијићева дефиниција тзв. Македонских Словена). О томе сведоче пописни подаци и знатно осциловање броја и процентуалног учешћа оних који су се у националном смислу изјаснили као Срби и Црногорци, а у језичком да говоре српски и црногорски.

Када се погледа етничка карта Црне Горе *по насељима*, очигледно је да постоји изразитија *просторна* него *демографска* заступљеност српског корпуса (размештај углавном у приморском појасу, те планинским и сеоским областима, где је мања густина насељености). Распоред, масовност, организованост и тајминг одржавања величанствених народних сабрања и литија то су јасно показали. У ствари, језгро национално-језичког и политичког црногорства налази се само у општини Цетиње са деловима суседних општина Никшић, Даниловград и Подгорица. Будући да постоји очигледна намера да се притисцима и манипулацијама настави смањивање процента Срба, а да учешће декларисаних Црногораца пређе 1/2, није тешко предвидети да би у тим околностима уследило трансформисање Црне Горе из грађанске у националну државу Црногораца и убрзано ишчезавање Срба – вероватно по опробаном хрватском моделу. А одатле до стварања „католичког насипа“ (М. Шуфлај) као споне између Хрватске и Албаније је само мали корак. Има ли, онда, места уступцима, парцијалним решењима и гњилим компромисима којима подгоричко-београдски политички мешетари настоје да жедне преко воде преведу храбре устанике *српске зиме*?

ТАНТЕ ЗА...?*

Србији се не дозвољава не само да се брани, него ни да ескивира. Захтева се само да у ставу мирно и спуштених руку прима ударце, послушно извршава налоге и чак не добија ништа за *танте*. И шта би то било за *танте* толико вредно да надокнади губитак Косова и Метохије?

Како ли је на недавној конференцији за медије званични преводац *препевао* америчком изасланику речи председника Србије да „не може да буде танте за кукурику, него мора танте за танте“? Био је то унутрашњем политичком тржишту намењен одговор дежурном вашингтонском уцењивачу на његово тенденциозно нивелисање захтева упућеног на једној страни вођама тзв. независног Косова да укину таксе од 100 процената, а на другој страни званичницима Србије да зауставе кампању за повлачење признања независности сецесионистичког дела сопствене територије. Међутим, важније од увођење локалних појмовних конструкција и народних изрека у деликатни дипломатски вокабулар јесте прави смисао замишљеног, изреченог и (у)чињеног.

Жедни преко воде

Тобоже прекинути дијалог Београда и Приштине одједном је резултирао сагласношћу да се успостави „Луфтханзина“ авионска линија Београд-Приштина и најавом да ће уследити и железничка веза на истој релацији. Тиме се допуњује комуникацијско-економски „пакет“ раније започет идејом о ауто-путу Ниш-Приштина и украшен тзв. малим Шенгеном, а чији је циљ да се мантром о бољем животу подиђе грађанима, убрза тзв. нормализација односа и постепено убеди, ето, кратковида, митоманији склона и национализмом инфицирана светина како је боље размишљати и одлучивати стомаком него главом и срцем. Да би шарена лажа била прихватљивија, завађеним балканским „варварима“ сервирана је и претња високог госта која је требало да их додатно фасцинира: „ми ћемо се повући, уколико обе стране не буду селе и постигле

* Печат, бр. 604, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 31. јануар 2020. године, стр. 14-15.

договор“. Повући – из чега или одакле? Из ултимативног посредовања и преговарачког процеса или из косовско-метохијског дела Србије и читавог постјугословенског Балкана? Што би се на већ поменут етно-дипломатски начин рекло – плаше мечку решетом. Већина Срба би се томе искрено обрадовала, а по свој прилици расте и број Арбанаса који не би због тога заплакали. И остали у демографски све празнијем „Региону“ постају свесни да „ко се Америком покрива биће му хладно“ (Х. Мубарак). Али, ништа од тога. Зар да се глобалистички Левијатан добровољно повуче после тријумфалне таласократске трансгресије и препусти стечене позиције „малигном руском утицају“? И још малигнијем кинеском?

Ништа за танте

Не чуди понашање Империји чији је лидерски статус ионако опасно пољуљан. У питању је кредибилитет. Како да и даље остане „најјачи пас у граду“ (М. Олбрајт) ако се јогуни тамо неко „штене“ које даје лош пример другим „луталицама“ и „чопорима“? Њена журба је све видљивија јер ће прилике бити само неповољније. „Незавршен посао“ крајем 20. века нити може да оконча на исти начин, нити је Србија крајем друге и почетком треће деценије 21. века усамљена на брисаном простору. Стога се Србији не дозвољава не само да се брани, него ни да ескивира. Захтева се само да у ставу мирно и спуштених руку прима ударце, послушно извршава налоге и чак не добија ништа за танте. И шта би то било за танте толико вредно да надокнади губитак Косова и Метохије? А српски политички прваци већ дуго експлицитно показују спремност за трговину. Штавише, председник Србије јавно је признао да је још раније постојао „стари предлог који је био фер: да направимо паузу у кампањи за повлачење признања независности“ (Косова), те да и у будуће „можемо о томе да разговарамо“. Очигледно је, дакле, да су САД веома погођене повлачењем признања тзв. косовске независности, да су оне генерисале приштинске „таксе“ као адут за политичку нагодбу и да Србија покушава самопонижавајућим предлозима да им изађе у сусрет. Све то у име прокламованог разграничења, иако

оно значи нарушаваће територијалног интегритета земље. Уосталом, успехе српске (и не само српске) дипломатије у повлачењу признања њен шеф је у више наврата образложио намером да се њихов број сведе на *мање од половине* чланица УН (само) како би се „Приштина приволела на компромис“.

Моћ повлачења признања

Али, зашто се зауставити на томе? Иако на први поглед изгледа да се ради о „немогућој мисији“, зар није логично да циљ Србије буде да (хипотетички) *све* чланице УН повуку признање? Чак и САД и Албанија! Будући да се односи снага на светском, а нарочито на афро-евроазијском плану брзо мењају, још интензивнијим билатералним напорима и садејством са америчким глобалним такмацима, објективно би било да тзв. независности Косова остане привржено само педесетак земаља – тридесетак чланица НАТО/ЕУ и двадесетак њихових најоданијих вазала, односно исламских земаља. Управо пред опасаношћу да, можда, признање поништи нека држава са већом „специфичном тежином“ у међународним односима, да она својим примером мотивише своје савезнике и цивилизацијске сроднике, те да досадашња „тиха вода“ повлачења признања прерасте у „бујицу“ – са обала реке Потомак реаговало се превентивно. Није ли, после новембарских повлачења признања од стране Гане и Науруа, српски министар спољних послова најавио још таквих аката – и ништа. Тако се број „отпризнавања“ од девет у 2018. зауставио на само пет у 2019. години. Није ли Србија већ „направили паузу у кампањи за повлачење“, мада њене челне личности тврде како се не сме успостављати знак једнакости са нелегално уведеним „таксама“? Веома брзо ће се то сазнати ако у 2020. уследе нова повлачења признања. Ако не уследе, не би се требало зачудити да осокољена Приштина ускоро уведе још неку антисрпску меру, а специјални амерички изасланик постави захтев Београду да ради одмрзавања дијалога сам затражи од држава које су повукле признање тзв. независног Косова да га поново признају. *Танте за кукурику!*

ПАРАЊЕ ЦЕМПЕРА*

Нема сумње да ће *Албион* све учинити да на домаћем терену остане *Горди*, не секирајући се претерано што ће га европски континенталци још отвореније сматрати за *Перфидног*. Међутим, хоће ли „бегунац“ који се измигољио из „златног кавеза“ ЕУ, упркос несумњивим државним способностима, успети да превазиђе многе изазове који га чекају?

Чим је Хрватска преузела председавање, одмах је једна држава, главом-без-обзира, побегла из ЕУ и она почела да се дезинтегрише. Шалу на страну, Уједињено Краљевство је одвезало свој брод који је готово пола века био привезан за европски док и заузела нови курс. Неоправдано су се бриселске бирократе и лондонске елите надале да ће се поданици ипак предомислити, на неком новом референдуму одлучити другачије и показати смисао за прагматичност, те да ће неко чудо ипак спречити брегзит. Посебно разочарани били су ЕУ-ентузијасте у Србији, који су очекивали да ће се 1. фебруара 2020. пробудити из кошмарног сна и да ће прве јутарње вести почети са „европска двадесетосморица...“. Узалуд! Будући да је Уједињено Краљевство иступило, на који сувисао начин они и даље да убеђују тврдоглаве Србе да је ЕУ „рајска башта“ и да би за приступање њој требало да жртвују све (наравно, и Косово и Метохију). Реаговали су нагоном за преживљавање – правећи се да се ништа није догодило, растрчали су се по медијима још агресивније настављајући са пропагирањем нашег „безалтернативног европског пута“. Брже-боље су им се придружили новопостављени ЕУ-функционери, хитајући у Београд и панично помовишући иновирано замајавање – нову методологију проширења.

Епохални догађај

У складу с прихватањем реалности, што се често сугерише Србима, нужно је подсетити да из ЕУ није изашла нека мала, политички безначајна, економски слаба и војно немоћна земља коју би било лако „преболети“. Уједињено

* Печат, бр. 606, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 14. фебруар 2020. године, стр. 16-17.

Краљевство је тзв. стара чланица која је већ у првом кругу проширња 1973. приступила у то време Европској економској заједници и једна од три „локомотиве“ које су не само артикулисале развој европске интеграције, већ и највише доприносиле њеном буџету. На међународном плану, ради се о сталној чланици Савета безбедности УН, узданици НАТО од оснивања, утицајном актеру у најважнијим светским финансијским институцијама, симболу таласократије и једном од главних „играча“ у глобалној геополитичкој арени, искусном „специјалцу“ у класичним и хибридниим ратовима, бившој империји са још увек снажним неоколонијалним утицајем и лидеру Комонвелта до чијих најудаљенијих припадника је донедавно досезала сенка ЕУ. ЕУ без Уједињеног Краљевства више неће имати 28 него 27 држава, уместо на 4.475.750 км² простираће се на 4.233.255 км², популација ће се смањити са 513 на 446 милиона и неће више представљати „тржиште од преко пола милијарде потрошача“. У друштву евра и још десет валута неће моћи да се задржи и фунта. Ако се међу садашњих 24 службена језика већ налазе ирски и малтешки, није ли логично питање зашто би то сада остао и енглески?

Тек ће бити белаја

Нема сумње да ће *Албион* све учинити да на домаћем терену остане *Горди*, не секирајући се претерано што ће га европски континенталци још отвореније сматрати за *Перфидног*. Међутим, хоће ли „бегунац“ који се измигољио из „златног кавеза“ ЕУ, упркос несумњивим државним способностима, успети да превазиђе многе изазове који га чекају? У првом реду, да ли ће моћи да опстане целовитост Уједињеног Краљевства? Шкотска никада није престала да гаји историјски наслеђен анимозитет према Енглеској и власти Лондона. Уплашени за своју судбину грађани су 2014. са 55% гласова одбили независност јер би отцепљење у том тренутку истовремено значило и издвајање из ЕУ. Али, у промењеним околностима расписивање новог референдума по свој прилици је само питање времена. Ако се покрене лавина центрифугалних процеса, могуће је да ће истим путем кренути и сада идентитетски прилично декодирани Велс – можда не у

потпуну сецесију, али ка већем степену самосталности сигурно. Као најделикатније појавиће се питање „даме с кученцетом“, тј. британско-ирски проблем. Уједињено Краљевство, које после „обнављања независности“ више није у ЕУ али јесте у НАТО, географски изолује Републику Ирску, која јесте у ЕУ али није у НАТО. Националне фрустрације римокатоличких Ираца умногостручиће чињеница да ће сада сувозмна линије поделе острва бити не само наметнута државна граница, већ и баријерна спољашња међа ЕУ према етно-религијски мешовитом (католичко-протестантском) и конфликтном северноирском делу Уједињеног Краљевства. Замислимо, на пример, какав само осећај периферности и тескобе ће погодити готово 160.000 становника округа Донегол (мало пространији од нашег Јужнобанатског округа) на крајњем северозападу Републике Ирске, стешњеном између наведене границе на истоку и Атлантика на западу и северу, а на југу са осталим делом државе повезаним само територијалним сужњем ширине 7 км.

Нек' се припреми...

Ништа мање изазовни биће и међународни односи, најпре у троуглу САД – УК – ЕУ. Уједињено Краљевство ће напуштањем европског „Сплава Медуза“ водити не само самосталнију политику, него ће се на англосаксонској основи још више везати за трансатлантског глобалног лидера. Чак и у случају нелојалности осталих европских вазала у будућности, у геостратегијском смислу остаће постојан „амерички мостобран“ и „непотопиви носач авиона САД пред западном обалом Евроазије“. Посредством лондонске „осматрачнице“ Вашингтон ће увек моћи да контролише и превентивно се ангажује у европским пословима. С друге стране, вођена утилитарним разлозима ЕУ без Уједињеног Краљевства биће мање русофобно настројена и постаће идентитетски, геополитички и геоекономски више телурукратски и евроазијски профилисана. Најцел Фараж прецизно је дефинисао садашњи и будући став „острва“ према „континенту“: „волимо Европу, али мрзимо Европску унију“. Дакле, еманципација Уједињеног Краљевства даће нови ветар у леђа све снажнијим

суверенистичким тежњама у осталим државама ЕУ. То неће успети да спречи чак ни намерно и координисано лондонско-бриселско отезање и компликовање брегзита како би се (за сада) обесхрабриле истоветне намере незадовољних чланица климаве европске интеграције и везивањем чвора већ на почетку „парања џемпера“ зауставило његово претварање у најобичнију риту. Упркос томе, све чешће и гласније се чује: ко излази следећи? У кладионицама већ се формирају квоте.

СРПСКЕ ЗЕМЉЕ*

Срби су с муком схватили да су враћени у време разједињености, да им се етно-историјски простор поново налази у више држава и да ће *српске земље* бити једини адекватан и исправан појам којим би назвали своје интегралне националне територије – заједно у Србији и изван ње.

Литија-револуција појавила се тамо где је, на први поглед, најмање могла да се очекује. Бројним аргументима могло би да се поткрепи мишљење како је атеизовање и расрбљавање Црне Горе за време титоизма тако темељно постављено и деценијама спровођено да више нема назад. Православне цркве и манастири били су девастирани, свештенство и монаштво десетковано, етатизација Црне Горе (ре)успостављена на комунистичкој идеологији, а српство систематски сузбијано у име црногорства. Од његовог перфидног наметања као прелазног, тзв. двојног идентитета, до милитантног, усташоликог антисрпства био је потребан само корак. И он је направљен осамостаљењем 2006. захваљујући на све начине и уз помоћ Запада постигнутом „потребном проценту“ гласова ЗА.

Просторни репери

Створена је вестернизована, полатињена независна држава под именом Црна Гора у наслеђеним тзв. АВНОЈ-ским границама, а политичком вођству дате су „одрешене руке“ да томе уподоби њену националну „садржину“, и то у складу не са „теократским наслеђем 19. већ са грађанским концептом 21. вијека“. Народ је са незнатним, спорадичним отпором трпео свакаква понижења, историјска кривотворења, језичке измишљотине, културне узурпације, политикантске конструкте и отворене србоцидне претње, чија разобрученост је достигла врхунац после пријема у НАТО 2017. „Доћерало је цара до дуvara“ атаком на само биће затомљеног националног идентитета – на цркву, православну, светосавску, српску. Постало је јасно да се више не може бити *и* Србин *и* Црногорац, већ само *или* Србин *или* Montenegrin . И уследила је ерупција

* Печат, бр. 608, И.П. „Наш Печат“ а.д. Београд, 28. фебруар 2020. године, стр. 14-15.

дуго потискиваног незадовољства. Како би рекао војвода Јанко Катић: „Оно што у срцу кључа, мора на уста да искипи!“ Из десетина хиљада грла старих и младих од Боке до Бијелог Поља и од Улциња до Плужина данима, упорно и све гласније одјекује „Не дамо светиње“. И они помало летаргични свештеници почели су да сабирају народ на молебанима чак и у малим, трошним, затарабљеним сеоским храмовима по планинским забитима и широм Србије и Републике Српске, али и изван њих. Луцидно је приметио Н. Маловић да се дешава „освештавање простора“. Првобитно очајнички вапај „Не дамо светиње“ прерастао је у поруку која се односи не само на српске цркве као сакралне објекте, већ на српске цркве као просторне репере. Пркосно се чује и тамо где је за то потребна велика храброст – у Вуковару, Мостару, Куманову... Упркос вишедеценијском настојању да се српство претвори у србијанство, а српски простор сведе прво на резидуалну (пост)југословенску и „ужу“, а потом на „предкумановску“, па чак и „пашалучку“ Србију, литије су учиниле да се као птица феникс укажу обриси јединствених *српских земаља*. Оних државно организованих и мање-више слободних, али и оних аморфних, тренуно окупираних, колони(јали)зованих, обезљуђених, опустошених, редукованих, фрагментираних и преименованих, али ипак постојећих.

Српство и ван Србије

Појам *српске земље* веома је коришћен у другој половини 19. и почетком 20. века. Њиме се у домаћем „националном раду“, а нарочито на међународном плану указивало да су Срби домицилан народ не само у тада маленој, тек ослобођеној, прво аутономној, па независној Србији, већ и на пространим, компактним територијама унутар граница Аустро-угарске и Османског царства, тј. у знатном делу Панонске низије и Балканског полуострва. И као што је „уједињење Немачке (било) резултат деловања немачког учитеља“ (О. фон Бизмарк), тако је и српска интелектуална елита тога времена својим политичким радом, јавним наступима, теренским истраживањима, географским картама, написаним књигама, новинским и научним чланцима била

посвећена идентификовању, проучавању и ширењу свести о српским земаљама у служби њиховог ослобађања, омеђавања и окупљања под један државни кров. Тако је, на пример, Ј. Цвијић писао да „од Беча до Цариграда нема већег народа од нашега“, израдио *Упутство* за проучавање насеља и порекла становништва намењено разгранатој мрежи сарадника, те покренуо немерљиво вредну едицију *Насеља српских земаља* којом је маркирао српски национални простор. На Благовести 1910. није основао србијанско, већ *Српско географско друштво* и 1912. покренуо *Гласник српског географског друштва* – најстарији научни географски часопис на Балкану. Поимање просторних опсега, природних богатстава, историјских места, културних појасева и геостратегијских вредности српских земаља постало је блиско не само образованом слоју, већ се раширило у читавом народу. Стога не чуди зашто су богати појединци помагали цркве, школе и четничку акцију у Старој Србији, зашто су у Београду организовани велики протести и тражено оружје приликом аустроугарске анексије БиХ, зашто су се, упркос династичким неспоразумима, Петровићи и Карађорђевићи надметали ко ће предводити свесрпско уједињење, зашто су кретањем у Балканске и Велики рат и неписмени сељаци осећали и знали за шта се боре...

Самопотирање југословенством

А онда је 1918. учињен грех који је Србима донео вишедеценијско испаштање, али ни до данас није довео до искреног покајања – створена је југословенска, а не српска држава. Појам *српске земље* нагло је престао да се користи. Делом се то збило зато што се (погрешно) сматрало да је национални циљ постигнут и да је српско уједињење постигнуто, а делом „да се не изазивају Хрвати“ који су отворено испољавали аспирације према великим деловима српског простора. Српска политичка и интелектуална „класа“ пристала је да западну, таласократску геополитичку потребу за југословенском државом сматра и посвећено реализује као своју. Парадигматичан је пример истог Ј. Цвијића. Ауторитетом „дворског географа“ и „султана српске науке“, после уједињења уклања реч *српски* из назива и друштва и часописа, те они све до

1940. носе називе *Географско друштво* и *Гласник географског друштва*. (реч *српски* враћају тек 1948. нове власти!) Помињати *српске земље* у условима ауторитарног режима и федералне структуре југословенске државе била је јеретичка помисао и ризичан чин, тумачен као израз „великосрпског национализма“ и атак на „братство и јединство наших народа и народности“. Постало је подразумевајуће да се стварањем „додатних нација“ и републичких граница српске земље своде само на („ужу“) Србију, тј. да су Срби у Србији, Хрвати у Хрватској, Црногорци у Црној Гори, Македонци у Македонији... Када су Срби из Книна и околине, фанатични навијачи Звезде, почели да долазе на утакмице и прате њен поход 1990/1991. до европског фудбалског трона, у Београду је често могло да се чује: „Види колико *Хрвата* навија за Звезду!“

Страх од појма

Упркос систематском прећуткивању, потискивању и неговању „културе заборав“, појам *српске земље* стидљиво се враћа у јавност тек са сломом идеолошког једноумља и успостављањем вишестранацја, а нарочито са фрагментацијом Југославије дуж неконсеквентних (дискордантних) граница. Срби су с муком схватили да су враћени у време разједињености, да им се етно-историјски простор поново налази у више држава и да ће *српске земље* бити једини адекватан и исправан термин којим би назвали своје интегралне националне територије – заједно у Србији и изван ње. Међутим, све је брзо утихнуло. Политичари су били споља и изнутра застрашени пропагандним притиском да спроводе великосрпски експанзионизам, а интелектуалци до дана-данашњег инхибирани наметнутим „меморандумским синдромом“. Није успела чак ни иницијална епизода са „крвном“ Српском демократском странком Српских земаља. Као алтернатива, „опипљивији“, препознатљивији и боље прихваћен појавио се појам *српски етнички простор*. Он је подразумевао далеко мањи простор од српских земаља, тј. само онај где је становништво које се у актуелним пописима изјашњавало као Срби чинило апсолутну већину (преко 50% укупне популације). То значи да искључује области где је извршено масовно физичко уништавање, протеривање и

принудно верско-национално преобраћање/преименовање Срба, те њихово супституисање другим народима. Тако, на пример, већи део косовско-метохијског дела Србије због садашње арбанашке демографске већине тренутно се не може сматрати српским етничким простором, али свакако јесте српска земља, и то она кључна, изворна.

Да се зна!

Појам *српске земље* потребно је, без икаквог снбивања и комплекса, вратити у политички, научни, образовни, културни, медијски и свакодневни речник. Српске земље су, дакле, оно чије се постојање широм „Српске (поново) Спарте“ доказује масовним крстоносним окупљањима народа, која су се, у ствари, претворила у једну, величанствену литију. То је онај појам што се у званичној химни Србије налази у другој, четвртој и шестој строфи, а што је због републиканског уређења у оригиналу заменило српског краља. То су оне земље које се наводе у стиховима целовите химне Светом Сави, која се може пронаћи у сваком црквеном календару: „благодарна Србијо“, „Босна и Херцеговина Светог Саве дедовина“, Бачка, Среме, Банате и Србијо Стара“, „Црна Гора, сестро мила, здраво и ти с нама била“, „са свих страна сви Срби с мора и Дунава“, „Милешево слави се телом Светог Саве, кога славе сви Срби с обе стране Саве“. Ствар је националне зрелости и геополитичке прилике када ће множина прерасти у једину – српске земље у српску земљу. И српску државу.

УМЕСТО ПОГОВОРА: ГЕОПОЛИТИЧКЕ ВИЗУРЕ И ВИЗИЈЕ МИЛОМИРА СТЕПИЋА

Појава геополитике и геополитичког начина мишљења веома је честа у савременој науци, публицистици и медијима. У тренуцима пораста међународних напетости и сукоба геополитика и геополитичност чак надмашују медијско и научно мњење. Ипак, ретка су постигнућа самосвојног и усредсређеног геополитичког мишљења. Зато их је, када год се укажу, потребно пажљиво примити к знању.

Када један аутор попут Миломира Степића у књизи *Кроз балкански дурбин у 55* поглавља представи читаоцима избор из својих геополитичких коментара, колумни, есеја, излагања, интервјуа, прилога на порталима и сајтовима... то ниуколико не значи мимоилажење кључних проблема данашњице, нити поклизнуће у мање значајне литерарне жанрове. Напротив, за аутора доказане оригиналности у тумачењу и разумевању међународних прилика, такав приступ пре свега указује на суочавање са проблемима и свестан избор сажетих форми геополитичког промишљања. То се нарочито односи на низ историјских али и савремених тема које у ширим захватима могу измаћи интелектуалној пажњи.

Немирно доба у коме живимо је такво да захтева правовремене аналитичке реакције на све убрзанија и згуснутија дешавања. На делу је наука *in vivo*, хитро тумачење без очекиване временске дистанце. Чини се као да мањка време за лежеран временски проток и бестрасно расуђивање. Објашњења догађаја који још увек нису окончани траже се у ходу и одмах, па се описивање стварног у брзом општењу меша са претпоставкама још ненасталог. Тако настаје капиларна збрка ограничених могућности у садашњости и неограничених жеља за будуће. Укратко, догађа се конфузија геополитички реалног и идеалног: жеља да нешто што одиста није – геополитички буде, те да нешто што уистину јесте – геополитички не буде.

Мање интерпретативне форме, испуњене кратким описима стања и децидираним ставовима и проценама,

плене пажњу знатижељних, али и нестрпљивих читалаца. То се у информативном хуку најпре односи на све оне који из разних разлога не остварују додир са опсежнијим студијама геополитичких проблема. Реч је о раширеној пракси занемаривања капиталних монографских обрада сложене геополитичке материје у којима се најтежи проблеми историјски, појмовно и категоријално контекстуализују.

У атмосфери читалачке глади за открићима првих и последњих узрока необјашњених дешавања, угледни аутори проверених научних опуса попут Миломира Степића, прибегавају комбиновању радова крупнијих теоријских амбиција са радовима ангажоване науке саткане од емпиријских увида, студија случаја и микро-наратива. Али „удвајање“ великих и малих истраживачких узорака не значи да је врста дела за која би се могло рећи да спадају у примењену и примењиву, тј. апликативну науку, сазнајно мање вредна у односу на ону фундаменталну. Није ниуколико и ниучему.

За потпунији увид у полазна становишта и начине расуђивања аутора у много чему су неопходни управо непретенциозни радови исписивани од повода до повода, што у правилном ритму што у аритмији догађаја, а опет на линији доследног научног ангажмана. Осим рефлексивног и реактивног писања, од значаја су и размене мисли, разговори, дијалози, дебате, полемике. Не само да је важна теоријски сложена изричитост дугих таласа него је од реторичког значаја и кратко заталасана динамика питања и одговора. Осим одважности дискурса у форми интервјуа, она у геополитички дискурс уноси живахну нескривеност првог лица јединине. А знатан део Степићеве књиге чине интервјуи, има их чак петнаестак. Осталих четрдесетак текстова писани су форми кратких есеја, излагања или као прилози за портале и сајтове.

Потребно је, међутим, поменути да нешто више од половине књиге *Кроз балкански дурбин* чине есеји које је аутор у двонедељним размацима током читаве 2019. и почетком 2020. године објављивао у угледном београдском недељнику *Печат*. Степићева сарадња са часописом чије странице су од првих бројева отворене за геополитичке анализе показала се двоструко корисном. С једне стране се показало да управо

аутор Степићевих интерпретативних домета доприноси информативној и аналитичкој уверљивости па и имицу тог недељника. С друге стране, сам аутор је конкретним поводима и кратким роковима био потстакнут да тумачи феномене које би, услед заокупљеностима друге врсте, можда превидео или пропустио. Излет у друкчији жанр обликовања геополитичког мишљења показао се плодним јер је за нешто више од годину дана (децембар 2018. – март 2020.) у јаком темпу продуковао чак тридесет есеја у *Печату*. Ако се има у виду претходних осам текстова у истом недељнику, може се рећи да је Степићева књига, у ствари, обележена *Печатом*, путем кога је као аутор проширио круг читалаца и „пратилаца“. Овоме се могу додати и пет текстова објављених у *Геополитици*, и на порталима и сајтовима *Факти*, *Одбрана*, *Прес*, чиме се слика колумнистичког ангажмана употпуњује.

Како год, есејистички колажи и интервјуерски пурпури медијских наступа сведоче о поетичкој лиценци и креативном профилу аутора. Ангажман, међутим, указује да се Степић као самоуверен аутор нимало не устручава да упоредо са квалификованим теоријским геополитичким назорима јавности представи и своје основне културне идеје, те идеолошка и политичка уверења. Тако изабрани пут, међутим, не лишава извесних тешкоћа у изградњи сопствене геополитогеме. Реч је о дилематичном ставу према месту, улози и смислу идеолошких емоција у политичком говору и писању. Но, и на осетљивом пољу испуњеном борбом идеја, Степић успешно проналази и даје одговоре на настале недоумице.

Са чиме се, у ствари, сваки аутор суочава? Реч је о ситуацији у којој се, тежећи достизању идеала објективности у – како многи научници мисле, максималној близини истине – део тумача одриче уплива политике и идеологије у друштвене и хуманистичке науке. Сматрајући да је мешање те две ионако експанзивне праксе у теоријске радове спољашње и накнадно, заступници научног пуризма превиђају да се и политика и идеологија већ налазе у предразумевајућој конституцији научних теорија у домену хуманистике. Парадокс је садржан у хтењу неутрализујућег деполитизовања и деидеологизовања теорије која је, иначе, дубоко урођена у политику и идеологију. Такво идеалтипско, тобоже чедно хтење „чишћења“ геополитике

од осећаја и страсти романтично је и утопично, заправо, неоствариво. Зар је уопште могуће замислити геополитику без индивидуалних и колективних емоција? Наравно, није!

Како у књизи *Кроз балкански дурбин* тако и у ширем практично-теоријском ангажану, Миломир Степић није упао у предочену замку раздвојености теорије која иде шумом идеја и идеала, и праксе која хукти друмом емпиризма и прагматизма. Или обрнуто, свеједно. Немогућност кретања неукрштеним путањама аутор, уосталом, и разматра у поглављима „Геополитика као теорија и пракса“ и „Образац“. Поред тога што у сазнајном погледу сматра корисним разликовање практичне геополитике и теоријске геополитике, Степић обе геополитичке димензије доживљава тек као две стране једне исте медаље.

ОвOME је нужно додати да Степић у минуциозном и казуистичком расуђивању у овој књизи полази од општих геополитичких претпоставки које је претходно разрадио у неколико теоријски сазданих књига. Њему као аутору, дакле, не мањка солидна теоријска основа. Напротив, он на дубоко положеним и чврсто спрегнутим категоријалним темељима развија своју текућу геополитиколошку критику. Такву критичку праксу омогућује му пре свега студиозно географско знање просторно ситуираних феномена (нпр. поглавља „Три клисуре“, „Ибарска“, „Надметање топонима“, осврт на градњу Пeљешачког моста). Аутор, такође, демонстрира и сходно познавање политичких теорија, доктрина и идеологија, о чему сведоче осврти на европеизам, евроатлантизам, американизам, евроазијство, балканство, српство, југословенство, неојугословенство и сл.

Преплитањем проницљивих увида у геополитичку праксу и обухватнијих теоријских тумачења те праксе, Степић утискује мозаичне визуре конкретне проблеме које се, једна за другом, уклапају у големи глобални мозаик визије вишег степена општости. У књизи се бројна поглаваља односе на глобалне теме посвећне геополитичким учењима „великих стратегија“. Реч је о крупним, заправо глобалним геополитичким агломерацијама и констелацијама какве су: Запад, трансатлантски свет, НАТО, Европа, Европска унија, Исток, Оријент, земље екссовјетског

простора, Америка, Русија, Немачка, Кина, Турска, хришћански и исламски свет... Слично томе, назначени су и доминантни геополитички процеси у савременом свету: глобализација, транзиција, сецесионизам, антисецесионизам, конфликти, интервенционизам, дезинтеграција, српска интеграција, евроинтеграција, геополитички катастрофизам, геополитичка инверзија, мултиполаризација, историјски ревизионизам, разграничење, признање, косовизација, балканизација, антисрбизам, србофобија, „Срби на Србе“.

Изложено упућује на Степићев аналитички однос према процесима и структурама које обележавају актуелне планетарне трендове, те проглобализам, антиглобализам и глокализам. Он критички опсервира интеракције спацијалне и топичке димензије наречених процеса и структура: завичајну, локалну, регионалну, макрорегионалну и трансконтиненталну, тј. глобалну. У жижи његових интересовања је укупни српски простор у његовим историјским и савременим, регионалним и локалним варијацијама. И у том, рекло би се, нарочитом просторном погледу Степић је рационално и национално оријентисан мислилац геополитичких односа.

У ауторовој разради тема запажа се појмовни, политгеографски и специфични геополитолошки категоријални апарат који је усклађен и доследно практикован током више од три деценије објављивања научних радова. Уобичајним колоквијалним значењима многих појава аутор додаје и властита схватања, обликована у нарочите термине, оригиналне дефиниције, класификације и типологије. Колико год може, Степић настоји на афирмацији геополитичког језика. То се посебно запажа одабирима речи у приказивању и доказивању пресудних узрока и суштинских детерминанти проблема.

Ни у једном од поглавља аутор не пропушта да протумачи узроке и последице испитиваних разломака проблематичне стварности. У томе се огледа извесна геополитичка пропедеутика, просвећивање „простора несвесних“ људи, чак и називи стручњака неупућених у просторне димензије друштвених, националних, политичких и културних збивања.

При том, Степић не заборавља важност који у геополитичком дикурсу има дочаравајућа моћ слика и визуелног представљања наратива, путем карата, графикона, шема, табела и фотографија. Систематичном применом визуализовања подизао је научне стандарде (пост)модерним интенцијама сликовног представљања геополитичких процеса и структура. Његови напори су, такође, обележени разговетним и јасним говором, одмереном употребом странцизама, уз високо поштовање норми и лепоте речи српског језика и ћириличног писма. У околностима када је српски језик подложен кварежним ударима за похвалу је препознати аутора који у својим усменим наступима и објављеним текстовима држи до високих језичких домета.

У овој и ранијим књигама Миломир Степић се креће по терену националног живота и историјског и савременог стања српске нације. Из осећаја неразлучне повезаности српске и балканске димензије српског питања и подељене размештености Срба у више држава, проистекао је и наслов на корицама ове књиге. Балкан је свакако оквирно важан за разумевање деликатног положаја српског народа у постјугословенском времену. Балкану су непосредно посвећена најмање четири, а индиректно десетак поглавља. Аутор је итекако свестан неизбежне геополитичке условности регионалних односа после разбираспада Југославије. Постјугословенским окружењем Србије у тзв. новом суседству бави се шест поглавља, а феноменом некадашње Југославије само једно. Мада је неуспела прошловековна држава Јужних Словена у сталним критичким примислима аутора.

Оно што, међутим, у највећој мери заокупља пажњу Миломира Степића у књизи *Кроз балкански дурбин* јесу Србија, српске земље, српске државе и српски народ у целини. Тој примарно важној теми посвећено је чак дванаест поглавља, а ако се има у виду и десет поглавља у којима је из најдубљих разлога фокусиран проблем Косова и Метохије, оне заједно чине половину књиге. Тематска усредсређеност на српско, косовскометохијско и балканско питање, јасно сведоче о концептуалним оквирима и проблемском и тематском пољу, које Степић сматра битном основом практичне националне стратегије и политике. У ауторовом приступу доминира јасан и

чврст вредносни систем утемељен и надграђен на дефинисаним српским националним и државним интересима.

Досадашњим достигнућима у области геополитике Миломир Степић спада у врх теоријске продукције у Србији, у српском простору и у постјугословенском региону. Степић се не бави геополитиком случајно или спорадично, а поготову не на конјунктурном таласу геополитиком засићеног времена. Степић геополитику осмишљава са унутрашњом сазнајном намером, стрпљиво и истрајно, у сваком мисаоном тренутку, било да је тај тренутак у колико-толико смиреном предаху између догађаја, или усред неког плахог геополитичког узбуђења која на овом поднебљу нису изостајала.

У овдашњим неприлично атеоретичним околностима усредсређеност на теоријску геополитику Миломира Степића је афирмативна чињеница која развејава површне неукости и нагомилана незнања о природи тог дела света и људског живота. Стога није згорег подсетити да је осећај просторности па и знање простора од вајкада битан састојак сналажљивог љуског искуства. Имајући у виду стање у друштвеним наукама, по свему судећи, просторна аксиоматика није довољно рефлектована у овдашњој политичкој теорији и политикологији. Зато је био користан научни сусрет политикологије и географије, посебно у земљи у којој се најбројнији и интегристички настројен народ без своје кривице обрео у миграционим и територијалним невољама. Геополитички оквир ауторових теоријских истраживања налазио се, дакле, у узнемирујућој пракси територијалне деструкције. Геополитика је била егзистенцијално побуђена, а потом и условљена. До данас!

У свим Степићевим књигама – а до данас их је објавио десетак – видљиво је национално сензибилисано становиште разумевања судбине српског народа, српских земаља и српских држава у простору Балкана. Јер, српски етнонационални, културни и духовни простор је у пуној размери на балканској позорници, као што је Балкан у целини на позорници Старог континента – Европе. Једно без другог и мимо другог не може! Степић, уосталом, ни у једном часу није посумњао да је Србија у Европи, и то оној старој и најстаријој коју оличава колевка староконтиненталне цивилизације – Хемус или Прва

Европа. Он се, такође, ни у једном часу није одрекао критичког пропитивања реалполитике Брисела којом се одређују фантазматски дуги пријемни рокови, успорава саобраћај, постављају трговинске баријере, одређују производне квоте, затварају границе, граде граничне препреке... Укратко, врши дискриминација земаља и народа изван привилегованог ЕУ-круга.

Исто тако, ауторовој пажњи не измиче ни противречна и конфузна еврократска идеологија све бројнијих бирократа из канцеларија и кулоара Европске уније. Ако је у конзистентном облику уопште има, евроунијска идеологија је нанела много штете српском народу у ратном раздобљу разлагања претходне федералне државе, али и у много наврата касније. То горко и разочаравајуће сазнање аутор истиче на више места у овој и претходним књигама.

За будуће приказиваче и тумаче Степићевог опуса од значаја ће, пре свих, бити претежно теоријски фундиране књиге: *У вртлогу балканизације* (2001), *Српско питање – геополитичко питање* (2004), *Косово и Метохија – постмодерни геополитички експеримент* (2012), *Геополитика неоевроазијства – позиција српских земаља* (2013), *Геополитика – идеје, теорије, концепције* (2016) и *Српски геополитички образац* (2019).

Уочљиво је да је Степић у скоро свим насловима књига објављених током две протекле деценије истакао њихов неспорни геополитички садржај, а тиме и дисциплинарни, те методски и проблемски значај који неспорно припада теоријској геополитици. У том смислу, он је јединствен међу домаћим ауторима који се на разне начине баве геополитиком. То се пре свих односи на оне који себи допуштају само овлашне и олаке геополитичке осврте, преферирајући при том неке друге дисциплине у одвећ широкој и неодређеној области „међународних студија“. Али, исто тако, од оправдане критике нису изузети ни аутори који пребивају у зони неуке негације и оповргавања научности геополитичког приступа као таквог.

Предоченом ваља додати и невоље у географској струци које настају у разногласју и неспоразумима око предмета истраживања између конвенционалних политичких

географа (претежно картографа и статистичара) и критичких геополитиколога, тј. геополитичара. У свом досадашњем опусу и у књизи *Кроз балкански дурбин* Степић успешно излази на крај са поменутиим оспоравањима геополитике. Систематична посвећеност географским аспектима политике и обрнуто, политичким аспектима географије, аутору је омогућило хватање у коштац са замршеним питањима из разних области и дисциплина попут: социјалне географије, антропогеографије, политичке географије, политичке картографије, демографије и, најзад или најпре – геополитике као теорије и праксе. По теоријској интенцији, тежњи научног објашњења и, зашто не рећи, медијском ангажману, Миломир Степић нема премца међу овдашњим географима по вокацији и професији, али исто тако, ако не и више, ни међу онима који се на разне начине баве геополитиком, или је тек успутно додирују.

Остваривање тежње научности у сагледавању комплексних односа географије и политике у синтетском светлу геополитике, извире из образовне „мапе пута“ коју је аутор обилато користио у својим истраживањима. Аутор је, потсетимо још једном, по темељном образовању, вокацији и експертности – географ. И то, с правом се може рећи, једини у Србији, који нема дилеме о статусу, хеуристичким донетима и перспективама геополитике као теоријске и научне дисциплине, под дословним или сличним називима.

Оно што у целини геополитичких разбора издваја и истиче Миломира Степића међу многим домаћим писцима у домену геополитике, јесте научна акрибија и утемељеност у својеврсној географској парадигми, те културном и политичком обрасцу. Ваља поменути да осим уже стручног утицаја највећег српског географа Јована Цвијића, Степићеве идеје проналазе ослонац и у државноправним и политичким схватањима Слободана Јовановића из позног периода. Нарочито када је реч о односу културног и политичког обрасца у области опште политичке културе, али и оновременог и ововременог разочарања у пропалу југословенску државну творевину, које је пратила обнова вере у Србију у друге српске земље и државе.

Полит-географску парадигму у српским националним и јужнословенским међунационалним оквирима у најширем

смислу поставио је Јован Цвијић. Ипак, када је реч о разлозима за улазак у заједничку југословенску државу 1918. године потребно је рећи да Степић не дели слично (пост)цвијићевско мишљење. О томе да аутор није нимало одушевљен некадашњим српским положајем у југословенским државама сведочи поглавље „Век после Цвијића – етноцивилизацијска карта Балкана и њене геополитичке последице“. Супротно својевременим Цвијићевим „ујединитељским“ напорима, Степић у својим радовима, заправо, настоји да протумачи праве узроке и околности разједињења и разлагања, али и новонасталу постсецесиону позицију српског народа и Србије после последње Југославије.

Но, без обзира на ту свакако крупну не-југоносталгичну разлику, оно што је под светлом практично-теоријских ангажмана слично јесте смело промишљање потмулих трења силница мегамоћи у којима су настајали ломови на политичкој карти света, али и учешће у расплетима у мировним аранжманима који су уследили. Као што је познато и до недавно хваљено, Цвијић је са огромном пројугословенском енергијом дао допринос Версајској конференцији 1919, док је Степић као млади научник био у малом тиму који је пружио несебичан допринос израдом разјашњавајућих материјала, посебно етничких карата, за Конференцију о Југославији у Лондону 1992. године.

Да икаквих недоумица у погледима на стварну а не виртуелну стварност српске нације нема нити би требало да буде, сведочи свака страница у књизи *Кроз балкански дурбин*. Миломир Степић, једноставно речено, није само пуки наратор и описивач дешавања него и предани посвећеник и заступник обнове националне идеје у разноликим временским димензијама. Одбацујући бесмисао тзв. постистинског доба и вулгарне ревизије историје, аутор верује у могућности досезања истине у геополитичком дискурсу. Истовремено он не верује у опсенарске и реваншистичке рокаде улога историјских губитника у победнике, и историјских победника у поражене. У одурну инверзију историјски стварног у разисторијски привидно аутор напросто не верује, те у књизи демаскира скривану сазнајну ништавност, моралну неприхватљивост и политичку неодрживост ретуширања прошлости.

Аутор решавање у правцу разрешења српског питања не посматра само као наивни налог успостављања сверешавајуће демократије (поглавље „Демократија vs. геополитика“), остварења људских права и слобода, или видовито откриће истине (идеја Добрице Ћосића), него га са становишта вишевековне игре немилосрдних интереса, разматра као прворазредно геополитичко питање. Степић је, заправо, први аутор који је јавности у пуном опсегу предочио сада већ уврежено становиште да је српско питање у првим и последњим консеквенцама геополитичко питање! Придржавајући се управо тог сазнајног аксиома, неопходног за остваривање интереса нације и државе, Степић је предузимао бројна истраживања и писао запажене студије и књиге и наступао у медијима.

Тако је, наиме, у свом досадашњем делу обликовао становишта националне идеје, идеологије и (гео)политике на целисходан и логичан, теоријски самопоуздан и, изнад свега, ерудитски утемељен начин. Отуда је његово научно и медијско деловање потребно разумети у координатама онога што је у интелектуалном животу савремене Србије у две-три протекле деценије на трагу Слободана Јовановића и Милоша Црњанског истакнуто као оснажена агенда повратка српском становишту. Миломир Степић је, свакако, један од само неколицине самосвесних пионира тог и таквог становишта.

Књига *Кроз балкански дурбин* читаоцима предочава потпунију слику укупног Степићевог интерпретативног ангажмана. У низу минијатурних форми осликавају се просторни амбијент и политичка атмосфера у којима се налазе Балкан, српски простор, три српске државе – Србија, Република Српска и Црна Гора – али и силе које са великих даљина и блиског окружења настоје да обликују просторне и духовне димензије српског народа. У погледима на геополитичке процесе у којима је нестала друга и трећа југословенска држава (1991-2003) и у којима је агресијом групе западних земаља под заставом НАТО подељен и оштећен српски простор и народ (1999), Степић је, може се рећи, већ сада изградио респективно дело. Бескомпромисно наклоњено откривању узрока и тумачењу збивања, то дело неће моћи да буде заобиђено у предстојећим временима. Самим тим што је у средиште укупних геополитичких разматрања – без обзира на „страх

од појма“ – поставио „Српске земље“ (посебно поглавље), Миломир Степић се определио за интегрално, интегристичко национално становиште. На свакој страни књиге на њега аутор упућује интуицијом и луцидношћу, ерудацијом и знањем. Када је потребу за развојем таквих сазнања препоручио у поглављу „Време је да се утемљи српска геополитика“, можда и није био у потпуности свестан да се у свом раду већ подуже и увелико опослио на остварењу управо тог циља.

Милош Кнежевић

уредник часописа Национални интерес
Института за политичке студије
Београд, 17. март 2020.

ИЗ РЕЦЕНЗИЈА

„Помало супротно званичним ставовима, проф. Степић указује да оријентација Србије према ЕУ (неки под тим пројектом истовремено подразумевају и НАТО), није наш суштински национални интерес, већ је то део таласократског пројекта стављања под контролу простора Римленда ради овладавања Хартлендом. Након више деценија потискивања различитих појмова који имају српски предзнак, проф. Степић аргументовано разматра проблем *српских земаља* и указује на опасне покушаје *расрбљавања балканског простора*. У том смислу проф. Степић реално представља све спољне геополитичке векторе који делују у нашем простору и указује на могућу оријентацију Србије. Када се прочита барем дело *Кроз балкански дурбин*, довољно је да се схвати да би било добро да већина доносилаца важних државних одлука, научници и грађани који желе да разумеју шта се то стварно догађа у Србији, на Балкану, у Европи, па и шире, пажљиво изучавају све оно што говори и пише проф. др Миломир Степић!“

Проф. др Бранко Крга
генерал-пуковник у пензији,
некадашњи Начелник генералштаба
Војске Југославије/СЦГ

„Миломир Степић је још од почетка југословенске кризе друштвено ангажован, али увек дистанциран од пуког странчарења и дневнополитичке конјунктуре, те доследно привржен мисији да на научним постулатима врши упознавање јавности о суштини свеобухватних глобалних трансформације и како се оне пројектују на српски народ и српске земље. Управо на то – од прве до последње реченице – односи се ова књига. Проф. Степић показује задивљујућу вештину да кратком писаном формом обради и објасни чак и најкрупније, најкомпликованије, фундаментално важне геополитичке феномене и токове. После упознавања са његовим анализама потпуно јасан постаје однос геополитичке науке и праксе, због чега геополитички интереси увек имају предност над

демократијом, који је смисао транзиције светских поредака, зашто између НАТО и ЕУ нема суштинске разлике, шта ће бити обележја новог биполаризма и каква судбина, сходно томе, чека постатлантистички Балкан.“

Др Живојин Ђурић

научни саветник
Институт за политичке студије
Београд

„Код Миломира Степића, као што је већ навикао публику – како ‚академску‘ тако и ‚ширу‘ – нема калкулација, нема потребе да се било коме ‚свиди‘, нема ‚увијања‘ стварности у ‚обланду‘ политичке коректности. Храбро, директно и што је од највећег значаја – истинито и поштено – обрађују се бројна питања која оптерећују и Србе и Србију и остале балканске државе и/или народе, пре свега посматрана из геополитичког угла. Он поручује да ‚бесплатног сира има само у мишоловци‘ и да се не смемо заносити било каквим обећањима, већ стрпљиво градити позицију која ће нам омогућити да се у будућности више питамо о сопственој судбини. Јер, опет супротно вешто пласираној тези како смо ‚мали и небитни‘, проф. Степић убедљиво и уверљиво презентује да је ‚Балкан исувише важан простор да би био препуштен Балканцима‘.“

Др Душан Пророковић

научни сарадник
Институт за међународну
политику и привреду
Београд

ИЗ БИОГРАФИЈЕ АУТОРА

Миломир Стенић рођен је 1959. године. На Географском факултету је дипломирао, магистрирао, докторирао и предавао до 2008. године. На Геоекономском факултету био је редовни професор од 2008. до 2012. године. Од 2012. године је научни саветник у Институту за политичке

студије. Хонорарно и као гостујући професор предавао је на Економском факултету, Факултету политичких наука, Војној академији и Дипломатској академији МСП. Био је продекан за науку Географског факултета и стални сарадник некадашњег Института за геополитичке студије. Члан је Српског географског друштва, Друштва Свети Сава, Матице српске, Одбора за проучавање становништва САНУ и Одбора за проучавање Косова и Метохије САНУ, редакција научних часописа *Национални интерес*, *Политика* и *Косовско-метохијски зборник*. Уредник је *Зборника Матице српске за друштвене науке*. Аутор или коаутор је детаљних етничких карата *ex-југословенског простора* и један од покретача научног пројекта „Етнички простор Срба“ Географског факултета Универзитета у Београду 1991-1995. године, а који је резултирао коауторским монографијама и документацијом за Конференцију о Југославији у Лондону. Бави се теоријском геополитиком, геополитиком Балкана и геополитиком српских земаља. Написао је бројне научне радове, уџбенике, енциклопедијске одреднице и поглавља у монографијама на српском, руском и енглеском језику. Организовао је више научних скупова и приредио неколико домаћих и међународних зборника радова. До сада је објавио књиге: *Етнички састав становништва Босне и Херцеговине*, 1992/1993. (на српском и грчком језику,

коаутор); *Косово и Метохија – политичкогеографске и геополитичке перспективе*, 1999; *У вртлогу балканизације*, 2001; *Југоисток Србије – континуитет кризе и могући исходи*, 2001. (на српском и енглеском језику, коаутор); *Српско питање – геополитичко питање*, 2004; *Природни потенцијали и деградиране површине општине Обреновац*, 2008 (коаутор); *Косово и Метохија – постмодерни геополитички експеримент*, 2012; *Геополитика неоевроазијства – позиција српских земаља*, 2013; *Геополитика – идеје, теорије, концепције*, 2016. (награда „Печат времена“ за науку и друштвену теорију 2017.), *Српски геополитички образац*, 2019...

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

327.:911.3(497:497.11)
911.3:32(497)
323(497.11)

СТЕПИЋ, МИЛОМИР, 1959-

Кроз балкански дурбин / Миломир Степић.
- Београд : Институт за политичке студије, 2020
(Житиште: Ситопринт). - 346 стр. : илустр. ; 24 cm

Ауторова слика. - Тираж 200. - Стр. 331-342:
Геополитичке визуре и визије Миломира Степића
/ Милош Кнежевић. - Из биографије аутора:
стр.345-346. - Напомене и библиографске
референце уз текст.

ISBN 978-86-7419-322-8

а) Геополитика -- Балканске државе б)
Геополитика -- Србија в) Балканске државе --
Политичка географија г) Србија -- Политичке
прилике

COBISS.SR-ID 13607177

9 788674 193228